

RYNEK PRACY

W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM W LATACH 2007-2010

Analizy statystyczne

Urząd Statystyczny w Lublinie

Rynek pracy

w województwie lubelskim
w latach 2007-2010

Analizy statystyczne

Lublin **2011**

Recenzenci   Reviewers

dr hab. Roman Szul, prof. UW
dr Mieczysław Kowerski, WSZiA w Zamościu

ZESPÓŁ REDAKCYJNY   EDITORIAL BOARD

Przewodniczący   Chairman

Krzysztof Markowski

Członkowie   Members

Maria Bilska
Waldemar Dymek
Jerzy Greszta
Zofia Kurlej
Elżbieta Łoś
Andrzej Matacz
Kazimierz Tucki
Paweł Wroński
Aneta Olszewska-Welman
sekretarz   secretary

Autorzy opracowania   Authors of the publication

Rozdział 1 - Piotr Maleszyk
Rozdział 2 - Izabela Łucjan
Rozdział 3 - Andrzej Jakubowski
Rozdział 4 - Urszula Bronisz
Rozdział 5 - Katarzyna Jaśkowska
                  Urszula Mogielnicka
Rozdział 6 - Andrzej Jakubowski

Redakcja   Edition

Andrzej Jakubowski

Przygotowanie danych   Data preparation
i zestawienia tabelaryczne   and table compilation

Aneta Olszewska-Welman, Andrzej Jakubowski

Projekt okładki,   Cover design,
rysunki i skład komputerowy   Artwork and Computer Typesetting

Andrzej Jakubowski

ISSN 2080-0533

Urząd Statystyczny w Lublinie, ul. St. Leszczyńskiego 48,
20-068 Lublin, Tel. 81 533 20 51, fax. 81 533 27 61
e-mail: SekretariatUSLUB@stat.gov.pl

Przedmowa

Sytuacja na rynku pracy jest wynikiem relacji zachodzących pomiędzy wielkością i dynamiką popytu na pracę oraz podażą zasobów pracy, warunkowanych kondycją ekonomiczną określonego obszaru oraz dostępnością odpowiednich kadr. Relacje zachodzące na danym rynku pracy charakteryzują się przy tym znacznym zróżnicowaniem przestrzennym. Dotyczy to zarówno bieżącej sytuacji, jak również utrwalania się pewnych tendencji w dłuższej perspektywie czasowej. Z kolei skuteczność polityki regionalnej oraz efektywny jej wpływ na kształtowanie rozwoju społeczno-gospodarczego województwa zależy w dużej mierze od stanu wiedzy empirycznej m. in. na temat rynku pracy, dzięki której możliwa jest zarówno dogłębna analiza, jak i rzetelna ocena zachodzących na nim procesów oraz diagnoza determinujących go czynników.

Urząd Statystyczny w Lublinie, wychodząc naprzeciw oczekiwaniom i zainteresowaniu różnych grup społecznych rzetelną informacją statystyczną, przygotował publikację kompleksowo przedstawiającą sytuację na rynku pracy w województwie lubelskim w latach 2007-2010. Zawarte w niniejszym opracowaniu analizy mogą stanowić użyteczne narzędzie monitoringu oraz umożliwić realizację skutecznych działań na rzecz aktywizacji rynku pracy.

Niniejsze opracowanie powstało w wyniku współpracy Urzędu Statystycznego w Lublinie, Narodowego Banku Polskiego Oddział Okręgowy w Lublinie oraz pracowników naukowych Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Publikacja została opracowana przy wykorzystaniu wyników badań statystyki publicznej oraz badań rynku pracy, realizowanych przez Narodowy Bank Polski za lata 2007-2010.

Mamy nadzieję, że w oparciu o przedstawione wyniki badań zarówno Statystyki Publicznej jak i Narodowego Banku Polskiego oraz wykonane analizy możliwe będzie skuteczniejsze kształtowanie polityki zatrudnienia w województwie lubelskim, adekwatnej do bieżącej sytuacji gospodarczej w regionie. Ponadto mam nadzieję, iż publikacja ta będzie dla Państwa cennym źródłem informacji o sytuacji na rynku pracy w regionie lubelskim.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Lublinie

dr Krzysztof Markowski

Lublin, grudzień 2011 r.

Foreword

The performance of the labour market is the outcome of relations between the size and dynamics of labour demand and labour supply, determined by the economic condition of a specific area and the availability of appropriate human resources. Interactions on the labour market are spatially differentiated both for current situation and certain trends in the long term. The effectiveness of regional policy and its impact on the socio-economic development of voivodeship depends mainly on empirical knowledge of the labour market situation. It enables both detailed analysis and evaluation of the key features, determinants and processes of the labour market.

In order to meet the expectations of different groups of statistical information users The Statistical Office in Lublin has prepared a comprehensive publication concerning the performance of labour market in lubelskie voivodeship in 2007-2010. This survey provides a useful tool for monitoring and improving the effectiveness of labour market policy.

The publication is the result of the cooperation of The Statistical Office in Lublin, The Polish National Bank and the Maria Curie-Skłodowska University. The study was prepared on the basis of the statistical data and labour market surveys carried by the Polish National Bank in 2007-2010.

We hope that the presented results will enable the regional effective employment policy and that our publication will be a valuable source of information in the range of the performance of the labour market in lubelskie voivodeship.

*Director
of the Statistical Office
in Lublin*

Krzysztof Markowski, PhD

Lublin, December 2011.

Rynek pracy

w województwie lubelskim w latach 2007-2010

Spis treści

	<i>Str.</i>
<i>Przedmowa</i>	3
<i>Uwagi ogólne</i>	17
<i>Objaśnienia znaków umownych</i>	19
<i>Ważniejsze skróty</i>	19
<i>Uwagi metodyczne</i>	20
I. CZĘŚĆ ANALITYCZNA	26
Wstęp	27
1. Gospodarcze uwarunkowania regionalnego rynku pracy	30
1.1 Ogólna charakterystyka województwa lubelskiego	31
1.2 Sytuacja makroekonomiczna województwa lubelskiego	36
1.3 Struktura gospodarcza regionu	43
1.4 Sytuacja w sferze podmiotów gospodarki narodowej	49
2. Charakterystyka zasobów ludzkich	52
2.1 Pojęcie zasobów pracy	53
2.2 Liczba i struktura ludności województwa lubelskiego	54
2.3 Aktywność ekonomiczna ludności województwa lubelskiego i jej determinanty	66
3. Pracujący, zatrudnienie i wynagrodzenia	74
3.1 Pracujący w gospodarce narodowej	74
3.2 Ruch zatrudnionych	86
3.3 Popyt na pracę	88
3.4 Wynagrodzenia	90
4. Bezrobocie	97
4.1 Stan i dynamika bezrobocia	98
4.2 Struktura bezrobocia	100

	<i>Str.</i>
5. Rynek pracy województwa lubelskiego w świetle badań NBP	110
5.1 Charakterystyka badań	110
5.2 Zatrudnienie	111
5.3 Bezrobocie	122
6. Analiza przestrzennego zróżnicowania regionalnych i lokalnych rynków pracy	135
6.1 Rynek pracy w województwie lubelskim na tle pozostałych województw	136
6.2 Przestrzenne zróżnicowanie lokalnych rynków pracy w województwie lubelskim.....	144
Zakończenie	151
<i>Informacje o Autorach</i>	156
<i>Bibliografia</i>	157
II. CZĘŚĆ TABELARYCZNA.....	160

Tablice

CZĘŚĆ ANALITYCZNA

	Tabl.	Str.
Wybrane dane dotyczące sieci linii kolejowych i dróg publicznych w Polsce według województw w 2010 r. (stan w dniu 31 XII 2010)	1.1	33
Produkt krajowy brutto według województw w 2009 roku	1.2	37
Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w województwie lubelskim według podregionów w 2009 roku	1.3	37
Wartość dodana brutto według sektorów ekonomicznych i podregionów w 2008 r.	1.4	45
Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w Polsce i województwie lubelskim w 2010 r. (stan w dniu 31 XII).....	1.5	50
Struktura podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON według przewidywanej liczby pracujących w Polsce i województwie lubelskim w 2010 r. (stan w dniu 31 XII).....	1.6	51
Liczba ludności województwa lubelskiego w latach 2007-2010 (stan w dniu 31 XII).....	2.1	54
Ruch naturalny w województwie lubelskim w latach 2007-2010	2.2	55
Przyrost naturalny w województwie lubelskim według podregionów w latach 2007-2010	2.3	56
Przyrost naturalny w województwie lubelskim według powiatów w latach 2007-2010	2.4	57
Migracje wewnętrzne w województwie lubelskim w latach 2007-2010.....	2.5	58
Migracje wewnętrzne w województwie lubelskim według podregionów w latach 2007-2010	2.6	59
Migracje zagraniczne w województwie lubelskim według płci w latach 2007-2010	2.7	59
Liczba ludności w województwie lubelskim według ekonomicznych grup wieku w latach 2007-2010 (stan w dniu 31 XII 2010)	2.8	61
Liczba ludności w województwie lubelskim według ekonomicznych grup wieku i płci w latach 2007-2010 (stan w dniu 31 XII 2010).....	2.9	62
Liczba ludności w województwie lubelskim według ekonomicznych grup wieku i podregionów w latach 2007-2010 (stan w dniu 31 XII 2010).....	2.10	63
Stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce i województwie lubelskim w latach 2007-2010 (stan w dniu 31 XII 2010)	2.11	64
Stopa bezrobocia w województwie lubelskim (BAEL) według płci i miejsca zamieszkania w latach 2007-2010	2.12	64
Aktywni i bierni zawodowo w województwie lubelskim według wieku w latach 2007-2010	2.13	69
Aktywni i bierni zawodowo w województwie lubelskim według płci w latach 2007-2010	2.14	70
Aktywni i bierni zawodowo w województwie lubelskim według miejsca zamieszkania w latach 2007-2010.....	2.15	70
Pracujący w gospodarce narodowej według sektorów i form własności (stan w dniu 31 XII).....	3.1	76
Pracujący w województwie lubelskim według miejsca zamieszkania i płci w latach 2007-2010 (stan w dniu 31 XII)	3.2	81
Pracujący w gospodarce narodowej w głównym miejscu pracy według statusu zatrudnienia w latach 2007-2010 (stan w dniu 31 XII).....	3.3	83
Pracujący w gospodarce narodowej według powiatów w latach 2007-2010 (stan w dniu 31 XII).....	3.4	84
Ruch pracowników pełnozatrudnionych według sektorów własności w latach 2007-2010	3.5	87
Wolne miejsca pracy w województwie lubelskim według kwartałów i sektorów własności w latach 2007-2010	3.6	88

Wybrane wskaźniki charakteryzujące bezrobocie rejestrowane w województwie lubelskim w latach 2007-2010 (stan w dniu 31 XII)	4.1	100
Struktura próby badawczej	5.1	110
Odejścia i zwolnienia pracowników zatrudnionych na umowę o pracę w ciągu ostatnich 6 miesięcy poprzedzających badanie wg sekcji	5.2	111
Rozwiązanie umowy o pracę według przyczyn w okresie 6 miesięcy poprzedzających badanie	5.3	112
Pracodawcy według wybranych sekcji gospodarki, którzy zatrudnili nowych pracowników w ciągu ostatnich 6 miesięcy przed badaniem ankietowym	5.4	114
Pracownicy zatrudnieni w ramach promocji zatrudnienia prowadzonej przez PUP w ciągu ostatnich 6 miesięcy przed badaniem ankietowym	5.5	116
Plany zatrudnienia w ciągu najbliższych 6 miesięcy od badania ankietowego - przemysł ...	5.6	117
Plany zatrudnienia w ciągu najbliższych 6 miesięcy od badania ankietowego - budownictwo	5.7	118
Plany zatrudnienia w ciągu najbliższych 6 miesięcy od badania ankietowego - handel i naprawy	5.8	118
Plany zatrudnienia w ciągu najbliższych 6 miesięcy od badania ankietowego - pozostałe usługi	5.9	118
Wynagrodzenia oferowane nowo zatrudnionym przez przedsiębiorstwa przemysłowe, posiadające wolne miejsca pracy (% wskazań)	5.10	120
Wynagrodzenia oferowane nowo zatrudnionym przez przedsiębiorstwa budowlane, posiadające wolne miejsca pracy (% wskazań)	5.11	120
Wynagrodzenia oferowane nowo zatrudnionym przez przedsiębiorstwa z sekcji handel i naprawy, posiadające wolne miejsca pracy (% wskazań)	5.12	121
Wynagrodzenia oferowane nowo zatrudnionym przez przedsiębiorstwa z sekcji pozostałe usługi, posiadające wolne miejsca pracy (% wskazań)	5.13	121
Plany bezrobotnych dotyczące rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej	5.14	124
Gotowość bezrobotnych do zmiany miejsca zamieszkania	5.15	126
Przesłanki wyboru pracy za granicą	5.16	130
Przesłanki planowanych wyjazdów za granicę w poszukiwaniu pracy	5.17	131

CZĘŚĆ TABELARYCZNA

	Tabl.	Str.
Ważniejsze dane wojewódzkie	1	161
Ludność według płci, wieku i miejsca zamieszkania w 2010 r. (stan w dniu 31 XII)	2	165
Ludność według płci, ekonomicznych grup wieku i miejsca zamieszkania w 2010 r. (stan w dniu 31 XII)	3	166
Pracujący w gospodarce narodowej według sektorów i form własności w 2010 r. (stan w dniu 31 XII)	4	166
Pracujący według sektorów i sekcji PKD w 2010 r. (stan w dniu 31 XII)	5	167
Pracujący w gospodarce narodowej według statusu zatrudnienia w 2010 r. (stan w dniu 31 XII)	6	168
Pracujący według wielkości podmiotów gospodarki narodowej wg sektorów i sekcji PKD w 2010 r. (stan w dniu 31 XII)	7	168
Pracujący według sekcji PKD, podregionów i powiatów w 2010 r. (stan w dniu 31 XII) ...	8	170
Pracujący w miastach i na wsi według podregionów i powiatów w 2010 r. (stan w dniu 31 XII)	9	171
Pracujący według sektorów własności, podregionów i powiatów w 2010 r. (stan w dniu 31 XII)	10	172
Pracujący w sektorach ekonomicznych według podregionów i powiatów w 2010 r. (stan w dniu 31 XII)	11	173

Zatrudnieni w gospodarce narodowej według sektorów i sekcji PKD w 2010 r. (stan w dniu 31 XII)	12	174
Zatrudnieni według sektorów i sekcji PKD w 2010 r. (stan w dniu 31 XII)	13	175
Współczynnik przyjęć i zwolnień według sekcji PKD w 2010 r.	14	176
Przyjęcia do pracy według źródeł rekrutacji, sektorów własności i sekcji PKD w 2010 r.	15	177
Absolwenci szkół wyższych, policealnych, średnich i zasadniczych zawodowych, którzy podjęli pierwszą pracę według sekcji PKD w 2010 r.	16	178
Zwolnienia z pracy według przyczyn, sektorów własności i sekcji PKD w 2010 r.	17	179
Przyjęcia i zwolnienia w podmiotach gospodarki narodowej według liczby pracujących i sektorów w 2010 r.	18	180
Popyt na pracę – pracujący, nowo utworzone i wolne miejsca pracy w 2010 r.	19	180
Popyt na pracę – pracujący według sektorów i zawodów w 2010 r. (stan w dniu 31 XII)	20	181
Popyt na pracę – wolne miejsca pracy według sektorów i zawodów w 2010 r. (stan w dniu 31 XII)	21	182
Bezrobotni zarejestrowani w Urzędach Pracy w 2010 r. (stan w dniu 31 XII)	22	183
Napływ i odpływ bezrobotnych w 2010 r.	23	183
Bezrobotni według wieku, poziomu wykształcenia, czasu pozostawania bez pracy i stażu pracy w 2010 r. (stan w dniu 31 XII)	24	184
Bezrobotni według grup zawodów w 2010 r. (stan w dniu 31 XII)	25	185
Bezrobotni poprzednio pracujący wg rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy, sektorów własności oraz sekcji PKD w 2010 r. (stan w dniu 31 XII)	26	186
Bezrobotni zarejestrowani w Urzędach Pracy według podregionów i powiatów w 2010 r.	27	187
Bezrobotni niepełnosprawni zarejestrowani w Urzędach Pracy według podregionów i powiatów w 2010 r.	28	188
Napływ i odpływ bezrobotnych według podregionów i powiatów w 2010 r.	29	189
Bezrobotni zarejestrowani w Urzędach Pracy według wieku oraz podregionów i powiatów w 2010 r.	30	190
Bezrobotni zarejestrowani w Urzędach Pracy według czasu pozostawania bez pracy oraz podregionów i powiatów w 2010 r.	31	191
Bezrobotni zarejestrowani w Urzędach Pracy według poziomu wykształcenia oraz podregionów i powiatów w 2010 r.	32	192
Stopa bezrobocia według podregionów i powiatów w 2010 r. (stan w końcu miesiąca) ...	33	193
Bezrobotni zarejestrowani będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy w 2010 r. (stan w dniu 31 XII)	34	194
Aktywne formy pomocy bezrobotnym według podregionów i powiatów w 2010 r.	35	195
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według sekcji PKD w 2010 r.	36	196
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według sektorów, form finansowania i sekcji PKD w 2010 r.	37	197
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według sektorów własności oraz podregionów i powiatów w 2010 r.	38	198
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według sektorów, podregionów i powiatów w 2010 r.	39	199
Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej w 2010 r.	40	200
Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej według wieku oraz poziomu wykształcenia w IV kwartale 2010 r.	41	201

Wykresy i kartogramy

	Rys.	Str.
Współczynnik skolaryzacji brutto w Polsce według województw w 2010 roku	1.1	35
Dynamika PKB Polski i województwa lubelskiego w latach 1996-2009 (ceny stałe)	1.2	38
Dekompozycja wzrostu gospodarczego Polski i woj. lubelskiego w latach 2003-2009	1.3	39
Saldo migracji międzywojewódzkich na pobyt stały w latach 1995-2010	1.4	41
Przyrost realnego PKB w latach 1995-2009 a stopa bezrobocia rejestrowanego według województw	1.5	42
Struktura wartości dodanej brutto oraz pracujących według sektorów ekonomicznych w Polsce i województwie lubelskim w latach 1995-2009	1.6	44
Dynamika pracujących według sektorów ekonomicznych w Polsce i w województwie lubelskim w latach 2003-2009	1.7	46
Urodzenia i zgony w województwie lubelskim w latach 1995-2010	2.1	55
Przyrost naturalny w województwie lubelskim według podregionów w latach 2007-2010	2.2	56
Współczynnik dzietności w województwie lubelskim w latach 2002-2010	2.3	58
Migracje w województwie lubelskim w latach 2007-2010	2.4	60
Stopa bezrobocia w województwie lubelskim (wg BAEL) według miejsca zamieszkania w latach 2007-2010	2.5	64
Stopa bezrobocia w województwie lubelskim (wg BAEL) osób w wieku produkcyjnym według płci w latach 2007-2010	2.6	65
Długotrwale bezrobotni (wg BAEL) w województwie lubelskim według płci w latach 2007-2010 (w tys.)	2.7	66
Aktywność ekonomiczna ludności województwa lubelskiego w latach 2007-2010 (dane średnioroczne)	2.8	67
Aktywni i bierni zawodowo w województwie lubelskim w latach 2007-2010	2.9	67
Współczynnik aktywności zawodowej ludności w wieku produkcyjnym w województwie lubelskim w latach 2007-2010.....	2.10	68
Aktywni zawodowo w województwie lubelskim według wykształcenia w 2010 r.	2.11	71
Bierni zawodowo w województwie lubelskim według wykształcenia w 2010 r.	2.12	71
Wskaźnik zatrudnienia w województwie lubelskim w latach 2007 – 2010	2.13	72
Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku produkcyjnym w województwie lubelskim w latach 2007 – 2010	2.14	73
Pracujący w gospodarce narodowej wg województw w roku 2007 i 2010 (stan w dniu 31 XII)	3.1	75
Pracujący w gospodarce narodowej według sektorów (w %) w roku 2010 (stan w dniu 31 XII)	3.2	76
Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji PKD w 2010 r. (stan w dniu 31 XII)	3.3	77
Pracujący w gospodarce narodowej w województwie lubelskim według sektorów i sekcji PKD w 2010 r. (stan w dniu 31 XII)	3.4	79
Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji PKD w latach 2007 i 2010 r. (stan w dniu 31XII)	3.5	80
Pracujący w województwie lubelskim według płci oraz sekcji PKD w 2010 r. (stan w dniu 31 XII)	3.6	80
Pracujący w gospodarce narodowej według miejsca zamieszkania w latach 2007-2010 (stan na 31 XII)	3.7	82
Pracujący według wielkości podmiotów gospodarki narodowej i sektorów własności w województwie lubelskim w 2010 r. (stan w dniu 31 XII).....	3.8	82
Pracujący według powiatów w 2010 r. (stan w dniu 31 XII)	3.9	82
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto według powiatów w 2010 r. (stan na 31 XII)	3.10	83

Pracujący w województwie lubelskim według sektorów własności w 2010 r. (stan w dniu 31 XII)	3.11	85
Struktura pracowników pełnozatrudnionych przyjętych do pracy w 2010 r.	3.12	87
Wolne miejsca pracy w województwie lubelskim według wielkości jednostki w latach 2008-2010	3.13	89
Średnia ilość wolnych miejsc pracy w województwie lubelskim według sekcji PKD w roku 2007 i 2010	3.14	89
Odchylenie przeciętnych wynagrodzeń od średniego wynagrodzenia brutto w kraju według województw w 2010 r.	3.15	91
Dynamika przeciętnego wynagrodzenia brutto w Polsce według województw w latach 2007-2010	3.16	92
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Polsce i w województwie lubelskim wg sekcji PKD w 2010 roku (w zł)	3.17	93
Wynagrodzenia w województwie lubelskim wg sektorów własności oraz sekcji PKD w 2010 roku (w zł)	3.18	94
Odchylenie przeciętnych wynagrodzeń w województwie lubelskim od średniego wynagrodzenia brutto w województwie oraz w kraju według powiatów w 2010 r.	3.19	96
Stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce i województwie lubelskim w latach 2007-2010 (stan w dniu 31 XII)	4.1	99
Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie lubelskim według powiatów w 2010 roku (stan w dniu 31 XII)	4.2	100
Bezrobotni zarejestrowani i stopa bezrobocia w województwie lubelskim w latach 2007-2010 (stan w końcu miesiąca)	4.3	101
Napływ i odpływ bezrobotnych w województwie lubelskim w latach 2007-2010 (w miesiącu sprawozdawczym).....	4.4	101
Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w Polsce według wieku w latach 2007-2010 (stan w dniu 31 XII).....	4.5	101
Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w województwie lubelskim według wieku w latach 2007-2010 (stan w dniu 31 XII)	4.6	102
Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w województwie lubelskim według powiatów i wieku w 2010 r. (stan w dniu 31 XII)	4.7	102
Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w Polsce według poziomu wykształcenia w latach 2007-2010 (stan w dniu 31 XII)	4.8	104
Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w województwie lubelskim według poziomu wykształcenia w latach 2007-2010 (stan w dniu 31 XII)	4.9	104
Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w województwie lubelskim według powiatów i poziomu wykształcenia w latach 2007-2010 (stan w dniu 31 XII)	4.10	105
Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w Polsce według stażu pracy w latach 2007-2010 (stan w dniu 31 XII)	4.11	106
Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w województwie lubelskim według stażu pracy w latach 2007-2010 (stan w dniu 31 XII)	4.12	106
Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w województwie lubelskim według stażu pracy i powiatów w roku 2010 (stan w dniu 31 XII).....	4.13	107
Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w Polsce według czasu pozostawania bez pracy w latach 2007-2010 (stan w dniu 31 XII).....	4.14	108
Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w woj. lubelskim według czasu pozostawania bez pracy w latach 2007-2010 (stan w dniu 31 XII).....	4.15	108
Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w województwie lubelskim według czasu pozostawania bez pracy i powiatów w 2010 r. (stan w dniu 31 XII)	4.16	109
Odejścia i zwolnienia pracowników zatrudnionych na umowę o pracę w ciągu ostatnich 6 miesięcy poprzedzających badanie	5.1	111
Odejścia i zwolnienia pracowników zatrudnionych na umowę o pracę w ciągu ostatnich 6 miesięcy poprzedzających badanie wg wielkości przedsiębiorstwa	5.2	112

Odsetek pracodawców, którzy zatrudnili nowych pracowników w ciągu ostatnich 6 miesięcy przed badaniem ankietowym	5.3	113
Pracodawcy, którzy zatrudnili nowych pracowników w ciągu ostatnich 6 miesięcy przed badaniem ankietowym według wielkości przedsiębiorstwa	5.4	114
Odsetek pracodawców, którzy zatrudnili nowych pracowników w ciągu ostatnich 6 miesięcy przed badaniem ankietowym według powiatów	5.5	115
Pracownicy zatrudnieni na umowę o pracę w ciągu 6 miesięcy przed badaniem ankietowym	5.6	115
Ruch kadrowy w przedsiębiorstwach w okresie 6 miesięcy poprzedzających badania	5.7	116
Przewidywania pracodawców odnośnie zatrudnienia w ciągu najbliższych 6 miesięcy od badania ankietowego	5.8	117
Poziom wynagrodzeń oferowanych nowo zatrudnionym pracownikom w województwie lubelskim w latach 2007-2010.....	5.9	119
Gotowość bezrobotnych do podjęcia pracy, gdyby miała się rozpocząć w najbliższym tygodniu według czasu przebywania bez pracy	5.10	122
Pięć głównych utrudnień w znalezieniu pracy	5.11	123
Brak dyspozycyjności wg wykształcenia	5.12	124
Średnia minimalna płaca netto oczekiwana w przypadku zmiany miejsca zamieszkania przez bezrobotnych według wykształcenia	5.13	126
Oczekiwania płacowe bezrobotnych w poszczególnych edycjach badania	5.14	127
Wyjazdy za granicę w poszukiwaniu pracy	5.15	128
Trzy główne kierunki migracji	5.16	128
Ostatni wyjazd za granicę w poszukiwaniu pracy	5.17	129
Długość ostatniego pobytu bezrobotnych za granicą	5.18	129
Średni okres planowanych wyjazdów za granicę w miesiącach	5.19	131
Rozkład odpowiedzi dotyczący czterech głównych kierunków planowanej migracji	5.20	132
Kwota wynagrodzenia, za którą ankietowani skłonni byli pozostania w kraju	5.21	133
Przeciętne minimalne wynagrodzenie netto, które skłoniłoby bezrobotnych do pozostania w kraju według powiatów	5.22	133
Wyniki analizy skupień województw ze względu na sytuację na regionalnym rynku pracy.....	6.1	137
Typologia województw ze względu na sytuację na regionalnym rynku pracy w oparciu o wyniki analizy skupień	6.2	139
Ranking województw ze względu na sytuację na regionalnym rynku pracy w oparciu o wyniki wielowymiarowej analizy porównawczej	6.3	141
Typologia województw ze względu na sytuację na regionalnym rynku pracy w oparciu o wyniki wielowymiarowej analizy porównawczej	6.4	143
Wyniki analizy skupień powiatów w województwie lubelskim ze względu na sytuację na lokalnym rynku pracy	6.5	145
Typologia powiatów w województwie lubelskim ze względu na sytuację na lokalnym rynku pracy.	6.6	147
Ranking powiatów w województwie lubelskim ze względu na sytuację na lokalnym rynku pracy w oparciu o wyniki wielowymiarowej analizy porównawczej	6.7	149
Typologia powiatów w województwie lubelskim ze względu na sytuację na lokalnym rynku pracy w oparciu o wyniki wielowymiarowej analizy porównawczej	6.8	150

Labour Market

in Lubelskie Voivodship in the years 2007-2010

Contents

	<i>Page</i>
<i>Foreword</i>	3
<i>General notes</i>	17
<i>Symbols</i>	19
<i>Abbreviations</i>	19
<i>Methodological Notes</i>	20
<i>I. ANALYSIS</i>	26
<i>Preface</i>	27
<i>1. Economic conditions of the regional labour market</i>	30
<i>1.1 General characteristics of lubelskie voivodship</i>	31
<i>1.2 Macroeconomic situation of lubelskie voivodship</i>	36
<i>1.3 Economic structure of region</i>	43
<i>1.4 Performance of the entities of national economy</i>	49
<i>2. Characteristics of the human resources of lubelskie voivodeship</i>	52
<i>2.1 Labour resources definition</i>	53
<i>2.2 Number and structure of the population of lubelskie voivodeship</i>	54
<i>2.3 Economic activity of the population of lubelskie voivodeship</i> <i>and its determinants</i>	66
<i>3. Employed persons, paid employees, wages and salaries</i>	74
<i>3.1 Employed persons in national economy</i>	74
<i>3.2 Labour turnover</i>	86
<i>3.3 Demand for labour</i>	88
<i>3.4 Wages and salaries</i>	90
<i>4. Unemployment</i>	97
<i>4.1 Dynamics of unemployment</i>	98
<i>4.2 Structure of unemployment</i>	100

	<i>Page</i>
<i>5. Labour market in the lubelskie voivodeship in NBP survey results .....</i>	<i>110</i>
<i>5.1 Survey characteristics .....</i>	<i>110</i>
<i>5.2 Employment .....</i>	<i>111</i>
<i>5.3 Unemployment .....</i>	<i>122</i>
<i>6. Analysis of the spatial diversity of regional and local labour markets...</i>	<i>135</i>
<i>6.1 Labour market in lubelskie voivodeship and labour markets of the other regions .....</i>	<i>136</i>
<i>6.2 Spatial diversity of local labour markets in lubelskie voivodeship .....</i>	<i>144</i>
<i>Conclusions .....</i>	<i>151</i>
<i>Notes about the authors .....</i>	<i>156</i>
<i>References .....</i>	<i>157</i>
<i>II. TABLES .....</i>	<i>160</i>

List of tables

	Table	Page
Major data of the voivodship (2007-2010).....	1	161
Population by sex and age in urban and rural areas in 2010 (As of 31 XII)	2	165
Population at working and non-working age by sex in urban and rural areas in 2010 (As of 31 XII).....	3	166
Employed persons in national economy by ownership sectors and forms in 2010 (As of 31 XII).....	4	166
Employed persons in national economy by sectors and NACE sections (As of 31 XII).....	5	167
Employed persons in national economy by status in 2010 (As of 31 XII).....	6	168
Employed persons by the size of entities of the national economy, sectors and NACE sections in 2010 (As of 31 XII).....	7	168
Employed persons by NACE sections, subregions and powiats in 2010 (As of 31 XII)	8	170
Employed persons in urban and rural areas by sectors, subregions and powiats in 2010 (As of 31 XII).....	9	171
Employed persons by sectors, subregions and powiats in 2010 (As of 31 XII)	10	172
Employed persons by economic sectors, subregions and powiats in 2010 (As of 31 XII)	11	173
Employees in national economy by sectors and NACE sections in 2010 (As of 31 XII)	12	174
Employment by sectors and NACE sections in 2010 (As of 31 XII).....	13	175
Hire and termination rates by NACE sections in 2010	14	176
Hires by sources of recruitment, ownership sectors and NACE sections in 2010	15	177
Graduates of higher, post-secondary, secondary and Basic vocational schools starting work for the first time by NACE sections in 2010	16	178
Terminations by reasons, ownership sectors and NACE sections in 2010	17	179
Hires and terminations in national economy entities by the number of employed persons and sectors in 2010	18	180
Demand for labour – employed persons, newly created jobs and vacancies in 2010.....	19	180
Demand for labour – employed persons by sectors and occupations in 2010 (As of 31 XII)	20	181
Demand for labour – vacancies by sectors and occupations in 2010 (As of 31 XII)	21	182
Unemployed persons registered in labour offices in 2010 (As of 31 XII)	22	183
Inflow to and outflow from unemployment in 2010	23	183
Unemployed persons by age, educational level, duration of unemployment and total work seniority in 2010 (As of 31 XII)	24	184
Unemployed persons by occupations in 2010 (As of 31 XII)	25	185
Unemployed persons previously in employment by ownership sectors and NACE sections in 2010 (As of 31 XII)	26	186
Unemployed persons registered in labour Office by subregions and powiats in 2010 (As of 31 XII)	27	187
Registered unemployed disabled persons by subregions and powiats (As of 31 XII).....	28	188
Inflow to and outflow from unemployment by subregions and powiats in 2010	29	189
Unemployed persons registered in labour offices by age, subregions and powiats in 2010 (As of 31 XII).....	30	190
Unemployed persons registered in labour offices by duration of unemployment, subregions and powiats in 2010 (As of 31 XII)	31	191
Unemployed persons registered in labour offices by educational level, subregions and powiats in 2010 (As of 31 XII)	32	192
Registered unemployment rate by subregions and powiats (As of the end of month)	33	193
Registered unemployed persons with specific situation on the labour market by subregions and powiats in 2010 (As of 31 XII)	34	194

<i>Participants of labour market programmes by subregions and powiats in 2010 .....</i>	35	195
<i>Average monthly gross wages and salaries by NACE sections in 2010 .....</i>	36	196
<i>Average monthly gross wages and salaries by sectors, financing forms and NACE sections in 2010 .....</i>	37	197
<i>Average monthly gross wages and salaries by ownership sectors, subregions and powiats in 2010 .....</i>	38	198
<i>Average monthly gross wages and salaries by sectors, subregions and powiats in 2010...</i>	39	199
<i>Economic activity of the population aged 15 and more in 2010.....</i>	40	200
<i>Economic activity of the population aged 15 and more by age and educational level in IV quarter 2010.....</i>	41	201

Uwagi ogólne

1. Prezentowane dane obejmują **podmioty gospodarki narodowej** w województwie bez względu na charakter własności. Do **sektora publicznego** zalicza się podmioty gospodarki stanowiące własność państwową, samorządową oraz mieszaną z przewagą kapitału (mienia) podmiotów sektora publicznego. Do **sektora prywatnego** zalicza się podmioty gospodarki stanowiące własność prywatną krajową (m.in. spółki, spółdzielnie, osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, organizacje społeczne, stowarzyszenia, fundacje), zagraniczną (m.in. zagraniczne przedsiębiorstwa drobnej wytwórczości, spółki z wyłącznym udziałem kapitału zagranicznego) oraz mieszaną, z przewagą kapitału (mienia) podmiotów sektora prywatnego.

2. Dane według rodzajów działalności prezentuje się w układzie **Polskiej Klasyfikacji Działalności – PKD 2007**, opracowanej na podstawie Statystycznej Klasyfikacji Działalności Gospodarczych we Wspólnocie Europejskiej – Statistical Classification of Economic Activities in the European Community – NACE Rev. 2. PKD 2007 wprowadzona została z dniem 1 I 2008 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 XII 2007 r. (Dz.U. Nr 251, poz. 1885), w miejsce stosowanej dotychczas klasyfikacji PKD 2004.

Polska Klasyfikacja Działalności - PKD 2007

Poszczególne litery oznaczają następujące sekcje: A - Rolnictwo, rybactwo, łowiectwo i leśnictwo; BE – połączone sekcje: B –górnictwo i wydobywanie, C – przetwórstwo przemysłowe, D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych; E – dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją; F - Budownictwo; G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle; H – Transport i gospodarka magazynowa; I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi; J - informacja i komunikacja; K – działalność finansowa i ubezpieczeniowa; L – działalność związana z obsługą rynku nieruchomości; M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna; N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca; O – Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne; P – Edukacja; Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna; R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją; S - Pozostała działalność usługowa.

3. W stosunku do obowiązującej PKD dokonano dodatkowego grupowania, ujmując pod pojęciem „**Przemysł**” sekcje: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”. W opracowaniu zastosowano skróty nazw sekcji PKD. Skrócone nazwy oznaczone

zostały w tablicach znakiem „Δ”. Zestawienie zastosowanych skrótów i pełnych nazw podajemy poniżej:

- a) Handel; naprawa pojazdów samochodowych - *Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych włączając motocykle;*
- b) Zakwaterowanie i gastronomia - *Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi;*
- c) Obsługa rynku nieruchomości - *Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości;*
- d) Administrowanie i działalność wspierająca - *Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca.*

4. Dane w grupowaniu według sekcji opracowano metodą przedsiębiorstw. **Metoda przedsiębiorstw** (podmiotowa) oznacza przyjmowanie całych podmiotów gospodarki narodowej za podstawę grupowania wszystkich danych charakteryzujących ich działalność według poszczególnych poziomów klasyfikacyjnych i podziałów terytorialnych.

5. Prezentowane dane opracowano zgodnie z **podziałem terytorialnym** określonym w: Ustawie z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa (Dz. U. Nr 96, poz. 603 i Nr 104, poz. 656), rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 1998 r. w sprawie utworzenia powiatów (Dz. U. Nr 103, poz. 652 z późn. zmianami).

6. Ze względu na elektroniczną technikę przetwarzania danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości „ogółem”.

7. Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w publikacji.

8. Informacje pochodzące ze źródeł spoza Głównego Urzędu Statystycznego zostały opatrzone odpowiednią uwagą.

Objaśnienia znaków umownych

- kreska (–) – zjawisko nie wystąpiło
 zero (0) – zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5
 (0,0) – zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05
 kropka (.) – zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych.
 znak × – wypełnienie pozycji, ze względu na układ tablicy jest niemożliwe lub niecelowe.
 znak # – oznacza, że dane nie mogą być opublikowane ze względu na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej w rozumieniu ustawy o statystyce publicznej.
 „w tym” – oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy

Ważniejsze skróty

BAEL	– Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności	pkt proc.	– punkt procentowy
PKD	– Polska Klasyfikacja Działalności	tys.	– tysiąc
PKB	– Produkt Krajowy Brutto	Dz. U.	– Dziennik Ustaw
r.	– rok	mln	– milion
dok.	– dokończenie	tys.	– tysiąc
zł	– złoty	nr	– numer
		poz.	– pozycja
		cd.	– ciąg dalszy

Uwagi metodyczne

Ludność

1. Dane o stanie i strukturze ludności w przekroju terytorialnym opracowano według **faktycznego miejsca zamieszkania**. Do ludności faktycznie zamieszkałej w danej jednostce podziału terytorialnego zalicza się ludność zameldowaną na pobyt stały i faktycznie tam zamieszkałą oraz ludność przebywającą czasowo (zameldowaną w danej jednostce podziału terytorialnego na pobyt czasowy ponad 3 miesiące).

Ekonomiczne grupy wieku ludności:

- a) wiek **przedprodukcyjny** – mężczyźni i kobiety w wieku 0 - 17 lat,
- b) wiek **produkcyjny** – mężczyźni w wieku 18-64 lata, kobiety w wieku 18 - 59 lat: wiek mobilny (18 - 44 lata mężczyźni i kobiety), wiek niemobilny (45 - 64 lata mężczyźni i 45 - 59 lat kobiety),
- c) wiek **poprodukcyjny** - mężczyźni w wieku 65 lat i więcej oraz kobiety - 60 lat i więcej.

Przyrost naturalny ludności obliczono jako różnicę pomiędzy liczbą urodzeń żywych i liczbą zgonów w danym okresie.

Współczynniki: urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego obliczono na 1000 ludności.

Saldo migracji ludności jest to różnica między napływem i odpływem migracyjnym. Napływ migracyjny jest to ogół osób nowo zameldowanych na pobyt stały w danym okresie; odpływ migracyjny jest to ogół osób wymeldowanych z pobytu stałego w danym okresie.

Aktywność zawodowa ludności

2. Dane zawarte w podrozdziałach 2.3 i 2.4 opracowano na podstawie reprezentacyjnego **Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL)**, przeprowadzanego w cyklu kwartalnym metodą obserwacji ciągłej, tj. aktywność ekonomiczną bada się w każdym tygodniu w ciągu całego kwartału. Badaniem objęte są **osoby w wieku 15 lat i więcej**, będące członkami gospodarstw domowych w wylosowanych mieszkaniach, z wyjątkiem osób nieobecnych powyżej 3 miesięcy, jeżeli ich nieobecność nie wynikała z charakteru wykonywanej pracy. Gospodarstwo domowe oznacza zespół osób spokrewnionych lub spowinowaconych, a także niespokrewnionych, mieszkających razem i utrzymujących się wspólnie. Badanie nie obejmuje gospodarstw domowych w obiektach zbiorowego zakwaterowania.

Od I kwartału 2003 r. wyniki BAEL uogólniane są na podstawie bilansów lud-

ności opracowywanych przy wykorzystaniu wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002. Dane te nie są w pełni porównywalne z wynikami badań dla okresów wcześniejszych.

3. Podstawowe kryterium podziału na aktywnych zawodowo i biernych zawodowo stanowi praca, tzn. fakt wykonywania, posiadania bądź poszukiwania pracy.

Do **aktywnych zawodowo** zaliczono osoby pracujące i bezrobotne:

1) do **pracujących** zaliczono osoby, które w badanym tygodniu:

– wykonywały, przez co najmniej 1 godzinę, pracę przynoszącą zarobek lub dochód albo pomagały (bez wynagrodzenia) w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa w rolnictwie lub rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem,

– formalnie miały pracę, ale jej nie wykonywały (np. z powodu choroby, urlopu, przerwy w działalności zakładu, trudnych warunków atmosferycznych); jeżeli przerwa w pracy wynosiła ponad 3 miesiące, dodatkowym kryterium od I kwartału 2006 r. w przypadku pracowników najemnych (zatrudnieni na podstawie stosunku pracy oraz osoby wykonujące pracę nakładczą) był fakt otrzymywania co najmniej 50% dotychczasowego wynagrodzenia;

2) za **bezrobotne** uznano osoby w wieku 15–74 lata, które spełniały jednocześnie trzy warunki:

– w okresie badanego tygodnia nie były osobami pracującymi,

– w ciągu 4 tygodni (wliczając jako ostatni tydzień badany) aktywnie poszukiwały pracy,

– były gotowe podjąć pracę w ciągu 2 tygodni następujących po tygodniu badanym.

Do bezrobotnych zaliczono także osoby, które znalazły pracę i oczekiwały na jej rozpoczęcie w okresie nie dłuższym niż 3 miesiące oraz były gotowe tę pracę podjąć.

Od I kwartału 2008 r. czas poszukiwania pracy liczony jest od momentu zakończenia przerwy w poszukiwaniu pracy, o ile wystąpiła i trwała co najmniej 4 tygodnie. W związku z tym dane te nie są porównywalne z danymi za lata poprzednie.

Do **biernych zawodowo** zaliczono osoby, które nie zostały zakwalifikowane jako pracujące lub bezrobotne.

Współczynnik aktywności zawodowej obliczono jako udział aktywnych zawodowo w liczbie ludności (w wieku 15 lat i więcej) ogółem.

Wskaźnik zatrudnienia obliczono jako udział pracujących w liczbie ludności (w wieku 15 lat i więcej) ogółem.

Pracujący i zatrudnienie

4. Dane o **pracujących** dotyczą osób wykonujących pracę przynoszącą im zarobek lub dochód; do pracujących zalicza się:

1) osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, powołanie, mianowanie, wybór lub stosunek służbowy);

2) pracodawców i pracujących na własny rachunek, a mianowicie:

a) właścicieli, współwłaścicieli i dzierżawców gospodarstw indywidualnych w rolnictwie (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin), tj. pracujących w go-

spodarstwach indywidualnych (o powierzchni użytków rolnych do 1 ha i powyżej 1 ha) oraz indywidualnych właścicieli zwierząt gospodarskich nieposiadających użytków rolnych, z pewnymi wyłączeniami w latach 2002-2009,

b) właścicieli i współwłaścicieli (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin; z wyłączeniem wspólników spółek, którzy nie pracują w spółce) podmiotów prowadzących działalność gospodarczą poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie,

c) inne osoby pracujące na własny rachunek, np. osoby wykonujące wolne zawody;

3) osoby wykonujące pracę nakładczą;

4) agentów (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin oraz osobami zatrudnionymi przez agentów);

5) członków spółdzielni produkcji rolniczej (rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni powstałych na ich bazie oraz spółdzielni kółek rolniczych);

6) duchownych pełniących obowiązki duszpasterskie.

Pełnozatrudnieni są to osoby zatrudnione w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zakładzie pracy lub na danym stanowisku pracy, w tym również osoby, które zgodnie z obowiązującymi przepisami pracują w skróconym czasie pracy, np. z tytułu warunków szkodliwych dla zdrowia lub przedłużonym czasie pracy, np. dozorczy mienia.

Niepełnozatrudnieni są to osoby, które zgodnie z umową o pracę pracują stale w niepełnym wymiarze czasu pracy. Niepełnozatrudnieni w głównym miejscu pracy są to osoby, które oświadczyły, że dany zakład jest ich głównym miejscem pracy.

Dane dotyczące **pracujących według stanu w dniu 31 XII** podano bez przeliczenia niepełnozatrudnionych na pełnozatrudnionych, przy przyjęciu zasady jednorazowego ujmowania tych osób w **głównym miejscu pracy**.

5. Dane dotyczące pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie według stanu w dniu 31 XII w latach 2002-2009 wyznaczono na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 oraz Powszechnego Spisu Rolnego 2002 oraz w 2010 r. na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2010.

Do pracujących w gospodarstwach indywidualnych zaliczono osoby pracujące w gospodarstwach prowadzących działalność rolniczą, przy czym:

1) w latach 2002-2009 nie zaliczono osób pracujących:

a) w gospodarstwach o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha produkujących **wyłącznie** na własne potrzeby;

b) w gospodarstwach o powierzchni użytków rolnych do 1 ha (łącznie z indywidualnymi właścicielami zwierząt gospodarskich nieposiadających użytków rolnych) produkujących **wyłącznie** lub **głównie** na własne potrzeby;

2) w 2010 r. ujęto wszystkich pracujących w tych gospodarstwach niezależnie od powierzchni użytków rolnych oraz przeznaczenia produkcji rolniczej (razem z produkującymi **wyłącznie** lub **głównie** na własne potrzeby).

Dane o pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie w 2010 r. nie są w pełni porównywalne z danymi za lata poprzednie.

6. Podziału pracujących według województw według stanu w dniu 31 XII dokonano na podstawie faktycznego (stałego) miejsca pracy i rodzaju działalności.

7. Dane dotyczące **przeciętnego zatrudnienia** ujmują wyłącznie zatrudnionych na podstawie stosunku pracy. Informacje dotyczą pracowników pełnozatrudnionych oraz niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na pełnozatrudnionych.

Popyt na pracę

8. **Wolne miejsca pracy** to miejsca pracy powstałe w wyniku ruchu zatrudnionych bądź nowo utworzone, w stosunku do których spełnione zostały jednocześnie trzy warunki:

- 1) miejsca pracy w dniu sprawozdawczym były faktycznie nieobsadzone;
- 2) pracodawca czynił starania, aby znaleźć osoby chętne do podjęcia pracy;
- 3) w przypadku znalezienia właściwych kandydatów, pracodawca byłby gotów do natychmiastowego przyjęcia tych osób.

9. **Nowo utworzone miejsca pracy** to miejsca pracy powstałe w wyniku zmian organizacyjnych, rozszerzenia lub zmiany profilu działalności oraz wszystkie miejsca pracy w jednostkach nowo powstałych.

Ruch zatrudnionych

10. Informacje o **ruchu zatrudnionych** obejmują pełnozatrudnionych oraz sezonowych i zatrudnionych dorywczo. Dane te dotyczą **liczby przyjęć do pracy i zwolnień z pracy**, a nie liczby osób. Liczba przyjęć do pracy oraz zwolnień z pracy może być wyższa od liczby osób, ponieważ jedna osoba może kilkakrotnie zmienić pracę w ciągu roku.

Do liczby przyjętych do pracy zaliczono osoby podejmujące pracę po raz pierwszy i kolejny. Do liczby zwolnionych z pracy zaliczono osoby, z którymi rozwiązano umowę o pracę w drodze wypowiedzenia przez pracownika lub zakład pracy, łącznie ze zwolnieniami grupowymi, osoby, które przeniesiono na emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy, osoby, które porzuciły pracę, a także – ze względów ewidencyjnych – osoby zmarłe. Ponadto do liczby przyjętych do pracy lub zwolnionych z pracy zaliczono osoby przeniesione służbowo lub przyjęte z innego zakładu pracy na podstawie porozumienia między podmiotami, a także osoby powracające do pracy i odchodzące z pracy na urlopy wychowawcze, bezpłatne i rehabilitację.

Dane nie obejmują podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.

11. **Współczynnik przyjęć (zwolnień)** obliczono jako stosunek liczby przyjęć pomniejszonej o osoby powracające do pracy z urlopów wychowawczych (lub liczby zwolnień pomniejszonej o osoby, które otrzymały urlopy wychowawcze) w roku badanym do liczby pełnozatrudnionych według stanu w dniu 31 XII z roku poprzedzającego rok badany.

Wynagrodzenia

12. **Wynagrodzenia** stanowią wypłaty pieniężne oraz wartość świadczeń w naturze lub ich ekwiwalenty należne pracownikom z tytułu świadczonej pracy. Dane nie zawierają wynagrodzeń pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność

ność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

Wynagrodzenia dzielą się na:

- 1) wynagrodzenia osobowe,
- 2) wynagrodzenia bezosobowe (z wyjątkiem honorariów),
- 3) honoraria (wynagrodzenia z tytułu korzystania lub rozporządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi),
- 4) wynagrodzenia agencyjno – prowizyjne,
- 5) dodatkowe wynagrodzenia roczne dla pracowników jednostek sfery budżetowej,
- 6) wypłaty z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej.

Do wynagrodzeń osobowych zalicza się m.in. wynagrodzenia zasadnicze, premie i nagrody, dodatki (np. za pracę w warunkach szkodliwych dla zdrowia, za staż pracy, za pełnienie funkcji kierowniczych), wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych, wynagrodzenia za czas niewykonywania pracy (przestoje płatne, urlopy, choroby), świadczenia deputatowe i odszkodowawcze. Wynagrodzenia osobowe dotyczą osób zatrudnionych na podstawie stosunku pracy, osób wykonujących pracę nakładczą oraz uczniów, którzy zawarli z zakładem pracy umowę o pracę w celu przygotowania zawodowego.

Dane o wynagrodzeniach prezentowane są w ujęciu brutto, tzn. łącznie z zaliczkami na poczet podatku dochodowego od osób fizycznych oraz ze składkami na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne (emerytalne, rentowe i chorobowe) płacone przez ubezpieczonego pracownika.

13. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie przypadające na 1 zatrudnionego obliczono przyjmując:

- wynagrodzenia osobowe, bez wynagrodzeń osób wykonujących pracę nakładczą, uczniów oraz osób zatrudnionych za granicą,
- wypłaty z tytułu udziału w zysku i w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach,
- dodatkowe wynagrodzenie roczne dla pracowników jednostek sfery budżetowej,
- honoraria wypłacane niektórym grupom pracowników za prace wynikającą z umowy o pracę np. dziennikarzom, realizatorom filmów, programów radiowych i telewizyjnych.

Bezrobotnie

14. Dane o liczbie **bezrobotnych zarejestrowanych** obejmują osoby, które zgodnie z ustawą z dnia 20 IV 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, obowiązującą od 1 VI 2004 r. (Dz. U. Nr 99, poz. 1001, z późniejszymi zmianami), określone są jako bezrobotne.

Pod pojęciem **bezrobotnego** należy rozumieć osobę niezatrudnioną i niewykonywającą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy (bądź jeśli jest osobą niepełnosprawną – zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy), nieuczącą się w szkole, z wyjątkiem szkół dla dorosłych (lub przystępującą do egzaminu eksternistycznego z zakresu tej szkoły) lub szkół wyższych w systemie studiów niestacjonarnych, zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania (stałego lub cza-

sowego) powiatowym urzędzie pracy oraz poszukującą zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, jeżeli m.in.:

- 1) ukończyła 18 lat;
- 2) kobieta nie ukończyła 60 lat, a mężczyzna – 65 lat;
- 3) nie nabyła prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, renty rodzinnej, renty szkoleniowej, renty socjalnej, nie pobiera: świadczenia lub zasiłku przedemerytalnego, świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku chorobowego, macierzyńskiego lub zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego;
- 4) nie jest właścicielem lub posiadaczem (samoistnym lub zależnym) nieruchomości rolnej o powierzchni użytków rolnych powyżej 2 ha przeliczeniowych;
- 5) nie podlega ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w gospodarstwie rolnym o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe;
- 6) nie posiada wpisu do ewidencji działalności gospodarczej lub nie podlega – na podstawie odrębnych przepisów – obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, z wyjątkiem ubezpieczenia społecznego rolników;
- 7) nie jest tymczasowo aresztowana lub nie odbywa kary pozbawienia wolności;
- 8) nie uzyskuje miesięcznie przychodu w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę, z wyłączeniem przychodów uzyskanych z tytułu odsetek lub innych przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych;
- 9) nie pobiera, na podstawie przepisów o pomocy społecznej, zasiłku stałego;
- 10) nie pobiera, na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, świadczenia pielęgnacyjnego;
- 11) nie pobiera, po ustaniu zatrudnienia, świadczenia szkoleniowego.

15. Stopę bezrobocia rejestrowanego obliczono jako stosunek liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo, tj. bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

Stopę bezrobocia rejestrowanego podaje się z uwzględnieniem pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie (będących składową cywilnej ludności aktywnej zawodowo) wyszacowanych na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010.

Dane w 2010 r. nie są w pełni porównywalne z danymi za lata poprzednie.

Informacje o **bezrobotnych** opracowane na podstawie reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), dotyczą osób w wieku 15–74 lata uznanych za bezrobotne.

Stopę bezrobocia obliczono jako stosunek liczby bezrobotnych (ogółem lub danej grupy) do liczby ludności aktywnej zawodowo (ogółem lub danej grupy).

I. CZEŚĆ ANALITYCZNA

Wstęp

Rynek pracy to obszar geograficzny, w obrębie którego występuje wyraźna specyfika określonych przestrzennie możliwości zatrudnienia, dostępnych dla pracowników bez konieczności zmiany miejsca zamieszkania (Kwiatkowski 2008). W tym kontekście stanowi on do pewnego stopnia kategorię autonomiczną. Jednak sytuacja na rynku pracy stanowi również w dużej mierze konsekwencję uwarunkowań gospodarczych i kondycji ekonomicznej nie tylko danego obszaru, ale i uwarunkowań zewnętrznych. Mimo, że gospodarka Polski okazała się relatywnie odporna na światowy kryzys gospodarczy, to jednak niskie tempo wzrostu gospodarczego istotnie wpłynęło na sytuację na rynku pracy. Jednocześnie nasiliły się istniejące regionalne dysproporcje pogłębiające proces polaryzacji polskiej przestrzeni.

Rynek pracy jest kategorią charakteryzującą się znacznym zróżnicowaniem przestrzennym. Skala tego zróżnicowania oraz jego dynamika od szeregu lat stanowi przedmiot zainteresowań w literaturze naukowej oraz w licznych projektach badawczych. W ciągu kilku ostatnich lat zagadnienie regionalnego rynku pracy w województwie lubelskim stało się przedmiotem co najmniej kilkunastu publikacji analitycznych, badawczych oraz naukowych, realizowanych m.in. przez Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, Miejski Urząd Pracy w Lublinie, Lubelskie Obserwatorium Rynku Pracy, Instytut Rynku Pracy, a także firmy: Europerspektywa w ramach Obserwatorium Lubelskiego Rynku Pracy) oraz 4P Research Mix w ramach projektu „Aktywna polityka zatrudnienia – analizy, prognozy i rekomendacje dotyczące rynku pracy województwa lubelskiego”. Wiele miejsca zagadnieniom związanym z regionalnym rynkiem pracy poświęca się także w raportach Lubelskiego Barometru Gospodarczego, projektu realizowanego przez Wyższą Szkołę Zarządzania i Administracji w Zamościu. Również Urząd Statystyczny w Lublinie publikuje corocznie opracowania poświęcone sytuacji na rynku pracy w województwie lubelskim, prezentujące szeroki zakres danych statystycznych, wzbogaconych o ich opisową i graficzną syntezę.

Celem niniejszej publikacji jest przedstawienie uwarunkowań oraz przestrzennego zróżnicowania sytuacji na rynku pracy w województwie lubelskim na tle kraju oraz na lokalnych rynkach pracy Lubelszczyzny w przekroju powiatowym. Zagadnienia badawcze poruszone w niniejszej publikacji obejmują kwestię gospodarczych

i demograficznych uwarunkowań regionalnego rynku pracy, przekładających się na jego podażową i popytową stronę, pracujących w gospodarce narodowej, poziom zatrudnienia i ruch zatrudnionych, popyt na pracę, wynagrodzenia, dynamikę i strukturę bezrobocia rejestrowanego oraz aktywność ekonomiczną ludności.

Ramy czasowe publikacji obejmują lata 2007-2010. Takie podejście pozwala na uchwycenie okresu charakteryzującego się dynamicznymi przemianami w gospodarce krajowej oraz światowej, związanymi z globalnym kryzysem ekonomicznym, rozpoczętym w 2008 roku. Analiza obejmuje więc rok 2007 – charakteryzujący się bardzo dobrymi wskaźnikami makroekonomicznymi zarówno w skali kraju, jak i województwa; 2008 – stanowiący początek spowolnienia w gospodarce światowej; 2009 – w którym negatywne globalne tendencje znalazły swe odzwierciedlenie na poziomie kraju i województwa lubelskiego oraz rok 2010, będący okresem stopniowej, relatywnej poprawy sytuacji gospodarczej, przekładającej się na sytuację na rynku pracy. W uzasadnionych przypadkach analiza dotyczy również lat wcześniejszych, wykraczając poza ramy czasowe wskazane w tytule publikacji. Taki zabieg wynika z konieczności ukazania uwarunkowań rynku pracy w województwie lubelskim w dłuższej perspektywie czasowej, pozwalającej na uchwycenie istotnych tendencji gospodarczych w regionie.

Podstawowymi źródłami informacji o rynku pracy w Polsce i województwie lubelskim wykorzystanymi dla celów niniejszej publikacji są:

1. Wyniki badań statystyki publicznej: Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności; Sprawozdanie o zatrudnieniu i wynagrodzeniach (sprawozdanie Z-03); Badanie popytu na pracę (sprawozdanie Z-05) oraz Sprawozdanie o pracujących, wynagrodzeniach i czasie pracy (sprawozdanie Z-06).
2. Dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie w zakresie dynamiki i struktury bezrobocia rejestrowanego.
3. Dane Narodowego Banku Polskiego, oparte na wynikach badań ankietowych, przeprowadzanych na terenie województwa w cyklu półrocznym przez Narodowy Bank Polski Oddział Okręgowy w Lublinie. Badanie rynku pracy realizowane jest według metodologii Narodowego Banku Polskiego, w związku z czym jego wyniki nie stanowią całości spójnej metodologicznie z wynikami badań statystyki publicznej.

Niniejsza praca podzielona została na dwie zasadnicze części – analityczną, prezentującą analizę sytuacji na regionalnym rynku pracy w województwie lubelskim w oparciu o wyżej wymieniony materiał źródłowy oraz tabelaryczną – stanowiącą zbiór danych statystycznych w zakresie rynku pracy w formie tabulogramów, będącym samym kontynuacją publikacji poświęconych rynkowi pracy w województwie lubelskim wydawanych corocznie przez Urząd Statystyczny w Lublinie.

Publikacja składa się z sześciu rozdziałów wyodrębnionych na podstawie kryterium przedmiotowego. W rozdziale pierwszym, Piotr Maleszyk opisuje uwarunkowania gospodarcze, przedstawiając rynek pracy w województwie lubelskim w szerokim kontekście uwarunkowań makro- i mikroekonomicznych, przekładających się na jego popytową stronę. Rozdział drugi, opracowany przez Izabelę Łucjan, koncentruje się na demograficznych uwarunkowaniach regionalnego rynku pracy, przesądzających z kolei o jego stronie podażowej. W rozdziale trzecim, Andrzej Jakubowski ukazuje kwestie pracujących w gospodarce narodowej oraz zatrudnionych, ruchu zatrudnionych, popytu na pracę oraz wynagrodzeń. W rozdziale czwartym, opracowanym przez Urszulę Bronisz, podjęto rozważania na temat bezrobocia w województwie lubelskim. W rozdziale piątym, autorstwa Katarzyny Jaśkowskiej i Urszuli Mogielnickiej, przedstawiono analizę wyników badań ankietowych regionalnego rynku pracy, realizowanych przez Narodowy Bank Polski Oddział Okręgowy w Lublinie. Ostatnią część niniejszej analizy stanowi rozdział przygotowany przez Andrzeja Jakubowskiego, będący próbą całościowej oceny sytuacji na rynku pracy w województwie lubelskim na tle pozostałych województw w kraju oraz zróżnicowania lokalnych rynków pracy w regionie na poziomie powiatu w oparciu o metody taksonomiczne.

Niniejsza publikacja, stawiając sobie za cel kompleksową analizę sytuacji na rynku pracy w oparciu o dane statystyki publicznej i wyniki badań empirycznych realizowanych przez Narodowy Bank Polski, w zamierzeniu autorów powinna stanowić usystematyzowanie, uzupełnienie i swoiste podsumowanie wiedzy na temat rynku pracy w województwie lubelskim w latach 2007-2010.

Rozdział 1

Gospodarcze uwarunkowania regionalnego rynku pracy

Doświadczenia z okresu funkcjonowania gospodarki wolnorynkowej w Polsce wskazują na istnienie znacznych i trwałych rozbieżności dotyczących regionalnych rynków pracy, mierzonych stopą bezrobocia, wielkością i strukturą zatrudnienia, produktywnością pracy czy poziomem wynagrodzeń. Różnice te wynikają przede wszystkim z faktu, iż poszczególne regiony dysponują zróżnicowanym potencjałem społeczno-gospodarczym, natomiast rynek pracy jest kategorią posiadającą wymiar przestrzenny. Dlatego dla zrozumienia specyfiki regionalnych rynków pracy, w tym także rynku pracy województwa lubelskiego oraz dla wypracowania optymalnych narzędzi polityki władz publicznych, jego analiza powinna uwzględniać gospodarcze uwarunkowania jego funkcjonowania¹.

Poziom rozwoju gospodarczego regionu może wywierać korzystny wpływ na sytuację na rynku pracy z przynajmniej kilku powodów. Po pierwsze, dynamika długofalowego wzrostu gospodarczego oraz jego prozatrudnieniowy charakter mają zasadnicze znaczenie dla tworzenia nowych miejsc pracy². Po drugie, regiony o dojrzszej i nowocześniejszej strukturze gospodarczej są lepiej dostosowane do wymagań rozwiniętej gospodarki rynkowej i zgłaszanego popytu, co również wpływa korzystnie na ilość i trwałość tworzonych miejsc pracy. Po trzecie, regiony bardziej rozwinięte zazwyczaj charakteryzują się wyższą międzynarodową konkurencyjnością przedsiębiorstw i wytwarzanych produktów. Po czwarte, regiony o stosunkowo wysokim udziale usług w produkcji i zatrudnieniu oraz zdywersyfikowanej strukturze gospodarczej są mniej wrażliwe na pogorszenie się koniunktury niż regiony o dużym znaczeniu przemysłu i budownictwa. Po piąte, regiony bardziej rozwinięte posiadają lepiej wykwalifikowaną oraz bardziej mobilną pod względem kwalifikacyjnym i zawodowym siłę roboczą, co ułatwia dostosowania strukturalne. Po szóste, regiony te silniej przyciągają kapitał zagraniczny, co również korzystnie oddziałuje na rynek pracy (Kwiatkowski,

---

¹ W badaniach rynku pracy stosuje się różne klasyfikacje uwarunkowań rynku pracy. Obok uwarunkowań gospodarczych wymienia się najczęściej uwarunkowania demograficzne i edukacyjne - związane z popytową stroną rynku pracy, oraz uwarunkowania instytucjonalne – obejmujące wszystkie utrwalone zasady postępowania uczestników rynku pracy, w szczególności regulacje prawne oraz działalność urzędów administracji publicznej (Kryńska, Kwiatkowski, Zarychta 1998; *Ekonomia rynku pracy* 2007).

² W kwestii tworzenia nowych miejsc pracy nie należy zatem przypisywać decydującej roli polityce wobec rynku pracy prowadzonej przez władze centralną czy tym bardziej samorządy (Kwiatkowski 2002; Kabaj 2005).

Kubiak 1998). Z analogicznych powodów regiony zacofane, o słabym potencjale gospodarczym i nienowoczesnej strukturze gospodarczej, charakteryzują się z reguły występowaniem trudnych do przezwyciężenia problemów na rynku pracy.

Należy jednak podkreślić, że kondycja rynku pracy województwa lubelskiego jest determinowana zarówno czynnikami o charakterze endogenicznym, jak i wieloma uwarunkowaniami zewnętrznymi o szerszym zasięgu oddziaływania. Zmiany strukturalne dokonujące się na współczesnych rynkach pracy są kształtowane przez procesy globalizacji, postęp techniczny i technologiczny, czy też zmiany charakteru pracy wynikające z przekształceń dokonujących się w obszarze przedsiębiorstw (Kryńska 2007). Na regionalną sytuację gospodarczą wpływ wywiera również napływ środków z unijnej polityki spójności oraz spowolnienie koniunktury w konsekwencji globalnego kryzysu finansowego. Ogromne znaczenie dla funkcjonowania rynku pracy mają czynniki instytucjonalne, obejmujące zasady zatrudniania, zwalniania, ustalania płac, opodatkowania i oskładkowania pracy, czy prowadzenie aktywnej lub pasywnej polityki rynku pracy. Są one w przeważającej mierze ustalane na szczeblu krajowym. Wymienione zewnętrzne uwarunkowania silnie oddziałują na rynek pracy Lubelszczyzny, nie wyjaśniają jednak utrzymujących się różnic regionalnych.

Celem tego rozdziału jest prezentacja gospodarczych uwarunkowań rynku pracy województwa lubelskiego. W pierwszym podrozdziale przedstawiono wybrane cechy ogólnogeograficzne województwa oraz niektóre elementy infrastruktury, istotne dla regionalnego rynku pracy. Następnie omówiono potencjał gospodarczy regionu, najpierw poprzez analizę i interpretację głównych wskaźników makroekonomicznych na tle kraju, następnie przez przedstawienie struktury gospodarczej. Na koniec zwrócono uwagę na sytuację w sferze podmiotów gospodarki narodowej, reprezentujących popytową stronę rynku pracy.

1.1. Ogólna charakterystyka województwa lubelskiego

Z perspektywy rynku pracy warto przedstawić szerzej niektóre cechy regionu decydujące o jego specyfice na tle kraju oraz wywierające istotny wpływ na sytuację na rynku pracy, tj. położenie, poziom urbanizacji, a także wybrane elementy infrastruktury techniczno-ekonomicznej i społecznej.

Województwo lubelskie jest położone we wschodniej części Polski. Graniczy z województwem podkarpackim, świętokrzyskim, mazowieckim i podlaskim. Wschodnia granica państwa z Białorusią i Ukrainą stanowi zarazem zewnętrzną granicę Unii Europejskiej. Położenie przy granicy Polski i Unii Europejskiej mogłoby być szansą, jednak osiągnięcie z niego korzyści ekonomicznych jest obecnie utrudnione. Przeszkodami w rozwijaniu stosunków handlowych i inwestycyjnych z sąsiednimi

państwami są słabość gospodarcza Białorusi i Ukrainy oraz utrzymujące się niekorzystne uwarunkowania instytucjonalne współpracy gospodarczej (niestabilność ustawodawcza, niska jakość legislacji i wysoki stopień regulacji rynku, w tym w szczególności przewlekłe i nieprzejrzyste procedury odpraw celnych). Szansą na wzrost obrotów handlowych z Ukrainą może być negocjowana Umowa o Całościowej i Pogłębionej Strefie Wolnego Handlu Unii Europejskiej z Ukrainą. Podsumowując, położenie województwa na tle kraju jest peryferyjne, a współpraca gospodarcza z sąsiednimi państwami mało dynamiczna. Wpływa to negatywnie na atrakcyjność inwestycyjną regionu i przyczynia się do słabości popytowej strony rynku pracy.

Województwo lubelskie jest jednym ze słabiej zaludnionych i najmniej zurbanizowanych regionów w kraju. Pomimo dużej powierzchni (25,1 tys. km², 3 miejsce w kraju), wg stanu w dniu 31 XII 2010 roku, mieszkało w nim 2151,9 tys. osób (8 miejsce), z których tylko niespełna 47% mieszkało w miastach (14 miejsce, przed województwem świętokrzyskim i podkarpackim). Analizując wskaźnik urbanizacji według podregionów – za wyjątkiem podregionu lubelskiego (63,6%), wskaźniki urbanizacji podregionów: bialskiego, chełmsko-zamojskiego i puławskiego nie przekraczają 40%. Z 42 miast w województwie, 30 to miasta małe (do 20 tys. mieszkańców), 10 klasyfikuje się jako średnie (20-100 tys.), a tylko jeden ośrodek miejski – Lublin – jest zaliczany do miast dużych (348,5 tys.). Pod względem struktury wielkościowej miast Lubelszczyzna nie odbiega zasadniczo od wartości dla całego kraju, z wyjątkiem niedostatecznej reprezentacji miast dużych. Ponadto, w strukturze wykorzystania terenu dominujące znaczenie posiadają użytki rolne, zajmujące 63,2% powierzchni województwa (1 miejsce w kraju, średnia krajowa: 51,6%). W badaniach rynku pracy województwa lubelskiego w szczególności należy zatem uwzględnić wyraźną różnicę między lokalnym rynkiem pracy miasta Lublin i najbliższych okolic, który ma zdecydowanie miejski charakter, a lokalnymi rynkami pracy w pozostałej części regionu, na których występują zjawiska typowe dla wiejskich rynków pracy.

Istotnymi elementami infrastruktury techniczno-ekonomicznej i społecznej z punktu widzenia rynku pracy, a zarazem stanowiącymi o specyfice województwa lubelskiego na tle kraju, są infrastruktura komunikacyjna oraz zasoby instytucji szkolnictwa wyższego.

Region lubelski charakteryzuje się na tle kraju wyraźną słabością infrastruktury komunikacyjnej. Dane przedstawiające długość i gęstość dróg publicznych różnej klasy oraz linii kolejowych na koniec 2010 roku przedstawiono w tabl. 1.1. Wprawdzie pod względem gęstości dróg publicznych o twardej nawierzchni województwo lubelskie znajduje się na 11 pozycji w kraju, to jednak już pod względem gęstości dróg kolejowych zajmuje ono ostatnie miejsce, a pod względem gęstości linii kolejowych – przedostatnie.

Tabl. 1.1. **Wybrane dane dotyczące sieci linii kolejowych i dróg publicznych w Polsce według województw w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

Województwo	Linie kolejowe eksploatowane		Drogi publiczne o twardej nawierzchni							
	w km	na 100 km ²	ogółem		drogi krajowe		drogi ekspresowe		autostrady	
			w km	na 100 km ²	w km	na 100 km ²	w km	na 1000 km ²	w km	na 1000 km ²
POLSKA	20228	6,5	273759,8	87,6	18605,6	6,0	674,7	2,2	857,4	2,7
Dolnośląskie	1769	8,9	18426,2	92,4	1394,7	7,0	13,0	0,7	199,2	10,0
Kujawsko-pomorskie	1259	7,0	15638,5	87,0	1065,6	5,9	45,0	2,5	23,5	1,3
Lubelskie	1039	4,1	20217,1	80,5	1058,2	4,2	4,2	0,2	-	-
Lubuskie	967	6,9	8166,4	58,4	814,7	5,8	59,4	4,3	-	-
Łódzkie	1063	5,8	18647,8	102,4	1348,8	7,4	-	-	77,2	4,2
Małopolskie	1127	7,4	23650,9	155,8	1019,1	6,7	21,8	1,44	79,5	5,2
Mazowieckie	1683	4,7	33699,5	94,8	2361,0	6,6	123,5	3,5	-	-
Opolskie	868	9,2	8614,6	91,5	778,9	8,3	-	-	88,1	9,4
Podkarpackie	1027	5,8	15008,2	84,1	771,7	4,3	-	-	-	-
Podlaskie	759	3,8	11998,9	59,4	977,3	4,8	-	-	-	-
Pomorskie	1241	6,8	12224,4	66,8	920,6	5,0	54,4	3,0	65,8	3,6
Śląskie	2155	17,5	21263,7	172,4	1132,9	9,2	102,5	8,3	107,4	8,7
Świętokrzyskie ..	722	6,2	13066,5	111,6	755,8	6,5	29,4	2,5	-	-
Warmińsko-mazurskie	1215	5,0	12644,0	52,3	1327,2	5,5	57,7	2,4	-	-
Wielkopolskie	2131	7,1	26944,6	90,3	1730,8	5,8	42,3	1,4	195,1	6,5
Zachodnio-pomorskie	1203	5,3	13548,5	59,2	1148,3	5,0	121,5	5,3	21,6	0,9

W powyższych porównaniach należy także uwzględnić bardzo niski poziom rozwoju sieci transportowej w skali całego kraju. W regionie praktycznie nie ma dróg najwyższej klasy, tj. dróg ekspresowych i autostrad, uważanych za szczególnie istotny czynnik lokalizacji inwestycji i rozwoju gospodarczego, a ich budowa posiada niższy priorytet od inwestycji drogowych w centralnej i zachodniej części Polski (*Program budowy dróg krajowych...* 2011). Podobna sytuacja dotyczy planu rozwoju infrastruktury kolejowej do roku 2013 (*Wieloletni program inwestycji kolejowych...* 2011). Szansą dla regionu jest budowa portu lotniczego w Świdniku, jednak ten rodzaj transportu dotyczy bardziej ruchu osobowego niż towarowego. Reasumując, głębokie zapóźnienie w rozwoju infrastruktury – w połączeniu z peryferyjnym położeniem – przyczyniają się do niskiej dostępności transportowej regionu, hamują rozwój produkcji przemysłowej i wysokotowarowej produkcji rolnej, które wymagają dobrze rozwiniętej sieci transportowej. Wobec tych zapóźnień, niemożliwych do przezwyciężenia w ciągu

najbliższych kilku lat, szansą na zwiększenie potencjału gospodarczego regionu i tworzenie nowych miejsc pracy może być rozwój branż usługowych, które nie wymagają dobrej infrastruktury transportowej w takim stopniu jak większość gałęzi przemysłu.

Kolejnym istotnym uwarunkowaniem jest status Lublina jako największego ośrodka akademickiego we wschodniej Polsce. W mieście działają 4 uniwersytety (w tym jeden przyrodniczy i jeden medyczny), politechnika oraz 4 prywatne szkoły wyższe, kształcąc łącznie ponad 84,2 tys. studentów³. Spośród miast wojewódzkich w Polsce, pod względem liczby studentów Lublin zajmuje 6 pozycję w kraju, a w relacji do liczby mieszkańców – 4 miejsce. Występuje tu również jeden z najwyższych w Polsce wskaźników studentów stacjonarnych: 60,7% w ogólnej liczbie studentów (średnia dla Polski – 51,4%). W całym województwie działa obecnie 18 szkół wyższych, kształcących blisko 101,5 tys. studentów⁴. Analizując współczynnik skolaryzacji brutto województw⁵, region lubelski znajduje się na 7 pozycji z wynikiem 50,1%, a uwzględniając tylko uczestników studiów stacjonarnych – na 4 miejscu (por. rys. 1.1).

Silna pozycja Lublina jako ośrodka akademickiego wpływa korzystnie na rynek pracy z kilku względów.

Po pierwsze, przyczynia się do podwyższenia poziomu ogólnego kapitału ludzkiego siły roboczej, który jest istotnym czynnikiem rozwoju. Jak zauważa Kabaj (2004), we współczesnej gospodarce produktywność, konkurencyjność i efektywność w coraz mniejszym stopniu zależą od materialnych czynników produkcji (zasobów kapitału i pracy), a w coraz większym – od stanu wiedzy technicznej, ekonomicznej i organizacyjnej, pozwalającej tworzyć nowe technologie i produkty oraz sprawnie zarządzać przedsiębiorstwem. Potwierdzają to badania Banku Światowego nad czynnikami wzrostu, które szacują udział wykwalifikowanej pracy w globalnym bogactwie na 64%. Znaczenie kapitału ludzkiego i wysokości inwestycji w kapitał ludzki jako czynnika różnicującego dynamikę wzrostu gospodarczego eksponują teorie wzrostu endogenicznego, zajmujące istotne miejsce wśród współczesnych teorii ekonomii.

Po drugie, duża liczba absolwentów studiów wyższych może być ważnym czynnikiem lokalizacji inwestycji w regionie, zwłaszcza przy relatywnie niskich pła-

---

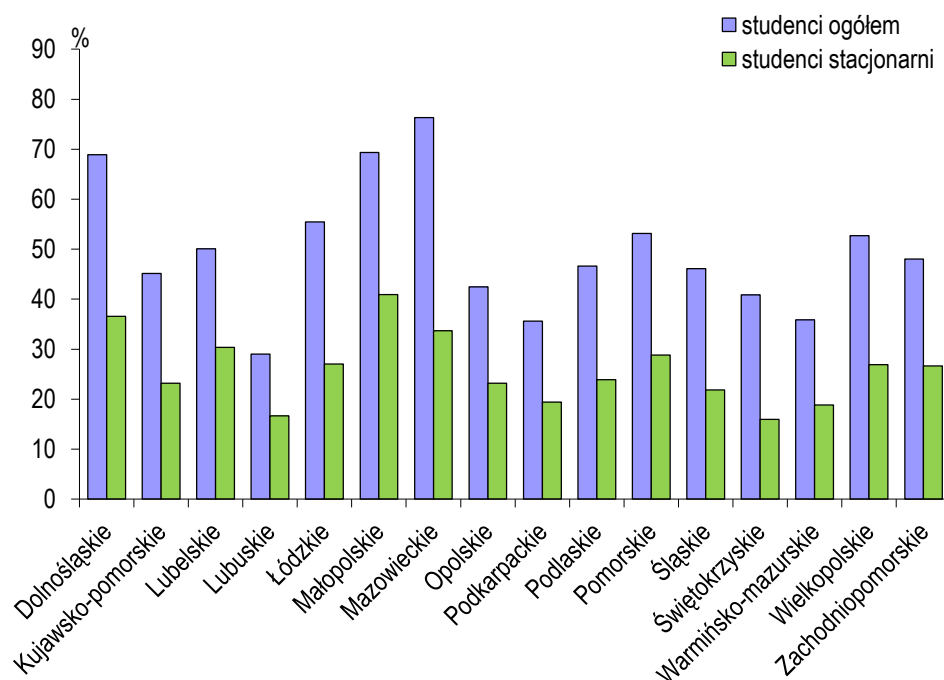
³ Dane za rok akademicki 2010/2011.

⁴ Dane za rok akademicki 2010/2011.

⁵ *Współczynnik skolaryzacji brutto* - relacja liczby osób uczących się na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. Współczynnik skolaryzacji brutto dla poziomu szkolnictwa wyższego wylicza się dzieląc liczbę wszystkich studentów szkół wyższych bez względu na wiek na początku danego roku akademickiego przez liczbę ludności w wieku 19-24 lat (wiek przypisany do tego poziomu) według stanu w dniu 31 XII tego samego roku; wynik podaje się w ujęciu procentowym.

cach na tle kraju. Dotyczy to przede wszystkim tych sektorów, dla których najważniejszym czynnikiem lokalizacji inwestycji jest pozyskanie wykwalifikowanej i stosunkowo taniej siły roboczej, a dostępność transportowa ma mniejsze znaczenie, jak np. sektor BPO (*Business Process Outsourcing* - outsourcing usług biznesowych). Bardzo istotne jest jednak dopasowanie struktury kształcenia do potrzeb pracodawców, które póki co jest słabością nie tylko lubelskich uczelni, ale i systemu szkolnictwa wyższego w całym kraju.

Rys. 1.1. Współczynnik skolaryzacji brutto w Polsce według województw w 2010 roku

Po trzecie, potencjał naukowo-badawczy uczelni może przyczyniać się do rozwoju innowacyjnych sektorów gospodarki. Rozwój wielu innowacyjnych branż jest relatywnie mniej uzależniony od wysokiej jakości infrastruktury transportowej, wymaga natomiast dostępu do zaplecza badawczo - rozwojowego i rozwiniętej infrastruktury teleinformatycznej. Należy mieć jednak na uwadze ograniczone możliwości absorpcji innowacji przez przedsiębiorstwa w regionie – zarówno ze względu na relatywnie małą obecność średnich i dużych firm, jak i słabość lub nieobecność wielu branż przemysłowych. Przykładowo, innowacje produktowe lub procesowe związane z produkcją samolotów pasażerskich czy samochodów osobowych mają nikłe szanse na komercjalizację na terenie regionu. Większe prawdopodobieństwo wdrożenia mogą mieć nato-

miast innowacje związane z przemysłem spożywczym, górnictwem węgla kamiennego, ekoenergią czy produkcją mebli. Wykorzystanie tego potencjału zależy również w dużej mierze od funkcjonowania systemu szkolnictwa wyższego w Polsce i dopasowania prac badawczo-rozwojowych lubelskich uczelni do potrzeb pracodawców.

Na koniec warto zwrócić uwagę na niejednorodny wpływ szkolnictwa wyższego na regionalny rynek pracy. Opisane efekty dotyczą w największej mierze rynku pracy podregionu lubelskiego, w tym zwłaszcza miasta Lublin, natomiast w mniejszym stopniu pozostałych podregionów: bialskiego, chełmsko-zamojskiego i puławskiego. Zasoby siły roboczej tych słabo zurbanizowanych, rolniczych obszarów, charakteryzują się generalnie niskim poziomem wykształcenia, co stanowi poważną barierę rozwojową i przyczynia się do stagnacji lokalnych rynków pracy.

1.2. Sytuacja makroekonomiczna województwa lubelskiego

Najczęściej stosowaną miarą aktywności gospodarczej kraju bądź regionu jest produkt krajowy brutto. Dane GUS dotyczące PKB według województw przedstawiono w tablicy 2. PKB województwa lubelskiego w 2009 roku wyniósł 51 082 mln zł, co stanowiło 3,8% PKB kraju (10 pozycja w Polsce). Pod względem PKB na 1 mieszkańca województwo lubelskie należy do najbiedniejszych regionów: w 2009 r. jego wartość wyniosła 23,7 tys. zł, co stanowiło 67,2% średniej krajowej (ostatnia pozycja w kraju) i 41,9% PKB na 1 mieszkańca najbogatszego województwa mazowieckiego. Województwo lubelskie jest zarazem jednym z najbiedniejszych regionów UE, z PKB na 1 mieszkańca równym 39% średniej unijnej⁶. W obrębie województwa lubelskiego najniższy poziom produktu krajowego na 1 mieszkańca utrzymuje się w słabo zurbanizowanych podregionach z dużym znaczeniem rolnictwa: bialskim, chełmsko-zamojskim i puławskim (zob. tabl. 1.3). Podregiony te charakteryzują się także wyraźnie niższą dynamiką rozwojową.

Badając dynamikę gospodarczą regionu na tle kraju warto rozstrzygnąć, czy dystans rozwojowy regionu do poziomu średniej krajowej maleje (konwergencja), czy zwiększa się (dywergencja). Wprawdzie w latach 1996-2009 dynamika realnego produktu krajowego województwa – z wyjątkiem 1999 i 2009 roku – pozostawała dodatnia, jednak generalnie utrzymywała się wyraźnie poniżej krajowej. Wyjątkiem były lata: 2001, 2003 i 2008 (por. rys. 1.2). Pod względem dynamiki PKB region zajmuje jedną z ostatnich pozycji w Polsce: w wielkościach nominalnych (tj. nie skorygowanych o inflację) PKB w okresie 1995-2009 wzrósł o 232,8%, a w okresie 2003-2009 – o 49,4%, co daje odpowiednio 15 i 12 miejsce w kraju. O ile PKB obszaru dzisiejszego województwa lubelskiego w 1995 stanowił 4,5% krajowego PKB, to w roku 2009

⁶ Źródło: Eurostat. Dane za 2008 rok.

jego udział skurczył się do 3,8%. W wielkościach realnych średnioroczny szacunkowy wzrost PKB regionu w okresie 1995-2009 wyniósł 2,9%, przy 4,4% dla całego kraju⁷. Wskazuje to na pogłębianie się dysproporcji rozwojowych mierzonych dynamiką PKB.

Tabl. 1.2. Produkt krajowy brutto w Polsce według województw w 2009 roku

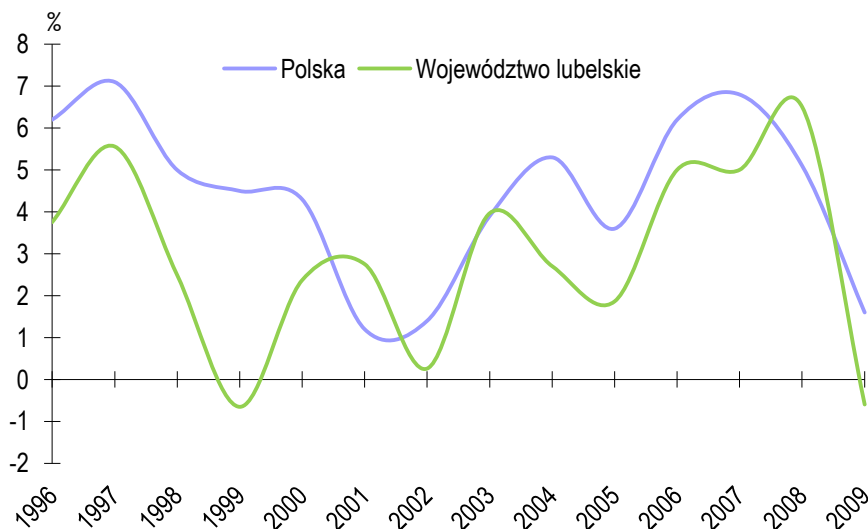
Województwa	PKB (ceny bieżące)			PKB na 1 mieszkańca		
	w mln zł	udział w krajowym PKB (%)	lokata	w zł	lokata	Polska = 100
POLSKA	1 343 366	-	-	35210	-	100,0
Dolnośląskie	110448	8,2	4	38395	2	109,0
Kujawsko-pomorskie	61721	4,6	8	29834	10	84,7
Lubelskie	51082	3,8	10	23651	16	67,2
Lubuskie	30358	2,3	15	30068	9	85,4
Łódzkie	81869	6,1	6	32162	6	91,3
Małopolskie	99509	7,4	5	30220	8	85,8
Mazowieckie	293974	21,9	1	56383	1	160,1
Opolskie	29680	2,2	16	28761	11	81,7
Podkarpackie	50684	3,8	11	24131	15	68,5
Podlaskie	30903	2,3	14	25951	14	73,7
Pomorskie	76243	5,7	7	34267	5	97,3
Śląskie	175324	13,1	2	37761	3	107,2
Świętokrzyskie	34747	2,6	13	27333	12	77,6
Warmińsko-mazurskie	37076	2,8	12	25970	13	73,8
Wielkopolskie	127361	9,5	3	37424	4	106,3
Zachodniopomorskie	52389	3,9	9	30939	7	87,9

Tabl. 1.3. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w województwie lubelskim według podregionów w 2009 roku

Wyszczególnienie	W zł	Lokata w kraju	Polska = 100	Województwo = 100	2007 = 100
Ogółem	23651	16	67,2	100,0	112,7
Podregion:					
białski	20285	63	57,6	85,8	110,8
chełmsko-zamojski	20062	64	57,0	84,8	109,3
lubelski	30950	22	87,9	130,9	118,0
puławski	19883	65	56,5	84,1	107,3

⁷ Jako deflator przyjęto dynamikę cen PKB na poziomie kraju.

Rys. 1.2. Dynamika PKB Polski i województwa lubelskiego w latach 1996-2009 (ceny stałe)

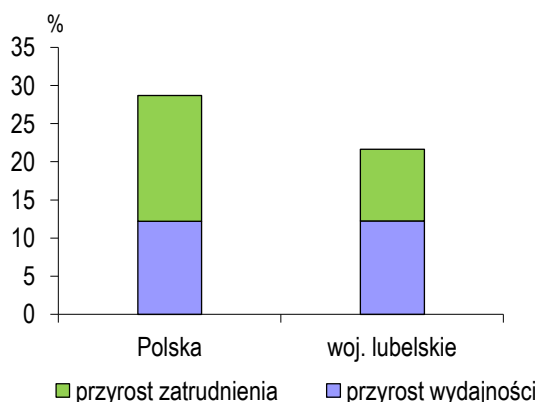
Uwagi: Jako deflator przyjęto dynamikę cen produktu krajowego brutto na poziomie kraju.

Z danych zobrazowanych na rys. 1.2 wynika, że generalnie różnica w tempie wzrostu gospodarczego narastała w okresie dobrej koniunktury (lata 1996-1999, 2004-2006). Oznacza to, że województwo lubelskie szybciej traciło dystans do średniej krajowej przy szybszym wzroście gospodarczym. Na tym tle nieco inaczej wygląda sytuacja w latach 2007 i 2008, w których procesy dywergencji zostały zahamowane: wzrost nominalnego PKB w 2007 roku wyniósł 11% - tyle samo co dla całego kraju, a w 2008 roku 10,7% - o 2,3 pkt. proc. więcej niż dla Polski ogółem. W przeliczeniu na mieszkańca wzrost PKB w tych latach również przekraczał średnią krajową. Jednak dane za 2009 rok wskazują na załamanie się tej pozytywnej tendencji oraz powrót dynamiki PKB do długookresowego trendu poniżej średniej krajowej, przy czym w 2009 roku w województwie lubelskim dynamika realnego wzrostu PKB miała wartość ujemną. Okazuje się więc, że województwo lubelskie znacznie bardziej niż pozostałe regiony odczuło ostatnie spowolnienie gospodarcze.

Rozwiązanie problemów na rynku pracy zależy w dużej mierze od osiągnięcia stabilnego wzrostu PKB. Zdaniem Kabaja (2005), bolesnym doświadczeniem polskiego rynku pracy w latach 1992-2003 jest jednak bezzatrudnieniowy charakter wzrostu gospodarczego, pomimo wysokiej średniorocznej dynamiki PKB przekraczającej 4,3%. Badaniu dynamiki produktu krajowego jako głównego uwarunkowania rynku pracy powinno więc towarzyszyć pytanie o jego intensywność zatrudnieniową. Zgodnie z elementarnymi zależnościami w ekonomii, wzrost gospodarczy jest funkcją wzrostu wydajności pracy oraz wzrostu liczby pracujących w gospodarce narodowej.

W latach 1992-2003 zasadniczym czynnikiem determinującym wzrost PKB w Polsce była wysoka dynamika wydajności, która z kolei wynikała z polepszenia technicznego uzbrojenia pracy, postępu organizacyjnego i poprawy motywacji do pracy. Od 2003 roku – kiedy stopa bezrobocia w Polsce osiągnęła rekordowy poziom przekraczając 20%, wraz ze wzrostem gospodarczym pojawiła się wyższa dynamika pracujących. W latach 2003-2009 całkowity przyrost polskiego PKB w wielkościach realnych wyniósł 28,6%, czemu towarzyszył wzrost pracujących o 16,5%, co daje współczynnik absorpcji pracujących w wysokości 57,7%. W porównywalnym okresie przyrost produktu województwa lubelskiego był istotnie niższy i wyniósł łącznie 21,1%, przy wzroście pracujących o 9,4% (por. rys. 1.3). Współczynnik absorpcji zatrudnienia wyniósł zatem niespełna 44,6%. Ponad 9-procentowy wzrost zatrudnienia następujący po latach złej sytuacji na regionalnym rynku pracy jest niewątpliwie zjawiskiem korzystnym, jednak łączny efekt niższej od krajowej dynamiki wzrostu i jego niższej intensywności zatrudnieniowej, wpływa na relatywnie gorszą sytuację na regionalnym rynku pracy na tle Polski. Choć dynamika wydajności pracy była porównywalna z krajową, to pod względem poziomu wydajności pracy na tle innych województw – mierzonej miarą produktu krajowego wytwarzanego przez 1 pracującego – region lubelski zajmuje ostatnią pozycję z wydajnością na poziomie 68,8% średniej krajowej (2009 r.). Porównanie udziału czynników pracy i kapitału wskazuje także, że gospodarka regionu jest bardziej pracochłonna w porównaniu do przeciętnej wielkości dla kraju.

Rys. 1.3. **Dekompozycja wzrostu gospodarczego Polski i woj. lubelskiego w latach 2003-2009**

Niski poziom produktywności jest istotnym czynnikiem determinującym niski poziom wynagrodzeń. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w województwie w 2010 roku wyniosło 2922,60 zł, co stanowiło 90,6 % średniej krajowej (9 miejsce w kraju). Warto zwrócić uwagę na trzy konsekwencje tego faktu:

Po pierwsze, niskie płace wpływają na niższe koszty pracy w stosunku do średniej krajowej. Wprawdzie wydajność pracy na zatrudnionego jest również znacznie niższa niż średnia krajowa, jednak po wyłączeniu z analizy rolnictwa i sektora usług nierynkowych, relacje wartości dodanej na zatrudnionego jako miary wydajności pracy do poziomu wynagrodzeń kształtuje się korzystnie na tle kraju. Niższe jednostkowe koszty pracy zwiększają konkurencyjność przedsiębiorstw i są ważnym czynnikiem lokalizacji inwestycji, co może sprzyjać poprawie sytuacji na regionalnym rynku pracy.

Po drugie, wysokość płacy minimalnej i pozapłacowych kosztów pracy może wywierać niekorzystny wpływ na lubelski rynek pracy w większym stopniu niż w regionach o wyższych płacach. Analizy wpływu wprowadzenia minimalnego wynagrodzenia za pracę i wysokiego klina podatkowego pokazują, że najbardziej narażone na niekorzystne oddziaływanie tych regulacji są osoby młode oraz bez kwalifikacji (Jacukowicz 2007; Góra, Radziwiłł, Sowa, Walewski 2006). Badania dotyczące polskiego rynku pracy pokazują, że tezy o szkodliwym oddziaływaniu płacy minimalnej na krajowy rynek pracy nie mają większego uzasadnienia (Jacukowicz 2005). W 2010 roku wynosiła ona 1317 zł⁸, co stanowiło 40,1% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, a pobierało ją około 4% pracujących. Natomiast dla regionu lubelskiego relacja płacy minimalnej do przeciętnego wynagrodzenia wyniosła już 45,1%, a badania z ubiegłych lat wskazywały, że udział osób pobierających minimalne wynagrodzenie należał do najwyższych w kraju (Jacukowicz 2007). Z kolei fakt, że w Polsce wskaźniki pozapłacowych kosztów dla najniżej i najwyżej zarabiających są prawie tak samo wysokie oznacza, że klin podatkowy wywiera relatywnie silniejszy negatywny wpływ na zatrudnienie osób nisko wykwalifikowanych, o niskich płacach (Góra, Radziwiłł, Sowa, Walewski 2006). Te uwarunkowania instytucjonalne w połączeniu z niskimi płacami w regionie mogą przyczyniać się także do większych rozmiarów szarej strefy.

Po trzecie, niskie płace oraz sąsiedztwo województwa mazowieckiego nasilają zjawisko migracji. W 2010 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie w woj. mazowieckim było o 38% wyższe niż w woj. lubelskim, a największa różnica w płacach występowała w następujących sekcjach: handel hurtowy i detaliczny oraz naprawy pojazdów, działalność finansowa i ubezpieczeniowa oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna. Znaczna różnica w wynagrodzeniach, a także istotna różnica w stopie bezrobocia i bliskość geograficzna są czynnikami wzmagającymi procesy migracyjne. Według danych GUS, województwo lubelskie od lat charakteryzuje się największym odpływem ludności na pobyt stały do innych województw (por. rys. 1.4),

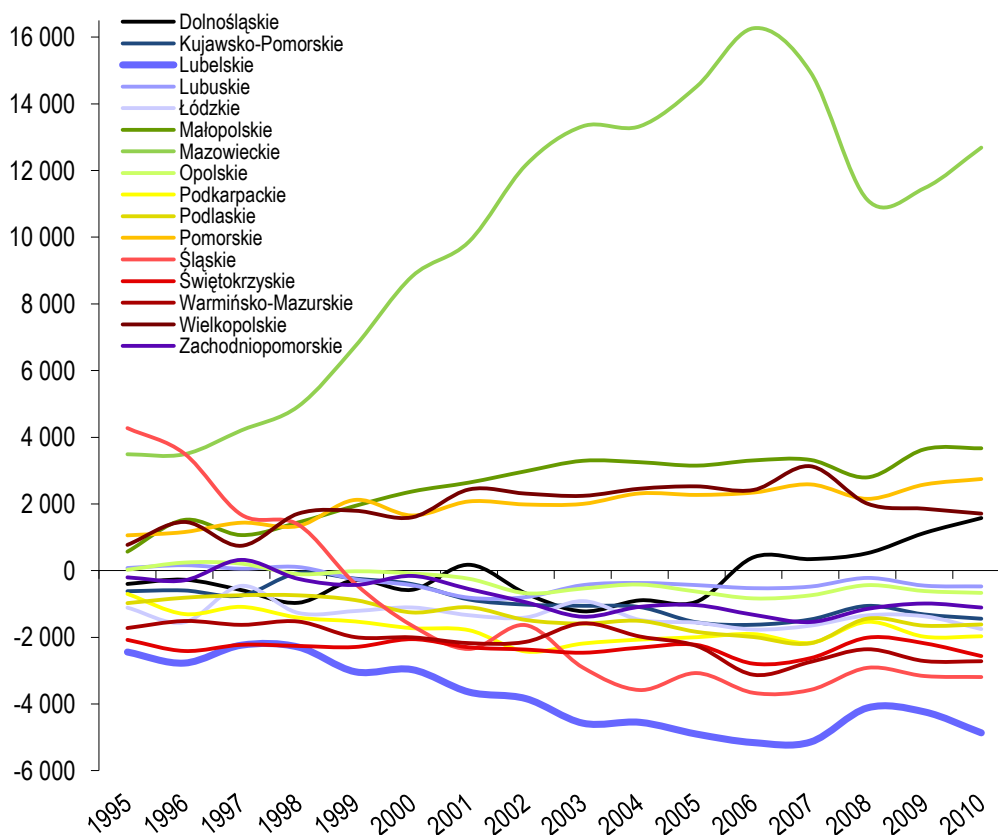
---

⁸ Wynagrodzenie pracownika w pierwszym roku pracy może być niższe do 20% od płacy minimalnej.

a ponad połowa emigrantów osiedla się w województwie mazowieckim⁹. Biorąc pod uwagę fakt, że na migrację częściej decydują się osoby młode, w wieku mobilności zawodowej, i o najwyższych kwalifikacjach, odpływ ludności przyczynia się do zubożenia zasobów pracy województwa lubelskiego.

Podsumowując analizę wielkości i dynamiki PKB i jej wpływu na rynek pracy warto zauważyć, że w regionach o wysokim poziomie i dynamice PKB na mieszkańca sytuacja na rynku pracy mierzona stopą bezrobocia rejestrowanego jest generalnie lepsza, niż w województwach charakteryzujących się niższym poziomem i dynamiką rozwoju, i odwrotnie (por. rys. 1.5). Na tle zapóźnionych regionów może zastanawiać stosunkowo niska stopa bezrobocia województwa lubelskiego. Jak zostanie to przedstawione w dalszej części rozdziału, jest to związane z wysokim poziomem bezrobocia ukrytego na wsi.

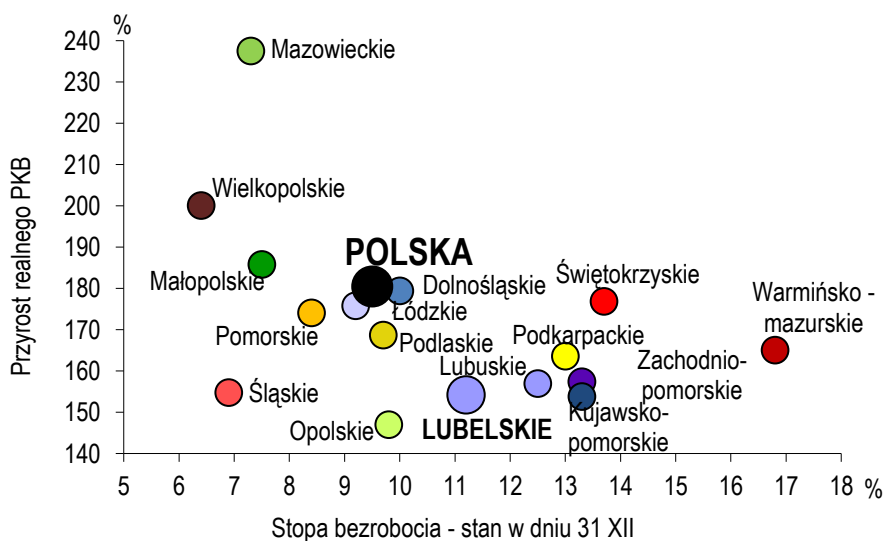
Rys. 1.4. Saldo migracji międzywojewódzkich na pobyt stały w latach 1995-2010

⁹ W 2010 roku z 8299 osób opuszczających region 4536 (blisko 55%) osiedliło się w województwie mazowieckim.

Możliwości rozwoju gospodarczego województwa i poprawa sytuacji na rynku pracy w dużej mierze zależą od poziomu i dynamiki nakładów inwestycyjnych. W 2010 roku wysokość tych nakładów na mieszkańca wyniosła 3846 zł (16 miejsce w kraju). Pozytywnym aspektem była nieco wyższa dynamika od przeciętnej w gospodarce krajowej, dzięki czemu poziom inwestycji wzrósł z 55% średniej krajowej w 2003 roku do 67,6% w 2010. Znacznie poniżej średniej krajowej kształtuje się również poziom środków trwałych brutto na mieszkańca i nakłady na działalność innowacyjną (Kowerski (red.) 2011). Ostatnia pozycja województwa lubelskiego pod względem wielkości inwestycji wynikała z bardzo niskich inwestycji zarówno w sektorze prywatnym jak i w sektorze publicznym. Również niewielki był napływ inwestycji zagranicznych – w 2008 r. zakumulowany kapitał zagraniczny na mieszkańca wyniósł 334 zł (15 miejsce w kraju) (Dębowski, Gałka, Kieroń, Pogorzelski, Wierus 2011), podczas gdy przeciętnie w kraju – 3830 zł. Dość duże dysproporcje są widoczne w przekroju podregionów: w 2010 roku wielkość inwestycji przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 9 osób w przeliczeniu na mieszkańca była najwyższa w podregionie lubelskim i wynosiła 2525 zł, następnie w bialskim – 1759 zł, puławskim – 1667 zł i na końcu w chełmsko-zamojskim – 1013 zł, przy średniej dla kraju wynoszącej 3122 zł. Tak niski poziom inwestycji prowadzi do pogłębienia się dystansu regionu do kraju, świadczy o słabości ekonomicznej podmiotów gospodarczych i przyczynia się do niższej dynamiki tworzenia miejsc pracy.

Rys. 1.5. **Przyrost realnego PKB w latach 1995-2009 a stopa bezrobocia rejestrowanego według województw**

Uwagi: Jako deflator PKB przyjęto dynamikę cen produktu krajowego brutto na poziomie kraju

1.3. Struktura gospodarcza regionu

Specyficzną cechą gospodarki regionu na tle kraju jest jej struktura, odznaczająca się relatywnie większym znaczeniem sektora rolnego oraz mniejszym udziałem sektorów: przemysłowego i usługowego. Na rys. 6 przedstawiono strukturę wartości dodanej brutto oraz pracujących w gospodarce narodowej według sektorów ekonomicznych regionu lubelskiego na tle Polski dla okresu 1995-2009. W 2009 roku w rolnictwie wytwarzano 7,0% wartości dodanej brutto regionu (średnia krajowa: 3,9%), a udział tego sektora wśród pracujących wyniósł aż 36,6% (średnia krajowa: 15,8%). Sprzyjającymi uwarunkowaniami produkcji rolnej są wprawdzie wysoka jakość gleb i korzystny klimat, jednak przeważający tradycyjny model gospodarowania i znaczne rozdrobnienie gospodarstw rolnych¹⁰ przyczyniają się do bardzo niskiej wydajności. Mniejsze znaczenie w regionie na tle kraju ma sektor przemysłowy, który w 2009 roku odpowiadał za 21,4% całkowitej wartości dodanej województw i charakteryzował się 18,4 - procentowym udziałem pracujących (średnia krajowa odpowiednio 26,7% i 28,1%). Słabością gospodarki regionu jest również relatywnie wysoki udział usług nierynkowych¹¹ i mniejsze znaczenie usług rynkowych. Taka struktura gospodarcza jest niekorzystna i przyczynia się do słabości gospodarki regionu i regionalnego rynku pracy. Udział sektora publicznego w tworzeniu wartości dodanej województwa jest wyraźnie większy niż przeciętnie w kraju, co jest charakterystyczną cechą regionów biedniejszych, o słabiej rozwiniętej strukturze podmiotów gospodarczych. Struktura pracujących w gospodarce narodowej według sektorów własności jest jednak zbliżona do krajowej, co można tłumaczyć wysokim odsetkiem pracujących w rolnictwie, które - należąc do sektora prywatnego - charakteryzuje się bardzo niską produktywnością.

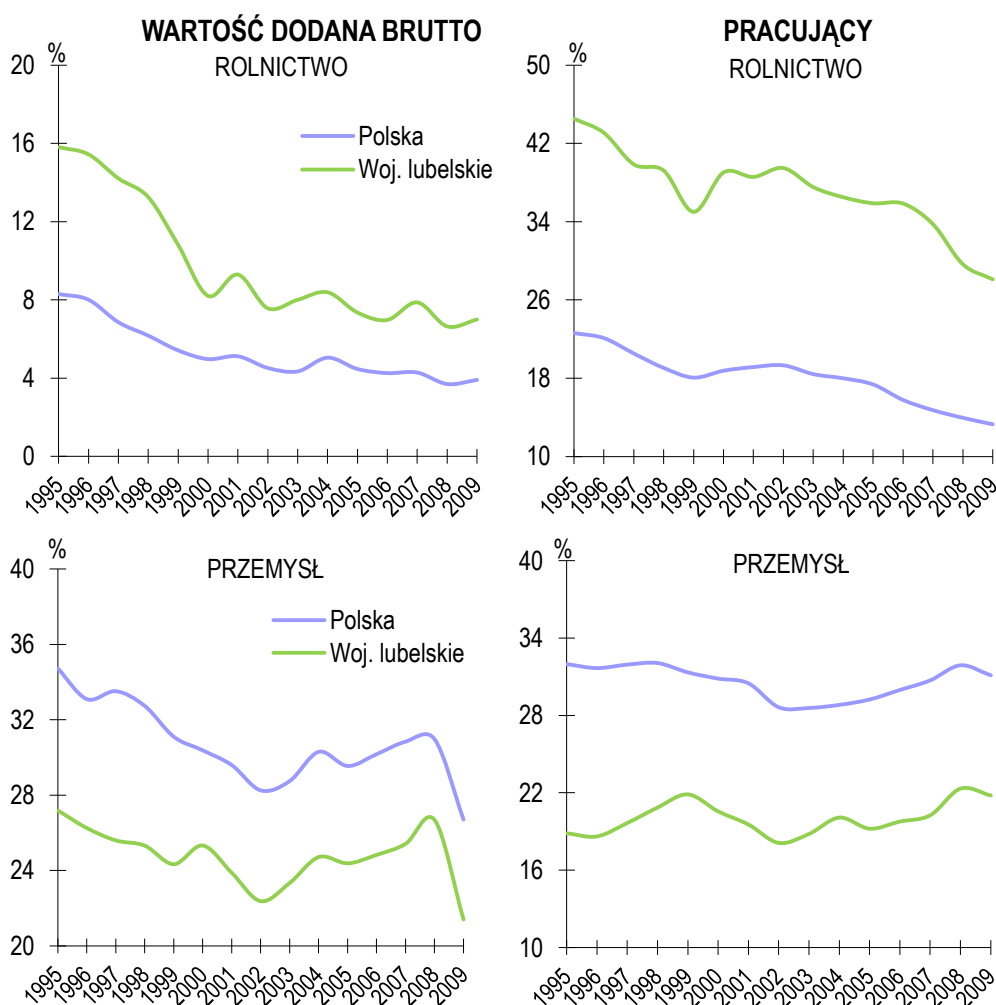
Zdaniem Wicha (1990) zacofana struktura gospodarcza regionu na tle kraju nie ukształtowała się w rezultacie procesów transformacji zachodzących od lat 90, lecz wynika raczej z zaszłości historycznych. W regionie lubelskim, tak jak w całej gospodarce krajowej, od lat 90 zachodziły głębokie procesy restrukturyzacyjne, przebiegające w tym samym kierunku i charakteryzujące się podobną dynamiką (rys. 1.6). Najbardziej dynamiczne przekształcenia zachodziły do 2002 roku, kiedy udział rolnictwa w wartości dodanej brutto zarówno kraju, jak i regionu lubelskiego, zmalał w stosunku do 1995 roku niemal o połowę, a przemysłu – o około jedną szóstą. Jednocześnie rosło

¹⁰ W 2010 roku średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na gospodarstwo rolne wyniosła 5,48 ha, podczas gdy w kraju – 6,82. 66% gospodarstw rolnych w regionie gospodarowało na powierzchni do 5 ha (*Raport z wyników...* 2011).

¹¹ Według metodologii GUS do usług nierynkowych zaliczane są podmioty gospodarcze należące do następujących sekcji PKD 2004: administracji publicznej i obrony narodowej, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych, edukacji, ochrona zdrowia i pomocy społecznej.

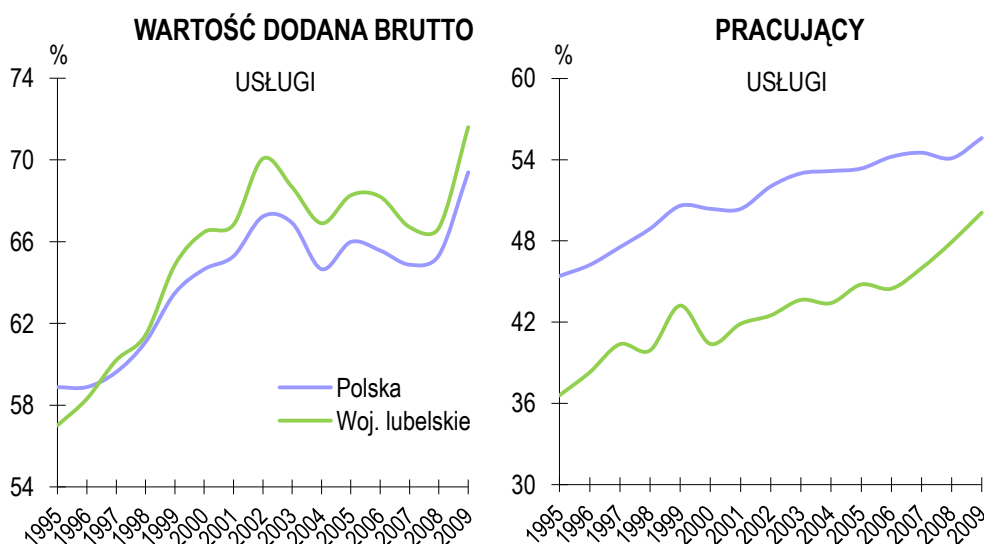
znaczenie usług, mierzone zarówno udziałem w wartości dodanej brutto, jak i w udziale pracujących. Po 2002 roku trend spadkowy w udziale rolnictwa w wartości dodanej utrzymał się, choć był wyraźnie wolniejszy, udział usług ustabilizował się, zwiększył się natomiast wkład sektora przemysłowego. Mała także znaczenie rolnictwa wśród pracujących, podczas gdy udział pozostałych sektorów zwiększał się. Zachodzące w regionie zmiany strukturalne nie doprowadziły jednak do złagodzenia wyraźnej różnicy w strukturze wartości dodanej i pracujących wobec gospodarki krajowej.

Rys. 1.6. **Struktura wartości dodanej brutto (lewa strona) oraz pracujących^a (prawa strona) według sektorów ekonomicznych w Polsce i województwie lubelskim w latach 1995-2009**

^a Dane według BAEL

Rys. 1.6. **Struktura wartości dodanej brutto (lewa strona) oraz pracujących^a (prawa strona) według sektorów ekonomicznych w Polsce i województwie lubelskim w latach 1995-2009 (dok.)**

a Dane według BAEL

Analiza struktury gospodarczej według sektorów w przekroju podregionów pokazuje, że relatywnie wysoki udział rolnictwa i niski udział przemysłu w tworzeniu wartości dodanej dotyczy przede wszystkim podregionów: białskiego i chełmsko-zamojskiego (tabl. 1.4), natomiast struktura podregionu lubelskiego jest znacznie bardziej nowoczesna. Nieco odmienna od pozostałych jest struktura podregionu puławskiego.

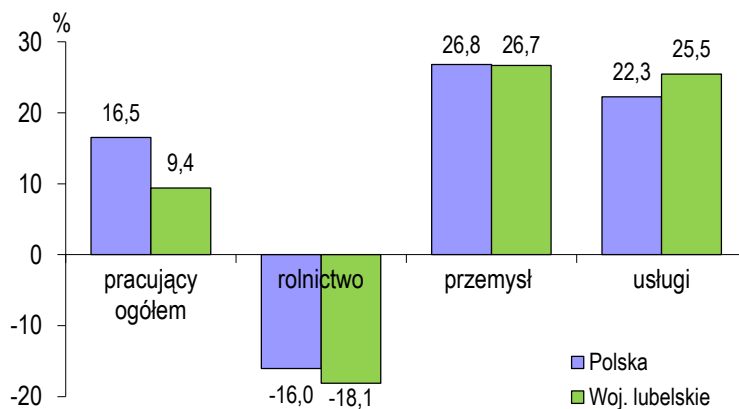
Tabl. 1.4. **Struktura wartości dodanej brutto w województwie lubelskim według sektorów ekonomicznych i podregionów w 2009 r.**

Wyszczególnienie	rolnictwo	przemysł	usługi
Ogółem	6,5%	27,4%	66,1%
Podregion:			
białski	11,7%	20,0%	68,3%
chełmsko-zamojski	9,6%	25,6%	64,7%
lubelski	2,8%	29,6%	67,6%
puławski	7,3%	29,8%	62,8%

Analizując strukturę gospodarczą regionu warto zadać pytanie o jej wpływ na wydajność pracy i dynamikę zatrudnienia w regionie. Okazuje się, że bardzo niska

wydajność pracy województwa lubelskiego na tle kraju w przeważającej mierze wynika z wysokiego zatrudnienia w rolnictwie, które tradycyjnie odznacza się najniższą wydajnością. Wartość dodana na pracującego w przemyśle wyniosła w 2009 roku 86,1% średniej krajowej (11 miejsce w kraju), w budownictwie – 91,6% (14 miejsce), w połączonych sekcjach G, H, I oraz J – 89,4% (13 miejsce), zaś w działalności finansowej i ubezpieczeniowej oraz obsłudze rynku nieruchomości – 89,1% (11 miejsce)¹². Po wyłączeniu z analizy rolnictwa, relacja środków trwałych brutto do pracujących w gospodarce narodowej również jest zbliżona do średniej krajowej, co oznacza podobny do krajowego poziom technicznego uzbrojenia pracy. Niższa dynamika pracujących jest również uwarunkowana strukturalnie. Dekompozycja wzrostu liczby pracujących na 3 główne sektory pokazuje, że dynamika pracujących w województwie lubelskim w poszczególnych sektorach w okresie 2003-2009 była bliska średniej krajowej (por. rys. 1.7).

Rys. 1.7. **Dynamika pracujących^a według sektorów ekonomicznych w Polsce i województwie lubelskim w latach 2003-2009**

^a Dane według BAEL

Struktura pracujących, charakteryzująca się wysokim udziałem rolnictwa i niedorozwojem nowoczesnych branż przemysłu oraz usług jest typowa dla obszarów wiejskich. Badając sytuację regionalnego rynku pracy należy zatem mieć na uwadze, że – z wyjątkiem Lublina oraz najbliższych okolic – rynek w województwie lubelskim ma cechy typowe dla wiejskich rynków pracy. Porównując je do rynków pracy obszarów silnie zurbanizowanych, należy zwrócić uwagę przede wszystkim na następujące aspekty:

¹² Dane według PKD 2007. Warto zwrócić uwagę na fakt, że rozkład wydajności pracy według województw charakteryzuje się silną asymetrią prawostronną, co wynika z bardzo wysokiej wydajności w woj. mazowieckim na tle innych regionów.

1. W analizach lokalnych rynków pracy na obszarach wiejskich należy odróżniać te znajdujące się w stosunkowo bliskiej odległości od dużych miast, od pozostałych wiejskich rynków pracy. W pierwszym przypadku mieszkańcy mają możliwość dojazdu do miejsca pracy w mieście, a jego bliskość sprzyja rozwojowi przemysłu i usług na terenach wiejskich. Z kolei peryferyjne regiony mogą korzystać tylko z własnego - zazwyczaj słabego - potencjału gospodarczego, a dynamika rynku pracy jest bardzo niska.
2. Tereny wiejskie generalnie charakteryzują się wyższym udziałem pracujących w rolnictwie, natomiast relatywnie niższy jest wkład usług. Nowoczesne branże sektorów przemysłu i usług o dużym potencjale wzrostu są zlokalizowane głównie na obszarach miejskich. Konsekwencją takiej struktury jest mniejszy potencjał strony popytowej rynku pracy i niższa kreacja miejsc pracy. Ważniejszą rolę w lokalnej gospodarce odgrywa sektor publiczny, co wynika ze słabości sektora przedsiębiorstw. W strukturze przedsiębiorstw większe znaczenie mają mikro i małe przedsiębiorstwa, przy słabej reprezentacji jednostek średnich i dużych (ECORYS 2010). Warto zwrócić uwagę, że taka struktura gospodarcza – z wysokim udziałem pracujących w tradycyjnym rolnictwie i dużym znaczeniem usług nierynkowych – odznaczają się niższą wrażliwością na wahania koniunktury (Kwiatkowski, Kubiak 1998).
3. Obszary wiejskie charakteryzują się znacznie większym niż w miastach rozproszeniem gospodarstw domowych i przedsiębiorstw. Popyt na produkty jest więc niższy, a możliwości specjalizacji mniejsze niż w miastach. Źródła zaopatrzenia i rynki zbytu przeważnie znajdują się w większej odległości. Dostępność transportowa jest z reguły niższa, a infrastruktura techniczno-ekonomiczna i społeczna słabiej rozwinięta. W takich warunkach prowadzenie działalności gospodarczej jest trudniejsze i bardziej kosztowne, a dopasowania na rynku pracy trwają dłużej i są mniej efektywne (Davis, Connolly, Weber 2003; Eberts 1995).
4. Siła robocza na wiejskich rynkach pracy jest gorzej wykształcona i posiada niższe kwalifikacje niż pracujący i bezrobotni w miastach. Stanowi to istotną barierę w rozwijaniu pozarolniczej działalności gospodarczej. Typowa jest także negatywna selekcja do zamieszkania na wsi: młodzież z wyższymi aspiracjami i lepszymi umiejętnościami szkolnymi decyduje się na zamieszkanie w mieście (Kołomyjska, Mażewska (red.) 2007). Ponadto, w mieście zapotrzebowanie na wysoko wykwalifikowaną siłę roboczą jest znacznie wyższe niż na wsi, a także istnieją tam większe możliwości dalszego podnoszenia kwalifikacji i uzyskiwania wyższych dochodów (ECORYS 2010).
5. Istotnym problemem wiejskich rynków pracy, w tym zwłaszcza w Polsce, jest występowanie znacznych nadwyżek siły roboczej w gospodarstwach rolnych. Meto-

dologia obliczania bezrobocia rejestrowanego i bezrobocia według BAEL¹³ nie uwzględnia tego zjawiska, powszechnie określanego jako ukryte bezrobocie. Główne badanie bezrobocia ukrytego zostało przeprowadzone przez GUS w ramach Spisu Powszechnego w 1996 roku. Zastosowano wtedy 2 kryteria jego oceny: obiektywne i subiektywne. Według kryterium obiektywnego bezrobocie ukryte tworzyły osoby w wieku produkcyjnym pracujące wyłącznie/głównie w swoim gospodarstwie rolnym/działce rolnej, które w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie pracowały: 3 miesiące lub mniej lub powyżej 3 miesięcy, ale przeciętnie 3 godziny dziennie lub mniej. Według kryterium subiektywnego były to osoby w wieku produkcyjnym, pracujące wyłącznie/głównie w swoim gospodarstwie rolnym/działce rolnej, które – wg opinii użytkownika gospodarstwa rolnego/działki rolnej – mogłyby podjąć pracę wyłącznie poza gospodarstwem, a praca tych osób w gospodarstwie rolnym/działce rolnej mogłaby być wykonywana przez innego członka gospodarstwa domowego. Zgodnie z badaniem, w Polsce liczba osób zbędnych w gospodarstwie rolnym według kryterium obiektywnego wyniosła 889,6 tys., natomiast według subiektywnego – 737,7 tys. osób. Ponad 80% z nich pracowało w gospodarstwach o powierzchni do 10 hektarów (*Powszechny Spis Rolny 1996... 1997*), co wskazuje na nasilenie tego zjawiska na obszarach o rozdrobnionej strukturze agrarnej.

Wprawdzie istnieją różnice w szacunkach aktualnych rozmiarów bezrobocia ukrytego, panuje jednak zgodność co do znacznej skali tego zjawiska. Według różnych ocen ekspertów bezrobocie ukryte na wsi wynosi około 0,5 mln lub od 0,8 do 1 mln osób¹⁴, natomiast dane z najnowszego spisu rolnego w 2010 roku potwierdzają utrzymywanie się znacznych nadwyżek siły roboczej na terenach wiejskich. Oznacza to przerost zatrudnienia w rolnictwie rzędu od 20 do 45%. Opierając się nawet na tych bardziej ostrożnych szacunkach można więc zakładać, że wielkość bezrobocia ukrytego w regionie lubelskim wynosi przynajmniej 60 tys., czyli tyle ile liczba zarejestrowanych bezrobotnych na wsi. Gdyby dołączyć te dane do oficjalnych statystyk, stopa bezrobocia w regionie byłaby wyższa przynajmniej o 6-7 pkt. proc.

---

¹³ Bezrobocie rejestrowane nie obejmuje osób, które są właścicielami lub posiadaczami (samoistnymi lub zależnymi) nieruchomości rolnej o powierzchni użytków rolnych powyżej 2 ha przeliczeniowych, podlegają ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w gospodarstwie rolnym o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe. Z kolei według metodologii Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), by być uznanym za pracującego wystarczy w badanym tygodniu wykonywać przez co najmniej 1 godzinę pracę przynoszącą zarobek lub dochód, co obejmuje także pracę we własnym (lub dzierżawionym) gospodarstwie rolnym lub pomoc (bez wynagrodzenia) w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa rolnego.

¹⁴ J. Kowalski, *Nawet milion Polaków w rzeczywistości nie pracuje*, „Gazeta Prawna”, 28.06.2011.

Przyczyny utrzymywania się ukrytego bezrobocia są złożone. Z jednej strony wpływa na nie znaczne rozdrobnienie gospodarstw rolnych i powolne tempo koncentracji ziemi. Również postęp techniczny – zmniejszając pracochłonność produkcji rolnej – skraca czas pracy w gospodarstwie, a wielu rolnikom trudno znaleźć pracę poza rolnictwem. Wiele wskazuje również na to, że niezwykle istotne w utrwalaniu niekorzystnej struktury wsi są uwarunkowania instytucjonalne. Po pierwsze, system ubezpieczenia społecznego rolników jest znacznie korzystniejszy niż system powszechny. W momencie zatrudnienia na umowę o pracę nawet na część etatu rolnik traci przywileje wynikające z członkostwa w KRUS i staje się członkiem ZUS. Z kolei podejmowanie dodatkowej działalności gospodarczej nie skutkuje utratą ubezpieczenia w KRUS tylko pod warunkiem nieprzekroczenia corocznie określonej kwoty należnego podatku dochodowego - tzw. kwoty granicznej¹⁵. Po drugie, osoby posiadające gospodarstwo rolne korzystają z dopłat bezpośrednich, które dzięki oddzieleniu dopłat od produkcji stabilizują dochody rolników, ale zachęcają również do utrzymywania nawet niewielkich gospodarstw rolnych. Takie rozwiązania hamują wzrost zatrudnienia w pozarolniczej działalności gospodarczej oraz utrzymują niekorzystną strukturę wielkościową gospodarstw rolnych, w konsekwencji przyczyniając się do utrzymywania nadwyżek siły roboczej w gospodarstwach.

6. Na terenach wiejskich bardziej nasilone niż w miastach jest zjawisko szarej strefy. Wynika to m.in. z charakteru i sezonowości pracy na wsi, braku możliwości znalezienia pracy legalnej, niższego wykształcenia mieszkańców, niewystarczających dochodów w rolnictwie czy wymiernej straty z faktu legalnego zatrudnienia oznaczającego utratę korzyści wynikających z członkostwa w KRUS (Bednarski, Kryńska, Pater i Walewski (red.) 2008).

1.4. Sytuacja w sferze podmiotów gospodarki narodowej

Przedstawienie sytuacji w sferze podmiotów gospodarki narodowej poszerza analizę uwarunkowań rynku pracy o podejście mikroekonomiczne i pozwala na pełniejszą ocenę jego strony popytowej. Pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON¹⁶ na 10 tys. mieszkańców, wynik województwa lubelskiego stanowi niespełna 75% średniej krajowej. Niższe nasycenie podmiotami gospodarki narodowej odnotowano jedynie w woj. podkarpackim. Dane dotyczą-

¹⁵ Kwota ta za 2010 rok wyniosła 2863 zł.

¹⁶ Należy mieć na uwadze fakt, że dane z rejestru REGON nie mogą być w pełni miarodajnym źródłem informacji o liczbie działających podmiotów gospodarki narodowej, gdyż wiele jednostek, które w praktyce zawiesiły działalność, wciąż pozostają w rejestrze. Problem ten dotyczy w większym stopniu jednostek małych niż dużych.

ce liczby podmiotów gospodarki narodowej w województwie lubelskim według podregionów przedstawiono w tabl. 1.5. Najlepsza sytuacja panuje w podregionie lubelskim. Jednak nawet w tym przodującym podregionie wynik kształtuje się wyraźnie poniżej średniej krajowej. Pozostałe podregiony charakteryzują się bardzo niską wartością wskaźnika.

Tabl. 1.5. **Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w Polsce i województwie lubelskim w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Liczba podmiotów gospodarki narodowej		Liczba podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. mieszkańców	
	ogółem	w tym sektor prywatny	ogółem	w tym sektor prywatny
Polska	3 909 802	3 787 854	1024	992
Woj. lubelskie	164 076	158 349	762	736
Podregion:				
bielski	20 051	19 205	655	627
chełmsko-zamojski	44 658	42 881	693	666
lubelski	65 005	63 362	911	888
puławski	34 362	32 901	704	674

Źródło: *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej...* 2011.

Struktura podmiotów gospodarki narodowej według wielkości zatrudnienia jest zbliżona do krajowej, z nieznacznie mniejszym udziałem jednostek średnich i dużych (zob. tabl. 1.6). Po ograniczeniu analizy wyłącznie do sektora prywatnego okazuje się jednak, że na tle kraju jest on znacznie bardziej rozdrobniony. W konsekwencji, siła ekonomiczna podmiotów i możliwości zwiększania zatrudnienia są mniejsze. Rozdrobnienie działalności gospodarczej jest większe w słabo zurbanizowanych podregionach: bielskim, chełmsko-zamojskim i puławskim. Co więcej, po obliczeniu wskaźnika liczby podmiotów gospodarki narodowej poszczególnych typów na 10 tys. mieszkańców okazuje się, że liczba jednostek średnich w regionie na 10 tys. ludności stanowi tylko 69% średniej krajowej, a dużych – 58%. Analogiczne wielkości dla podmiotów sektora prywatnego są jeszcze niższe i wynoszą 58 i 46%. Konsekwencją mniejszej liczby podmiotów gospodarki narodowej i większego rozdrobnienia sektora prywatnego jest mniejsza siła ekonomiczna jednostek, co przekłada się na relatywną słabość popytowej strony rynku pracy na tle kraju.

Tabl. 1.6. **Struktura podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON według przewidywanej liczby pracujących w Polsce i województwie lubelskim w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym o liczbie pracujących				
		0-9	10-49	50-249	250-999	1000 i więcej
Polska	3 909 802	3 713 677	161 550	29 731	4 033	811
w tym:						
sektor prywatny	3 787 854	3 644 040	122 037	18 706	2 604	467
Woj. lubelskie	164 076	156 188	6 576	1 154	125	33
w tym:						
sektor prywatny ...	158 349	153 576	4 080	614	68	11

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej...* 2011.

W okresie 2007-2010 liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON wzrosła zarówno w województwie lubelskim, jak i w całym kraju, przy czym przyrost w województwie lubelskim (8,3%) był wyższy niż w Polsce (6,1%). Nieco więcej do analizy wnosi struktura tego przyrostu według klasy wielkości podmiotów: liczba podmiotów o przewidywanej liczbie pracujących do 9 osób w województwie lubelskim rosła w analizowanym okresie szybciej (wzrost o 8,4% wobec 6% w kraju), jednak wzrost liczby podmiotów o liczbie pracujących od 10 do 49 osób był już nieco niższy (7,2% wobec 7,6%), a w przypadku jednostek o liczbie pracujących powyżej 50 osób różnica na niekorzyść województwa była już wyraźna (odpowiednio 1,7% wobec 4,5% i 0,6% wobec 2,7%). Można więc zaobserwować proces dalszego rozdrobnienia działalności gospodarczej względem tendencji ogólnokrajowych.

Rozdział 2

Charakterystyka zasobów ludzkich

Zasoby pracy, zasoby ludzkie i kapitał ludzki to pojęcia, którym we współczesnych analizach dotyczących rynku pracy poświęca się największą uwagę. Wynika to między innymi z faktu, że we współczesnej gospodarce opartej na wiedzy, czynnik ludzki uważany jest za najważniejsze i podstawowe źródło rozwoju społeczno-gospodarczego. Człowiek, a właściwie jego określone cechy, umiejętności, kwalifikacje, kompetencje, wiedza, którą posiada to elementy, które mają wpływ nie tylko na jego indywidualny rozwój, ale warunkują możliwości rozwoju całego społeczeństwa. Te określone cechy kapitału ludzkiego, odnoszą się zarówno do umiejętności już posiadanych, jak i tych możliwych do nabycia w przyszłości.

Współczesne analizy rynku pracy to nie tylko opis i charakterystyka mechanizmów i instrumentów ekonomicznych, to przede wszystkim analiza podstawowego podmiotu i przedmiotu tych relacji, czyli jednostki i jej właściwości. Płeć, wiek, wykształcenie, miejsce zamieszkania, etc., to elementy determinujące miejsce jednostki na rynku pracy oraz jej potencjalnych szans i możliwości rozwoju zawodowego.

W najprostszym rozumieniu rynek pracy to popyt na pracę i podaż pracy. Jednak ten sposób definiowania nie wyjaśnia do końca wszystkich społeczno-ekonomicznych zjawisk i relacji, które na nim zachodzą. Rynek pracy to niezmiernie skomplikowana sieć wzajemnych powiązań i zależności pomiędzy różnymi podmiotami i instytucjami społeczno-gospodarczymi oraz różnorodnymi procesami o podłożu ekonomicznym, demograficznym, czy też społeczno-kulturowym.

Jednym z podstawowych podmiotów rynku pracy jest jednostka, która poprzez określone zachowanie wywiera wpływ na swoje otoczenie. W zależności od poziomu analizy, przez otoczenie rozumieć należy najbliższą rodzinę, organizację, w której funkcjonuje, czy też miejsce w którym mieszka i żyje. Rynek pracy to system naczyń połączonych. I tak jak jednostka wpływa na otoczenie w którym funkcjonuje i w określony sposób je kształtuje, tak otoczenie determinuje jej możliwości rozwoju zawodowego. Takie rozumienie otoczenia rynku pracy ma nie tylko wymiar społeczny i gospodarczy, ale także przestrzenny (lokalny, regionalny).

Analiza określonego rynku pracy z perspektywy „jakości” zasobów ludzkich, jakie znajdują się w jego zasięgu, to nie tylko opis bieżącej sytuacji, ale również możliwości jego potencjalnego rozwoju, bądź też stagnacji i zacofania. Wynika to zarówno z cech, umiejętności i kwalifikacji jakimi dysponują jednostki, ale także z procesów

społeczno-demograficznych, których są uczestnikami. Kapitał ludzki w obecnych czasach stanowi czynnik konkurencyjności. Przez ekonomistów traktowany jako aktywa, które się nabywa, utrzymuje, rozwija, ocenia i nadzoruje. Nie ulega on deprecjacji, lecz nabiera mocy, gdyż ludzie mają zdolność do uczenia się oraz rozwoju i mogą w znacznie większym stopniu niż inne zasoby przyczynić się do wartości dodanej. Ale kapitał ludzki to także preferencje, kompetencje i okoliczności, w których człowiek żyje i pracuje (Kozusznik (red.) 2005).

O poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego regionu decyduje wiele czynników. Obok uwarunkowań przyrodniczych i kulturowych, do najważniejszych należy nasycenie regionu przedsiębiorczością, poziom wyposażenia w infrastrukturę techniczną oraz właśnie zasoby siły roboczej i ich wykorzystanie. Województwo lubelskie od wielu już lat wymieniane jest w różnorodnych dokumentach urzędowych, opracowaniach naukowych, mediach lokalnych i ogólnopolskich, dyskusjach prowadzonych w trakcie różnorodnych konferencji, jako obszar zacofany o utrwalonym zapóźnieniu rozwojowym (zacofanie cywilizacyjne). Ta niekorzystna sytuacja ma swoje odzwierciedlenie także na rynku pracy, który cechuje wysoka nadwyżka podaży pracy nad popytem. Skutkuje to między innymi masowymi wyjazdami dobrze wykształconych młodych ludzi w poszukiwaniu pracy poza Lubelszczyzną oraz niekorzystnymi przemianami wśród ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym – głównie starzeniem się społeczeństwa.

2.1. Pojęcie zasobów pracy

Zasoby pracy to inaczej zasoby siły roboczej, czyli wszystkie osoby, które wykonują lub chcą wykonywać pracę zarobkową bądź przynoszącą dochód i są zdolne do jej podjęcia. Przez zasoby pracy rozumie się zatem liczbę ludzi w wieku produkcyjnym, skłonnych do podjęcia pracy w danym momencie. W kategorii „zasobów pracy” wyodrębnia się dwa typy, a mianowicie:

1. potencjalne zasoby pracy – stanowią je osoby wieku produkcyjnym. Ich wielkość i struktura w danym momencie czasowym determinowana jest przez czynniki demograficzne, takie jak: przyrost naturalny w przeszłości i przyszłości oraz bieżące ruchy wędrownicze ludności;

2. realne zasoby pracy – obejmują osoby w wieku produkcyjnym, zdolne i gotowe do jej podjęcia w rzeczywistych warunkach istniejących w danym czasie w gospodarce. Są to więc te osoby, które pracują i te, które są zdolne, gotowe i aktywnie poszukują pracy.

Zatem wielkość i struktura zasobów pracy danej populacji determinowana jest przez zmienne demograficzne i zmienia się wraz z nimi.

2.2. Liczba i struktura ludności województwa lubelskiego

Podstawowymi zmiennymi demograficznymi zasobów pracy są liczba i struktura ludności według wieku i płci, kształtowane pod wpływem ruchu naturalnego i wędrownego ludności. W analizowanym okresie, tj. w latach 2007-2010 liczba ludności w województwie lubelskim zmniejszyła się z 2 166,2 tys. do 2 151,9 tys., czyli o 14,3 tys. osób (0,66%). W tym samym czasie nastąpił również spadek liczby ludności w 6 innych województwach kraju: łódzkim o 21,5 tys. osób (0,84%), śląskim o 18,2 tys. osoby (0,39%), świętokrzyskim o 9,5 tys. (0,75%), opolskim o 8,5 tys. osoby (0,82%), podlaskim o 4,3 tys. osób (0,36%) i dolnośląskim o 0,6 tys. osób (0,02%). Województwo lubelskie uplasowało się więc na czwartej pozycji w kraju wśród województw w których nastąpił spadek ludności w analizowanym okresie.

Tabl. 2.1. **Liczba ludności województwa lubelskiego w latach 2007-2010**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	
				stan	zmiana w stosunku do 2007 r.
w tysiącach					
Ogółem	2 166,2	2 161,8	2 157,2	2 151,9	- 14,3
z tego:					
mężczyźni	1 050,0	1 047,0	1 044,6	1 042,1	- 7,9
kobiety	1 116,2	1 114,8	1 112,6	1 109,8	- 6,4
w miastach	1 008,7	1 006,0	1 003,9	1 002,6	- 6,0
na wsi	1 157,6	1 155,8	1 153,3	1 149,3	- 8,3
podregion:	308,5	307,8	307,0	306,2	- 2,3
białski					
chelmsko-zamojski	651,0	649,3	646,9	644,0	- 6,9
lubelski	714,3	713,5	713,2	713,4	- 0,9
podregion puławski	492,5	491,2	490,0	488,3	- 4,2

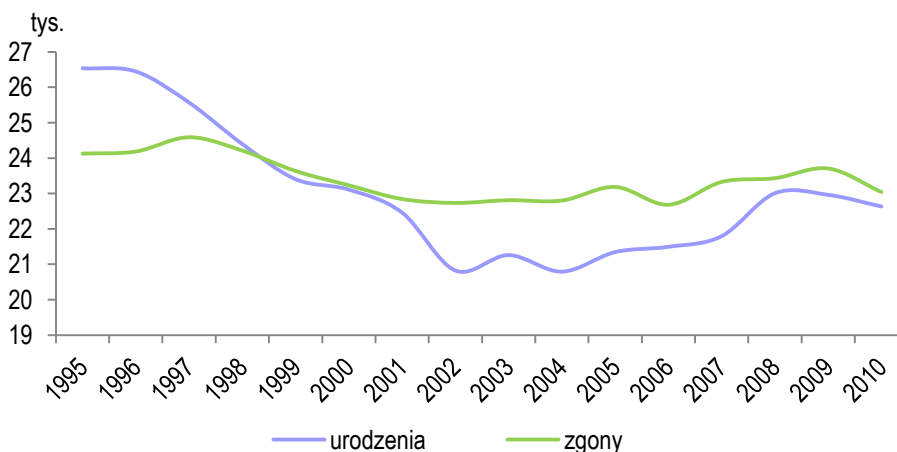
Zmiany w liczbie ludności analizowane na przestrzeni określonego czasu wynikają z dwóch zachodzących równocześnie procesów: ruchu naturalnego, na który składa się liczba urodzeń i zgonów oraz ruchu wędrownego (migracje). Zatem zmniejszenie się liczby ludności w województwie lubelskim w analizowanym okresie wynika z ujemnego przyrostu naturalnego oraz ujemnego salda migracji. Szczegółowe dane dotyczące ruchu naturalnego przedstawione zostały w tabl. 2.2.

Tabl. 2.2. Ruch naturalny w województwie lubelskim w latach 2007-2010

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010
	w tysiącach			
Urodzenia żywe	21,8	23,0	23,0	22,6
mężczyźni	11,2	11,7	11,8	11,7
kobiety	10,6	11,3	11,2	10,9
Zgony	23,3	23,4	23,7	23,0
mężczyźni	12,8	12,7	12,8	12,3
kobiety	10,5	10,7	10,9	10,7
Przyrost naturalny	-1,5	-0,4	-0,7	-0,4
mężczyźni	-1,6	-1,0	-1,0	-0,6
kobiety	0,1	0,6	0,3	0,2

Analiza danych statystycznych wskazuje, iż liczba mężczyzn zamieszkujących województwo lubelskie malała znacznie szybciej niż kobiet. Ponadto, bez względu na analizowany rok, przyrost naturalny wśród mężczyzn miał wartość ujemną, zaś w przypadku kobiet – wartość dodatnią. Obok dwóch podstawowych czynników, jakimi są urodzenia i zgony, różnice te wynikają jeszcze z dwóch innych przyczyn. Pierwszą jest nadumieralność mężczyzn, drugą stanowi większy udział mężczyzn w procesach migracyjnych.

Rys. 2.1. Urodzenia i zgony w województwie lubelskim w latach 1995-2010

Spoglądając na zmiany w przyroście naturalnym z dłuższej perspektywy czasu (rys. 2.1.) można stwierdzić, iż w analizowanym okresie (lata 2007-2010) wskaźnik urodzeń w województwie wyraźnie wzrósł w porównaniu do lat poprzednich. Wiązało się to z wejściem w wiek najwyższego natężenia urodzeń kobiet urodzonych w okresie wyżu demograficznego z lat osiemdziesiątych ubiegłego wieku. Jednakże tendencja ta raczej nie utrzyma się na poziomie, który gwarantowałaby pewną stabilność w strukturze ludności regionu. Zmiany te mają przede wszystkim znaczący wpływ na takie ka-

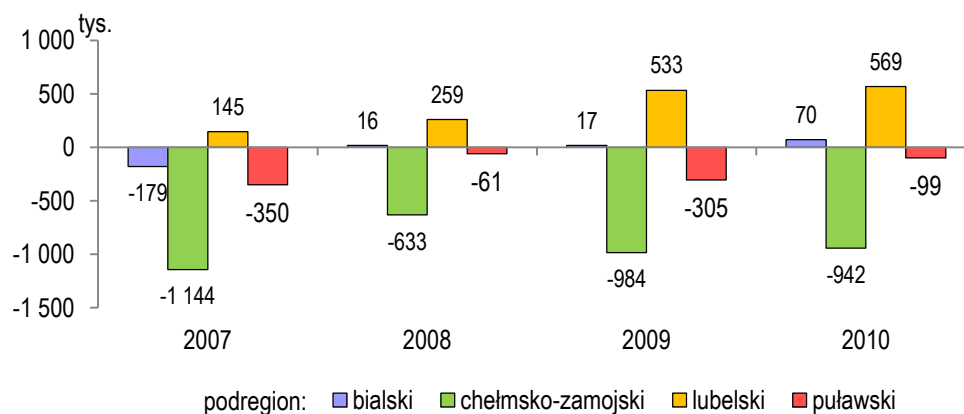
tegorie populacji, jak ludność w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym. Dynamika zmian w liczbie ludności województwa lubelskiego w analizowanym okresie była zróżnicowana nie tylko w zależności od płci mieszkańców, ale także ich miejsca zamieszkania.

Tabl. 2.3. **Przyrost naturalny w województwie lubelskim według podregionów i płci w latach 2007-2010**

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010
Podregion:				
białski	-179	16	17	70
mężczyźni	-235	-167	-77	40
kobiety	56	183	94	30
chełmsko-zamojski	-1 144	-633	-984	-942
mężczyźni	-821	-565	-660	-640
kobiety	-323	-68	-324	-302
lubelski	145	259	533	569
mężczyźni	-153	-35	20	218
kobiety	298	294	513	351
puławski	-350	-61	-305	-99
mężczyźni	-412	-249	-300	-197
kobiety	62	188	-5	98

W porównaniu do poprzednich lat w 2010 roku nastąpił wzrost przyrostu naturalnego w każdym z czterech podregionów Lubelszczyzny. Jednak tylko w dwóch, białskim i lubelskim miał on wartość dodatnią. Różnice pomiędzy nimi są jednak dość znaczne. W podregionie białskim w pierwszym roku analizowanego okresu przyrost naturalny był ujemny, dopiero kolejne lata przyniosły jego powolny wzrost. W podregionie lubelskim przez cały 4-letni okres analizy miał on wartość dodatnią.

Rys. 2.2. **Przyrost naturalny w województwie lubelskim według podregionów w latach 2007-2010**

Szczególnie niekorzystnie przedstawia się sytuacja w podregionie chełmsko-zamojskim. Jest to obszar o najwyższym ujemnym wskaźniku przyrostu naturalnego. Co charakterystyczne – dotyczy to w takim samym stopniu mężczyzn, jak i kobiet. W przypadku trzech pozostałych podregionów przyrost naturalny kobiet miał bowiem wartość dodatnią.

Tabl. 2.4. **Przyrost naturalny w województwie lubelskim według powiatów w latach 2007-2010**

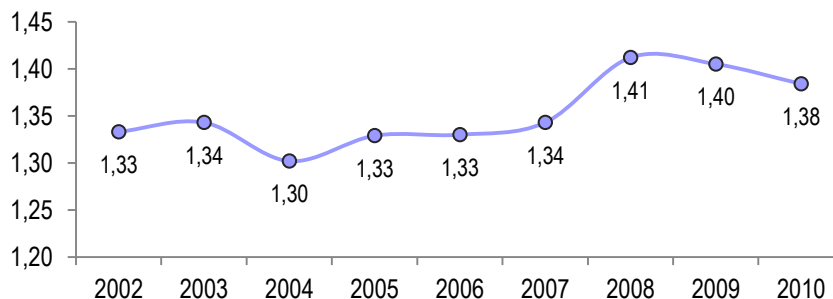
Powiat	2007	2008	2009	2010
białski	-182	-22	-135	-63
biłgorajski	-19	47	-62	34
chełmski	-245	-177	-126	-201
hrubieszowski	-180	-157	-169	-163
janowski	-74	-58	-133	-104
krasnostawski	-388	-308	-334	-358
kraśnicki	-193	-65	-119	-123
lubartowski	34	-106	-81	-94
lubelski	-52	31	3	210
łęczyński	88	138	147	183
łukowski	149	337	258	305
opolski	-119	-59	-130	-62
parczewski	-80	-88	-29	-24
puławski	-75	-148	-156	-107
radzyński	-8	-33	48	-28
rycki	-38	-68	-25	-8
świdnicki	-41	10	-25	-53
tomaszowski	-140	-29	-169	-84
włodawski	-54	-30	-78	-60
zamojski	-343	-252	-391	-321
m. Biała Podlaska	145	189	211	245
m. Chełm	49	73	64	-6
m. Lublin	116	186	489	323
m. Zamość	122	170	203	157

Biorąc pod uwagę te niekorzystne trendy warto uważniej przyjrzeć się poszczególnym powiatom województwa. Jak wynika z przytoczonych danych (tabl. 2.4.), dodatni przyrost naturalny odnotowany został w trzech miastach na prawach powiatu, tj. Lublinie, Białej Podlaskiej i Zamościu oraz trzech powiatach ziemskich: lubelskim, łęczyńskim i łukowskim.

Przyczyną niekorzystnych zmian w strukturze ludności na terenie województwa lubelskiego może być również niski współczynnik dzietności. Dostępne dane jednoznacznie wskazują na fakt, iż w ciągu ostatniej dekady współczynnik dzietności na Lubelszczyźnie był niepokojąco niski. Okresem krytycznym był rok 2004, w którym osiągnął on poziom 1,30. Kolejne lata przyniosły bardzo powolny wzrost do 1,41 w 2008 roku. Niestety już w 2010 roku wartość współczynnika spadła do poziomu

1,38. By można było mówić o tzw. zastępowalności pokoleń, wskaźnik dzietności powinien kształtować się na poziomie 2,10-2,15, co biorąc pod uwagę zmiany w strukturze ludności województwa jest w najbliższej przyszłości nie do osiągnięcia.

Rys. 2.3. **Współczynnik dzietności w województwie lubelskim w latach 2002-2010**

Kolejną zmienną demograficzną mającą istotny wpływ na zasoby pracy jest ruch wędrowny ludności¹⁷. Niestety i ten wskaźnik, podobnie jak analizowany wcześniej ruch naturalny, przedstawia się niepomyślnie dla województwa lubelskiego. W analizowanym okresie mieliśmy do czynienia wyłącznie z „ubytkiem” ludności. Proces ten jest o tyle niekorzystny, że towarzyszy on ujemnemu przyrostowi naturalnemu.

Tabl. 2.5. **Migracje wewnętrzne na pobyt stały w województwie lubelskim w latach 2007-2010**

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010
	w tysiącach			
Ogółem:				
napływ	4,4	3,5	3,4	3,4
odpływ	9,6	7,6	7,6	8,3
saldo	- 5,1	- 4,1	- 4,2	- 4,9
w tym saldo:				
mężczyźni	-2,1	-1,8	-1,7	-2,0
kobiety	-3,0	-2,4	-2,5	-2,9

Ujemne saldo migracji w analizowanym okresie utrzymywało się na w miarę stałym, ale dość wysokim poziomie, wynoszącym ponad 4 tys. osób rocznie. Największa liczba osób (ponad 5 tys.) opuściła województwo lubelskie w 2007 roku. Bardziej szczegółowych informacji dostarcza analiza danych ruchu wędrownego dla poszczególnych podregionów (tabl. 2.6.).

¹⁷ Dane dotyczące migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały pochodzą ze zbioru PESEL i obejmują jedynie osoby, które dokonały obowiązku meldunkowego (tj. zameldowania się na pobyt stały lub wymeldowania się z pobytu stałego).

Tabl. 2.6. **Migracje wewnętrzne na pobyt stały w województwie lubelskim według podregionów w latach 2007-2010**

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010
	w tysiącach			
Podregion:				
białski				
napływ	2,4	1,8	1,7	1,9
odpływ	3,6	2,7	2,7	2,8
saldo	- 1,2	- 0,9	- 1,0	- 0,9
chełmsko-zamojski				
napływ	5,1	3,8	3,9	3,7
odpływ	7,1	5,3	5,6	5,7
saldo	- 2,0	- 1,5	- 1,7	- 2,0
lubelski				
napływ	7,9	5,6	5,8	6,1
odpływ	8,1	6,0	6,0	6,4
saldo	- 0,2	- 0,4	- 0,2	- 0,3
puławski				
napływ	2,9	2,3	2,0	2,1
odpływ	4,8	3,6	3,4	3,8
saldo	- 1,8	- 1,3	- 1,3	- 1,6

Jak wynika z powyższych danych największy odpływ mieszkańców miał miejsce w podregionie chełmsko–zamojskim. Jest to sytuacja o tyle niepokojąca, że również w tym podregionie mieliśmy do czynienia z najniższym przyrostem naturalnym. Jest to zatem obszar szczególnie zagrożony procesem wyludniania się oraz szybkim procesem starzenia. Stanowi to także poważne zagrożenie dla rynku pracy, tracącego przede wszystkim przedstawicieli populacji w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Drugim w kolejności podregionem Lubelszczyzny charakteryzującym się wysokim odpływem mieszkańców jest podregion puławski. Z kolei najniższe saldo odpływu mieszkańców zanotowano w podregionie lubelskim.

Tabl. 2.7. **Migracje zagraniczne na pobyt stały w województwie lubelskim według płci w latach 2007-2010**

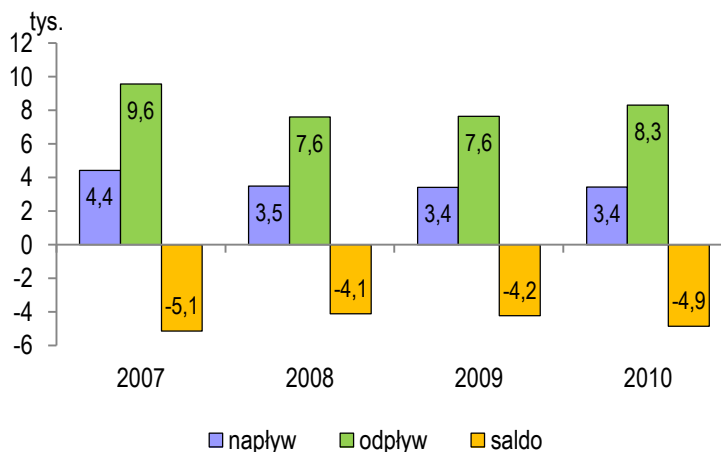
Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010
	w tysiącach			
Zameldowania ogółem	0,5	0,5	0,6	0,4
mężczyźni	0,3	0,3	0,4	0,3
kobiety	0,2	0,2	0,2	0,1
Wymeldowania ogółem	1,1	0,8	0,5	0,5
mężczyźni	0,8	0,5	0,2	0,2
kobiety	0,3	0,3	0,3	0,2
Saldo ogółem	-0,6	-0,3	0,1	-0,0
mężczyźni	-1,1	-0,8	-0,4	0,4
kobiety	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1

Kolejnym czynnikiem wpływającym na zmianę liczby ludności są migracje zagraniczne. I tutaj podobnie jak w przypadku ruchu wędrownego wewnętrznego saldo migracji wypada na niekorzyść województwa. Co prawda skala zjawiska jest niewielka, ale wpisuje się ona w ogólne trendy zmian demograficznych w województwie lubelskim.

Jak wynika z powyższych danych, saldo migracji zagranicznych było najwyższe w pierwszym roku analizowanego okresu. W 2007 województwo lubelskie na stałe opuściło 1 145 osób, zameldowało się zaś jedynie 537 osób. Kolejne lata, to z jednej strony utrzymanie się na podobnym poziomie liczby nowo zameldowanych mieszkańców województwa, z drugiej znaczący w porównaniu z 2007 roku spadek ilości osób opuszczających na stałe Lubelszczyznę. Interesujący jest fakt, że w roku 2009 i 2010 saldo emigracji w przypadku mężczyzn miało wartość dodatnią, natomiast w przypadku kobiet cały czas utrzymuje się na podobnym, ujemnym poziomie.

Dane statystyczne dotyczące ruchu wędrownego ludności województwa lubelskiego w analizowanym 4-letnim okresie, podobnie jak w przypadku ruchu naturalnego są niekorzystne dla regionu. Każdego roku Lubelszczyznę opuszczało średnio ponad 4,5 tys. osób. Porównując to do ogólnej liczby mieszkańców województwa (2 151,9 tys. osób w 2010 r.), stanowi to niewielki odsetek – jedynie 0,2%. Kwestią najważniejszą jest jednak to, kogo dotyczą opisane procesy. Wyjeżdżają przede wszystkim ludzie młodzi, najbardziej mobilni, zarówno w znaczeniu przestrzennym, zawodowym, jak i edukacyjnym; wykształceni, dobrze przygotowani do wykonywania pracy, a więc tacy, którzy są najbardziej pożądanymi na rynku pracy.

Rys. 2.4. Migracje na pobyt stały w województwie lubelskim w latach 2007-2010

Z punktu widzenia potrzeb analiz rynku pracy i określenia potencjalnych możliwości rozwoju regionu ważne jest określenie dynamiki zmian liczby ludności według tzw. ekonomicznych grup wieku, czyli ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Tabl. 2.8. **Liczba ludności w województwie lubelskim według ekonomicznych grup wieku w latach 2007-2010**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	2007		2008		2009		2010	
	w tys.	%	w tys.	%	w tys.	%	w tys.	%
Ogółem	2166,2	100,0	2161,8	100,0	2157,2	100,0	2151,9	100,0
w tym w wieku:								
przedprodukcyjnym.....	443,8	20,5	432,4	20,0	421,8	19,6	412,4	19,2
produkcyjnym	1 356,5	62,6	1 359,5	62,9	1 361,2	63,1	1 359,2	63,2
poprodukcyjnym	366,0	16,9	370,0	17,1	374,2	17,3	380,2	17,6

Jak wynika z danych statystycznych zamieszczonych w tabl. 2.8., w latach 2007-2010 największy spadek ludności nastąpił wśród osób w wieku przedprodukcyjnym, z 443,8 tys. do 412,4 tys., tj. o 31,3 tys. osób (7,1%). W wieku produkcyjnym nastąpił wzrost populacji o 2,7 tys. osób, zaś w wieku poprodukcyjnym, aż o 14,6 tys. osób. Prezentowane dane odzwierciedlają trend ogólnopolski – systematyczny już od kilku lat spadek liczby dzieci i młodzieży w ogólnej liczbie ludności oraz znaczący wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. Przynosi to narastające, zasadnicze zmiany w strukturze ludności według poszczególnych grup wiekowych. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym kształtował się na poziomie ok. 20% (najniższy był w 2010 r. – 19,2%). Dla ludności w wieku produkcyjnym utrzymywał się na poziomie 63% (najwyższy w 2010 r. - 63,2%), zaś dla populacji w wieku poprodukcyjnym utrzymywał się na poziomie ok. 17% (najwyższy w 2010 r. – 17,6%). Bardziej szczegółowych informacji na temat struktury ludności według ekonomicznych grup wieku dostarczają dane uwzględniające podział ze względu na płeć.

Analizując dane statystyczne dotyczące ludności w poszczególnych kategoriach wiekowych z uwzględnieniem płci, widać wyraźnie znaczące różnice, będące potwierdzeniem ogólnospołecznych trendów. W wieku przedprodukcyjnym w poszczególnych latach różnice w ogólnym udziale populacji pomiędzy kobietami a mężczyznami były na podobnym poziomie, z niewielką przewagą mężczyzn (o 1,5%). Zupełnie inaczej przedstawia się sytuacja wśród osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym. W całym czteroletnim okresie wśród osób w wieku produkcyjnym widoczna jest 10-procentowa przewaga mężczyzn. Z odwrotną sytuacją mamy do czynienia w przypadku osób w wieku poprodukcyjnym. Tutaj ma z kolei miejsce

10-procentowa przewaga kobiet. Dokonując porównania danych dotyczących jednej płci, ale w odniesieniu do poszczególnych lat, okazuje się, że nastąpiły bardzo niewielkie zmiany. W przypadku mężczyzn, populacja w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym właściwie utrzymywała się na tym samym poziomie, nastąpił jedynie niewielki spadek w przypadku kategorii w wieku przedprodukcyjnym. W przypadku kobiet wzrost nastąpił jedynie w grupie kobiet w wieku poprodukcyjnym, pozostałe dwie kategorie pozostały właściwie bez zmian.

W krótkim, czteroletnim okresie, mieliśmy do czynienia z bardzo znaczącym spadkiem liczby ludności w wieku 0-17 lat – o 31,3 tys. osób, niewielkim wzrostem liczby osób w wieku produkcyjnym – o 2,7 tys. osób oraz znacznym wzrostem liczby ludności w wieku poprodukcyjnym – o 14,3 tys. osób. W analizowanym okresie w każdym z czterech podregionów Lubelszczyzny zmniejszył się procentowy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie osób (średnio o 1,4%).

Tabl. 2.9. **Liczba ludności w województwie lubelskim według ekonomicznych grup wieku i płci w latach 2007-2010**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	2007		2008		2009		2010		Zmiana w latach 2007-2010 w tys.
	w tys.	%	w tys.	%	w tys.	%	w tys.	%	
Mężczyźni									
ogółem	1050,0	100,0	1047,0	100,0	1044,6	100,0	1042,1	100,0	-7,9
w wieku:									
przedprodukcyjnym	227,2	21,6	221,3	21,1	215,9	20,7	211,2	20,3	-16,0
produkcyjnym	705,7	67,2	709,4	67,8	712,7	68,2	714,4	68,5	8,7
poprodukcyjnym ...	117,1	11,2	116,3	11,1	116,0	11,1	116,5	11,2	-0,6
Kobiety									
ogółem	1116,2	100,0	1114,8	100,0	1112,6	100,0	1109,8	100,0	-6,4
w wieku									
przedprodukcyjnym	216,6	19,4	211,1	18,9	206,0	18,5	201,2	18,1	-15,4
produkcyjnym	650,8	58,3	650,1	58,4	648,4	58,3	644,8	58,1	-5,9
poprodukcyjnym....	248,9	22,3	253,6	22,7	258,2	23,2	263,7	23,8	14,8

Pod względem liczby osób w wieku produkcyjnym sytuacja najlepiej kształtowała się w podregionie lubelskim. Udział tej kategorii wiekowej w ogólnej liczbie ludności wynosił około 64% i był średnio o około 3% wyższy niż w pozostałych trzech podregionach. Ludność w wieku poprodukcyjnym stanowiła około 17% wszystkich mieszkańców poszczególnych podregionów (17,6% dla województwa w 2010 r.). Na

uwagę zasługują także kierunek tych zmian. W analizowanym, 4-letnim okresie, we wszystkich podregionach miał miejsce spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym, przy jednoczesnym wzroście ludności w wieku poprodukcyjnym.

Tabl. 2.10. **Liczba ludności w województwie lubelskim według ekonomicznych grup wieku i podregionów w latach 2007-2010**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	2007		2010		Zmiana w latach 2007- 2010
	w tys.	%	w tys.	%	w tys.
Ogółem	2 166,2	100,0	2 151,9	100,0	- 14,3
w wieku: przedprodukcyjnym	443,8	20,5	412,4	19,2	-31,2
produkcyjnym	1 356,5	62,6	1 359,2	63,2	2,7
poprodukcyjnym	366,0	16,9	380,2	17,6	14,3
Podregion biański	308,5	100,0	306,2	100,0	-2,3
w wieku: przedprodukcyjnym	68,2	22,1	63,0	20,6	-5,2
produkcyjnym	190,1	61,6	191,8	62,6	1,7
poprodukcyjnym	50,2	16,3	51,5	16,8	1,2
Podregion chełmsko-zamojski	651,0	100,0	644,0	100,0	-6,9
w wieku: przedprodukcyjnym	134,6	20,7	122,7	19,1	-11,8
produkcyjnym	403,1	61,9	405,0	62,8	1,9
poprodukcyjnym	113,3	17,4	116,3	18,1	3,0
Podregion lubelski	714,3	100,0	713,4	100,0	-0,9
w wieku: przedprodukcyjnym	135,7	19,0	129,2	18,1	-6,5
produkcyjnym	462,5	64,8	461,0	64,6	-1,5
poprodukcyjnym	116,1	16,2	123,2	17,3	7,1
Podregion puławski	492,5	100,0	488,3	100,0	-4,2
w wieku: przedprodukcyjnym	105,3	21,4	97,5	20,0	-7,8
produkcyjnym	300,8	61,1	301,5	61,7	0,7
poprodukcyjnym	86,3	17,5	89,3	18,3	2,9

O możliwościach rozwoju regionu decyduje między innymi struktura ludnościowa, aktywność zawodowa jego mieszkańców oraz poziom bezrobocia. Jak wynika z danych dotyczących struktury ludności, ruchu naturalnego oraz ruchu wędrownego, prognozy dla województwa lubelskiego nie są optymistyczne. Wszystkie najistotniejsze wskaźniki mające wpływ na rozwój demograficzny, charakteryzują się wartością ujemną. Przyrost naturalny, migracje wewnętrzne i zagraniczne to zmienne, które od kilku lat wpływają na stałe zmniejszanie się liczby ludności województwa, a to z kolei ma swoje istotne konsekwencje ekonomiczne. Coraz mniej jest dzieci i młodzieży w wieku do lat 17-stu, maleje populacja w wieku produkcyjnym, a temu wszystkiemu towarzyszy dodatkowo wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym, prowadząc do postępującego procesu starzenia się społeczeństwa. Tym niekorzystnym zmianom towa-

rzyszy także zjawisko bezrobocia (tabl. 2.11.) i dość niski poziom aktywności zawodowej.

Tabl. 2.11. **Stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce i województwie lubelskim w latach 2007-2010**
Stan w dniu 31 XII

Stopa bezrobocia rejestrowanego (w %)	2007	2008	2009	2010
Polska	11,2	9,5	12,1	12,4
Województwo lubelskie	13,0	11,2	12,9	13,1

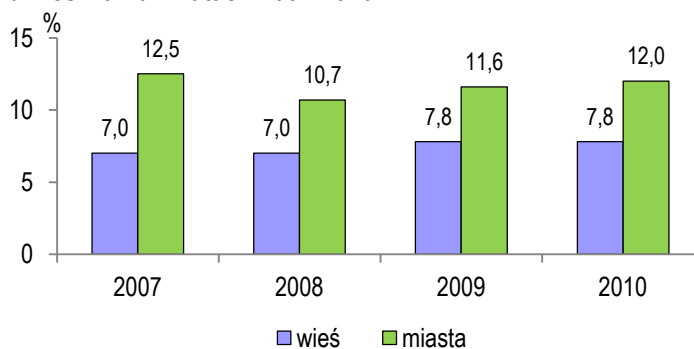
Dla pełniejszej charakterystyki, dane dotyczące poziomu bezrobocia rejestrowanego warto uzupełnić danymi pochodzącymi z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności. W tym aspekcie zauważalne jest jego istotne wewnętrzne zróżnicowanie, tj. prawie 5-punktowa różnica pomiędzy stopą bezrobocia na wsi i w mieście oraz niewielka, średnio 0,4-procentowa przewaga bezrobocia wśród mężczyzn.

Tabl. 2.12. **Stopa bezrobocia w województwie lubelskim (BAEL) według płci i miejsca zamieszkania w latach 2007-2010**

Stopa bezrobocia w %	2007	2008	2009	2010
Ogółem	9,5	8,8	9,7	9,9
miasta	12,5	10,7	11,6	12,0
wieś	7,0	7,0	7,8	7,8
mężczyźni	9,6	8,9	10,0	10,2
kobiety	9,4	8,7	9,3	9,5

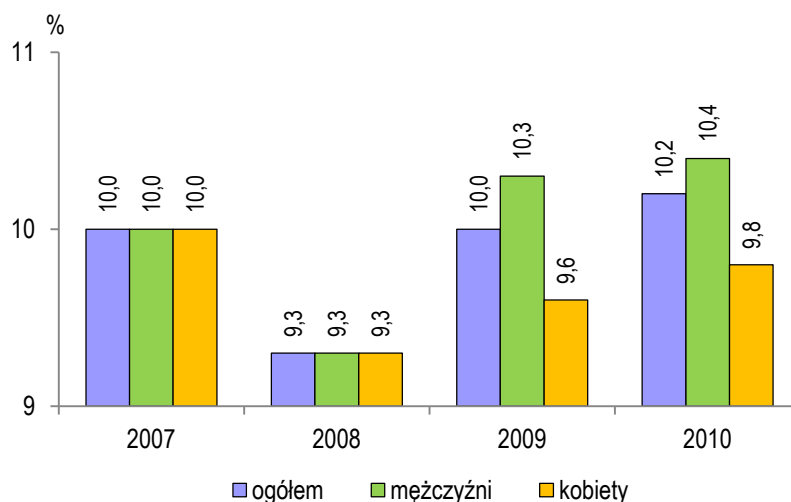
W latach 2007-2010 stopa bezrobocia wzrosła o 0,4 pkt. proc. Na uwagę zasługuje spadek stopy bezrobocia w 2008 roku do poziomu 8,8%. Znaczna pozostaje również różnica stóp bezrobocia w miastach i na terenach wiejskich, oscylująca wokół 4,5 pkt. proc. na niekorzyść ośrodków miejskich.

Rys. 2.5. **Stopa bezrobocia w województwie lubelskim (BAEL) według miejsca zamieszkania w latach 2007-2010**

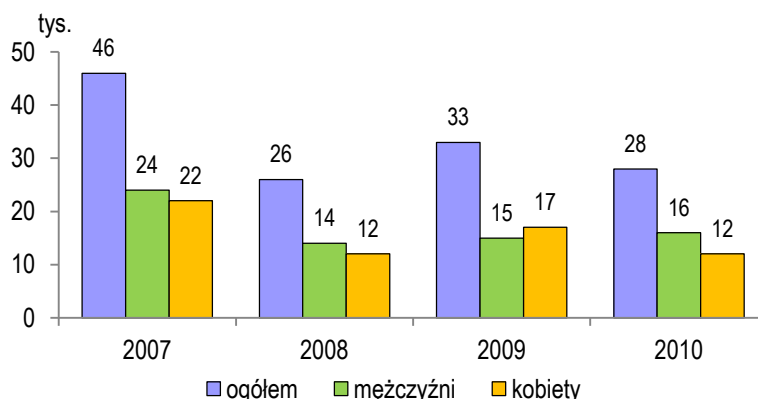
Szczególnie interesująco przedstawiała się sytuacja w grupie osób w wieku produkcyjnym. Wyniki badania pokazują, w jak istotny sposób płeć w okresie największej aktywności zawodowej wpływa na poziom bezrobocia w danej populacji. W pierwszych dwóch latach analizy, stopa bezrobocia wśród przedstawicieli obu płci kształtowała się na takim samym poziomie. Przełomem okazał się rok 2009, w którym nastąpił wzrost zarówno stopy bezrobocia, jak i znaczne zróżnicowanie pomiędzy płciami.

Rys. 2.6. **Stopa bezrobocia w województwie lubelskim (wg BAEL) osób w wieku produkcyjnym według płci w latach 2007-2010**

Analizując strukturę bezrobocia warto zwrócić uwagę na kwestię czasu pozostawania bez zatrudnienia. Długotrwałe pozostawanie biernym zawodowo ma bowiem wiele różnorodnych – głównie negatywnych – skutków, zarówno dla samej jednostki, jak i jej otoczenia. Konsekwencje te mają nie tylko charakter materialny, wyrażając się brakiem wynagrodzenia czy utratą uprawnień do pobierania zasiłku, ale także społeczny – powodują obniżenie pozycji społecznej i ograniczenie kontaktów towarzyskich oraz psychologiczny – obniżając poczucie własnej wartości. Przez bezrobocie długookresowe rozumie się pozostawanie bez zatrudnienia przez okres dłuższy niż 12 miesięcy.

Rys. 2.7. **Długotrwale bezrobotni (BAEL) w województwie lubelskim według płci w latach 2007-2010**

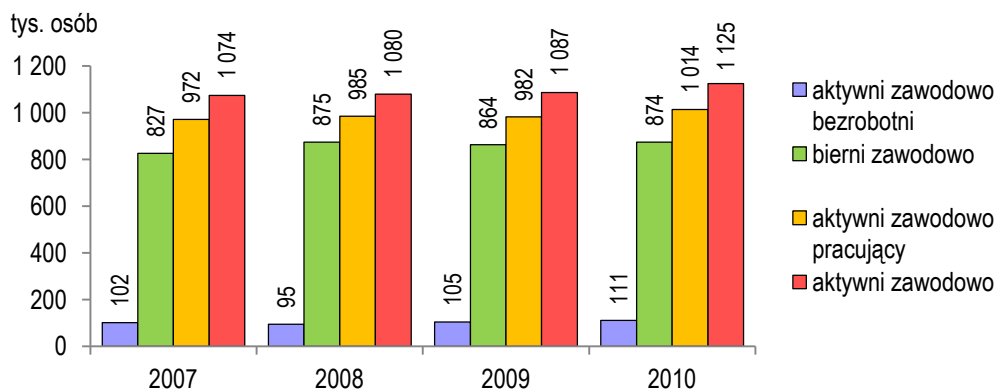
W analizowanym 4-letnim okresie nastąpił zauważalny spadek liczby długotrwale bezrobotnych z 46 tysięcy w 2007 r. do 26 tysięcy w 2008 r. W ostatnim roku analizy (2010), długotrwale bezrobotnych było 28 tysięcy. W przypadku kobiet mamy do czynienia z większą dynamiką zmian (spadek z 22 tys. do 12 tys. w 2010). Natomiast populacja długotrwale bezrobotnych mężczyzn, po znaczącej redukcji z 24 tys. w 2007 roku do 14 tys. w 2008 roku, przez kolejne 2 lata rosła, osiągając w 2010 roku poziom 16 tysięcy.

2.3. Aktywność ekonomiczna ludności województwa lubelskiego i jej determinanty

Ważnym czynnikiem wpływającym na potencjalne możliwości rozwoju danego regionu jest aktywność zawodowa mieszkańców. Dokładnych informacji dostarczają dane zebrane w ramach Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności. Podstawą metodologii BAEL są definicje dotyczące ludności aktywnej zawodowo, pracujących i bezrobotnych, przyjęte przez XIII Międzynarodową Konferencję Statystyków Pracy (październik 1982) i zalecane do stosowania przez Międzynarodową Organizację Pracy. Przedmiotem badania jest sytuacja w zakresie aktywności ekonomicznej ludności, tzn. fakt wykonywania pracy, pozostawania bezrobotnym lub biernym zawodowo w badanym tygodniu. Podstawowym kryterium podziału ludności na pracujących, bezrobotnych i biernych zawodowo jest praca, czyli wykonywanie, posiadanie bądź poszukiwanie pracy. W ramach tej klasyfikacji ludzi dzieli się na aktywnych (pracujących oraz aktywnie poszukujących pracy i gotowych do jej podjęcia) i biernych zawodowo (niepracujących i nie poszukujących zatrudnienia). Badaniem objęte są wszyst-

kie osoby w wieku 15 lat i więcej, zamieszkałe w wylosowanych gospodarstwach domowych.

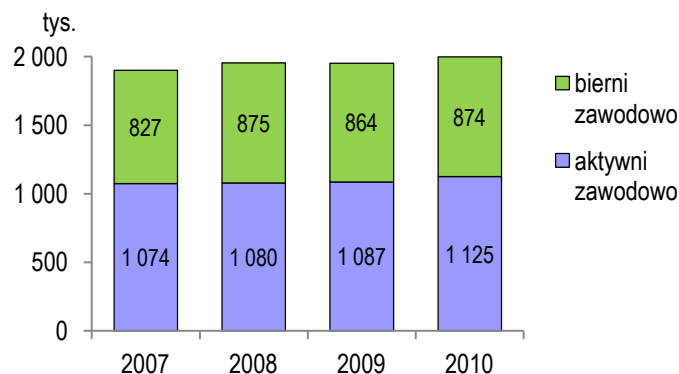
Rys. 2.8. **Aktywność ekonomiczna ludności województwa lubelskiego w latach 2007-2010 (średniorocznie)**

Dane uzyskane w ramach badania BAEL uzupełniają w sposób znaczący obraz aktywności zawodowej mieszkańców województwa lubelskiego. Porównując lata 2007 i 2010 należy stwierdzić, że liczba aktywnych zawodowo wzrosła z 1 074 tys. do 1 125 tys. (o 51 tys.), ale równocześnie odnotowano także wzrost liczby biernych zawodowo o 47 tys. (z 827 tys. w 2007 roku do 874 tys. osób w roku 2010).

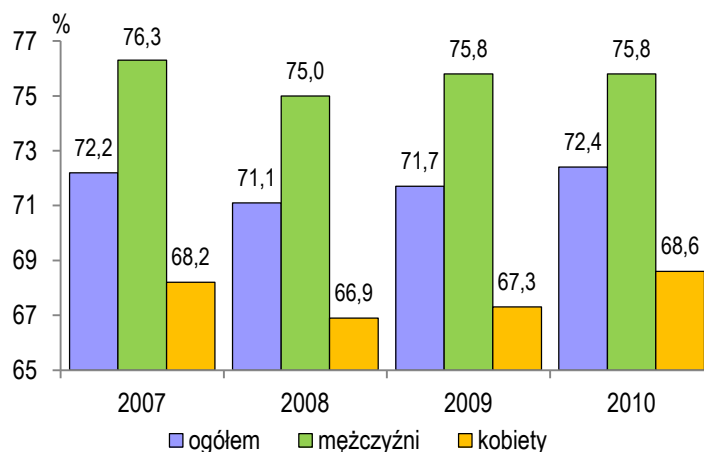
Podstawową miarą rynku pracy w ramach badania BAEL jest współczynnik aktywności zawodowej. Jest to procentowy udział aktywnych zawodowo (czyli osób pracujących lub niepracujących a zainteresowanych w najbliższym czasie podjęciem pracy bezrobotnych) w ogólnej liczbie ludności danej kategorii, wyróżnianej ze względu na wiek, poziom wykształcenia, stan cywilny itp.

Rys. 2.9. **Aktywni i bierni zawodowo w województwie lubelskim w latach 2007-2010**

W latach 2007-2010, współczynnik aktywności zawodowej dla województwa lubelskiego kształtował się średnio na poziomie 55,9%. W przypadku mężczyzn utrzymywał się on na poziomie 63,3%, wśród kobiet zaś 49,1%. Biorąc pod uwagę wyłącznie grupę ludności w wieku produkcyjnym, wskaźniki te są nieznacznie wyższe – współczynnik aktywności zawodowej kształtował się na poziomie nieco powyżej 70% (72,4% w 2010 r.). Biorąc pod uwagę płeć, dla mężczyzn współczynnik dla analizowanego 4-letniego okresu wyniósł średnio 75,7%, dla kobiet 67,7%, był więc o 8 pkt. proc. niższy. Warto odnotować jest również fakt, że w przypadku kobiet zauważalny jest nieznaczny wzrost aktywności zawodowej.

Rys. 2.10. **Współczynnik aktywności zawodowej ludności w wieku produkcyjnym w województwie lubelskim w latach 2007-2010**

Ważnych informacji o strukturze aktywnych zawodowo dostarczają dane statystyczne uwzględniające podział populacji ze względu na wiek. W 2007 roku wśród aktywnych zawodowo, prawie ¼ była w wieku powyżej 50 lat (813 tys. do 50 roku życia i 216 tys. powyżej 50 roku życia). W 2010 sytuacja wyglądała podobnie: na 1 126 tys. aktywnych zawodowo 288 tys. stanowiły osoby po 50 roku życia. Warto przy tym zwrócić uwagę na dość niewielki udział wśród aktywnych zawodowo bezrobotnych. W 2007 stanowili oni grupę 101 tys., zaś w 2010 o 110 tys. osób.

Niekorzystnie przedstawia się również sytuacja wśród osób stanowiących populację biernych zawodowo. W analizowanym 4-letnim okresie grupa osób niepodjęających żadnych działań w kierunku znalezienia zatrudnienia wzrosła o ponad 50 tys. osób (z 827 tys. do 875 tys.). Cechą charakterystyczną tej kategorii osób jest przeważająca i wciąż rosnąca liczba biernych zawodowo powyżej 50 roku życia. W 2007 r. stanowili oni 59% badanej grupy, natomiast w 2010 już ponad 61%. Jest to dość nie-

pokojące zjawisko, ponieważ przynajmniej część z tych osób, nie będąc jeszcze w wieku emerytalnym, i tak już najprawdopodobniej nigdy nie podejmie działań w kierunku znalezienia i podjęcia pracy.

Warto zwrócić także uwagę na kategorię osób w wieku 15-29 lat. Wśród osób aktywnych zawodowo w 2007 roku było ich 272 tys., a 2010 roku – 256 tys.; biernych zawodowo w 2007 roku – 254 tys., a w 2010 roku – 264 tys. W analizowanym okresie liczba aktywnych zawodowo w ramach omawianej grupy wiekowej spadła o 16 tys. osób, zaś liczba biernych zawodowo wzrosła o 10 tys. osób. Ta niemożność podjęcia zatrudnienia w przypadku ludzi młodych przynosi nie tylko negatywne konsekwencje dla ogólnie pojętego rynku pracy, ale także dla nich samych, jako potencjalnych pracowników w przyszłości (późniejsze rozpoczęcie pracy zawodowej, mniejsze doświadczenie przy poszukiwaniu pracy oraz niższe świadczenia w przyszłości).

Tabl. 2.13. **Aktywni i bierni zawodowo w województwie lubelskim według wieku w latach 2007-2010 (w tys.)**

Wyszczególnienie	Wiek (lata)			
	15-29	30-39	40-49	50 i powyżej
Aktywni zawodowo				
2007	272	272	269	261
2010	256	307	275	288
w tym aktywni zawodowo pracujący				
2007	224	251	250	247
2010	205	282	256	271
w tym aktywni zawodowo bezrobotni				
2007	48	21	18	14
2010	51	25	18	16
Bierni zawodowo				
2007	254	38	45	490
2010	264	39	35	537

Obok wieku, zmienną równie silnie determinującą aktywność zawodową jednostki jest płeć. Analizując dane statystyczne należy stwierdzić, iż w województwie lubelskim kategorią bardziej aktywną zawodowo byli mężczyźni. W 2007 roku 56,5% liczby mieszkańców województwa stanowiły osoby aktywne zawodowo, w 2010 odsetek ten wyniósł 56,3%. Porównując lata 2007 i 2010, większe zaangażowanie zaobserwować można wśród mężczyzn już zatrudnionych, jak i tych aktywnie poszukujących pracy. W 2007 roku stanowili oni 53,4% populacji aktywnej zawodowo, w 2010 roku zaś 54,2%. Analogicznie, biorąc pod uwagę populację ludności biernej zawodowo, przeważają w niej kobiety: w 2007 roku – 60,2%, a w roku 2010 – 60,3%. Szczególną kategorią w badaniach rynku pracy stanowi kategoria aktywnych zawodowo

bezrobotnych. W województwie lubelskim w 2007 roku stanowili oni 9,5% wszystkich aktywnych zawodowo, w 2010 roku zaś 9,9% populacji.

Tabl. 2.14. **Aktywni i bierni zawodowo w województwie lubelskim według płci w latach 2007-2010 (w tys.)**

Wyszczególnienie	Kobiety	Mężczyźni
Aktywni zawodowo ogółem		
2007	500	573
2010	514	610
w tym aktywni zawodowo pracujący		
2007	453	519
2010	466	548
w tym aktywni zawodowo bezrobotni		
2007	47	55
2010	49	62
Bierni zawodowo w tys.		
2007	498	329
2010	527	348

Tabl. 2.15. **Aktywni i bierni zawodowo w województwie lubelskim według miejsca zamieszkania w latach 2007-2010 (w tys.)**

Wyszczególnienie	Miasta	Wieś
Aktywni zawodowo ogółem		
2007	485	589
2010	548	577
w tym aktywni zawodowo pracujący		
2007	424	547
2010	482	531
w tym aktywni zawodowo bezrobotni		
2007	61	41
2010	66	45
Bierni zawodowo		
2007	408	419
2010	437	438

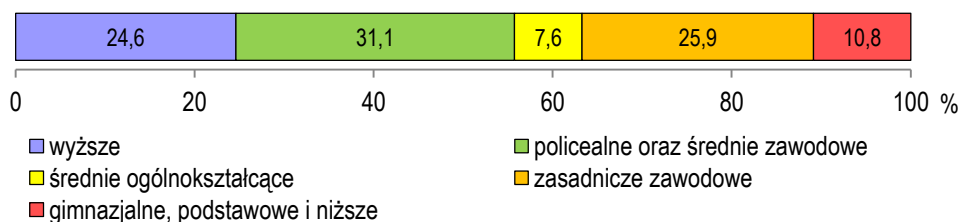
Biorąc pod uwagę dane gromadzone w ramach Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności w województwie lubelskim, w 2007 roku obszar ten zamieszkiwało 1 819,7 tys. osób w wieku 15 lat i więcej. W 2010 liczba ta wzrosła do 1 822,5 tys. osób. W 2010 roku 861,3 tys. zamieszkiwało w miastach (w 2007 – 862,9 tys.), na wsi zaś 961,1 tys. (956,8 tys. w 2007 roku). Dokonując analizy aktywności zawodowej mieszkańców wsi i miast, można wyciągnąć następujące wnioski: w 2007 roku wśród aktywnych zawodowo, mieszkańcy wsi stanowili 54,8% całej populacji (w tym 92,8% to osoby aktywne zawodowo pracujące), w 2010 roku proporcje te wynosiły odpo-

wiednio: 51,3% mieszkańców wsi (w tym 92,0% aktywnych zawodowo pracujących). W miastach z kolei odsetek aktywnych zawodowo pracujących wyniósł odpowiednio w 2007 roku – 87,4%, a w roku 2010 – 88,0%.

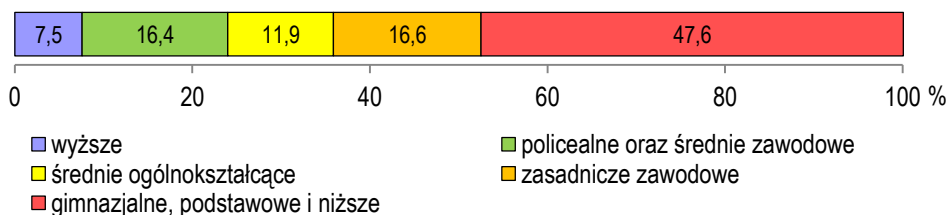
Kolejną zmienną istotną dla opisu aktywności zawodowej ludności jest wykształcenie. Jest to czynnik, który we współczesnym świecie najsilniej determinuje możliwości jednostki na rynku pracy. Poziom wykształcenia ma nie tylko wpływ na rodzaj i charakter pracy jaką dana jednostka może podjąć, ale równocześnie decyduje o jej dalszym rozwoju i przebiegu kariery zawodowej.

W klasyfikacji BAEL wykorzystuje się pięć poziomów wykształcenia: wyższe, policealne oraz średnie zawodowe, średnie ogólnokształcące, zasadnicze zawodowe oraz gimnazjalne, podstawowe i niższe.

Rys. 2.11. Aktywni zawodowo w województwie lubelskim według wykształcenia w 2010 r.

Rys. 2.12. Bierni zawodowo w województwie lubelskim według wykształcenia w 2010 r.

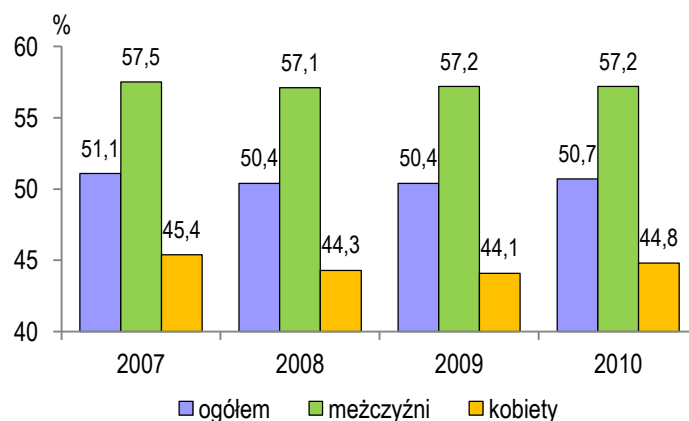
Powyższe wykresy odnoszą się jedynie do danych z 2010 roku, jednakże oddają one ogólną tendencję dotyczącą aktywności zawodowej osób z określonym poziomem wykształcenia. Posiadanie kapitału w postaci wiedzy zdobytej w procesie kształcenia, to dla uczestników rynku pracy istotny czynnik ich konkurencyjności. Dla potencjalnych pracodawców najbardziej atrakcyjnymi pracownikami są osoby posiadające konkretne umiejętności i kompetencje, niezbędne do wykonywania określonych czynności pracy. Stąd też znaczący odsetek w tej kategorii osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (25,9%), policealnym i średnim zawodowym (31,1%) oraz wyższym (24,6%), a więc wykształcenia, które daje absolwentom konkretne umiejętności praktyczne (przygotowanie do zawodu), a także

przygotowanie teoretyczne, dające możliwości dalszego doszkalania. Najmniejszy udział w strukturze aktywnych zawodowo mają osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (7,6%) oraz gimnazjalnym, podstawowym i niższym (11,8%). W przypadku osób biernych zawodowo dominowały osoby praktycznie bez wykształcenia, absolwenci gimnazjum i szkoły podstawowej (47,6%). Isotny odsetek stanowią także osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (16,6%). Co ważne, wśród tej kategorii osób najmniejszą grupę stanowią osoby z wykształceniem wyższym (7,5%).

Jednym z podstawowych kryteriów oceny rynku pracy jest wskaźnik zatrudnienia. Stanowi on informację o procentowym udziale ludności pracującej w ogólnej liczbie ludności danej kategorii (wyróżnianej ze względu na wiek, poziom wykształcenia, miejsce zamieszkania, itp.). Zgodnie z BAEL, wskaźnik zatrudnienia oznacza udział pracujących w ogólnej liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej. W Polsce w 2010 roku wyniósł on 59,3%, w województwie lubelskim był zaś o 9 pkt proc. niższy i wyniósł 50,7%. Jak wynika z danych statystycznych w analizowanym okresie wskaźnik zatrudnienia mężczyzn właściwie nie ulegał zmianie i wynosił około 57,2%. W przypadku kobiet był on znacząco niższy, kształtując się na poziomie 44,8%, co daje różnicę 12,4 punktów procentowych.

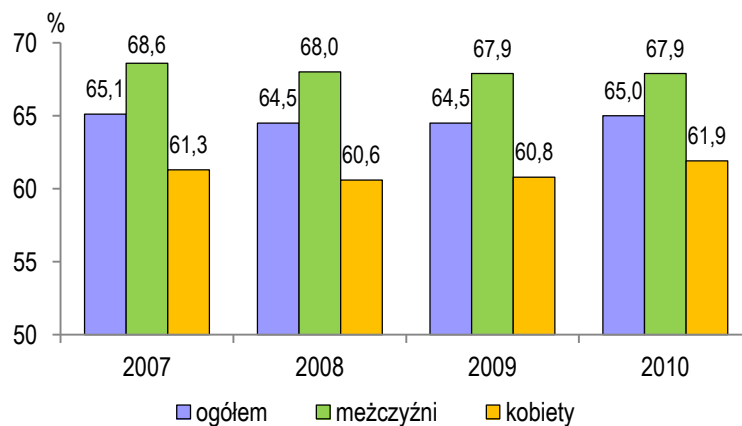
Rys. 2.13. **Wskaźnik zatrudnienia w województwie lubelskim w latach 2007 - 2010**

Z podobną sytuacją mieliśmy do czynienia w przypadku osób w wieku produkcyjnym. Co prawda wartości są tu znacznie wyższe, aczkolwiek odzwierciedlają ogólną tendencję. Średnia dla wskaźnika zatrudnienia w tej kategorii aktywnych zawodowo wynosiła 64,7%. W przypadku mężczyzn utrzymywała się na poziomie 68%. Wśród populacji osób w wieku produkcyjnym różnica pomiędzy pracującymi mężczyznami a pracującymi kobietami wynosi około 6 pkt. proc. W przypadku kobiet od

2008 r. odnotowano niewielki, 1,7-procentowy wzrost wskaźnika zatrudnienia. W przypadku mężczyzn wskaźnik ten utrzymuje się na niezmiennym poziomie.

Rys. 2.14. **Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku produkcyjnym w województwie lubelskim w latach 2007 - 2010**

O jakości rynku pracy decyduje również sytuacja osób niepełnosprawnych i możliwości znalezienia przez nich zatrudnienia. Niestety, od 2007 roku systematycznie maleje wskaźnik zatrudnienia tej kategorii osób. W analizowanym okresie zmniejszył się o 4,2 punktu procentowego, z poziomu 25% do 20,8%.

Rozdział 3

Pracujący, zatrudnienie i wynagrodzenia

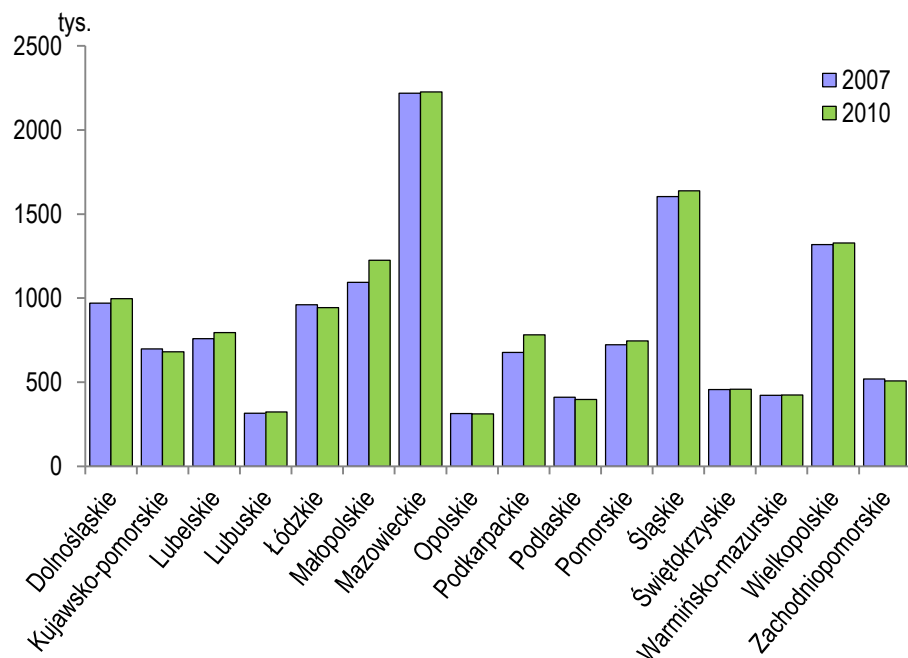
Specyfika zatrudnienia stanowi jedną z podstawowych cech regionów, przesądając jednocześnie o charakterze regionalnego rynku pracy. Ten bowiem wynika przede wszystkim ze swoistych dla danego regionu cech struktury popytu na pracę, o których przesądza sektorowa, działowa i branżowa struktura gospodarki, ukształtowana na danym obszarze w toku rozwoju społeczno-gospodarczego. Można więc stwierdzić, że choć koncepcja regionalnego rynku pracy odnosi się jedynie do wybranych aspektów rzeczywistości gospodarczej, a pojęcia regionalnego rynku pracy oraz regionu ekonomicznego są niejednoznaczne, to sytuacja na regionalnych rynkach pracy stanowi konsekwencję sytuacji gospodarczej w regionie oraz jego specyfiki (Kwiatkowski (red.) 2008).

Poziom rozwoju gospodarczego regionu oraz struktura jego gospodarki przekłada się na zapotrzebowanie na określoną pracę, wykonywaną przez odpowiednie zasoby pracy. O specyfice danego regionalnego rynku pracy przesądza punkt zetknięcia się pomiędzy tymi dwoma sferami, kształtujący strukturę pracujących i zatrudnienia w danym województwie, popyt na pracę, a także realnie wpływając na poziom wynagrodzeń. Celem niniejszego rozdziału jest omówienie wyżej wymienionych cech i elementów rynku pracy w województwie lubelskim, które przesądzają o jego specyfice i pozwalają na sformułowanie kompleksowej oceny jego „regionalnego” charakteru.

3.1. Pracujący w gospodarce narodowej

Liczba osób pracujących gospodarce narodowej w województwie lubelskim w analizowanym okresie wahała się od 758,0 tys. w roku 2007 do 794,1 tys. w roku 2010. Województwo zajmowało pod tym względem siódmą lokatę w kraju. Udział osób pracujących w gospodarce narodowej wyniósł od 55,9% w roku 2007 do 58,4% liczby mieszkańców województwa w wieku produkcyjnym w roku 2010. Biorąc pod uwagę wielkość tego wskaźnika, region lubelski plasował się na szóstym miejscu w kraju. O powyższych, relatywnie dobrych wynikach województwa lubelskiego przesądza przede wszystkim najwyższy w kraju odsetek osób pracujących w sektorze rolnictwa (38,8%). Konsekwencje, jakie sytuacja ta rodzi dla ogólnej kondycji regionalnego rynku pracy, zostaną omówione w dalszej części opracowania.

Rys. 3.1. **Pracujący w gospodarce narodowej wg województw w roku 2007 i 2010**
Stan w dniu 31 XII

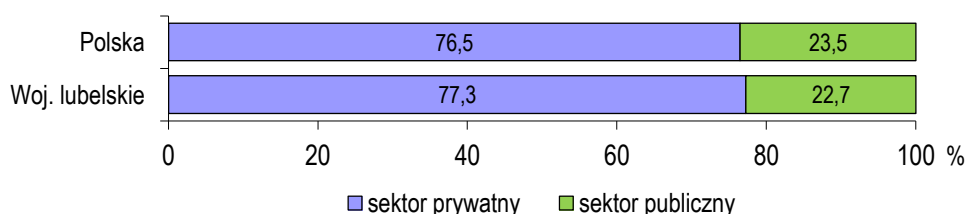
Udział osób pracujących w gospodarce narodowej województwa lubelskiego w ogólnej liczbie pracujących w Polsce w latach 2007-2010 wzrósł z 5,6% w 2007 roku do 5,8% w roku 2010. Wzrost ten związany był z utrzymywaniem się w analizowanym okresie relatywnie wysokiej dynamiki liczby osób pracujących, wynoszącej w województwie lubelskim 1,6% wobec 0,8% w Polsce. Warto podkreślić, iż opierała się ona na wzroście liczby osób pracujących w sektorze prywatnym, który na przestrzeni analizowanego okresu wyniósł 7,7%, przy jednoczesnym spadku liczby pracujących w sektorze publicznym o niemal 4%. W wyniku tych zmian udział osób pracujących w sektorze prywatnym wzrósł z 75,2% do 77,3%. Szczegółowe dane dotyczące liczby pracujących według sektorów i form własności przedstawia tabl. 3.1.

Tabl. 3.1. **Pracujący w gospodarce narodowej według sektorów i form własności**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie (w tys.)	2007	2008	2009	2010
Ogółem	758,0	769,3	759,5	794,1
Sektor publiczny	188,1	185,6	185,0	180,6
własność:				
Skarbu państwa	37,8	38,8	39,0	38,2
państwowych osób prawnych	31,4	28,0	21,6	21,0
jednostek samorządu terytorialnego	107,3	107,7	109,8	110,7
mieszana	11,6	11,1	14,7	10,8
Sektor prywatny	570,0	583,7	574,5	613,6
własność:				
prywatna krajowa	541,7	554,5	547,6	581,2
prywatna krajowa/spółdzielnie	19,0	18,4	17,7	17,2
zagraniczna	19,0	21,0	21,1	23,4
mieszana	9,3	8,2	5,8	9,0

Najważniejszym pracodawcą sektora publicznego w regionie w analizowanym okresie pozostawały jednostki samorządu terytorialnego, w których w 2010 roku pracowało odpowiednio 61,3% ogółu pracujących w sektorze publicznym oraz 13,9% pracujących w gospodarce narodowej. Należy przy tym podkreślić, że w analizowanym okresie liczba osób pracujących w jednostkach samorządu terytorialnego, w przeciwieństwie do całości osób pracujących w sektorze publicznym, ulegała systematycznemu zwiększeniu. Liczba osób pracujących w podmiotach będących własnością Skarbu Państwa praktycznie nie uległa zmianie. Największy spadek liczby pracujących zanotowano natomiast w przypadku państwowych osób prawnych (z 31,4 tys. w 2007 roku do 21,0 tys. w roku 2010).

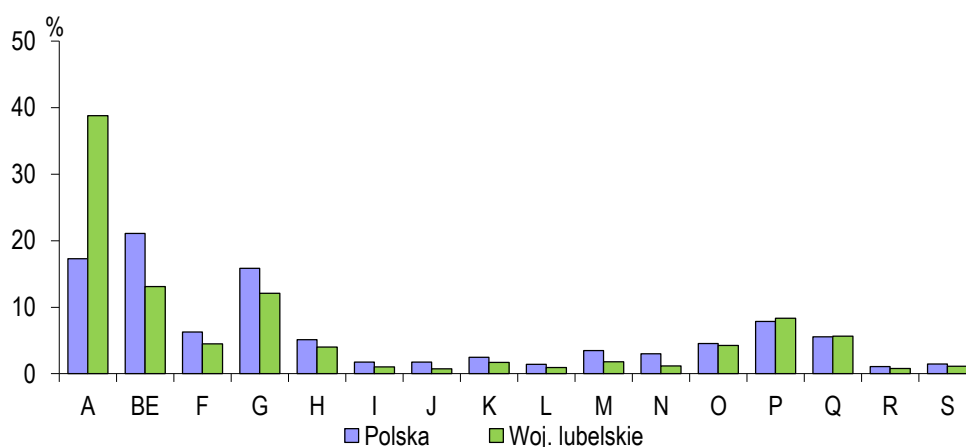
Rys. 3.2. **Pracujący w gospodarce narodowej według sektorów w roku 2010**
Stan w dniu 31 XII

Zdecydowaną większość osób pracujących w sektorze prywatnym stanowili pracownicy podmiotów będących własnością prywatną krajową. Należy mieć jednak na uwadze fakt, że w skład tej kategorii wchodzi również gospodarstwa rolników indywidualnych, których udział w przypadku województwa lubelskiego jest szczególnie wysoki (wahający się od 49,0% w 2007 roku do 50,2% w roku 2010). W związku z tym wskaźnik osób pracujących w sektorze prywatnym był w przypadku wojewódz-

twa lubelskiego nieco wyższy od wskaźnika ogólnopolskiego. Znacznie poniżej średniej krajowej kształtowała się natomiast liczba osób pracujących w podmiotach stanowiący własność zagraniczną. Mimo iż w analizowanym okresie zwiększyła się ona z 19,0 tys. w 2007 roku do 23,4 tys. w roku 2010, ich udział w ogólnej liczbie pracujących w gospodarce narodowej (2,9%) stanowi wciąż najniższą wartość w kraju.

Rys. 3.3. **Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji PKD^a w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

^a Dane według sekcji PKD 2007.

Województwo lubelskie od wielu lat cechuje struktura pracujących w gospodarce narodowej o najwyższym w skali całego kraju udziale osób pracujących w sektorze rolniczym, ponad dwukrotnie przewyższającym przeciętną wartość dla kraju. Konieczna w tym aspekcie realokacja zasobów pracy powinna dążyć w kierunku zmiany struktury pracujących na korzyść gałęzi o wyższej produktywności (przede wszystkim w sektorze usługowym), przyczyniając się do podniesienia ogólnej produktywności pracy w skali województwa. Nie bez znaczenia dla niskiej produktywności sektora rolniczego w województwie lubelskim pozostaje fakt znacznego rozdrobnienia gospodarstw rolnych oraz niskich nakładów kapitałowych ukierunkowanych na produkcję rolną. Zmianę w tym zakresie może przynieść jedynie konsolidacja gospodarstw rolnych oraz unowocześnienie metod gospodarowania w kierunku zintensyfikowania produktywności (*Sytuacja społeczno-gospodarcza...* 2010). Warto przy tym nadmienić, że negatywny wpływ na rozdrobnienie struktury gospodarstw rolnych posiada w pewnej mierze istnienie systemu bezpośrednich dopłat dla rolników. W województwie lubelskim, charakteryzującym się wysokim poziomem bezrobocia na obszarach wiejskich oraz jeszcze wyższym poziomem bezrobocia ukrytego, posiadanie gospodarstwa rolnego, a przede wszystkim wynikająca z tego faktu możliwość otrzymywania dopłat bezpośrednich, stała się dla wielu ludzi istotnym źródłem nieznaczących, lecz

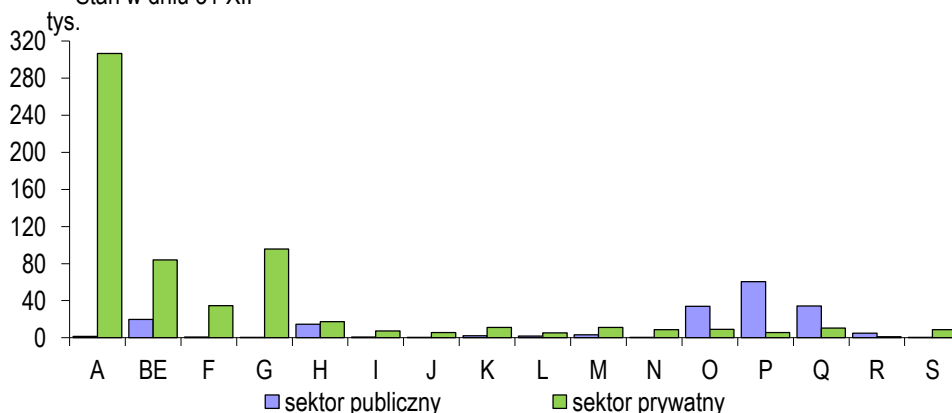
przede wszystkim stałych dochodów. Zjawisko to, mimo licznych pozytywnych skutków, posiada więc i negatywne reperkusje w postaci utrwalania rozdrobnionej struktury gospodarstw rolnych w województwie.

Ponadprzeciętnym w skali ogólnopolskiej udziałem pracujących w województwie lubelskim charakteryzują się również dwie sekcje, odznaczające się znaczną przewagą sektora publicznego – edukacja (P) oraz opieka zdrowotna i pomoc społeczna (Q). Zbliżony do poziomu ogólnokrajowego udział pracujących w województwie lubelskich obserwuje się ponadto w przypadku administracji publicznej, obrony narodowej oraz obowiązkowych ubezpieczeń społecznych (sekcja O). Jednocześnie województwo lubelskie cechuje najniższy w kraju odsetek osób pracujących w sektorze przemysłowym. Szczególna dysproporcja pomiędzy wartością wskaźnika dla województwa a średnią krajową zachodzi w przypadku przetwórstwa przemysłowego – wynosząca odpowiednio 10,8% i 17,7%.

Na tle pozostałych regionów Polski województwo lubelskie charakteryzuje się z jednej strony największym spośród wszystkich regionów udziałem liczby pracujących w sektorze rolniczym, z drugiej natomiast – najmniejszym udziałem osób pracujących w sektorze przemysłowym. Sytuacja ta, będąca wynikiem wieloletnich zaszłości strukturalnych, niesie za sobą liczne negatywne konsekwencje dla gospodarki regionalnej. Przedstawiona struktura, charakteryzująca się przewagą osób pracujących w niskowydajnych i niedochodowych gałęziach gospodarki, nie tylko nie sprzyja wyrównywaniu różnic rozwojowych pomiędzy województwem lubelskim a województwami Polski środkowej i zachodniej, ale wręcz dystans ten pogłębia.

Rys. 3.4. **Pracujący w gospodarce narodowej w województwie lubelskim według sekcji własności i sekcji PKD^a w 2010 r.**

Stan w dniu 31 XII

^a Dane według sekcji PKD 2007

Niestety zmiany zachodzące w analizowanym okresie nie potwierdzają pojawiających się czasami w regionalnych publikacjach tez o stopniowym zacieraniu się różnic, a konkretniej – o upodabnianiu się struktury gospodarczej województwa do reszty kraju. Dane za okres 2007-2010 zdają się świadczyć o istnieniu odwrotnego trendu, przejawiającego się w utrwalaniu, czy też wręcz pogłębianiu niekorzystnej struktury pracujących. Dynamika osób pracujących w województwie lubelskim charakteryzuje się bowiem zwiększającą się liczbą osób pracujących w rolnictwie¹⁸ (o 10,4% w latach 2007-2010) oraz postępującym spadkiem liczby pracujących w sektorze przemysłowym (o 7,2% w analizowanym okresie, w tym o 9,6% w samym tylko przetwórstwie przemysłowym). Spadek liczby pracujących, choć nie tak znaczący jak to miało miejsce w przypadku sektora przemysłowego, nastąpił w znacznej większości sekcji. Wyjątkami okazała się sekcja J (informacja i komunikacja), N (działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca) oraz sekcja F (budownictwo), w których zanotowano wzrost o odpowiednio 41,6%, 31,4% oraz 13,7%. W analizowanym okresie nastąpił również znaczny, bowiem prawie 10-procentowy wzrost liczby pracujących w administracji publicznej (sekcja O). Była ona przy tym jedną z nielicznych sekcji charakteryzujących się stabilną i dodatnią dynamiką liczby pracujących. Oczywiście z punktu widzenia gospodarki regionalnej nie jest to tendencja korzystna. Świadczy ona przede wszystkim o jej słabej kondycji i niewielkich możliwościach modernizacyjnych (mimo znacznych środków finansowych, w tym przede wszystkim funduszy europejskich przeznaczanych na wsparcie przedsiębiorczości i zatrudnienia). Ponadto dodatnia lub neutralna dynamika osób pracujących głównie w sekcjach charakteryzujących się przeważającym lub całkowitym udziałem sektora budżetowego jedynie utrwała negatywne tendencje na regionalnym rynku pracy, utwierdzając wśród mieszkańców województwa przekonanie o zaletach pracy w sektorze publicznym, charakteryzującym się przede wszystkim stabilnością zatrudnienia.

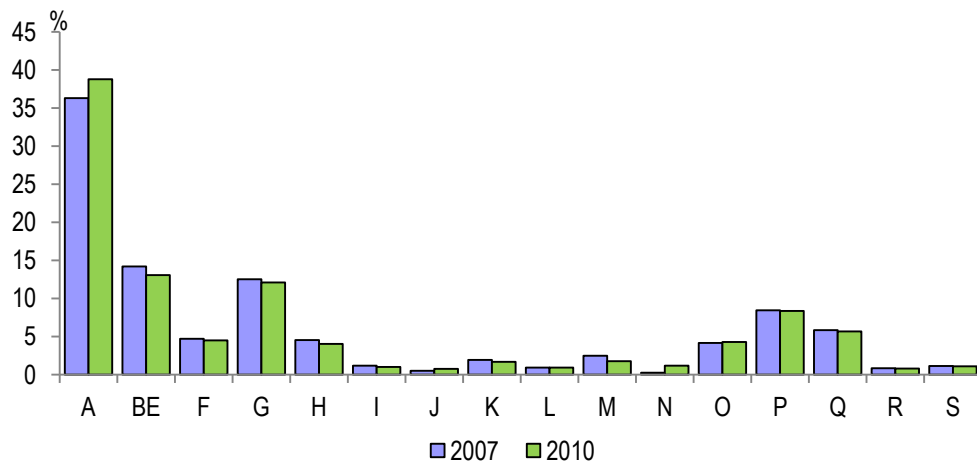
Niewątpliwie opisana powyżej sytuacja stanowi konsekwencję spowolnienia gospodarczego, obserwowanego w Polsce i na świecie począwszy od 2008 roku. Tezę tę zdają się potwierdzać dane dotyczące dynamiki osób pracujących w latach 2007-2010. O ile rok 2008 charakteryzował się zwiększeniem liczby pracujących przeciętnie o 1,5% w stosunku do roku poprzedniego, to już w roku 2009 nastąpił jej spadek o 1,3%, przy czym zjawisko to dotyczyło aż 14 spośród wszystkich 19 sekcji. Sytuacja nie uległa znacznej poprawie również w roku 2010, choć w porównaniu do roku 2009 pogłębienie omawianej negatywnej tendencji zaobserwowano już tylko w odniesieniu do 6 sekcji.

---

¹⁸ Dane o pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie nie są w pełni porównywalne z danymi za lata poprzednie (patrz: Uwagi metodyczne).

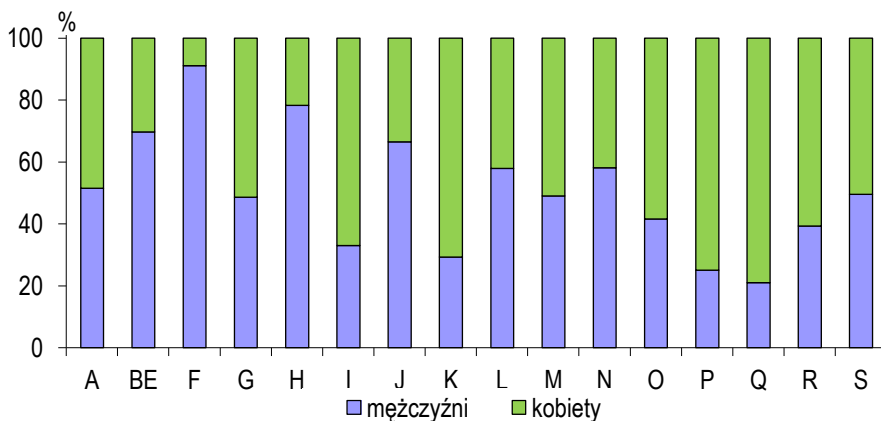
Rys. 3.5. **Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji PKD^a w latach 2007 i 2010**
Stan w dniu 31 XII

a Dane według sekcji PKD 2007

Warto również prześledzić strukturę pracujących w województwie według sekcji PKD 2007 oraz płci. Najbardziej zmaskulinizowaną gałęzią gospodarki okazało się budownictwo (sekcja F) – 91,1% mężczyzn oraz transport i gospodarka magazynowa (H), w którym udział mężczyzn przekraczał 78,3%. Z kolei najwyższym stopniem feminizacji charakteryzowała się opieka zdrowotna i pomoc społeczna (sekcja Q) – 79,0% oraz edukacja (P), w których udział pracujących kobiet wyniósł ponad 75%. Dokładne relacje liczby osób pracujących według płci w ramach poszczególnych sekcji PKD 2007 zostały przedstawione na rys. 3.6.

Rys. 3.6. **Pracujący w województwie lubelskim według płci oraz sekcji PKD^a w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

a Dane według sekcji PKD 2007

Duże miasta tradycyjnie funkcjonują jako regionalne centra oraz obszary wzrostu. Przesądza o tym koncentracja usług (w tym usług edukacyjnych), przemysłu, funkcji administracyjnych, a także wykwalifikowanej kadry, w tym przede wszystkim wysokiej klasy specjalistów. Nie dziwi więc fakt, iż w całym badanym okresie w miastach znajdowało się aż 77,8% (przeciętnie 283,8 tys. dla analizowanego okresu) wszystkich miejsc pracy w podmiotach o liczbie pracujących powyżej 9 osób. Największym udziałem charakteryzował się Lublin, w którym pracowała prawie 1/3 ogółu pracujących w województwie. Z kolei skumulowany udział czterech miast na prawach powiatu (Lublina, Białej Podlaskiej, Chełma oraz Zamościa) oscylował w analizowanym okresie wokół 45%. Co więcej, udział osób pracujących w miastach ulegał na przestrzeni ostatnich czterech lat systematycznemu zwiększeniu. W tym samym czasie w położonych na terenach wiejskich podmiotach zatrudniających ponad 9 osób pracowało przeciętnie zaledwie 80,9 tys., tj. 22,2% ogółu pracujących.

Tabl. 3.2. **Pracujący^a w województwie lubelskim według miejsca zamieszkania i płci w latach 2007-2010**
Stan w dniu 31 XII

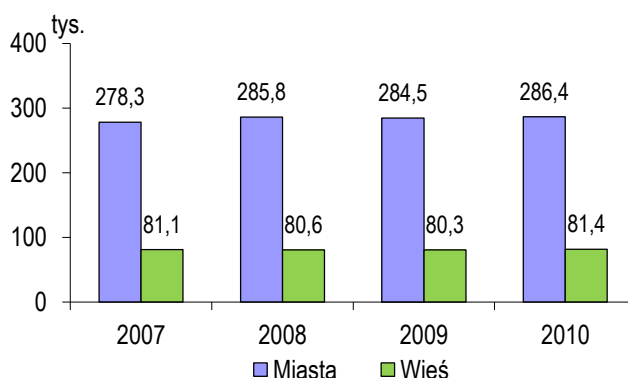
Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	
	w tysiącach				2007=100
Ogółem	359,4	366,4	364,9	367,8	102,3
mężczyźni	176,7	180,7	178,6	179,8	101,8
kobiety	182,7	185,7	186,3	188,0	102,9
Miasta	278,3	285,8	284,5	286,4	102,9
mężczyźni	136,4	140,6	139,0	139,4	102,2
kobiety	141,9	145,2	145,5	147,0	103,6
Wieś	81,1	80,6	80,3	81,4	100,4
mężczyźni	40,3	40,1	39,5	40,4	100,2
kobiety	40,8	40,5	40,8	41,0	100,5

a według faktycznego miejsca pracy; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, stowarzyszeń, fundacji i innych organizacji, gospodarstw indywidualnych w rolnictwie oraz jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

W strukturze pracujących w województwie nieznacznie przeważały kobiety (stanowiły one 51,1% ogółu pracujących), a ich udział w latach 2007-2010 systematycznie wzrastał. Zauważalna jest również znaczna przewaga kobiet w miastach oraz relatywnie podobny odsetek mężczyzn i kobiet pracujących na obszarach wiejskich. O przewadze kobiet pracujących w podmiotach zatrudniających ponad 9 osób przesądza fakt, iż mężczyźni częściej niż kobiety decydują się na migracje, w tym na migracje sezonowe, częściej podejmują pracę w tzw. „szarej strefie”, większy jest również odsetek mężczyzn podejmujących indywidualną działalność gospodarczą, a więc zjawiska, których nie obejmują wyniki prezentowanego badania.

Rys. 3.7. **Pracujący^a w gospodarce narodowej w województwie lubelskim według miejsca zamieszkania w latach 2007-2010**

Stan w dniu 31 XII

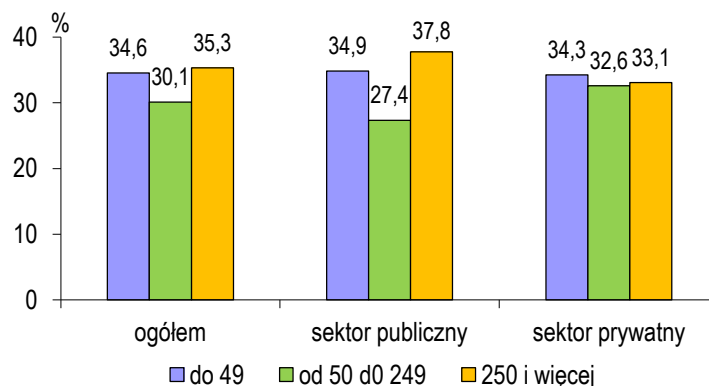

a według faktycznego miejsca pracy; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, stowarzyszeń, fundacji i innych organizacji, gospodarstw indywidualnych w rolnictwie oraz jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

Interesująco prezentuje się struktura pracujących według wielkości podmiotów gospodarki narodowej. Zasadnicze różnice zauważyć można jedynie w przypadku podmiotów należących do sektora publicznego, gdzie odsetek osób pracujących w zakładach pracy i instytucjach średniej wielkości jest wyraźnie niższy niż w dwóch pozostałych kategoriach. W przypadku sektora prywatnego mamy z kolei do czynienia z wyraźnym zrównoważeniem liczby osób pracujących w poszczególnych przedziałach wielkości podmiotów gospodarki narodowej.

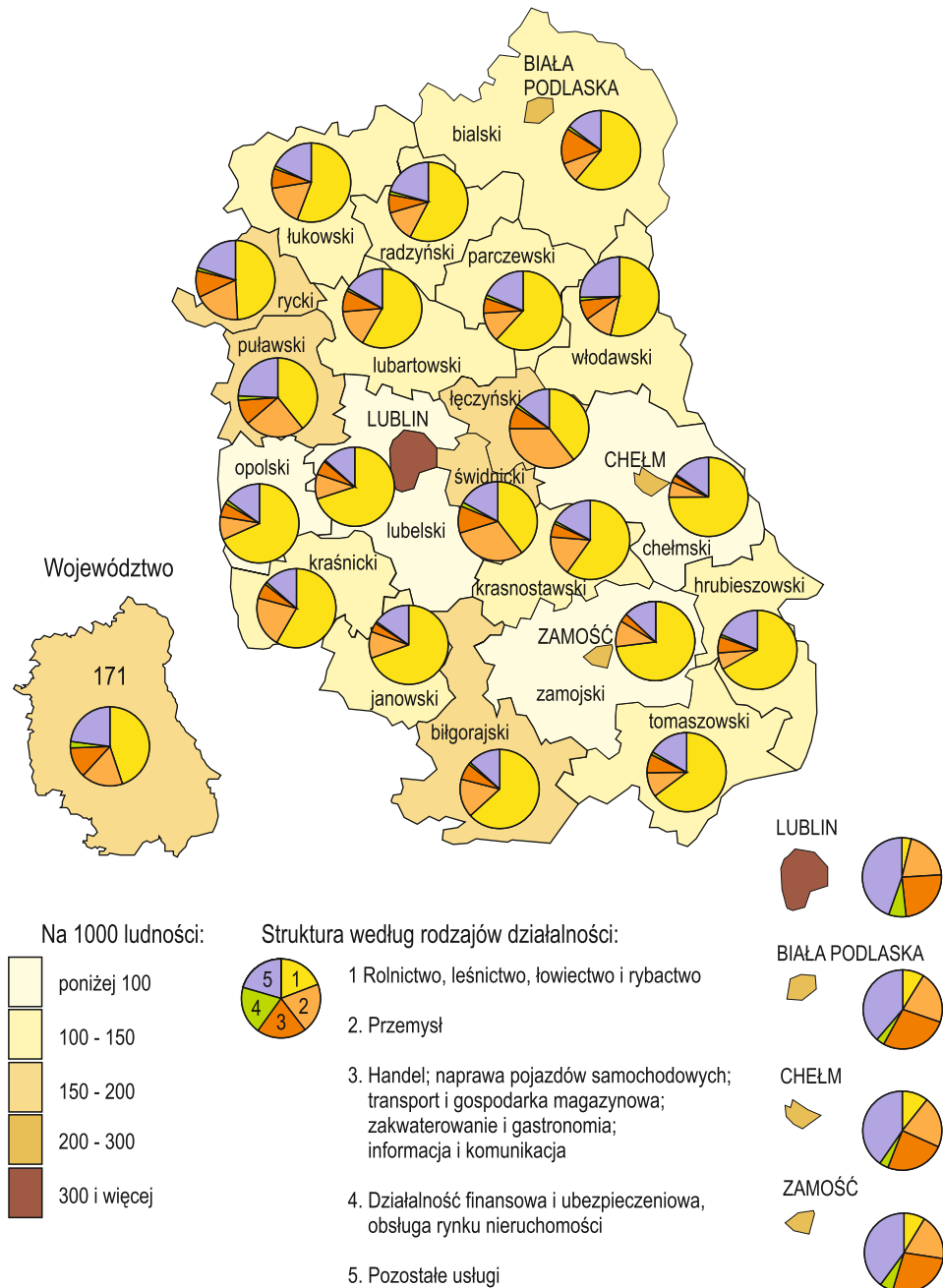
Rys. 3.8. **Pracujący^a według wielkości podmiotów gospodarki narodowej i sektorów własności w województwie lubelskim w 2010 r.**

Stan w dniu 31 XII

a Według siedziby jednostek prawnych i lokalnych stanowiących podmioty sprawozdawcze; bez podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących do 9 osób, gospodarstw indywidualnych w rolnictwie oraz jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

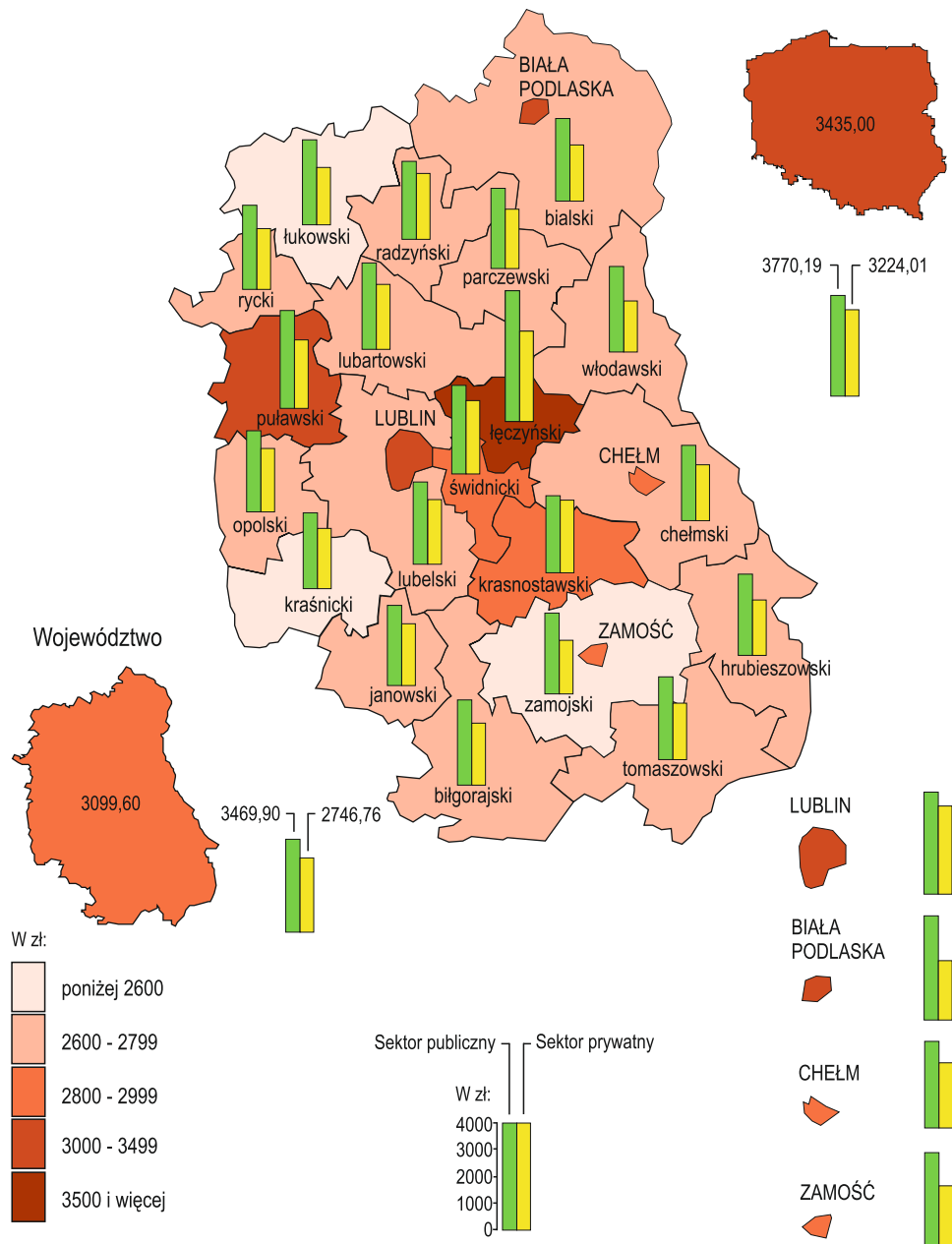
Rys. 3.9. **Pracujący^a według powiatów w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

^a Dane dotyczą podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób oraz sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących.

Rys. 3.10. **Przeciętne^a miesięczne wynagrodzenie brutto według powiatów w 2010 r.**

Stan w dniu 31 XII

^a Dane dotyczą podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób oraz sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących.

W latach 2007-2010 ponad połowa (54,2%) pracujących w gospodarce narodowej była zatrudniona na podstawie stosunku pracy – przeciętnie 402,1 tys. osób. Znaczna była również liczba osób będących właścicielami, współwłaścicielami lub pomagającymi członkami rodziny – przeciętnie 338,5 tys., co stanowiło 45,6% ogółu pracujących. Relatywnie wysoki udział tej drugiej kategorii stanowi konsekwencję sektorowej struktury województwa, ze znacznym odsetkiem osób prowadzących i pracujących we własnych gospodarstwach rolnych.

W podmiotach zatrudniających powyżej 9 osób większość, tj. ok. 98,8% ogółu pracujących, stanowiły osoby pracujące na podstawie stosunku o pracę. Właściciele oraz współwłaściciele stanowili zaledwie 0,9% ogółu pracujących, co było jednym z najniższych wskaźników w skali kraju. Co prawda liczbę właścicieli i współwłaścicieli w analizowanym okresie charakteryzowała większa dynamika (prawie o 7%), to jednak w wartościach bezwzględnych przyrost w ramach tej grupy był marginalny.

Tabl. 3.3. **Pracujący w gospodarce narodowej w głównym miejscu pracy według statusu zatrudnienia w latach 2007-2010**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	
	w tysiącach				2007=100
Ogółem	730,3	744,6	728,5	772,3	105,6
W tym					
Zatrudnieni na podstawie stosunku pracy	393,5	409,3	397,8	407,8	103,6
Właściciele, współwłaściciele i pomagający członkowie rodzin	333,4	332,1	327,4	361,3	108,4
Pozostali ^a	1,3	1,1	1,2	1,1	85,9

a osoby wykonujący pracę nakładczą, agenci, członkowie spółdzielni produkcji rolniczej.

Obok znacznych różnic strukturalnych charakteryzujących regionalny rynek pracy w odniesieniu do sytuacji ogólnokrajowej, województwo lubelskie cechuje również znaczna wewnętrzna dyferencjacja w przekroju powiatowym. Tabela 4(25) prezentuje liczbę pracujących w podmiotach o liczbie pracujących ponad 9 osób w poszczególnych powiatach. Niekwestionowanym liderem w tym zakresie jest miasto Lublin, w którym pracuje 31% ogółu osób pracujących w tej kategorii w województwie. Równocześnie w Lublinie zaobserwowano największy wzrost liczby pracujących w wartościach bezwzględnych w analizowanym okresie – 5,9 tys. (tj. o 5,4%). Najmniej osób pracowało w najslabiej zaludnionym powiecie parczewskim – zaledwie 1,2% ogółu pracujących w województwie. W latach 2007-2010 wzrost liczby pracujących nastąpił w 13 spośród 24 powiatów. Najwięcej pracujących przybyło w powiecie łęczyńskim (o 15,2%) oraz chełmskim (o 13,7%). W tym samym okresie liczba pracujących w mieście Chełm spadła o 6,3%. Największym spadkiem liczby pracujących charakteryzował się jednak powiat świdnicki (o 10,7%).

Tabl. 3.4. **Pracujący^a w gospodarce narodowej według powiatów w latach 2007-2010**
Stan w dniu 31 XII

Powiaty	2007	2008	2009	2010		
	w tysiącach				2007=100	
Ogółem	359,4	366,4	364,9	367,8	102,3	
białski	13,4	13,1	13,5	13,4	100,0	
biłgorajski	14,8	15,7	14,6	14,5	98,0	
chełmski	5,1	5,7	5,7	5,8	113,7	
hrubieszowski	7,4	7,4	7,0	7,2	97,3	
janowski	5,9	6,0	5,6	5,8	98,3	
krasnostawski	9,2	9,1	9,0	9,1	98,9	
kraśnicki	13,8	14,0	13,0	13,3	96,4	
lubartowski	10,3	10,5	10,7	10,7	103,9	
lubelski	12,1	12,8	12,8	13,2	109,1	
łęczyński	9,9	9,7	10,3	11,4	115,2	
łukowski	14,0	14,2	14,0	14,8	105,7	
opolski	6,0	5,9	6,1	6,1	101,7	
parczewski	4,3	4,3	4,2	4,4	102,3	
puławski	22,7	22,4	23,0	22,6	99,6	
radzyński	7,6	7,6	7,8	8,0	105,3	
rycki	8,6	8,6	8,5	8,5	98,8	
świdnicki	12,1	12,4	12,0	10,8	89,3	
tomaszowski	11,3	11,4	11,0	11,2	99,1	
włodawski	4,9	5,0	5,0	5,0	102,0	
zamojski	8,9	8,7	8,8	9,0	101,1	
m. Biała Podlaska	14,3	14,8	14,8	14,2	99,3	
m. Chełm	15,9	15,5	14,7	14,9	93,7	
m. Lublin	108,9	112,7	114,0	114,8	105,4	
m. Zamość	18,0	19,0	19,0	19,0	105,6	

a według faktycznego miejsca pracy; bez podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących do 9 osób, gospodarstw indywidualnych w rolnictwie oraz jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

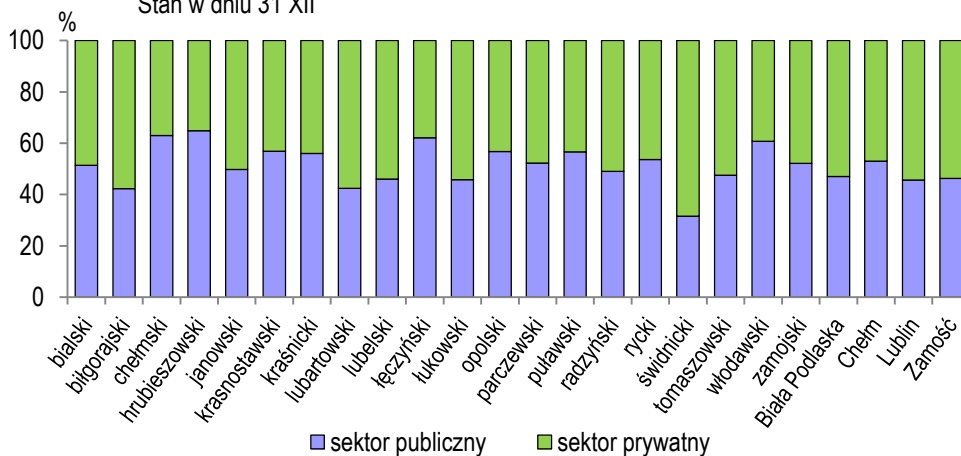
Mapa ukazująca strukturę województwa lubelskiego pod względem liczby pracujących na 1000 ludności dowodzi, iż istotnym czynnikiem wpływającym na liczbę pracujących jest położenie geograficzne oraz poziom urbanizacji. Z reguły bowiem bardziej rozwinięte ośrodki miejskie (w przypadku województwa lubelskiego wniosek ten można odnieść do czterech powiatów grodzkich: Lublina, Chełma, Zamościa i Białej Podlaskiej) generują znacznie większe możliwości i szanse znalezienia pracy odpowiadającej posiadanym przez potencjalnych pracowników kwalifikacjom i oczekiwaniom płacowym. Dodatkowo na ogólną liczbę pracujących w tych ośrodkach składają się dojeżdżające do pracy osoby mieszkające na co dzień w innych jednostkach administracyjnych. Z kolei szczególnie niskim udziałem pracujących na 1000 ludności charakteryzują się powiaty o przewadze sektora rolniczego, położone w pobliżu dużych ośrodków miejskich. Przesądza o tym przede wszystkim wysoki odsetek osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie. Istotny wpływ ma

również podejmowanie przez mieszkańców wskazanych powiatów pracy w ośrodkach miejskich o znaczeniu regionalnym, bądź subregionalnym. Sytuacja taka jest szczególnie widoczna w przypadku powiatu lubelskiego, chełmskiego oraz zamojskiego.

O skali wewnętrznego zróżnicowania rynku pracy w województwie lubelskim przesądza struktura pracujących według sektorów ekonomicznych w poszczególnych powiatach. Obok czterech powiatów grodzkich, tj. Lublina, Białej Podlaskiej, Chełma i Zamościa, posiadających cechy typowo „miejskich” rynków pracy (a więc charakteryzujących się marginalnym odsetkiem sektora rolniczego oraz znacznym udziałem sektora usług), mamy tu do czynienia ze zróżnicowaną strukturą wewnętrzną, wykazującą jednak pewne cechy wspólne. Przede wszystkim prawie wszystkie (poza powiatem puławskim, łęczyńskim i świdnickim) powiaty cechuje przewaga osób pracujących w rolnictwie. Jest ona szczególnie widoczna w powiatach okalających miasta na prawach powiatu (powiat zamojski, chełmski i lubelski). Z kolei o strukturze lokalnych rynków pracy w powiatach charakteryzujących się niskim udziałem pracujących w rolnictwie, przesądza nie sektor usług, a ponadprzeciętny odsetek pracujących w sektorze przemysłowym.

W celu uwypuklenia relacji liczby osób pracujących w sektorze prywatnym oraz publicznym w przekroju powiatowym posłużymy się danymi o liczbie osób pracujących w podmiotach gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób oraz jednostkach sektora publicznego bez względu na liczbę pracujących. Takie podejście pozwoli nam na pominięcie osób pracujących w sektorze rolniczym, w przypadku Lubelszczyzny istotnie zawiążającym liczbę pracujących na korzyść sektora prywatnego.

Rys. 3.11. **Pracujący^a w województwie lubelskim według sektorów własności w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

^a Dane dotyczą podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób oraz jednostek sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących.

Analiza przytoczonych danych dowodzi, iż sektor publiczny w przypadku województwa lubelskiego pozostaje niezwykle istotnym pracodawcą, a jego rola w przypadku niektórych powiatów jest wręcz dominująca. Przewaga osób pracujących w sektorze publicznym dotyczy aż 13 spośród 24 powiatów województwa lubelskiego, przy czym szczególnie wysokim odsetkiem pracujących w sektorze publicznym charakteryzuje się powiat hrubieszowski (64,9%), chełmski (63,0%), łączyński (62,1%) oraz włodawski (60,8). Zbliżonym do średniej krajowej udziałem osób zatrudnionych w sektorze prywatnym charakteryzują się natomiast zaledwie trzy powiaty: świdnicki (68,4%), biłgorajski (57,7%) oraz lubartowski (57,6%), przede wszystkim ze względu na znaczny udział prywatnych lub sprywatyzowanych przedsiębiorstw sektora przemysłowego.

3.2. Ruch zatrudnionych

Płynność zatrudnienia jest zjawiskiem normalnym i nieuniknionym. Świadczy ona o kondycji danego rynku pracy, ilustrowanej relacją liczby łącznych przyjęć i zwolnień z pracy (bez osób powracających i odchodzących na bezpłatne urlopy) w danym okresie. Liczba przyjęć do pracy w województwie lubelskim w latach 2007-2010 każdorazowo przewyższała liczbę zwolnień. Niemniej jednak poczynawszy od 2008 roku zauważyć można negatywny trend zrównywania się obu wartości. O ile w 2007 roku różnica współczynnika przyjęć w odniesieniu do współczynnika zwolnień wynosiła 2,7 pkt. proc., to w roku 2010 zmalała ona do zaledwie 0,2 pkt. proc. Należy przy tym podkreślić, iż w analizowanym okresie przewagą zwolnień charakteryzowały się podmioty należące do sektora publicznego.

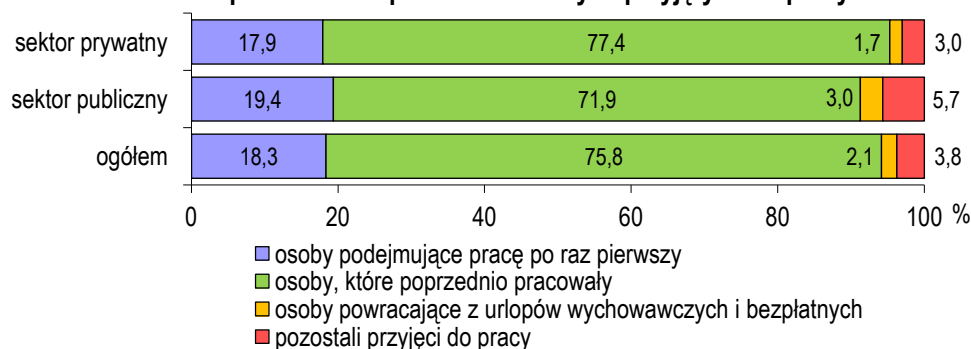
Jedną z podstawowych cech rynków pracy jest znacznie wyższa fluktuacja zatrudnionych w sektorze prywatnym. Może ona wynikać z większej racjonalizacji kosztów oraz szybszego reagowania na trendy w koniunkturze w przypadku tego sektora. Największą płynnością zatrudnienia w województwie lubelskim charakteryzowało się przetwórstwo przemysłowe (sekcja C), handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych włączając motocykle (G) oraz budownictwo (F), najmniejszą natomiast sekcje o przewadze sektora publicznego: administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne (sekcja O) oraz opieka zdrowotna i pomoc społeczna (sekcja Q). Jednocześnie ponad 70% wszystkich przyjęć do pracy w ciągu czterech ostatnich lat miało miejsce w sektorze prywatnym.

Tabl. 3.5. **Ruch pracowników^a pełnozatrudnionych według sektorów własności w latach 2007-2010**

Status zatrudnienia	Pracownicy przyjęci do pracy (w tys.)	Współczynnik przyjęć w %	Pracownicy zwolnieni z pracy (w tys.)	Współczynnik zwolnień w %
Ogółem				
2007	67,5	22,4	60,5	19,7
2008	63,8	20,2	61,4	19,2
2009	52,1	16,7	51,2	16,2
2010	50,7	15,7	50,4	15,5
Sektor publiczny				
2007	19,4	11,4	21,6	12,4
2008	17,9	10,7	18,0	10,6
2009	15,0	9,4	14,4	8,9
2010	14,3	9,2	14,4	9,2
Sektor prywatny				
2007	48,1	36,3	38,9	29,0
2008	45,9	30,6	43,4	28,6
2009	37,1	21,9	13,0	20,3
2010	36,4	21,7	36,1	21,3

a Dane dotyczą pełnozatrudnionych w głównym miejscu pracy, bez sezonowych i pracujących dorywczo, bez podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących do 9 osób, według siedziby jednostki.

Z analizy rys. 3.12. wynika, iż podmioty z sektora publicznego były bardziej skłonne do zatrudniania osób nieposiadających doświadczenia zawodowego. W odniesieniu do lat 2007-2010 zauważalny jest jednak stopniowy, znaczny spadek absolwentów podejmujących pracę po raz pierwszy. Oznacza to, iż spowolnienie gospodarcze z lat 2008-2009 w największym stopniu dotknęło ludzi młodych, dopiero wchodzących na rynek pracy.

Rys. 3.12. **Struktura pracowników pełnozatrudnionych przyjętych do pracy w 2010 r.**

O istotnych reperkusjach spowolnienia gospodarczego z lata 2008-2009 świadczy również forma rozwiązywania umowy o pracę. O ile jeszcze w 2008 roku

liczba osób zwalnianych w drodze wypowiedzenia przez zakład pracy była niższa niż zwolnień w drodze wypowiedzeń przez pracownika, to począwszy od 2009 roku odnotowano relację odwrotną, tzn. więcej pracowników odchodziło z pracy z powodu wypowiedzenia umowy przez pracodawcę niż z własnej inicjatywy.

3.3. Popyt na pracę

Na pojęcie popytu na pracę składają się zarówno zagospodarowane miejsca pracy, a więc liczba osób aktualnie pracujących, jak również liczba wolnych miejsc pracy w danym momencie. Do analizy tego zagadnienia posłużą wyniki realizowanego przez GUS kwartalnie badania „Popyt na pracę”.

Tabl. 3.6. **Wolne miejsca pracy w województwie lubelskim według kwartałów i sektorów własności w latach 2007-2010**

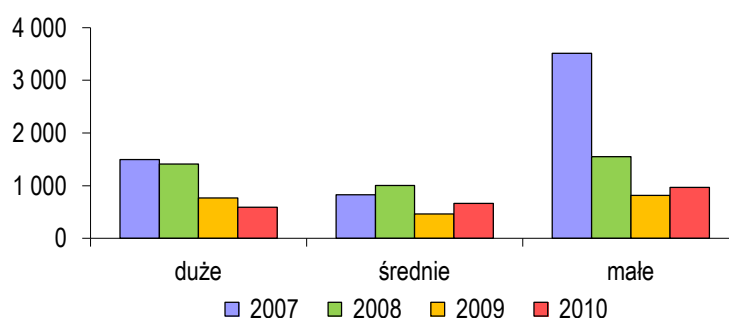
Wyszczególnienie	Stan na koniec kwartału				Średnio w roku
	I	II	III	IV	
Ogółem					
2007.....	5348	7065	6757	4155	5831,3
2008.....	5302	4568	3602	2080	3888
2009.....	2346	2107	1750	1385	1897,0
2010.....	2575	2461	2470	1378	2221,0
Sektor publiczny					
2007.....	556	729	768	671	681,0
2008.....	738	611	600	639	647
2009.....	575	481	490	395	485,3
2010.....	493	363	449	317	405,5
Sektor prywatny					
2007.....	4792	6336	5989	3484	5150,3
2008.....	4564	4245	3002	1441	3313
2009.....	1771	1626	1260	990	1411,8
2010.....	2082	2098	2021	1061	1815,5

Począwszy od 2007 roku liczba wolnych miejsc pracy ulegała stopniowemu zmniejszeniu. Z pewnością wpływ na taki stan rzeczy miało obserwowane od 2008 roku spowolnienie gospodarcze, zwłaszcza, że w analizowanym okresie zmniejszenie liczby wolnych miejsc pracy dotyczyło wyłącznie sektora prywatnego. Pomimo tego należy zwrócić uwagę na fakt, iż w latach 2007-2010 głównym kreatorem nowych miejsc pracy okazał się właśnie sektor prywatny. W ciągu czterech analizowanych lat utworzono w nim przeciętnie 84,5% (w 2007 roku aż 88,3%) wszystkich nowych miejsc pracy. Z kolei udział sektora publicznego wyniósł przeciętnie 16,0%, przy czym liczba nowych miejsc pracy oferowanych w sektorze publicznym każdego roku ulegała zmniejszeniu.

W 2010 roku przedsiębiorstwa zlokalizowane na terenie województwa lubelskiego oferowały przeciętnie 2,2 tys. wolnych miejsc pracy. Za ich kreację w analizowanym okresie odpowiadały przede wszystkim jednostki małe i średnie, tj. zatrudnia-

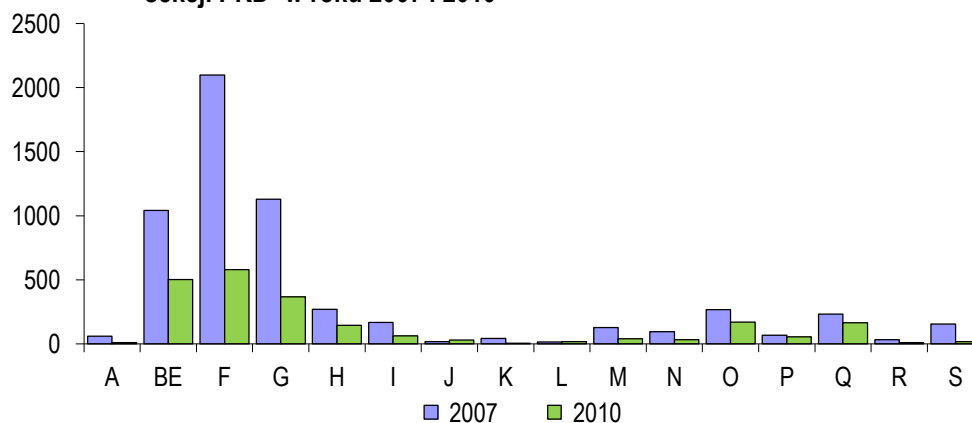
jące do 49 osób. Na przestrzeni ostatnich czterech lat można zaobserwować wyraźny wzrost wakatów w tego typu jednostkach na niekorzyść przedsiębiorstw dużych, tj. zatrudniających powyżej 250 pracowników. Występowanie wolnych miejsc pracy cechowała przy tym zauważalna sezonowość. Najwięcej ofert pojawiało się w okresie wiosennym, a ich liczba stopniowo spadała, osiągając każdorazowo najniższą wartość pod koniec IV kwartału.

Rys. 3.13. **Wolne miejsca pracy w województwie lubelskim według wielkości jednostki w latach 2007-2010**

Najwięcej wolnych miejsc pracy oferowano w budownictwie (sekcja F), handlu hurtowym i detalicznym, naprawie pojazdów samochodowych włączając motocykle (G) oraz w przetwórstwie przemysłowym (C), a więc w tych sekcjach, które charakteryzowały się również największą fluktuacją ruchu zatrudnionych. Poszukiwano przede wszystkim pracowników przy pracach prostych w handlu i usługach, specjalistów, a także robotników przemysłowych i rzemieślników, w tym przede wszystkim robotników budowlanych.

Rys. 3.14. **Średnia ilość wolnych miejsc pracy w województwie lubelskim według sekcji PKD^a w roku 2007 i 2010**

a Dane według sekcji PKD 2007.

3.4. Wynagrodzenia

Niezwykle istotnym elementem rynku pracy pozostaje kwestia wysokości wynagrodzeń, będąca wynikiem zderzenia jego podażowej i popytowej strony. Przeszrenne zróżnicowanie wynagrodzeń uwarunkowane jest wieloma czynnikami o charakterze społeczno-ekonomicznym, historycznym oraz instytucjonalnym. Podstawową przyczyną rozbieżności płac pozostaje jednak postępujący proces koncentracji aktywności gospodarczej, przejawiający się wyższymi wynagrodzeniami na obszarach charakteryzujących się wyższym stopniem rozwoju.

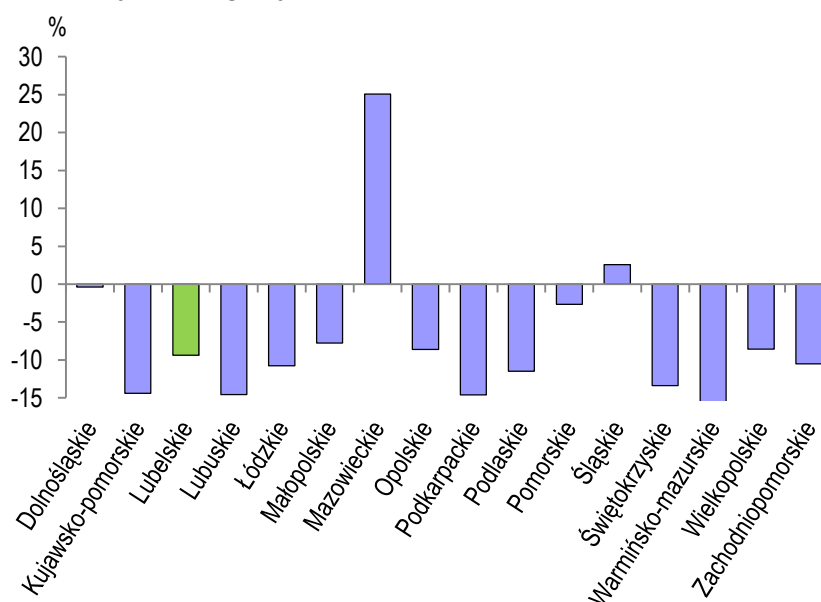
Zróżnicowanie wynagrodzeń powoduje różnorakie konsekwencje zarówno na poziomie makroekonomicznym – w odniesieniu do rozwoju gospodarki, jak i mikroekonomicznym – dla indywidualnych podmiotów, tak przedsiębiorstw, jak i osób pracujących oraz poszukujących pracy (Nyk 2009). W skali makroekonomicznej poziom wynagrodzeń może zostać wykorzystany jako narzędzie dla uzyskania przewagi konkurencyjnej. Z jednej strony wysoki poziom wynagrodzeń sprzyja przyciąganiu najlepiej wykwalifikowanych pracowników, sprzyjając podnoszeniu kapitału ludzkiego na danym obszarze. Z drugiej strony, wynagrodzenia na niskim poziomie mogą przesądzać o podejmowaniu decyzji inwestycyjnych, dla których jednym z najistotniejszych argumentów są koszty pracy, ponoszone przez inwestora. Z kolei w skali mikroekonomicznej poziom wynagrodzeń wpływa na decyzje pracodawców o zatrudnianiu, a w odniesieniu do potencjalnych pracowników może przesądzać o mobilności ludności w sensie zawodowym, kwalifikacyjnym i przestrzennym (Gorzelał 2002). Wysokość wynagrodzeń ma więc znaczny wpływ przy podejmowaniu decyzji migracyjnych ludności.

Kwestię wynagrodzeń można ujmować z dwóch perspektyw. Dla pracodawców stanowią one najistotniejszy składnik kosztów pracy – w tym kontekście możemy mówić o kosztowej roli wynagrodzeń. Z kolei z perspektywy pracowników, stanowią one dochody niezbędne dla utrzymania gospodarstw domowych. W tym sensie mamy więc do czynienia z dochodową funkcją wynagrodzeń (*Rynek pracy w województwie małopolskim...* 2008).

W analizowanym okresie obserwowano znaczne regionalne zróżnicowanie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto. Wyższy od średniej krajowej (3224,13 zł) poziom wynagrodzenia w 2010 r. wystąpił wyłącznie w województwie mazowieckim (4031,95 zł) oraz województwie śląskim (3306,69 zł). Zbliżone do przeciętnej w kraju wynagrodzenia można zaobserwować w przypadku województwa dolnośląskiego (3211,80 zł) oraz pomorskiego (3138,25 zł). Z kolei zdecydowanie najniższym poziomem wynagrodzeń charakteryzują się województwa warmińsko-mazurskie (2722,00 zł), podkarpackie (2753,12 zł), lubuskie (2755,38 zł) oraz kujawsko-

pomorskie (2759,68 zł). Przeciętne wynagrodzenie brutto w województwie lubelskim osiągnęło w 2010 r. wartość 2922,60 zł. Oznacza to, iż przeciętna płaca w regionie kształtowała się na poziomie znacznie niższym od średniej krajowej. Pomimo tego województwo lubelskie pod względem przeciętnego wynagrodzenia plasuje się w środku stawki, ustępując siedmiu i wyprzedzając osiem województw.

Rys. 3.15. **Odchylenie przeciętnych wynagrodzeń od średniego wynagrodzenia brutto w kraju^a według województw w 2010 r.**

a W gospodarce narodowej

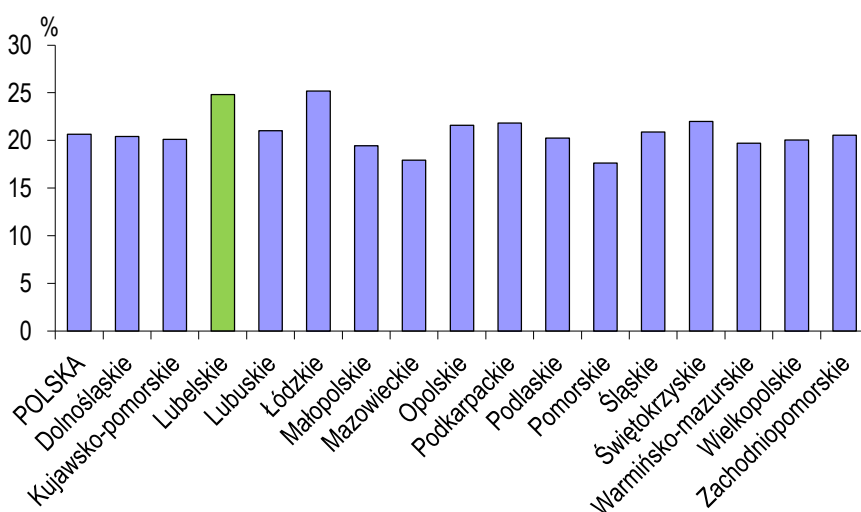
Rys. 3.15. obrazuje względne (procentowe) odchylenia wynagrodzeń w poszczególnych województwach od średniej płacy w kraju. Na czele województw stoi mazowieckie. W 2010 roku odchylenie płacy w jego przypadku przekraczało 25% średniej krajowej. Należy jednak podkreślić, że jeszcze w 2000 roku odchylenie to przekraczało 40%, ulegając każdego roku stopniowej redukcji. Zdecydowanie najniższe wynagrodzenia w relacji do średniej krajowej kształtują się w regionach warmińsko-mazurskim oraz podkarpackim. W przypadku tych województw możemy z kolei obserwować trend odwrotny, a mianowicie rosnące dysproporcje w odniesieniu do średniej krajowej. Stan ten pogłębia się już od kilkunastu lat.

Należy mieć przy tym na uwadze fakt, iż analiza płac w układzie wojewódzkim obarczona jest konsekwencjami operowania rozległymi jednostkami terytorialnymi. Powyższe zestawienie nie uwzględnia więc istotnych różnic występujących w obrębie wydzielonych regionów. Nie ulega wątpliwości, że przeciętne wynagrodzenie na

poziomie województwa stanowi funkcję pozycji płacowej wiodącej aglomeracji. Jest to szczególnie aktualne w przypadku relatywnie wysokiego poziomu płac w województwie mazowieckim, będącego wynikiem wyjątkowo korzystnej sytuacji płacowej w Warszawie (Nyk 2009; Karaszewska 2003).

Poza różnicami w zakresie wysokości wynagrodzeń warto również wspomnieć o różnicach dotyczących dynamiki kształtowania się ich wielkości. Jest ona uzależniona od kilku istotnych czynników, na które składa się poziom rozwoju gospodarczego danego obszaru, jego atrakcyjność, a także dostępność do zasobów pracy oraz podaż i popyt na odpowiednio wykwalifikowanych specjalistów. Dynamikę przeciętnego wynagrodzenia w przekroju wojewódzkim w latach 2007-2010 prezentuje rys. 3.16.

Rys. 3.16. **Dynamika przeciętnego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej w Polsce według województw w latach 2007-2010**

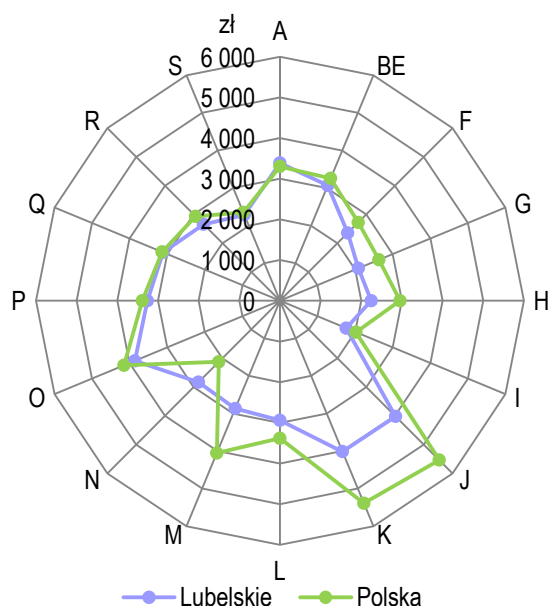

Z powyższego zestawienia wyłania się znaczny stopień dywersyfikacji dynamiki zmian wynagrodzeń w kraju. Warto podkreślić, że w regionach, w których przeciętna płaca kształtowała się na ponadprzeciętnym bądź wysokim poziomie (np. w województwie mazowieckim, pomorskim) tempo zmian wynagrodzeń było znacznie mniejsze niż w regionach charakteryzujących się niższymi wynagrodzeniami. Na tym tle szczególnie pozytywnie prezentuje się dynamika przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej brutto w województwie lubelskim, która w analizowanym okresie wyniosła 24,8% (drugie miejsce w kraju) wobec średniej krajowej wynoszącej 20,6%, przy czym największy wzrost wynagrodzeń odnotowano w 2008 roku (11,2%). Również biorąc pod uwagę wzrost wynagrodzeń w wartościach bezwzględnych województwo lubelskie uplasowało się na drugim miejscu w Polsce.

Na przestrzeni lat 2007-2010 średnia płaca w województwie wzrosła o 581,01 zł wobec średniego wzrostu w kraju wynoszącego 551,55 zł.

Ważnych informacji o różnicach w poziomie wynagrodzeń w kraju oraz w województwie lubelskim dostarcza analiza przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia według poszczególnych sekcji PKD 2007. Co charakterystyczne, przeciętne wynagrodzenie brutto w województwie lubelskim przewyższa średnią krajową jedynie w przypadku usług administrowania oraz usług wspierających (sekcja N). Zbliżone do średniej krajowej płace obserwowano w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (sekcja A), przemyśle, w tym przetwórstwie przemysłowym (sekcje B, C, D oraz E), edukacji (sekcja P), opiece zdrowotnej i pomocy społecznej (Q), a także pozostałej działalności usługowej (S). Zdecydowanie poniżej średniej krajowej kształtowały się płace w działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości (sekcja L), działalności finansowej i ubezpieczeniowej (K) oraz działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (M). Należy podkreślić, że przeciętne wynagrodzenie w województwie lubelskim było wyższe lub porównywalne do średniej krajowej jedynie w tych sekcjach, w których obserwowano przeważający bądź zupełny udział sektora publicznego.

Rys. 3.17. **Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Polsce i w województwie lubelskim^a wg sekcji PKD^b w 2010 roku**

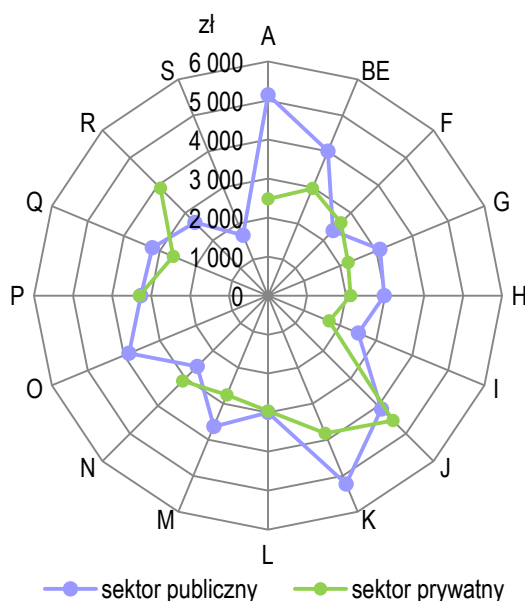

a W gospodarce narodowej. b Dane według sekcji PKD 2007.

Podobne wnioski płyną z analizy poziomu płac w województwie lubelskim w ujęciu sektorowym w podmiotach o liczbie pracujących powyżej 9 osób. Mimo zauważalnej, choć nieznacznej niwelacji istniejących dysproporcji na przestrzeni analizowanego okresu, przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze publicznym (3469,90 zł) było w 2010 roku średnio o 26,3 % wyższe od płac uzyskiwanych w sektorze prywatnym (2747,76 zł). Podobna sytuacja dotyczyła przy tym prawie wszystkich sekcji PKD 2007, przy czym poziom płac w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (sekcja A) był w przypadku sektora publicznego wręcz dwukrotnie wyższy, zaś w przypadku przemysłu, w tym przetwórstwa przemysłowego (połączone sekcje B, C, D i E), transportu i gospodarki magazynowej (H), zakwaterowania i gastronomii^A (I) oraz działalności finansowej i ubezpieczeniowej (K) wyższy niemal o połowę. Zauważalną przewagę przeciętnego wynagrodzenia brutto na korzyść sektora prywatnego można zaobserwować wyłącznie w budownictwie (sekcja F), informacji i komunikacji (sekcja J) oraz administrowaniu i działalności wspierającej^A (sekcja N).

Rys. 3.18. **Wynagrodzenia brutto w województwie lubelskim^a wg sektorów własności oraz sekcji PKD^b w 2010 roku**

^a Bez podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących do 9 osób, bez zatrudnionych poza granicami kraju. ^b Dane według sekcji PKD 2007.

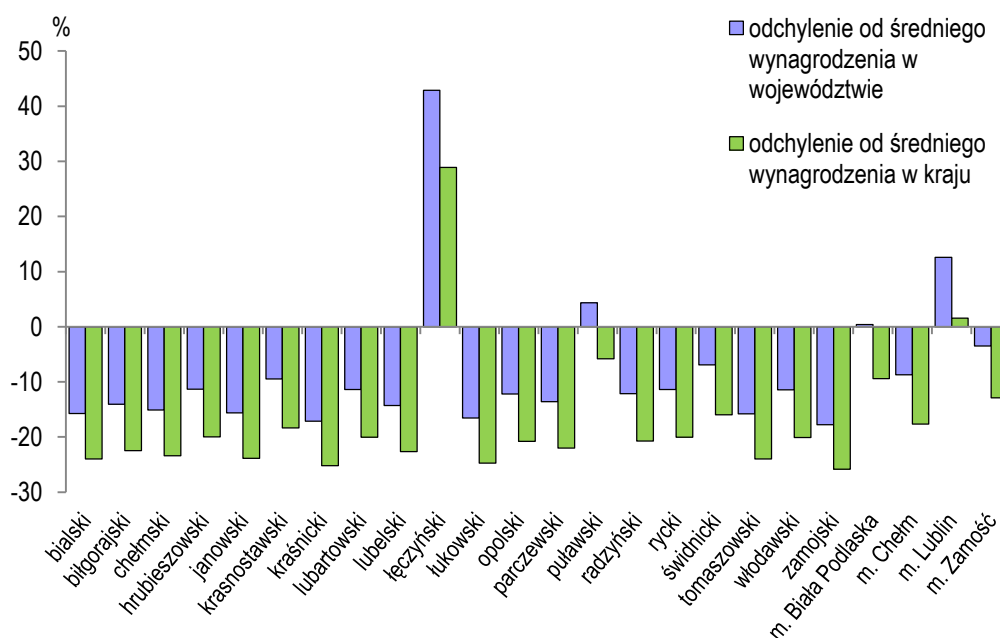
Reasumując, na znaczne regionalne zróżnicowanie poziomu wynagrodzeń wpływa cały szereg czynników związanych z dysproporcjami w poziomie rozwoju

poszczególnych województw oraz ich struktury gospodarczej, a więc różnic których nie da się zniwelować nawet w dłuższym okresie czasu. O poziomie płac w danym regionie przesądza struktura przedsiębiorstw i struktura zatrudnienia, poziom atrakcyjności inwestycyjnej województwa, a także dostępność i zapotrzebowanie na odpowiednio wykwalifikowaną siłę roboczą. Dlatego też o niższym w odniesieniu do średniej krajowej poziomie wynagrodzeń w województwie lubelskim przesądza jego rolniczy charakter, brak rozwiniętego sektora przemysłowego, a także wybranych gałęzi sektora usług, wymagających zatrudniania wysokiej klasy specjalistów. Na taki stan rzeczy wpływa również niski poziom konkurencyjności regionu, związany chociażby z jego peryferyjnym położeniem.

Mając na uwadze do pewnego stopnia autonomiczne funkcjonowanie rynków pracy w poszczególnych jednostkach terytorialnych, szczególnie wartościowa wydaje się analiza poziomu wynagrodzeń w województwie lubelskim w przekroju powiatowym. Warto w tym miejscu zaznaczyć, iż w 2010 r. rozstęp pomiędzy najwyższym (powiat łęczyński) a najniższym (powiat zamojski) przeciętnym wynagrodzeniem brutto w województwie lubelskim wyniósł aż 60,7 pkt. proc. (przeciętne wynagrodzenie brutto w województwie = 100%). Na taki stan rzeczy przekłada się specyfika poszczególnych jednostek terytorialnych. W przypadku niektórych spośród nich dochodzi choćby do sytuacji, w której to jeden duży podmiot gospodarczy staje się decydującym w zakresie kształtowania polityki płacowej (liderem wznacającym rynkowy poziom płac), bądź też ze względu na swoje znaczenie przesądza o średniej wartości wynagrodzenia brutto w całym powiecie (Nyk 2009).

Najwyższym poziomem przeciętnego wynagrodzenia brutto w województwie lubelskim charakteryzował się powiat łęczyński (4428,15 zł). Wartość ta nie tylko przewyższała poziom średnich płac w województwie (o 42,9%), ale znacznie odbiegała również od przeciętnego wynagrodzenia w całym kraju (o 28,9%). Ponadprzeciętne wynagrodzenia otrzymywano również w mieście Lublin – 3489,07 zł. Średnia płaca w stolicy województwa była o 12,6% wyższa niż w przeciętne wynagrodzenie w regionie, oscylując wokół średniej krajowej (o 1,6%). Również wysokimi wynagrodzeniami charakteryzował się ponadto powiat puławski – 3235,16 zł oraz miasto Biała Podlaska – 3112,71 zł. Zdecydowanie najniższy poziom miesięcznego wynagrodzenia brutto w całym analizowanym okresie obserwowano w przypadku powiatu zamojskiego – 2548,07 zł oraz w powiecie kraśnickim – 2569,07 zł, co stanowiło odpowiednio 82,2% i 82,9% średniej płacy w województwie.

Rys. 3.19. **Odchylenie przeciętnych wynagrodzeń brutto^a w powiatach od średniego wynagrodzenia brutto w województwie oraz w kraju w 2010 r.**

a Bez podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących do 9 osób, bez zatrudnionych poza granicami kraju.

Zarysowana powyżej sytuacja stanowi jedynie potwierdzenie faktu, że powiaty charakteryzujące się wysokim stopniem koncentracji pozarolniczej działalności gospodarczej oraz umiejscowieniem organów administracji publicznej cechuje znacznie wyższy poziom przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. Z kolei w powiatach, w których dominuje mniej wydajny sektor rolniczy, poziom wynagrodzeń kształtuje się na znacznie niższym poziomie.

Rozdział 4

Bezrobocie

Jedną z podstawowych kategorii rynku pracy, a zarazem immanentną cechą gospodarki wolnorynkowej jest zjawisko bezrobocia. Definiowane jako nadwyżka podaży pracy nad popytem na pracę, bezrobocie uwarunkowane jest szeregiem różnorodnych determinant, które zasadniczo można ująć w dwie grupy. Pierwsza obejmuje czynniki obiektywne, tj. obowiązujące w danej gospodarce regulacje, koniunkturę gospodarczą, niedopasowanie kwalifikacji siły roboczej do potrzeb rynku pracy oraz niedostosowanie lokalizacji miejsc pracy do obszarów zamieszkania potencjalnej siły roboczej (Żukowski 2009). Drugą grupę tworzą natomiast czynniki subiektywne, tj. niska mobilność siły roboczej, brak odpowiedniego doświadczenia czy wymaganych kwalifikacji zawodowych.

Bezrobocie może być klasyfikowane ze względu na różne kryteria. Biorąc pod uwagę sposób równoważenia rynku pracy wyróżnia się dwa typy bezrobocia tj. frykcyjne i strukturalne (Milewski 1998), jednakże w warunkach dynamicznego rozwoju gospodarczego fakt ich występowania na rynku pracy nie budzi większych kontrowersji (Żukowski 2009). Bezrobocie frykcyjne, związane z procesem fluktuacji siły roboczej, przemieszczaniem się pracowników zarówno w układach terytorialnych (zmiana miejsca zatrudnienia) jak i rzeczowych (zmiana sektora, branży) (Obrębski 2007), jest nieuniknione, tymczasowe i akceptowane społecznie. Natomiast bezrobocie strukturalne, spowodowane brakiem kapitału lub złymi proporcjami w rozmieszczeniu zasobów produkcyjnych (Obrębski 2007), jest konsekwencją niedopasowania popytu na pracę z podażą pracy w układzie regionalnym, zawodowym czy kwalifikacyjnym (Kasperski, Szczurek 2010; Żukowski 2009). Wynika ze zmian technologicznych, branżowych i z reguły ma charakter długotrwały bowiem dotyczy czynników związanych ze zmianą kwalifikacji czy miejsca zamieszkania (Kwiatkowski 2004). Ze względu na czas pozostawania bez pracy wyróżnia się bezrobocie krótkookresowe (pozostawanie bez pracy do 3 miesięcy), długookresowe (od 6 do 12 miesięcy) oraz długotrwałe, zwane chronicznym (powyżej 12 lub 24 miesięcy, w zależności od przyjętej metody badań). Ponadto wyróżnia się bezrobocie dobrowolne – wynikające z braku chęci podjęcia pracy, bezrobocie sezonowe – występujące z reguły w branżach związanych z rolnictwem, budownictwem czy transportem oraz przymusowe – związane z brakiem możliwości znalezienia jakiegokolwiek pracy.

Ze względu na fakt, iż zwykle bezrobocie przekracza poziom ekonomicznie i społecznie akceptowany tj. 3,5% zasobów siły roboczej, uznawane jest za jeden z głównych czynników wpływających negatywnie na rozwój społeczno-gospodarczy zarówno na poziomie makro jak i mikroekonomicznym. Jego efektem jest niewykorzystanie dostępnego potencjału siły roboczej, niższa produkcja w gospodarce, mniejsze wpływy do budżetu państwa oraz większe wydatki na zasiłki i inne formy pomocy społecznej. Ponadto przyczynia się ono do migracji, powoduje frustrację i niezadowolenie społeczne, a w konsekwencji prowadzi do marginalizacji, wykluczenia społecznego oraz innych patologii.

4.1. Stan i dynamika bezrobocia

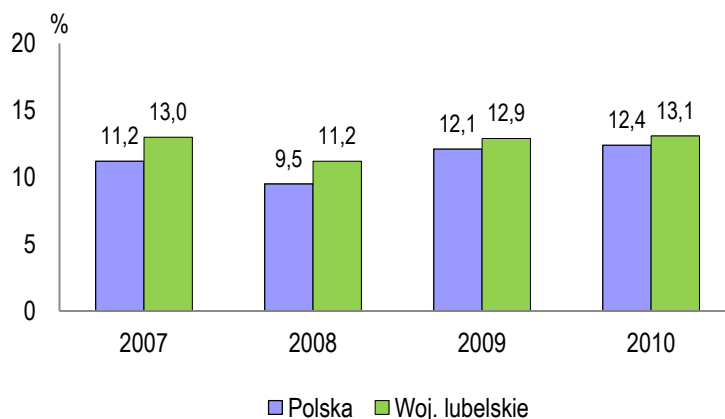
Zapoczątkowana w 2002 roku pozytywna tendencja spadku bezrobocia w Polsce utrzymała się do końca roku 2008. Począwszy od 2009 roku, obserwowany jest wzrost liczby osób pozostających bez pracy, co niewątpliwie jest konsekwencją niekorzystnych globalnych procesów rynkowych i kryzysu gospodarczego. Procesy globalizacji oznaczają bowiem zarówno zmniejszenie barier ekonomicznych, fizycznych, technologicznych i politycznych, jak również wzmocnienie powiązań i współzależności zjawisk społeczno – ekonomicznych. Konsekwencją jest powstanie zintegrowanego globalnego rynku towarów, usług i kapitału, oraz kształtowanie się nowego międzynarodowego podziału pracy.

W końcu 2010 r. liczba bezrobotnych zarejestrowanych w Polsce wyniosła 1954,7 tys., przy czym w zależności od poziomu rozwoju i kondycji regionalnych gospodarek, poziom bezrobocia w poszczególnych województwach kształtował się w przedziale od 48,8 tys. osób w województwie opolskim do 238,3 tys. w mazowieckim. Stopa bezrobocia rejestrowanego wyrażająca stosunek liczby zarejestrowanych bezrobotnych do ogółu cywilnej ludności czynnej zawodowo w końcu 2010 r. wyniosła 12,4%, a więc była o 0,3 pkt. proc. wyższa niż przed rokiem. Jednocześnie, w końcu 2010 roku odnotowany został wzrost poziomu bezrobocia rejestrowanego w porównaniu do stanu z końca 2009 r. w 13 województwach (spadek zarejestrowano tylko w woj. lubuskim i podkarpackim i warmińsko-mazurskim). Mimo, że dysproporcje regionalne w rozpiętości wskaźnika bezrobocia były relatywnie wysokie, to jednak w porównaniu ze stanem w końcu 2009 r. uległy one zmniejszeniu. Niewątpliwie, wysoki poziom terytorialnego zróżnicowania zjawiska jest wynikiem nierównomiernego rozwoju społeczno-gospodarczego regionów. Województwa odznaczające się wysokim stopniem urbanizacji i zaawansowania ekonomicznego charakteryzują się mniejszą stopą bezrobocia, z kolei regiony peryferyjne cechuje niższy poziom rozwoju zasobów

ludzkich, społecznych i ekonomicznych, mający odzwierciedlenie w wysokiej liczbie bezrobotnych.

Na tle średniej ogólnopolskiej bezrobocie rejestrowane w województwie lubelskim w całym analizowanym okresie, tj. w latach 2007-2010, kształtowało się na poziomie wyższym niż przeciętny. Według stanu na 31 grudnia 2010, liczba zarejestrowanych bezrobotnych w powiatowych urzędach pracy województwa lubelskiego wyniosła 119,7 tys. i była wyższa w stosunku do poprzedniego roku o 2%. Jednocześnie osoby pozostające bez pracy z województwa lubelskiego stanowiły 6,1% ogółu bezrobotnych w Polsce. Ponadto, pod względem liczby bezrobotnych przypadających na 1000 osób w wieku produkcyjnym, województwo zajmowało 10 lokatę w kraju (ze wskaźnikiem 88), co świadczy o bardzo niskiej wydajności regionalnego rynku pracy.

Rys. 4.1. **Stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce i województwie lubelskim w latach 2007-2010**
Stan w dniu 31 XII

W dniu 31 grudnia 2010 r. stopa bezrobocia rejestrowanego w regionie wyniosła 13,1% i była wyższa od średniej dla kraju o 0,7 pkt proc. Wzrost stopy bezrobocia wystąpił w 14 powiatach, przy czym w największym stopniu w powiecie świdnickim (o 2,8 pkt. proc.), włodawskim (o 2,3) i hrubieszowskim (o 2,1). Z kolei jej spadek odnotowano w 10 powiatach, największy w mieście Biała Podlaska (o 1,6 pkt. proc.), kraśnickim (o 1,3), biłgorajskim (o 1,1) i tomaszowskim (o 1,1). Jednocześnie w 17 powiatach stopa bezrobocia była wyższa niż średnia w województwie i kraju. Najwyższe natężenie bezrobocia odnotowano w powiatach włodawskim (23,0%), hrubieszowskim (18,3%) i świdnickim (18,1%), najniższe zaś, podobnie jak w poprzednich latach, w powiecie biłgorajskim (7,2%), lubelskim-grodzkim (9,6%) i puławskim (10,9%).

4.2. Struktura bezrobocia

Do kluczowych czynników determinujących sytuację osób na rynku pracy należą: płeć, wiek, wykształcenie czy miejsce zamieszkania. Analizując strukturę płci bezrobotnych w województwie lubelskim w latach 2007-2010 zjawiskiem charakterystycznym jest przewaga liczebna mężczyzn. W roku 2010 mężczyźni stanowili 50,4% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych w regionie. Jedynie w 9 powiatach odnotowano większy udział bezrobotnych kobiet, w tym największy w łęczyńskim 55,1%, m. Chełm 53,9% i chełmskim 53,0%. Z kolei, najmniejszy odsetek kobiet zarejestrowano w powiecie janowskim 43,2% i radzyńskim 45,8%. W stosunku do roku 2009 udział kobiet w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w województwie wzrósł o 0,6 pkt. proc., przy czym największy wzrost odnotowano w powiatach puławskim (o 3,7), ryckim (o 3,0) i tomaszowskim (o 2,7). Jednocześnie, w całym badanym okresie, tj. latach 2007-2010 zaobserwowano sukcesywny wzrost liczby kobiet nie podejmujących zatrudnienia po urodzeniu dziecka, przy czym w roku 2010 wzrost ten wyniósł aż o 12,5% w stosunku do roku 2009.

Tabl. 4.1. **Wybrane wskaźniki charakteryzujące bezrobocie rejestrowane w województwie lubelskim w latach 2007-2010**
Stan w dniu 31 XII

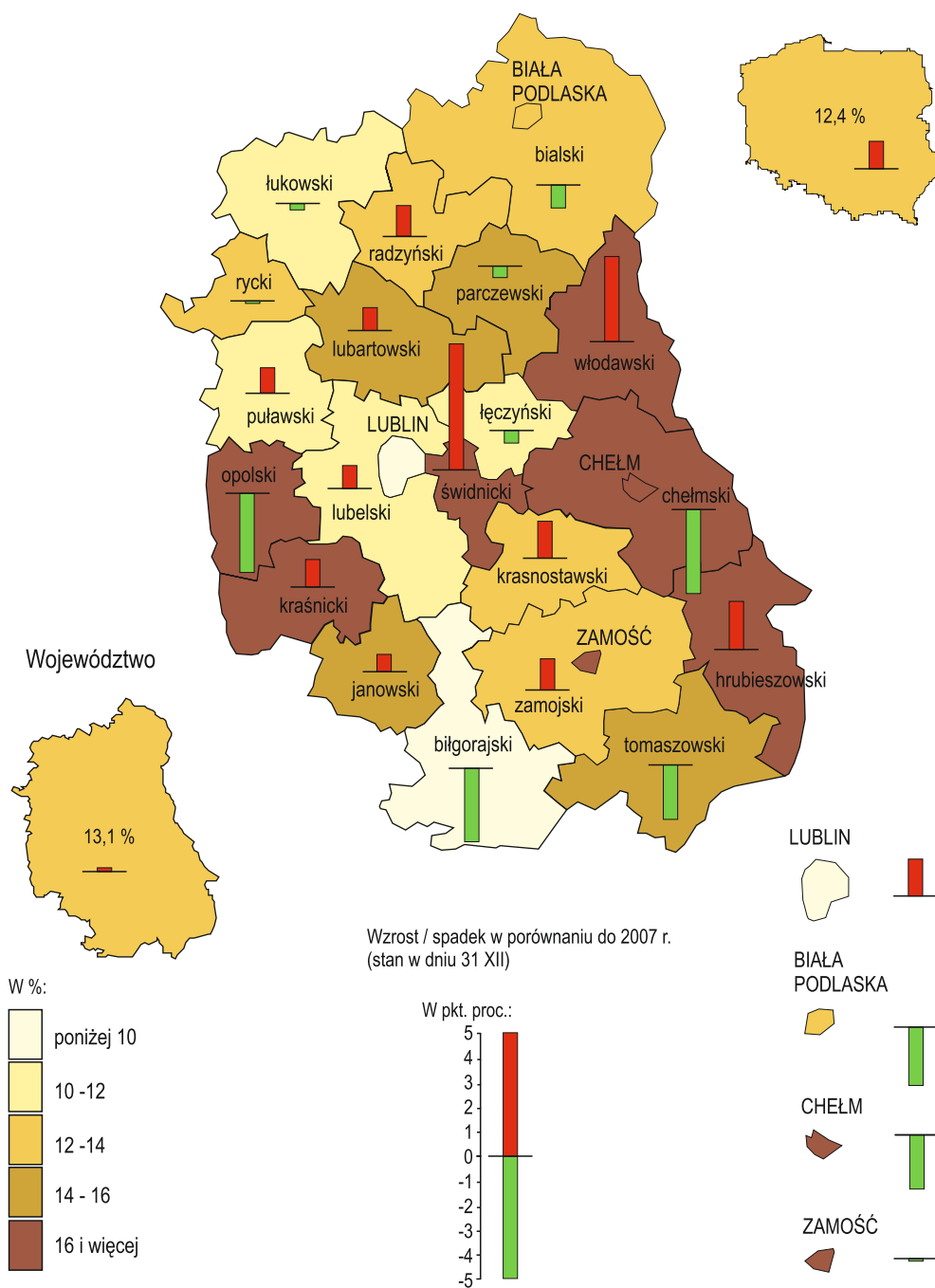
Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010
	w % ogółu bezrobotnych			
Kobiety	53,1	53,1	49,0	49,6
Niepełnosprawni.....	2,4	3,2	3,4	3,5
Mieszkający na wsi	55,7	54,6	54,0	53,5
Bezrobotni do 25 roku życia	23,8	24,0	25,7	24,7
Bezrobotni powyżej 50 roku życia	16,6	17,3	16,8	17,7
Pozostający bez pracy dłużej niż 1 rok	48,8	39,9	31,8	32,2
Nieposiadający prawa do zasiłku	90,6	88,5	87,2	89,4
Z wykształceniem wyższym	9,4	11,2	12,8	13,9
Zwolnieni z przyczyn zakładu pracy	3,5	3,6	4,1	3,3

Istotnym czynnikiem wpływającym na sytuację bezrobotnych na rynku pracy jest miejsce zamieszkania. Z reguły bowiem bardziej rozwinięte ośrodki miejskie generują większe możliwości i szanse znalezienia pracy odpowiadającej posiadanym przez potencjalnych pracowników kwalifikacjom i oczekiwaniom płacowym. Z kolei obszary wiejskie charakteryzują się wysokim poziomem bezrobocia ukrytego, tzw. agrarnego, nie uwzględnianego w statystykach.

W roku 2010 w województwie lubelskim mieszkańcy wsi stanowili 53,5% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, podczas gdy w kraju wielkość ta kształtowała się na poziomie 43,8%. Największy udział bezrobotnych mieszkańców wsi zarejestrowano w powiatach: chełmskim 92,9%, zamojskim 88,6% i lubelskim 86,6%. Jedno-

Rys. 4.2. **Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie lubelskim według powiatów w 2010 r.**

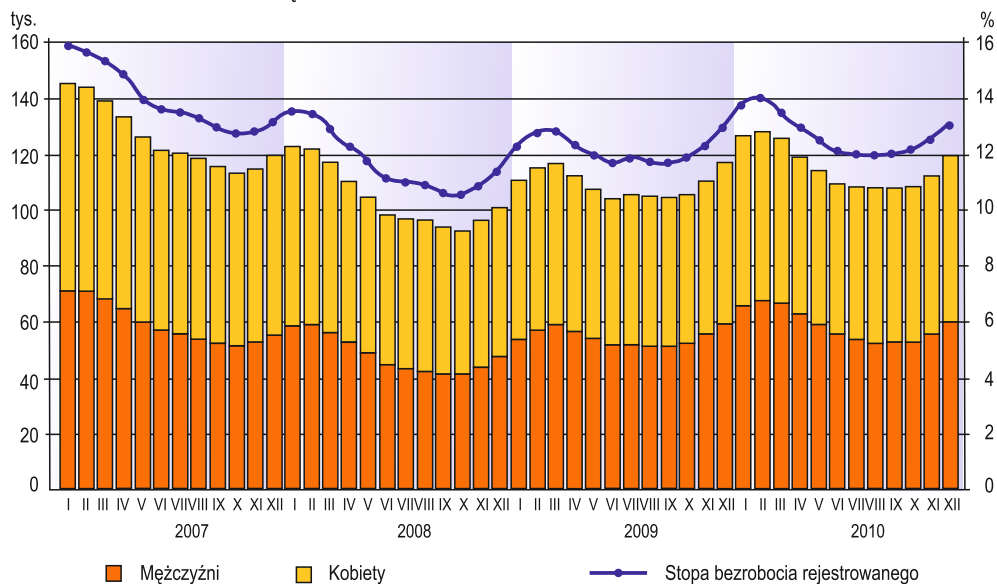
Stan w dniu 31 XII

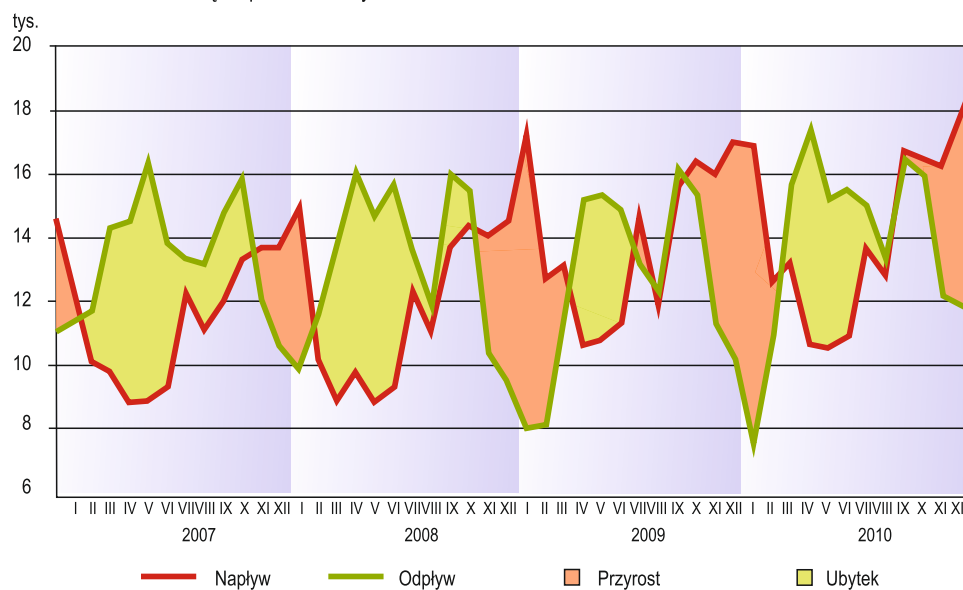
Rys. 4.3. **Bezrobotni zarejestrowani i stopa bezrobocia w województwie lubelskim w latach 2007-2010**

Stan w końcu miesiąca

Rys. 4.4. **Napływ i odpływ bezrobotnych w województwie lubelskim w latach 2007-2010**

W miesiącu sprawozdawczym

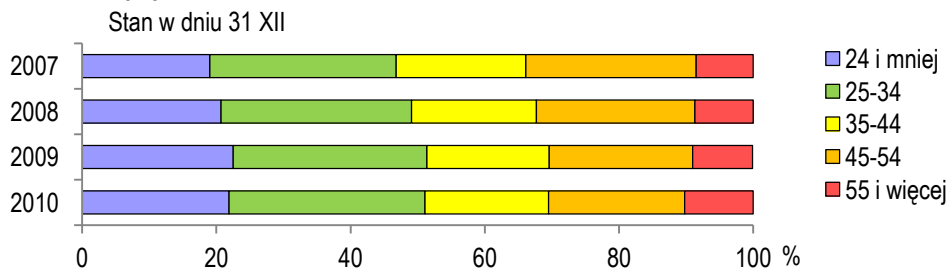

czesnie należy pamiętać o charakterystycznym zwłaszcza dla obszarów wiejskich wspomnianym już bezrobociu ukrytym, nie uwzględnionym w statystykach.

Jednym z podstawowych czynników demograficznych różnicujących rynek pracy jest wiek. W latach 2007-2010, zarówno w kraju jak i w województwie lubelskim, najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych stanowili ludzie młodzi (poniżej 35 roku życia). Bezrobocie w tej grupie wiekowej wynika w znacznej mierze z niskiego stopnia uprzemysłowienia regionu, niekorzystnej sytuacji ekonomicznej oraz niedopasowania profilu wykształcenia do popytu na kwalifikacje wśród lokalnych pracodawców. Na wysoki poziom bezrobocia wśród osób młodych wpływa także brak inicjatyw finansowych ukierunkowanych na stymulowanie ich przedsiębiorczości (np. mikropożyczki) oraz preferencyjnych programów zaadresowanych do pracodawców, skłaniających ich do zatrudniania młodych, często jeszcze niedoświadczonych pracowników. W roku 2010 na terenie województwa lubelskiego liczba osób pozostających bez pracy w wieku 18-34 wyniosła 68,9 tys. co stanowiło 57,6% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych. Na tle województwa najmniejszym udziałem ludzi młodych (poniżej 35 roku życia) w ogóle zarejestrowanych bezrobotnych wyróżniała się grupa miast na prawach powiatu, przy czym w Lublinie i Białej Podlaskiej wskaźnik ukształtował się na poziomie 49,0%, w Zamościu 50,1%, a w Chełmie 53,8%. W największym stopniu bezrobocie dotknęło ludzi młodych w powiatach łęczyńskim 65,3%, biłgorajskim (65,1%) i lubelskim (65,1%).

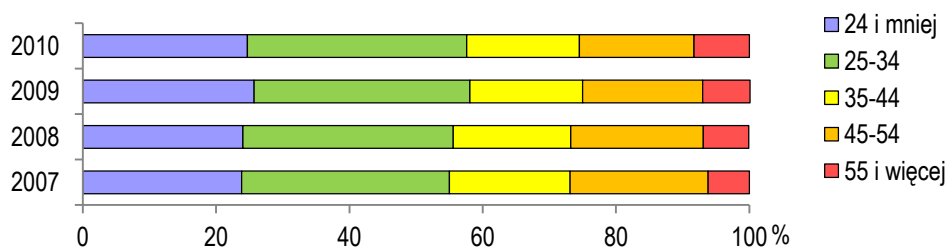
W roku 2010, zarówno w kraju jak i w województwie lubelskim, najmniejszy odsetek bezrobotnych stanowiły osoby w wieku powyżej 55 lat. Udział tej grupy wiekowej w ogóle zarejestrowanych bezrobotnych wyniósł 10,2% w kraju i 8,3% w województwie lubelskim. Jednakże w porównaniu z rokiem 2009 przyrost bezrobotnych w wieku powyżej 55 lat był relatywnie największy (wzrost o 1,3 pkt. proc. w kraju i o 1,2 pkt. proc. w województwie lubelskim). Na tle województwa najmniejszym udziałem bezrobotnych w wieku powyżej 55 lat odznaczały się powiaty: chełmski, łukowski, łęczyński i zamojski. Z kolei najmniej korzystnie pod tym względem kształtowała się sytuacja w powiatach świdnickim i m. Lublin.

Rys. 4.5. **Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w Polsce według wieku w latach 2007-2010**

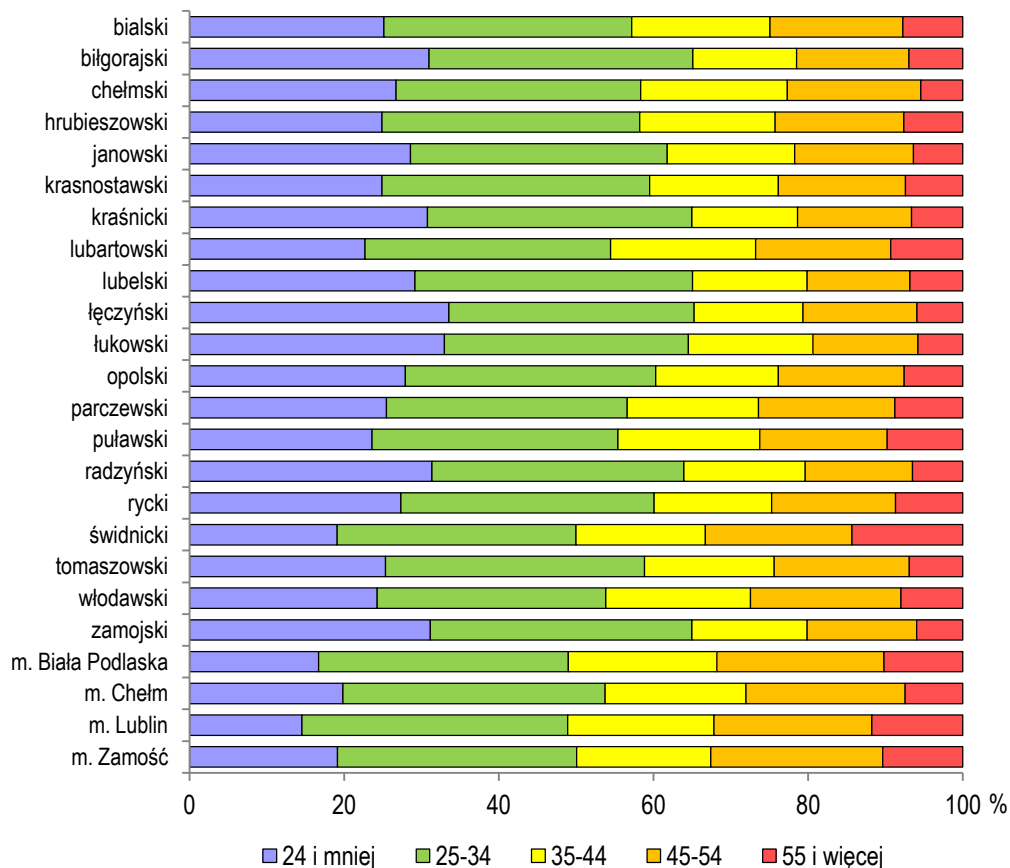
Rys. 4.6. **Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w województwie lubelskim według wieku w latach 2007-2010**

Stan w dniu 31 XII

Rys. 4.7. **Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w województwie lubelskim według powiatów i wieku w 2010 r.**

Stan w dniu 31 XII

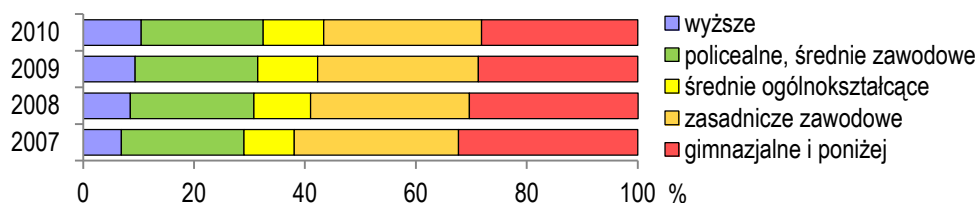
Regionalna konkurencyjność w dużej mierze zależy od jakości zasobów ludzkich, a więc potencjału edukacyjnego regionu. Wykształcona i dobrze wykwalifikowa-

na siła robocza jest znaczącym elementem konkurencyjnej, opartej na wiedzy gospodarki. Dominującą siłą napędową rozwoju gospodarczego stanowi zdolność ciągłego podnoszenia kwalifikacji i zdobywania nowych umiejętności przez wszystkich członków społeczeństwa. Niewątpliwie istotnym czynnikiem wpływającym na status i pozycję na rynku pracy jest poziom wykształcenia. Pracownicy lepiej wykwalifikowani nie tylko uzyskują wyższe wynagrodzenia ale również są mniej zagrożeni bezrobociem i bardziej elastyczni na rynku pracy. Z kolei niższy poziom wykształcenia ogranicza mobilność siły roboczej i przyczynia się do niewłaściwej dywersyfikacji gospodarczej.

Obecnie głównym źródłem produktywności jest innowacja, podstawę procesu gospodarowania stanowią wiedza i informacja, co powoduje, że kluczową cechą pracy staje się wykształcenie. Priorytetowym instrumentem podnoszenia innowacyjności na płaszczyźnie poszczególnych regionów powinna więc być odpowiednia strategia rozwoju edukacji. Niewątpliwie proces stałego uczenia się przyczynia się do rozwoju kapitału ludzkiego, wpływa bowiem na wzrost zatrudnienia w regionach, wyższy standard życia, a także większą i bardziej świadomą aktywność społeczną i polityczną. Rozwój kwalifikacji zasobów pracy to także wyższa innowacyjność, produktywność, a tym samym konkurencyjność regionalnej gospodarki. Przeobrażenia technologiczne zachodzące w gospodarce wymuszają większą elastyczność i adaptacyjność kwalifikacji siły roboczej na rynku pracy (Cichosz 2011). Bez wątpienia jedną z głównych przyczyn powstawania bezrobocia jest niedopasowanie kwalifikacji bezrobotnych do wymagań stawianych przez pracodawców (tzw. strukturalne niedopasowanie popytu i podaży pracy). Problem niedopasowania strukturalnego znacznej części zasobów pracy w Polsce do wymagań rynku pracy jest efektem niewłaściwej struktury kształcenia, systemu edukacji oraz programów nauczania stosowanych w przeszłości. W tym względzie postulowana jest bardziej aktywna współpraca pomiędzy sektorem nauki a przedsiębiorcami. Ponadto istniejące instytucje rynku pracy nie sprzyjają szybkiemu dostosowaniu podaży pracy do zmieniającego się popytu na określone rodzaje pracy oraz zaopatrzeniu pracowników w kompetencje wymagane na współczesnym rynku pracy.

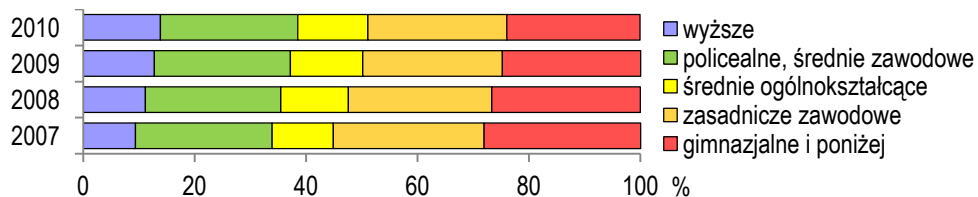
W przypadku gospodarki polskiej proces równoważenia podaży pracy z popytem na pracę jest niesprawny, m.in. z powodu niekompletnej informacji o rynku pracy, niedostatecznie rozwiniętych nowoczesnych usług pośrednictwa pracy i doradztwa zawodowego. Problemem jest także niedostateczny rozwój kształcenia ustawicznego przyczyniającego się w znacznej mierze do zmniejszenia problemu ubóstwa, marginalizacji czy wykluczenia społecznego.

Rys. 4.8. **Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w Polsce według poziomu wykształcenia w latach 2007-2010**
Stan w dniu 31 XII

Wśród bezrobotnych zarejestrowanych w województwie lubelskim w roku 2010 najwięcej osób legitymowało się wykształceniem zasadniczym zawodowym (24,9%) oraz policealnym i średnim zawodowym (24,6%), podczas gdy w kraju najliczniejszą grupę stanowili bezrobotni z wykształceniem zasadniczym zawodowym (28,5%) oraz gimnazjalnym i poniżej (28,2%). Na tle województwa największym udziałem osób z wykształceniem zasadniczym wyróżniał się powiat lubartowski (31,4%) oraz puławski (30,4%), a z gimnazjalnym i poniżej powiat chełmski (29,9%) i parczewski (29,8%). Bezrobotni tej grupy zazwyczaj najdotkliwiej odczuwają skutki wahanía koniunktury oraz spowolnienia gospodarczego.

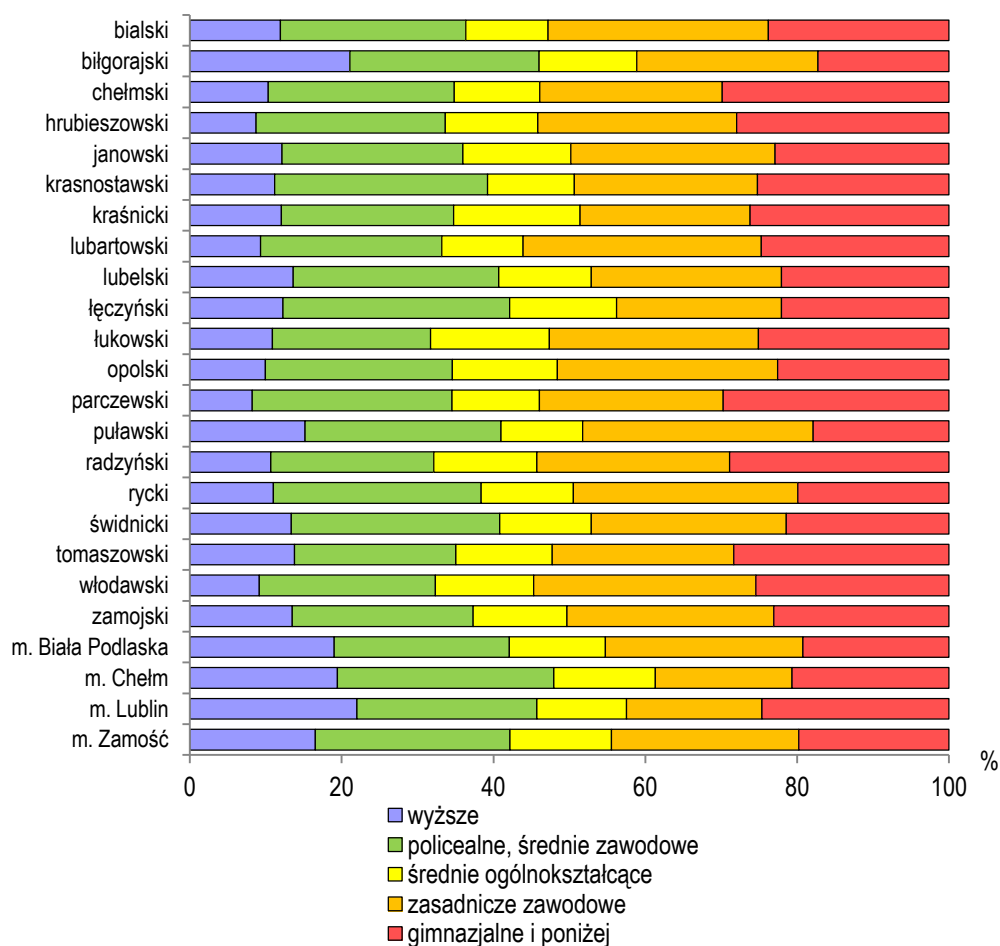
Rys. 4.9. **Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w województwie lubelskim według poziomu wykształcenia w latach 2007-2010**
Stan w dniu 31 XII

Relatywnie nowym, aczkolwiek szczególnie niekorzystnym i niepokojącym zjawiskiem jest wzrost odsetka osób z wykształceniem wyższym w strukturze osób pozostających bez pracy. W roku 2007 bezrobotni z tej grupy stanowili 6,9% ogółu zarejestrowanych w kraju, podczas gdy w roku 2010 nastąpił wzrost ich udziału do poziomu 10,5%. Podobnie sytuacja kształtowała się w województwie lubelskim, gdzie w roku 2007 bezrobotni legitymujący się dyplomem wyższej uczelni stanowili 9,4% ogółu, zaś w roku 2010 już 13,9%. Jednocześnie, w roku 2010 w stosunku do roku poprzedniego największy wzrost liczby bezrobotnych zaobserwowano właśnie wśród osób z wykształceniem wyższym (o 11,5%) oraz policealnym i średnim zawodowym (o 3,0%). Na tle województwa w roku 2010 największym odsetkiem osób z wyższym

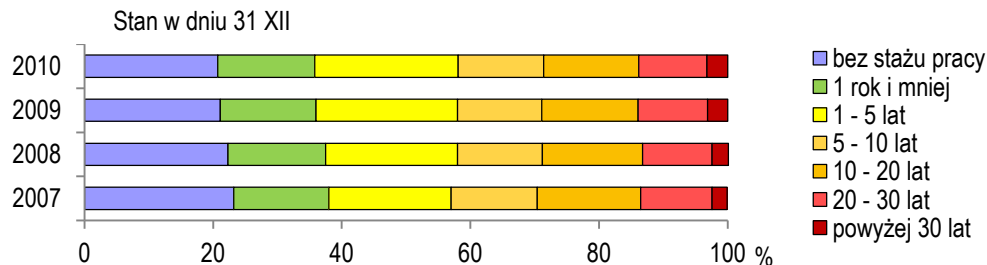
wykształceniem wyróżniały się 3 miasta na prawach powiatu tj. Biała Podlaska, Chełm i Lublin, wśród których wskaźnik kształtował się w przedziale 19-22% oraz powiat biłgorajski z udziałem 21,1%.

Rys. 4.10. **Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w województwie lubelskim według powiatów i poziomu wykształcenia w roku 2010**
Stan w dniu 31 XII

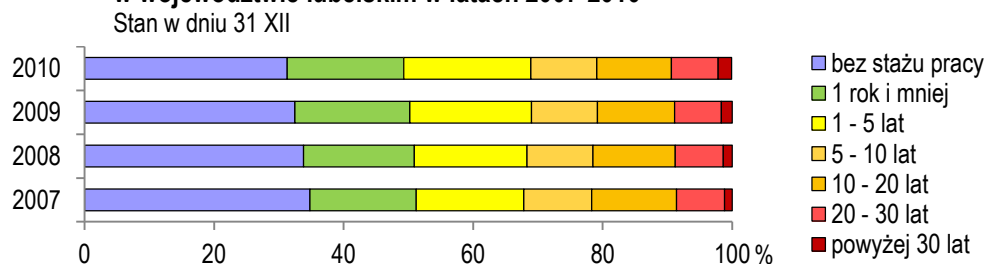

Kolejną istotną determinantą sytuacji na rynku pracy jest staż pracy. Jest to czynnik szczególnie istotny w okresach dekoniunktury, spowolnienia czy kryzysu gospodarczego, bowiem wówczas pracownikami najbardziej narażonymi na utratę miejsca pracy są osoby z niewielkim stażem pracy.

Rys.4.11. **Struktura bezrobotnych zarejestrowanych według stażu pracy w Polsce w latach 2007-2010**

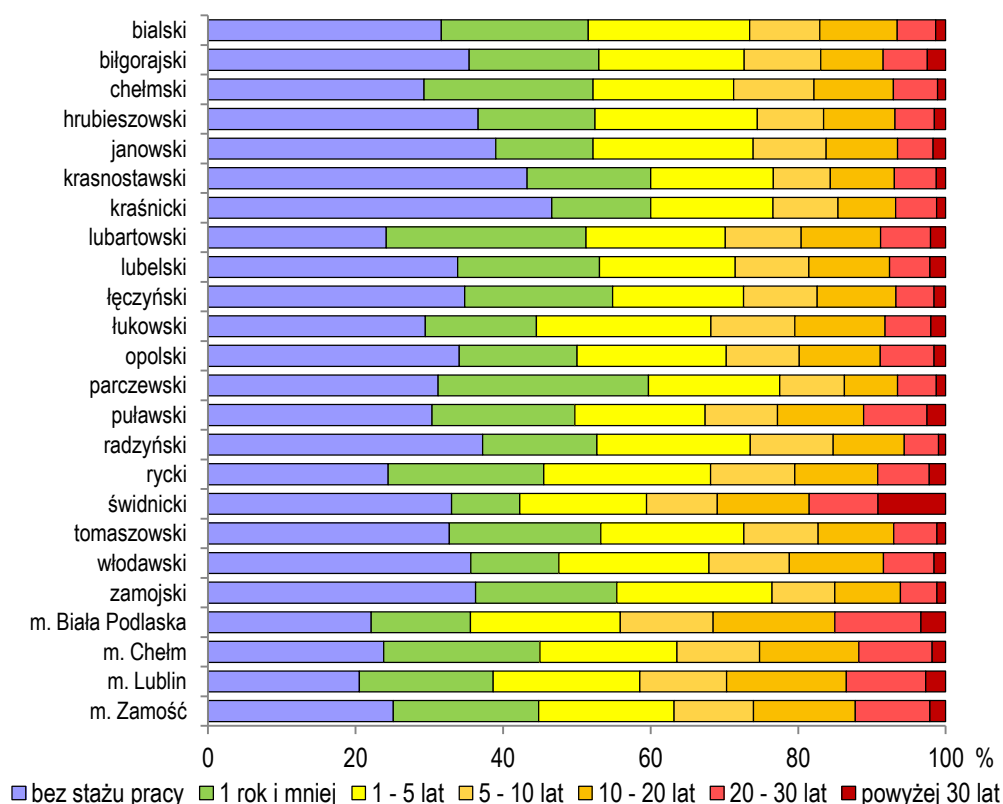

Rys. 4.12. **Struktura bezrobotnych zarejestrowanych według stażu pracy w województwie lubelskim w latach 2007-2010**

Wśród bezrobotnych zarejestrowanych według stażu pracy, zarówno w kraju jak i w województwie lubelskim w całym badanym okresie tj. w latach 2007-2010, najbardziej liczną grupę stanowiły osoby bez stażu pracy, przy czym na poziomie kraju udział tej grupy bezrobotnych w ogóle zarejestrowanych w roku 2010 wyniósł 20,7%, a w województwie lubelskim 31,3%. Jednocześnie analizując rozkład przestrzenny zjawiska w regionie, najmniej korzystnie kształtowała się sytuacja w powiatach krańickim (46,6%) i krasnostawskim (43,3%). Relatywnie korzystnie pod tym względem wypadły 3 miasta na prawach powiatu tj. Lublin (20,5%), Biała Podlaska (22,1%) i Chełm (23,8%). Mimo że lokalne rynki różnią się między sobą, to jednak największa koncentracja miejsc pracy oraz możliwości rozwojowe występują w bardziej rozwiniętych gospodarczo ośrodkach miejskich. Ponadto większy jest także ich potencjał zasobów pracy.

Rys. 4.13. **Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w województwie lubelskim według stażu pracy i powiatów w roku 2010**
Stan w dniu 31 XII

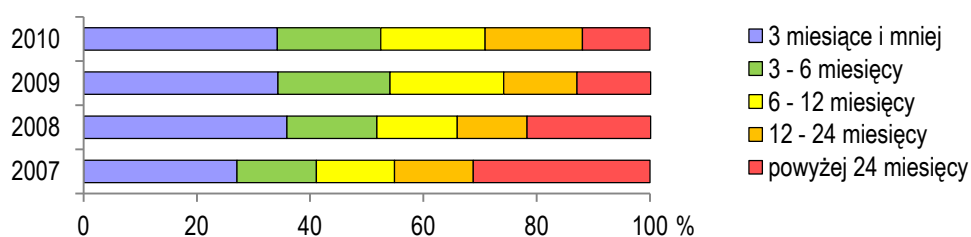

Czynnikiem różnicującym szanse na rynku pracy jest niewątpliwie również czas pozostawania bez pracy. Bezrobocie trwające do kilku miesięcy nie jest dotkliwym problemem, jednakże utrzymujące się w dłuższym okresie czasu powoduje istotne skutki społeczno-ekonomiczne. Szczególnie trudnym problemem rynku pracy jest zjawisko bezrobocia długotrwałego, które leży u podstaw wielu problemów takich jak degradacja społeczno-ekonomiczna, dezaktualizacja kwalifikacji i umiejętności zawodowych, a także zmniejszanie wpływów do budżetu z powodu nie płacenia składek na ubezpieczenia społeczne oraz podatków dochodowych (Frątczak-Rudnicka 2011). Z kolei do źródeł indywidualnych kosztów bezrobocia, wynikających z zagrożenia bądź utraty pracy, należą: konieczność adaptacji do nowej sytuacji, rezygnacja z planowanej przyszłości oraz utrudnione kontakty interpersonalne (Dzięcielska – Machnikowska 1993). Dlatego też tak istotne są działania mające na celu nie tylko ograniczenie negatywnych konsekwencji bezrobocia, ale również przeciwdziałanie

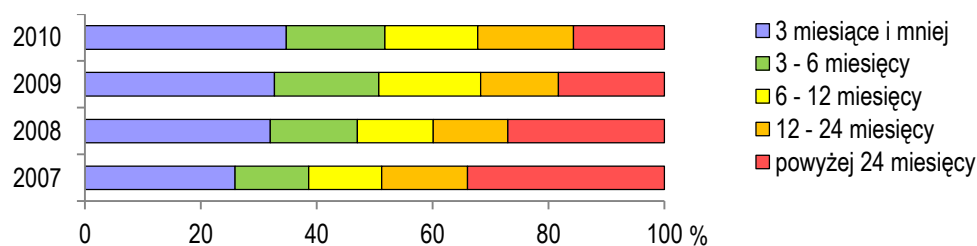

jego rozprzestrzenianiu się. Z reguły bezrobocie jest większe na obszarach peryferyjnych oraz w regionach słabo rozwiniętych. Jednocześnie obszary długotrwałego bezrobocia pokrywają się z obszarami biedy czy ubóstwa. Bezrobocie długotrwałe oddziałuje negatywnie nie tylko na poszczególne jednostki, ale także na całą politykę przeciwdziałania bezrobociu (Begg, Fisher, Dornbusch 2007).

Rys. 4.14. **Struktura bezrobotnych zarejestrowanych według czasu pozostawania bez pracy w Polsce w latach 2007-2010**
Stan w dniu 31 XII

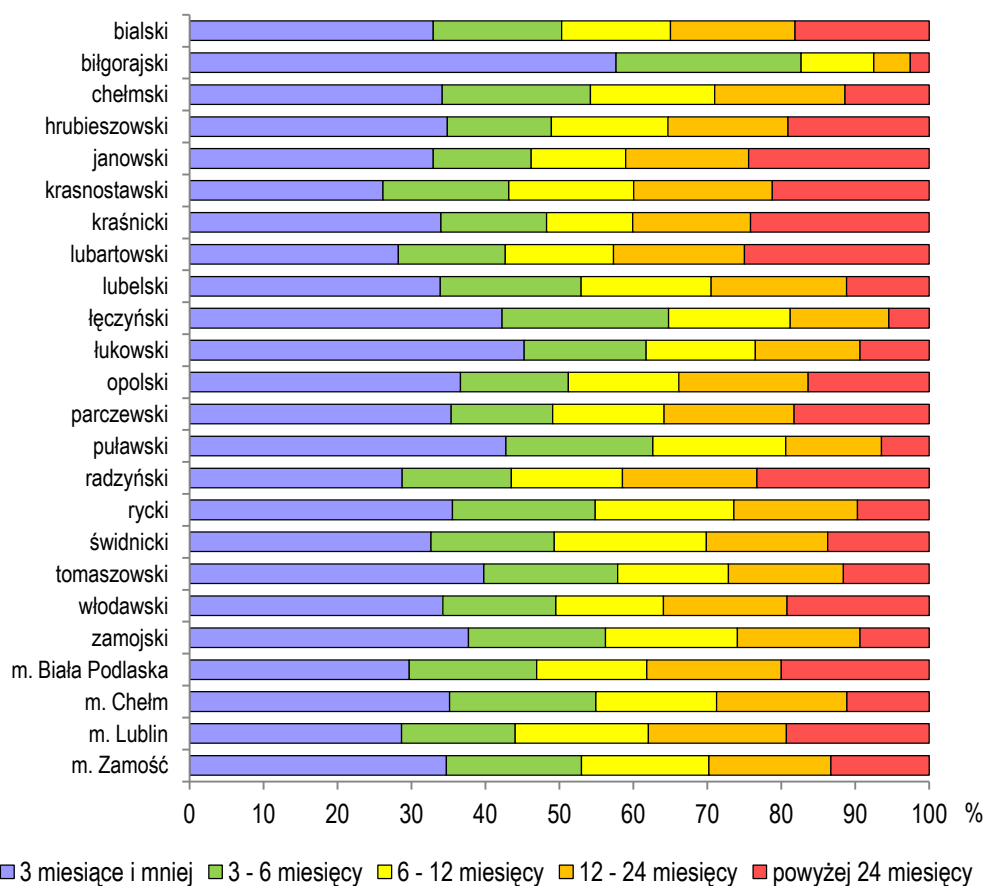

Rys. 4.15. **Struktura bezrobotnych zarejestrowanych według czasu pozostawania bez pracy w woj. lubelskim w latach 2007-2010**
Stan w dniu 31 XII

W roku 2010 wśród bezrobotnych zarejestrowanych według czasu pozostawania bez pracy zarówno w Polsce jak i województwie lubelskim najliczniejszą grupę stanowiły osoby bezrobotne w okresie do 3 miesięcy. Jednocześnie największy przyrost bezrobotnych w stosunku do roku 2009 odnotowano w grupie osób pozostających bez zatrudnienia w przedziale od 12 do 24 miesięcy, przy czym na poziomie kraju wzrost wyniósł 4,2 pkt. proc., a w województwie lubelskim 3,1 pkt. proc. W całym badanym okresie tj. w latach 2007-2010 zarówno w kraju, jak i w województwie lubelskim zaobserwowano spadek liczby bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy. W układzie regionalnym struktura bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy najkorzystniej przedstawiała się w powiatach biłgorajskim, łęczyńskim i puławskim, gdzie relatywnie wysoki był odsetek osób pozostających bez pracy do 3 miesięcy ale jednocześnie bardzo niski długotrwałe bezrobotnych.

Rys. 4.16. **Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w województwie lubelskim według powiatów oraz czasu pozostawania bez pracy w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

Rozdział 5

Rynek pracy w województwie lubelskim w świetle badań Narodowego Banku Polskiego

5.1. Charakterystyka badań

Niniejsze opracowanie zawiera wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w województwie lubelskim w maju i listopadzie w latach 2007-2010 na reprezentatywnych próbach pracodawców i bezrobotnych. Badania były częścią badań ankietowych rynku pracy prowadzonych przez Narodowy Bank Polski we wszystkich województwach i objęły próbę bezrobotnych liczącą 2 000 osób oraz próbę pracodawców liczącą 1 600 przedsiębiorstw.

W województwie lubelskim każda edycja badań była przeprowadzana w 5 powiatach, tj. w mieście na prawach powiatu Lublin oraz w 2 powiatach o stopie bezrobocia rejestrowanego wyższej od stopy wojewódzkiej i w 2 powiatach o stopie bezrobocia rejestrowanego niższej od stopy wojewódzkiej. Dobór prób w powiatach miał charakter warstwowo-celowy. Kryteriami doboru próby przedsiębiorstw były: sekcja gospodarki oraz wielkość zatrudnienia, zaś bezrobotnych – czas pozostawania bez pracy oraz wykształcenie. Szczegółowe dane dotyczące próby zawiera tabl. 5.1.

Badania ankietowe dotyczyły okresu 6 miesięcy poprzedzających badanie, natomiast prognozy obejmowały okres najbliższych 6 miesięcy od badania. Liczebność prób badawczych w poszczególnych edycjach badań w województwie była następująca:

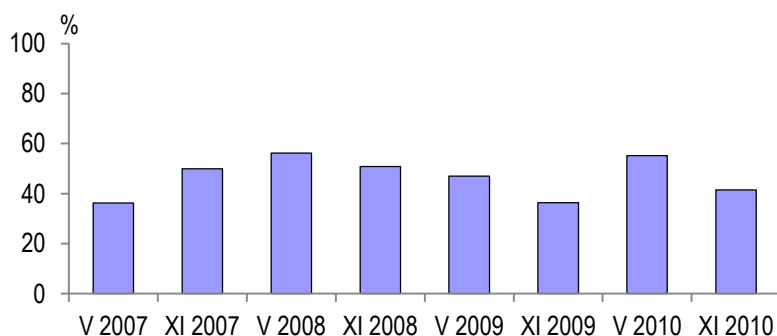
Tabl. 5.1. **Struktura próby badawczej**

Miesiąc badania:	Liczba przebadanych:	
	przedsiębiorstw	bezrobotnych
maj 2007 r.	80	147
listopad 2007 r.	64	128
maj 2008 r.	64	135
listopad 2008 r.	63	135
maj 2009 r.	66	138
listopad 2009 r.	66	126
maj 2010 r.	67	124
listopad 2010 r.	65	119

5.2. Zatrudnienie

W latach 2007-2010 w ankietowanych przedsiębiorstwach, w okresie 6 miesięcy poprzedzających każde badanie, miały miejsce odejścia i zwolnienia pracowników warunkowane różnymi przyczynami. Największy odsetek przedsiębiorstw w których miały miejsce odejścia wystąpił w maju 2008 roku (56,3%) i w maju 2010 roku (55,2%), najmniejszy w maju 2007 roku (36,3%) i w listopadzie 2009 roku (36,4%). Wskazania pracodawców odnośnie odejść pracowników w ciągu ostatnich 6 miesięcy przedstawia rys. 5.1.

Rys. 5.1. **Odejścia i zwolnienia pracowników zatrudnionych na umowę o pracę w ciągu ostatnich 6 miesięcy poprzedzających badanie (w %)**

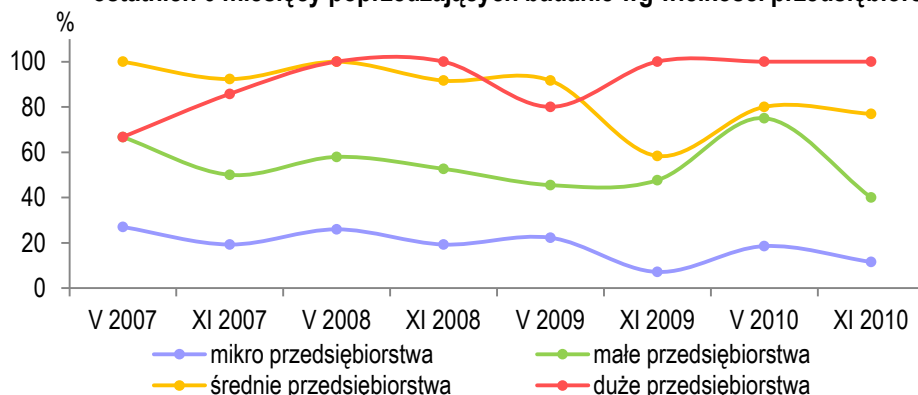

W największym stopniu (z wyjątkiem badań w maju 2007 r.) problem ten dotyczył przedsiębiorstw z sekcji budownictwo i przemysł, w mniejszym natomiast – przedsiębiorstw z sekcji handel i naprawy oraz pozostałe usługi. Wskazania odnośnie odejść pracowników w ciągu ostatnich 6 miesięcy wg sekcji przedstawia tabl. 5.2.

Tabl. 5.2. **Odejścia i zwolnienia pracowników zatrudnionych na umowę o pracę w ciągu ostatnich 6 miesięcy poprzedzających badanie wg sekcji (w %)**

Wyszczególnienie	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009	XI 2009	V 2010	XI 2010
Przemysł	30,0	77,8	83,3	85,7	85,7	71,4	85,7	83,3
Budownictwo	25,0	71,4	71,4	62,5	62,5	50,0	77,8	55,6
Handel i naprawy	38,9	34,6	61,5	40,7	56,0	40,0	52,0	33,3
Pozostałe usługi	38,5	50,0	40,0	47,6	23,1	19,2	42,3	34,6

Najczęściej odchodzili pracownicy z dużych przedsiębiorstw, zatrudniających ponad 250 osób, najrzadziej z mikro przedsiębiorstw, zatrudniających do 9 osób. Wskazania odnośnie odejść pracowników w ciągu ostatnich 6 miesięcy przed badaniem, wg wielkości przedsiębiorstwa przedstawia rys. 5.2.

Rys. 5.2. **Odejścia i zwolnienia pracowników zatrudnionych na umowę o pracę w ciągu ostatnich 6 miesięcy poprzedzających badanie wg wielkości przedsiębiorstwa**

W badanych przedsiębiorstwach najwięcej pracowników przestało pracować w okresie 6 miesięcy poprzedzających badanie: w listopadzie 2008 roku – 1 121 osób, najmniej zaś w okresie 6 miesięcy poprzedzających badanie w listopadzie 2007 roku – 425 osób.

Jako przyczyny odejścia pracowników pracodawcy podawali:

- odejścia z własnej inicjatywy – 2 114 osób,
- upływ terminu umów zawartych na czas określony – 1 720 osób,
- zwolnienie przez pracodawcę – 1 476 osób,
- przejście na emeryturę lub rentę – 152 osoby.

W okresie 6 miesięcy poprzedzających badanie z własnej inicjatywy najwięcej pracowników odeszło w maju 2009 roku (645 osób), najmniej w maju 2008 roku (130 osób). Z powodu upływu terminu umów zawartych na czas określony, przestało pracować najwięcej – 394 osoby w maju 2008 roku, najmniej – 106 osób w listopadzie 2010 roku. Przedsiębiorcy zwolnili najwięcej pracowników w listopadzie 2008 roku (407 osób), najmniej w maju 2008 i 2009 roku (po 80 osób). Przejścia pracowników na emeryturę i rentę stanowiły niewielki odsetek ogólnej liczby odejść pracowników.

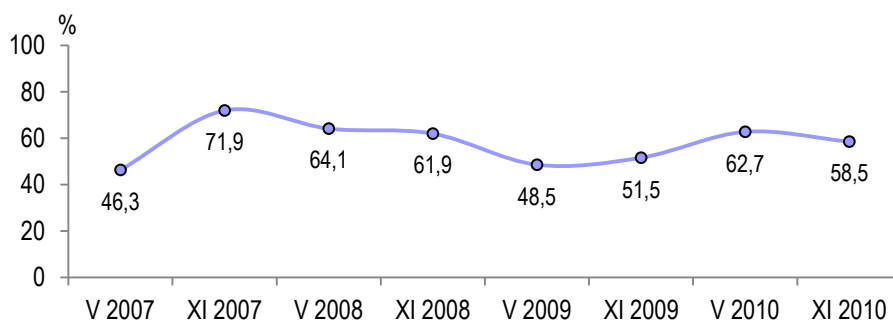
Tabl. 5.3. **Rozwiązanie umowy o pracę według przyczyn w okresie 6 miesięcy poprzedzających badanie**

l.p.	Przyczyna odejścia	V 2007		XI 2007		V 2008	
		liczba	%	liczba	%	liczba	%
1.	zwolnienie z pracy	254	37,6	98	23,1	80	12,6
2.	zakończenie umowy na czas określony	154	22,8	117	27,5	394	61,9
3.	odejście na emeryturę lub rentę	8	1,2	5	1,2	32	5,0
4.	z inicjatywy pracownika	259	38,4	205	48,2	130	20,5
5.	Ogółem	675	100,0	425	100,0	636	100,0

Tabl. 5.3. **Rozwiązanie umowy o pracę według przyczyn w okresie 6 miesięcy poprzedzających badanie (dok.)**

Lp.	V 2009		XI 2009		V 2010		XI 2010		XI 2010	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
1.	407	36,4	80	7,4	252	43,5	93	19,9	212	44,1
2.	246	21,9	336	31,2	135	23,3	232	49,7	106	22,0
3.	54	4,8	17	1,6	8	1,4	9	1,9	19	4,0
4.	414	36,9	645	59,8	184	31,8	133	28,5	144	29,9
5.	1121	100,0	1078	100,0	579	100,0	467	100,0	481	100,0

W latach 2007-2010 (w okresie 6 miesięcy przed badaniem ankietowym) ponad połowa ankietowanych przedsiębiorstw (57,8%) zatrudniała nowych pracowników. W poszczególnych edycjach badań odsetek przedsiębiorstw zatrudniających nowych pracowników był zróżnicowany. Najniższy odsetek zanotowano w maju 2007 roku (46,3%), a najwyższy w listopadzie roku 2007 (71,9%). Odsetek pracodawców, którzy zatrudniali nowych pracowników przedstawia rys. 5.3.

Rys. 5.3. **Odsetek pracodawców, którzy zatrudnili nowych pracowników w ciągu ostatnich 6 miesięcy przed badaniem ankietowym**

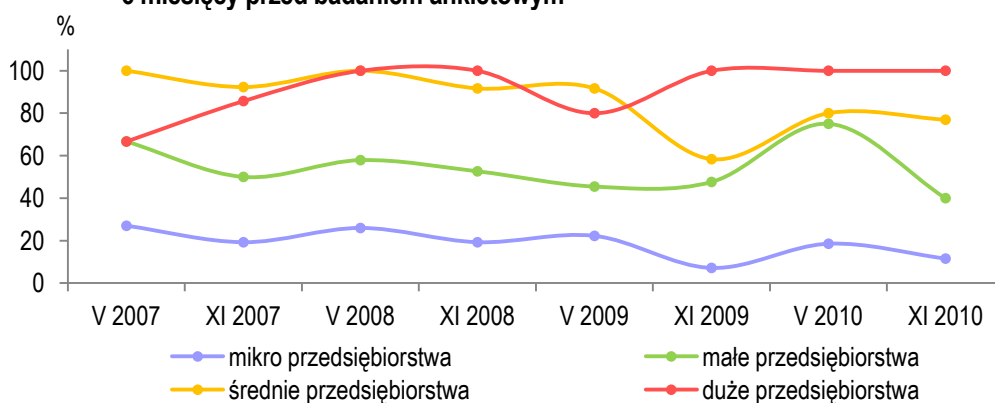
Biorąc pod uwagę sekcje gospodarki najczęściej nowych pracowników zatrudniały przedsiębiorstwa w sekcji budownictwo (wszystkie ankietowane w maju 2008 roku, maju 2009 roku i listopadzie 2010 roku) i przemysł od 30% (w maju 2007 roku) do 88,9% (w listopadzie 2007 roku), rzadziej – w sekcji handel i naprawy oraz pozostałe usługi. Odsetek przedsiębiorstw zatrudniających nowych pracowników (w okresie 6 miesięcy poprzedzających badanie) w poszczególnych edycjach badań wg sekcji gospodarki przedstawia tabl. 5.4.

Tabl. 5.4. **Pracodawcy wg wybranych sekcji gospodarki, którzy zatrudnili nowych pracowników w ciągu ostatnich 6 miesięcy przed badaniem ankietowym (w %)**

Wyszczególnienie	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009	XI 2009	V 2010	XI 2010
Przemysł	30,0	88,9	66,7	71,4	57,1	85,7	85,7	83,3
Budownictwo	62,5	71,4	100,0	75,0	100,0	62,5	77,8	100,0
Handel i naprawy	41,7	69,2	61,5	55,6	60,0	28,0	68,0	41,7
Pozostałe usługi	53,8	68,2	56,0	61,9	19,2	61,5	46,2	53,8

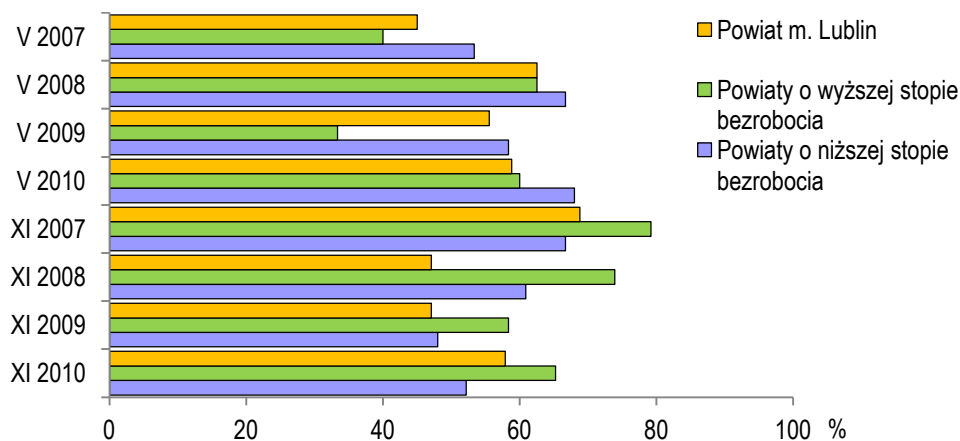
Uwzględniając wielkość przedsiębiorstw, nowych pracowników zatrudniały głównie duże przedsiębiorstwa (ponad 250 pracowników) – w 2007 roku, w listopadzie 2008 roku i 2009 roku wszystkie ankietowane. Najrzadziej pracowników zatrudniały mikro przedsiębiorstwa. Odsetek tych przedsiębiorstw był najwyższy w listopadzie 2007 roku (50,0%), a najniższy w maju 2009 roku (18,5%). Rys. 5.4 przedstawia odsetek przedsiębiorstw zatrudniających nowych pracowników w okresie 6 miesięcy poprzedzających badanie ankietowe według wielkości przedsiębiorstwa.

Rys. 5.4. **Pracodawcy, którzy zatrudnili nowych pracowników w ciągu ostatnich 6 miesięcy przed badaniem ankietowym**

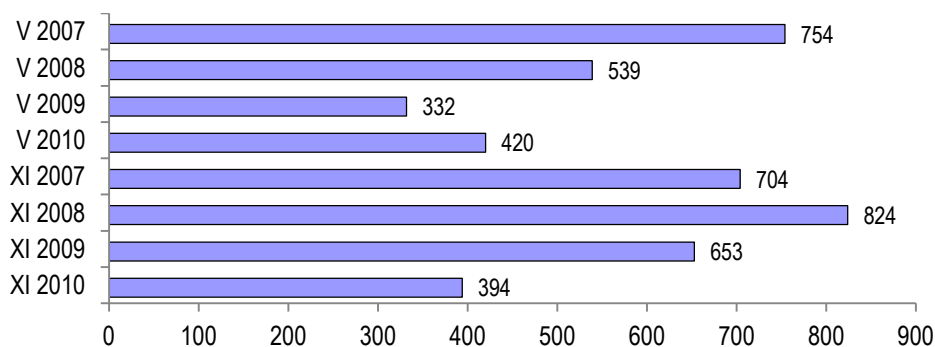
Udział pracodawców zatrudniających nowych pracowników w ogólnej liczbie ankietowanych pracodawców wg powiatów był zróżnicowany. W powiatach o stopie bezrobocia wyższej od stopy wojewódzkiej odsetek tych pracodawców wynosił od 33,3% (maj 2009 roku) do 79,2% (listopad 2007 roku). W powiatach o niższej stopie wynosił od 48,0% (listopad 2009 roku) do 68,0% (maj 2010 roku). W powiecie m. Lublin odsetek pracodawców, którzy przyjęli do pracy nowych pracowników kształtował się w granicach od 45,0% (maj 2007 roku) do 68,8% (listopad 2007 roku). Wskazania przedsiębiorców odnośnie zatrudnienia nowych pracowników wg powiatów przedstawia rys. 5.5.

Rys. 5.5. **Odsetek pracodawców, którzy zatrudnili nowych pracowników w ciągu ostatnich 6 miesięcy przed badaniem ankietowym według powiatów**

Na umowę o pracę najwięcej pracowników ankietowane przedsiębiorstwa zatrudniły w listopadzie 2008 roku – 824 osoby, najmniej w maju 2009 roku – 332 osoby. Od listopada 2009 roku w ankietowanych przedsiębiorstwach systematycznie spadała liczba nowo zatrudnionych.

Rys. 5.6. **Pracownicy zatrudnieni na umowę o pracę w ciągu 6 miesięcy przed badaniem ankietowym**

Niewielu pracowników zostało zatrudnionych w ramach prowadzonej przez powiatowe urzędy pracy promocji zatrudnienia. Z programu tego najwięcej osób (60) skorzystało (w okresie 6 miesięcy poprzedzających badanie) w maju 2007 roku, najmniej zaś w listopadzie 2008 roku i w maju 2009 roku (po 6 osób). Od listopada 2009 roku odsetek pracowników zatrudnionych w ramach tej promocji sukcesywnie wzrastał.

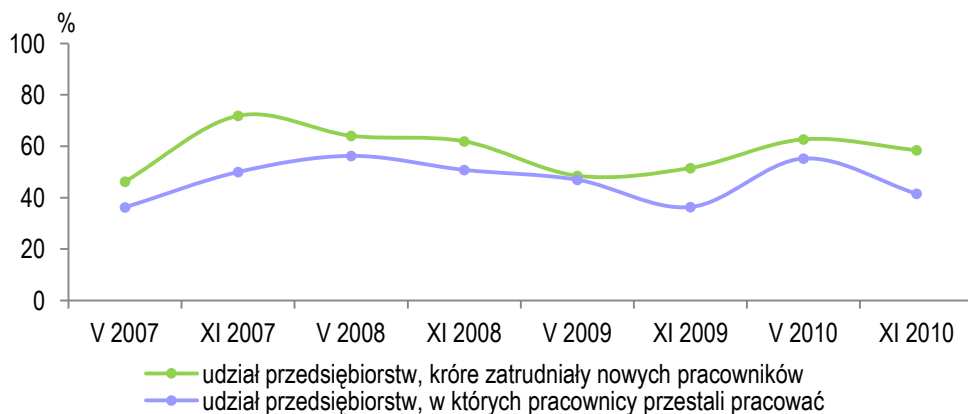

Tabl. 5.5. **Pracownicy zatrudnieni w ramach promocji zatrudnienia prowadzonej przez PUP w ciągu ostatnich 6 miesięcy przed badaniem ankietowym**

Wyszczególnienie	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009	XI 2009	V 2010	XI 2010
Pracownicy zatrudnieni na zasadzie umowy o pracę	754	704	539	824	332	653	420	394
W tym w ramach promocji zatrudnienia prowadzonej przez Powiatowe Urzędy Pracy	60	38	53	6	6	17	13	22

W każdej edycji badań więcej ankietowanych przedsiębiorstw (57,8%) zatrudniało nowych pracowników niż zwalniało. Ruch kadrowy w ankietowanych przedsiębiorstwach w ostatnich 6 miesiącach przed badaniem ankietowym przedstawia rys. 5.7.

Rys. 5.7. **Ruch kadrowy w przedsiębiorstwach w okresie 6 miesięcy poprzedzających badania**

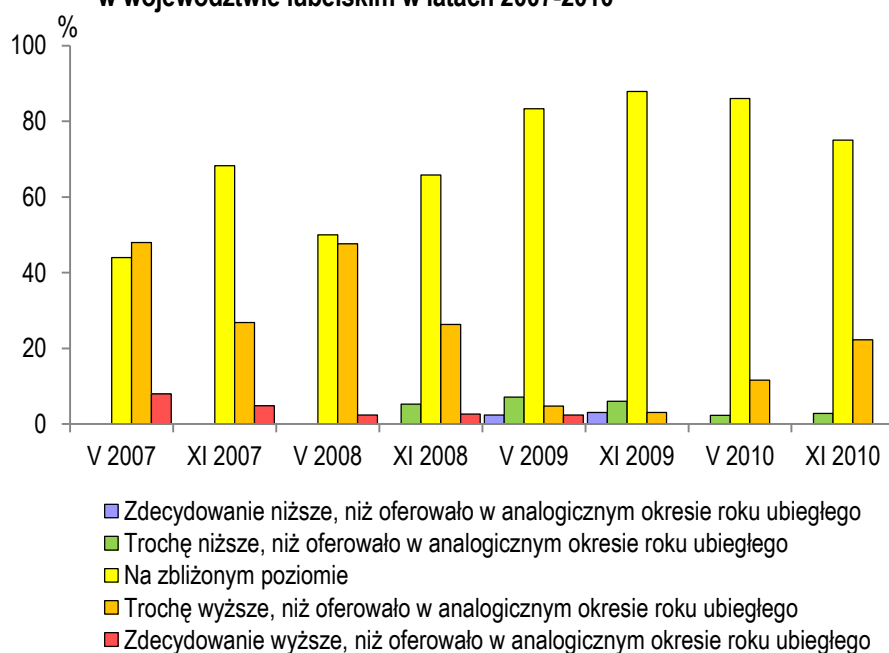
W okresie 2007-2010 zamiar zwiększenia zatrudnienia zgłaszało coraz mniej przedsiębiorstw (od 42,5% w maju 2007 roku do 15,9% w listopadzie 2010 roku). Zwiększał się odsetek ankietowanych przedsiębiorstw deklarujących utrzymanie w ciągu najbliższych 6 miesięcy liczby pracowników na dotychczasowym poziomie od 55,0% (maj 2007 roku) do 79,4% (listopad 2010 roku). Zmniejszenie zatrudnienia przewidywało kilka procent przedsiębiorstw, z wyjątkiem badanych w listopadzie 2008 roku (11,1%). Przewidywania pracodawców na temat zatrudnienia przedstawia rys. 5.8.

Zdecydowana większość ankietowanych przedsiębiorstw które posiadały wolne miejsca pracy (od 44% wskazań w maju 2007 roku do 75,0% wskazań w listopadzie 2010 roku), zaoferowałyby pracownikom (zatrudnianym w ciągu najbliższych 6 miesięcy) wynagrodzenia na poziomie zbliżonym do oferowanego w analogicznym okresie roku poprzedniego. Tylko w maju 2007 roku i maju 2008 roku przedsiębiorstwa w których wystąpiły wakaty skłonne były oferować trochę wyższe wynagrodzenie (odpowiednio 48,0% i 47,6% wskazań). Poziom wynagrodzeń oferowanych przez pracodawców nowo zatrudnianym pracownikom przedstawia rys. 5.9.

Rys. 5.9. **Poziom wynagrodzeń oferowanych nowo zatrudnianym pracownikom w województwie lubelskim w latach 2007-2010**

Wynagrodzenia, które skłonni byłiby zaoferować ankietowani przedsiębiorcy nowo zatrudnianym, były bardzo zróżnicowane we wszystkich sekcjach gospodarki. Odpowiedzi pracodawców, na temat wynagrodzeń, jakie mogliby oferować pracownikom zatrudnianym w ciągu najbliższych 6 miesięcy wg sekcji gospodarki przedstawiają poniższe tabele.

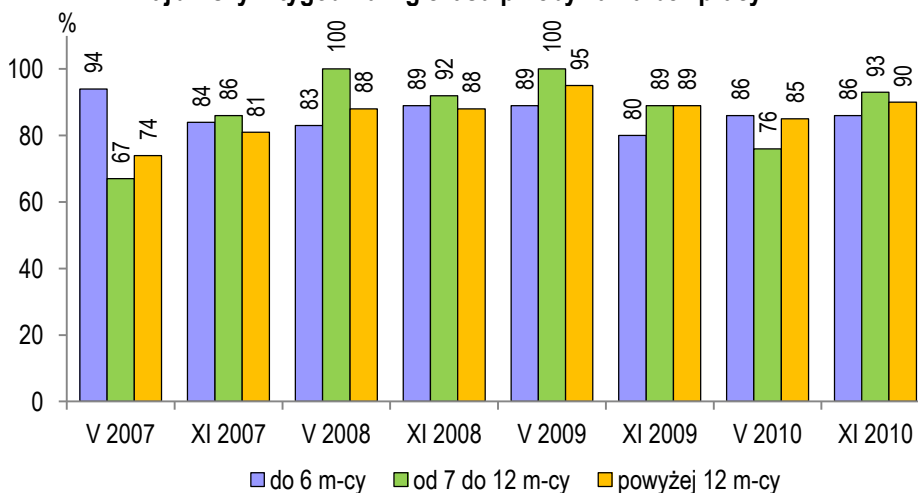

5.3. Bezrobocie

We wszystkich edycjach badań w latach 2007-2010, zdecydowana większość ankietowanych bezrobotnych negatywnie oceniała szanse na znalezienie pracy w swoim powiecie. Najwyższy odsetek takich wskazań wystąpił w maju 2010 roku (92,7%), najniższy w listopadzie 2008 roku (61,5%). Część ankietowanych nie potrafiła ocenić szans na znalezienie pracy, najczęściej w listopadzie 2008 roku (12,6%), najmniej w maju 2010 roku (4,0%). Najbardziej optymistycznie możliwość znalezienia pracy ocenili bezrobotni ankietowani w listopadzie 2008 roku z wykształceniem zasadniczym zawodowym i niższym (28,2%) oraz wykształceniem średnim (26,8%). Gotowość do podjęcia pracy w ciągu najbliższego tygodnia we wszystkich edycjach badań wyrażała większość ankietowanych bezrobotnych. W maju 2007 roku gotowość zgłaszała najniższy odsetek bezrobotnych – 79,6%, w kolejnych badaniach odsetek ten rósł osiągając w maju 2009 roku najwyższą wartość 92,8%. W ostatnim badaniu w listopadzie 2010 roku wynosił on 89,1%. Pod względem czasu przebywania bez pracy największą gotowość do jej podjęcia wyrażały osoby nie pracujące od 7 do 12 miesięcy. Gotowość do podjęcia pracy od przyszłego tygodnia wg czasu pozostawania bez pracy przedstawia rys. 5.10.

Rys. 5.10. **Gotowość bezrobotnych do podjęcia pracy, gdyby miała się rozpocząć w najbliższym tygodniu wg czasu przebywania bez pracy**

We wszystkich edycjach badań, spośród ośmiu wymienionych w pytaniu sposobów¹⁹ poprawy swojej sytuacji, ankietowani bezrobotni najczęściej wskazywali, że poszukują jakiegokolwiek pracy (najwięcej wskazań w maju 2009 r. – 28,0%). Jako

¹⁹ Ankietowani mogli wskazać maksymalnie trzy sposoby.

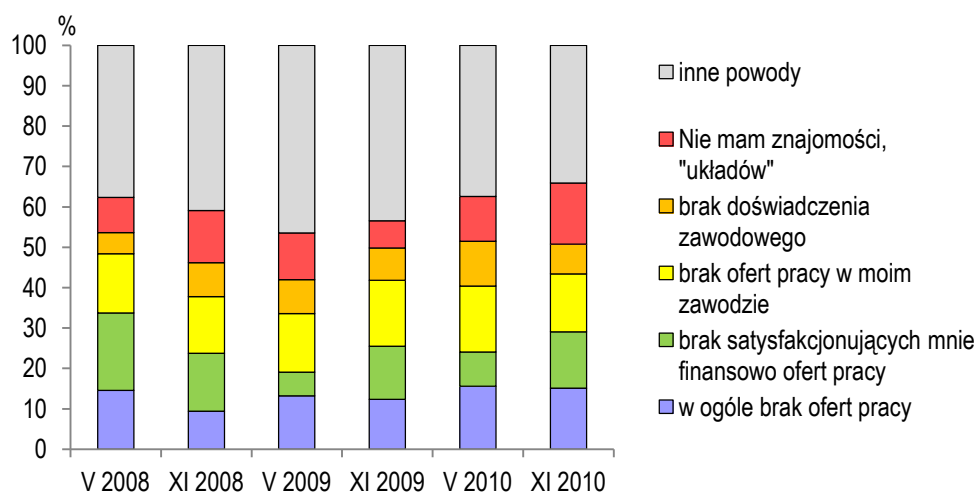
drugi sposób poprawy sytuacji (z wyjątkiem ankietowanych w listopadzie 2007, 2008 r. i 2010 roku) bezrobotni wymieniali poszukiwanie pracy w swoim zawodzie (najwięcej wskazań w maju 2010 roku - 19,8%). W trzech ostatnich edycjach (listopad 2009 roku, maj i listopad 2010 roku) zwiększył się odsetek bezrobotnych, którzy poprawę swojej sytuacji widzieli w podnoszeniu kwalifikacji. W listopadzie 2010 roku wynosił on 15,5% tj. o 5,0 pkt proc. więcej w stosunku do listopada 2009 roku.

Zdaniem ankietowanych bezrobotnych w edycjach badań od maja 2008 roku do listopada 2010 roku²⁰ czynnikami, które w głównym stopniu utrudniały im znalezienie pracy były:

- brak ofert pracy w zawodzie,
- brak ofert pracy,
- brak satysfakcjonujących finansowo ofert pracy.

W badaniu w listopadzie 2010 roku wśród głównych utrudnień w znalezieniu pracy na pierwszym miejscu (na równi z brakiem ofert pracy) został wymieniony brak znajomości, „układów” (15,1%). We wszystkich wcześniejszych edycjach czynnik ten był rzadziej wskazywany przez ankietowanych. Z każdym kolejnym badaniem, malał odsetek wskazań dotyczący braku dyspozycyjności bezrobotnych jako utrudnienia w znalezieniu pracy. W listopadzie 2010 roku udział tych wskazań wyniósł 3,1%, mniej o 6,0 pkt proc. w stosunku do maja 2008 roku (9,1%). Wskazania bezrobotnych dotyczące pięciu głównych utrudnień w znalezieniu pracy w poszczególnych edycjach przedstawia rys. 5.11.

Rys. 5.11. Pięć głównych utrudnień w znalezieniu pracy

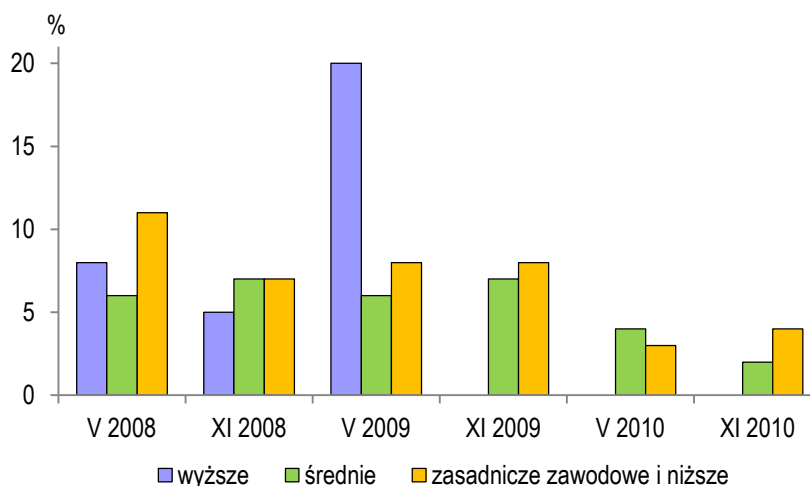

²⁰ Nie uwzględniono badania maj i listopad 2007 r. z powodu innej treści pytań.

W większości edycji brak dyspozycyjności, jako utrudnienie w znalezieniu pracy, częściej niż w pozostałych grupach bezrobotnych (wg wykształcenia) wskazywali anketowani bezrobotni z wykształceniem zasadniczym zawodowym i niższym. Wskazania bezrobotnych (wg wykształcenia) dotyczące braku dyspozycyjności przedstawia rys. 5.12.

Rys. 5.12. **Brak dyspozycyjności wg wykształcenia**

Pytanie dotyczące planów rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej przez osoby anketowane, zostało dołączone do badań w listopadzie 2009 roku. W tej edycji oraz w dwóch kolejnych większość anketowanych bezrobotnych nie planowała rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej w ciągu 6 miesięcy od daty przeprowadzenia badania. W ostatniej edycji (listopad 2010 roku), prawie co piąty anketowany gotowy był rozpocząć działalność pod warunkiem otrzymania dofinansowania z urzędu pracy. Procentowy rozkład odpowiedzi anketowanych dotyczący planów rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej zawiera tabl. 5.14:

Tabl. 5.14. **Plany bezrobotnych dotyczące rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej**

Wyszczególnienie	XI 2009	V 2010	XI 2009
Nie, nie mam żadnych planów związanych z rozpoczęciem własnej działalności	81,0	84,7	76,5
Tak, ale tylko, jeśli otrzymam dofinansowanie na prowadzenie własnej działalności	15,9	12,1	19,3
Tak, także w przypadku, kiedy nie otrzymam dofinansowania z Urzędu Pracy	3,2	3,2	4,2
Ogółem	100,0	100,0	100,0

W listopadzie 2010 roku ponad dwukrotnie zwiększyło się (w porównaniu do maja 2010 roku) zainteresowanie osób pozostających bez pracy krócej niż jeden rok rozpoczęciem własnej działalności gospodarczej. Rozpoczęcie działalności bezrobotni warunkowali uzyskaniem dofinansowania z Urzędu Pracy. Część osób skłonna była rozpocząć własną działalność także w przypadku nie otrzymania dofinansowania. Odsetek takich odpowiedzi w przypadku bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej jednego roku, wzrósł od listopada 2009 roku do listopada 2010 roku dwukrotnie do wysokości 5,0%.

We wszystkich edycjach badań rynku pracy pytano bezrobotnych o oczekiwane przez nich minimalne wynagrodzenie netto w przypadku podjęcia pracy, która wiązałaby się z koniecznością:

- dojazdów nie dłuższych niż pół godziny w jedną stronę,
- dojazdów trwających około jednej godziny w jedną stronę,
- zmiany miejsca zamieszkania.

Średnia minimalna płaca netto, za jaką ankietowani bezrobotni zgodziliby się podjąć pracę przy dojazdach nie dłuższych niż pół godziny w jedną stronę, wynosiła w pierwszym badaniu (maj 2007 roku) 1 249 zł. Z każdym kolejnym badaniem (z wyjątkiem maja 2009 roku) oczekiwania płacowe bezrobotnych systematycznie rosły. W listopadzie 2010 roku bezrobotni podjęliby pracę za średnią minimalną płacę netto w wysokości 1 572 zł.

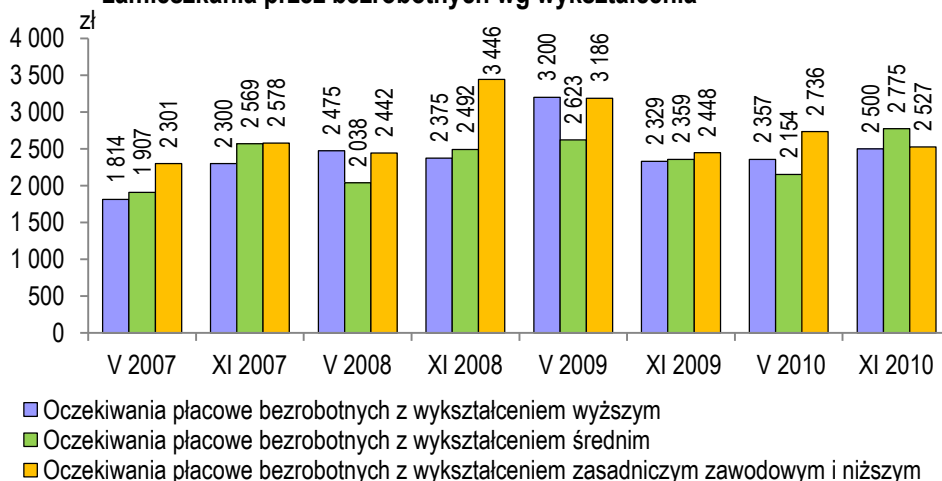
Przy dojazdach do pracy trwających około godziny w jedną stronę średnia minimalna płaca netto we wszystkich edycjach była wyższa średnio 427 zł w porównaniu do płacy przy dojazdach nie przekraczających pół godziny w jedną stronę. Biorąc pod uwagę wykształcenie, najwyższej średniej płacy netto oczekiwały osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym i niższym – 2 142 zł (maj 2009 roku), najniższej z wykształceniem średnim – 1 472 zł (maj 2007 roku).

W przypadku możliwości znalezienia atrakcyjnej i dobrze płatnej pracy poza obecnym miejscem zamieszkania, ponad połowa ankietowanych (z wyjątkiem bezrobotnych ankietowanych w maju 2007 roku) całkowicie wykluczała możliwość zmiany miejsca zamieszkania, bez względu na wysokość wynagrodzenia. Najwięcej takich osób było w listopadzie 2009 roku (64,3%) i maju 2008 roku (63,7%). Procentowy udział odpowiedzi ankietowanych (w poszczególnych edycjach) dotyczących gotowości do zmiany miejsca zamieszkania zawiera tabl. 5.15.

Tabl. 5.15. **Gotowość bezrobotnych do zmiany miejsca zamieszkania**

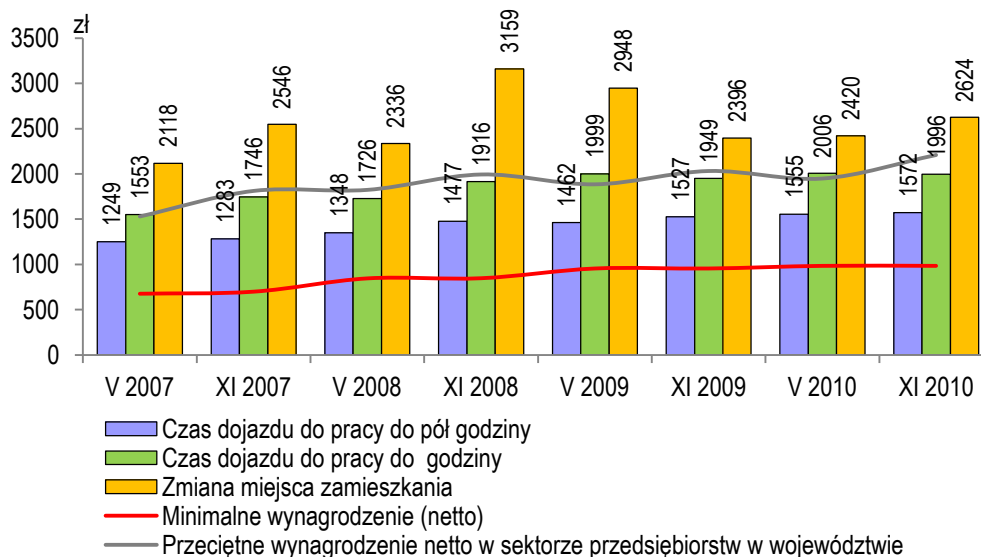
Wyszczególnienie	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009	XI 2009	V 2010	XI 2010
Tak	53,4	43,8	34,8	43,7	44,2	35,7	48,4	42,0
Nie	46,0	56,3	63,7	55,6	55,8	64,3	51,6	58,0
Brak odpowiedzi	0,7	-	1,5	0,7	-	-	-	-
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Konieczność zmiany miejsca zamieszkania zwiększała oczekiwania płacowe bezrobotnych w stosunku do oczekiwań w przypadku konieczności dojazdów do pracy. W poszczególnych badaniach przeciętna minimalna płaca netto, za jaką ankietowani zgodziliby się podjąć pracę przy zmianie miejsca zamieszkania wahała się od 2 118 zł (maj 2007 roku) do 3 159 zł (listopad 2008 roku). W stosunku do oczekiwań zgłaszanych w przypadku półgodzinnych dojazdów do pracy kwota ta była wyższa średnio o 1 134 zł, natomiast w przypadku dojazdów trwających około godziny w jedną stronę średnio o 707 zł. W pięciu z ośmiu edycji badań, najwyższe oczekiwania płacowe, w przypadku zmiany miejsca zamieszkania, deklarowali bezrobotni z wykształceniem zasadniczym zawodowym i niższym. Średnia minimalna płaca netto (we wszystkich edycjach), za którą skłonni byli zmienić miejsce zamieszkania w celu podjęcia pracy wahała się od kwoty 2 301 zł (maj 2007 r.) do 3 446 zł (listopad 2008 r.). Dla porównania, średnia minimalna płaca netto osób z wyższym wykształceniem była niższa średnio o 289 zł, a osób z wykształceniem średnim – o 343 zł. Średnią minimalną płacę netto oczekiwaną przez bezrobotnych w przypadku zmiany miejsca zamieszkania wg wykształcenia przedstawia rys. 5.13.

Rys. 5.13. **Średnia minimalna płaca netto oczekiwana w przypadku zmiany miejsca zamieszkania przez bezrobotnych wg wykształcenia**

We wszystkich przeprowadzonych edycjach badań, oczekiwana przez bezrobotnych płaca netto była wyższa od kwoty ustawowego wynagrodzenia minimalnego netto. Przy dojazdach do pracy do pół godziny oczekiwana płaca była wyższa o ponad połowę. W przypadku dojazdów do pracy nie dłuższych niż godzina w jedną stronę bezrobotni oczekiwali wynagrodzenia netto prawie dwa razy wyższego niż kwota ustawowego wynagrodzenia minimalnego. Przy zmianie miejsca zamieszkania, w celu podjęcia pracy, oczekiwana kwota wynagrodzenia była także wyższa (we wszystkich edycjach) od przeciętnego wynagrodzenia netto w sektorze przedsiębiorstw w województwie. Jednak w okresie od listopada 2009 roku do listopada 2010 roku, widać że różnica pomiędzy przeciętnym wynagrodzeniem netto w sektorze przedsiębiorstw a wynagrodzeniem oczekiwany przez ankietowanych w przypadku zmiany miejsca zamieszkania systematycznie się zmniejszała. W listopadzie 2010 roku różnica wynosiła 416 zł, natomiast w maju 2007 roku – 587 zł. Średnie minimalne wynagrodzenia netto bezrobotnych w poszczególnych edycjach przedstawia rys. 5.14.

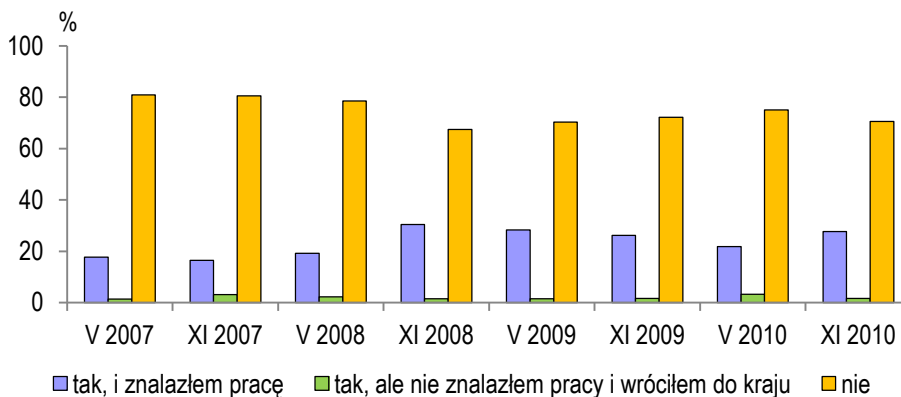
Rys. 5.14. **Oczekiwania płacowe bezrobotnych w poszczególnych edycjach**

W okresie czterech lat zdecydowana większość ankietowanych bezrobotnych nigdy nie wyjeżdżała za granicę w poszukiwaniu pracy. Wyjeżdżał średnio co czwarty ankietowany. O wyjazdach najczęściej informowali bezrobotni ankietowani w listopadzie 2008 roku (31,9% wskazań) i maju 2009 roku (29,8%), najrzadziej w maju i listopadzie 2007 roku (odpowiednio 19,1% i 19,5%). Wśród osób, które wyjechały większość znalazła pracę. Od listopada 2008 roku odsetek osób, które znalazły pracę za granicą wzrósł o ponad 10 pkt. proc. w porównaniu z poprzednimi edycjami i utrzy-

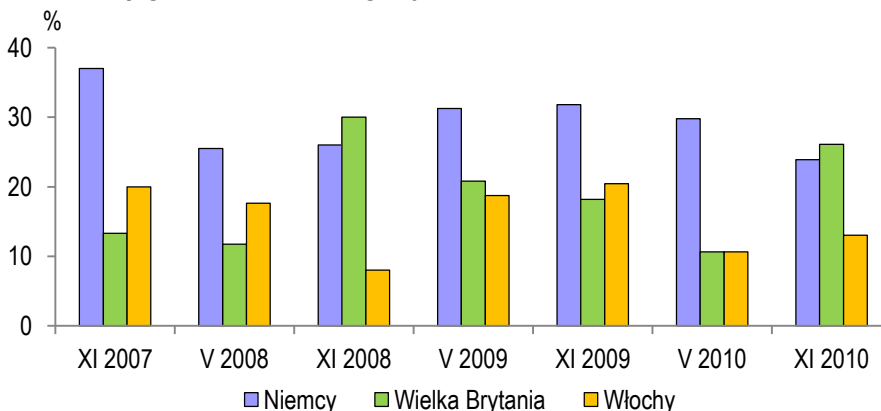
mywał się na zbliżonym poziomie (ok. 30,%) przez pozostałe badania. Wyjazdy ankietowanych za granicę w poszukiwaniu pracy przedstawia rys. 5.15.

Rys. 5.15. **Wyjazdy za granicę w poszukiwaniu pracy**

W poszukiwaniu pracy za granicą najczęściej wyjeżdżali bezrobotni z powiatu m. Lublin (największa ilość wskazań w listopadzie 2007 roku – 33,3%, maju 2008 roku – 26,7%, listopadzie 2009 roku – 37,5% i listopadzie 2010 roku – 46,7%) oraz z powiatów o stopie bezrobocia wyższej od stopy w województwie (najwięcej: listopad 2008 roku – 36,7% wskazań, maj 2009 roku – 42,6%, maj 2010 roku – 25,9%). W okresie od listopada 2007 roku do listopada 2010 roku²¹, kierunki wyjazdów bezrobotnych w poszukiwaniu pracy były podobne. Bezrobotni najczęściej wyjeżdżali do Niemiec, Wielkiej Brytanii i Włoch, w dalszej kolejności do Francji, Belgii, Holandii, Hiszpanii i Norwegii. Trzy główne kierunki migracji w poszczególnych edycjach przedstawia rys. 5.16.

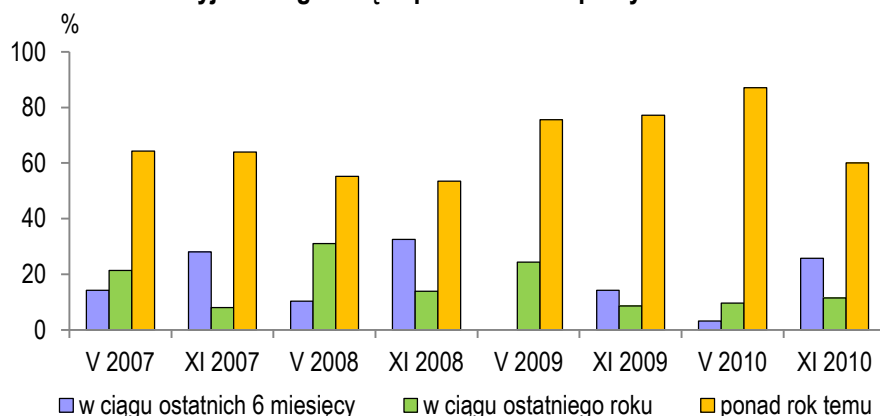
Rys. 5.16. **Trzy główne kierunki migracji**

²¹ W pierwszej edycji - maj 2007 roku ankietowanym nie zadawano pytania o kierunki migracji.

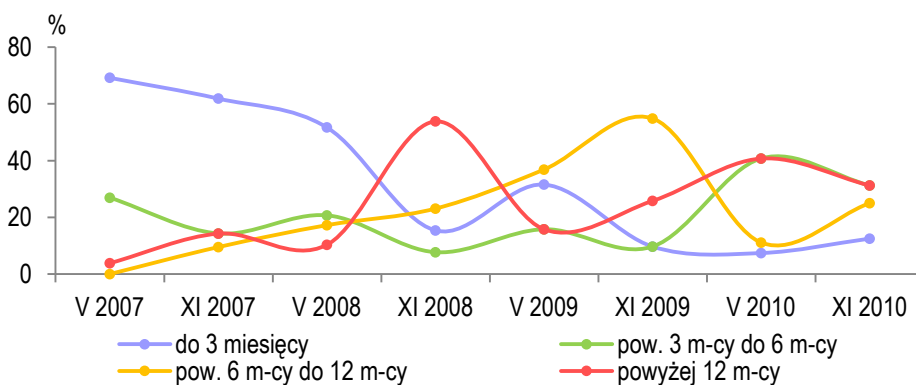
We wszystkich edycjach, większość respondentów, którzy przebywali za granicą w celach zarobkowych, wyjeżdżała ponad rok przed badaniem. Najwyższy odsetek tych wskazań wystąpił w maju 2010 r. (87,1%) i listopadzie 2009 roku (77,1%). W listopadzie 2008 roku prawie co trzeci ankietowany (32,6% - najwięcej spośród wszystkich edycji) wyjeżdżał za granicę w poszukiwaniu pracy w okresie ostatnich 6 miesięcy przed badaniem. W pozostałych edycjach odpowiedzi ankietowanych na to pytanie były zróżnicowane. Czas ostatniego wyjazdu za granicę w poszukiwaniu pracy w poszczególnych edycjach przedstawia rys. 5.17.

Rys. 5.17. **Ostatni wyjazd za granicę w poszukiwaniu pracy**

Okres przez jaki bezrobotni pracowali za granicą (podczas ostatniego wyjazdu) był również bardzo zróżnicowany. Do 3 miesięcy za granicą przebywało najwięcej bezrobotnych ankietowanych w maju i listopadzie 2007 roku oraz maju 2008 roku, ponad 3 do 6 miesięcy – w maju 2010 roku, ponad 6 do 12 miesięcy – w listopadzie 2009 roku i powyżej 12 miesięcy – w listopadzie 2008 roku. Długości pobytu bezrobotnych za granicą podczas ostatniego wyjazdu przedstawia rys. 5.18.

Rys. 5.18. **Długość ostatniego pobytu bezrobotnych za granicą**

Bezrobotni, którzy wyjeżdżali za granicę w celach zarobkowych jako najczęstszą przyczynę wyjazdów (we wszystkich edycjach badań) wskazywali znacznie wyższe zarobki niż w kraju. Na drugim miejscu (z wyjątkiem listopada 2008 r.) wymieniane były trudności w znalezieniu pracy w kraju. Wśród pozostałych przyczyn bezrobotni wymieniali również naukę języka, znacznie lepsze warunki pracy, a także chęć poznania innych krajów. Procentowy rozkład odpowiedzi (respondenci mogli zaznaczyć do trzech odpowiedzi) na temat głównych przesłanek wyboru pracy za granicą w poszczególnych edycjach zawiera poniższa tabl. 5.16.

Tabl. 5.16. **Przesłanki wyboru pracy za granicą (w %)**

Wyszczególnienie	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009	XI 2009	V 2010	XI 2010
Nie mogę znaleźć pracy w kraju	24,6	18,0	21,0	9,2	29,6	23,7	19,1	16,3
Znacznie wyższe zarobki	36,1	37,7	30,7	40,2	32,1	49,2	41,3	35,0
Znacznie lepsze warunki pracy	9,8	13,1	14,5	10,4	9,9	5,1	9,5	11,3
Większe możliwości rozwoju	6,6	3,3	8,1	4,6	3,7	1,7	4,8	2,5
Nauka języka	13,1	14,8	12,9	18,4	13,6	8,5	9,5	15,0
Chęć poznania innych krajów	4,9	6,6	9,7	9,2	8,6	10,2	12,7	13,8
Zamierzam podjąć za granicą naukę	-	-	1,6	-	-	-	-	1,3
Inne przyczyny	4,9	6,6	1,6	5,8	2,5	1,7	3,2	2,5
Brak odpowiedzi	-	-	-	2,3	-	-	-	2,5

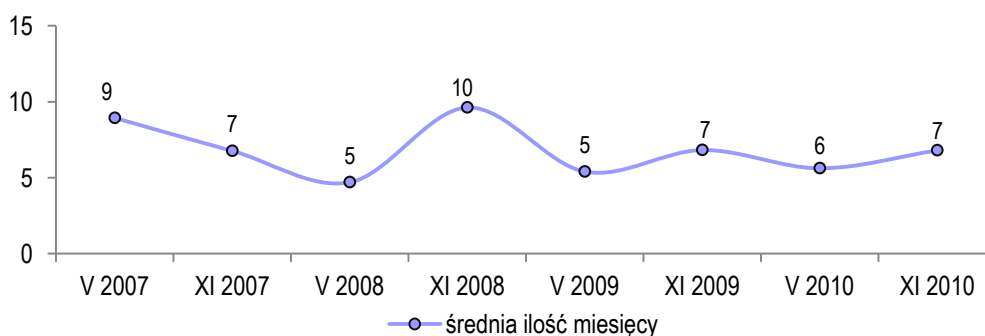
Chęć wyjazdu za granicę, w ciągu najbliższych sześciu miesięcy od daty przeprowadzenia badania, deklarował średnio co ósmy ankietowany. We wszystkich edycjach odsetek ten wahał się od 8,9% w maju 2010 roku do 15,1% w listopadzie 2009 roku. Bezrobotni z powiatów o stopie bezrobocia wyższej od stopy w województwie częściej deklarowali zamiar wyjazdu za granicę niż osoby z powiatów o stopie bezrobocia niższej od wojewódzkiej oraz miasta Lublin. Najwyższy odsetek odnotowano w listopadzie 2010 roku (17,3%), najniższy – w listopadzie 2007 roku (8,6%). Ankietowani, którzy planowali wyjazd w najbliższym czasie (6 miesięcy od daty przeprowadzenia badania) za granicę w poszukiwaniu pracy, jako główny powód wskazywali, tak jak wcześniej wyjeżdżający w celach zarobkowych, znacznie wyższe zarobki niż w kraju. Tylko w maju 2009 roku i listopadzie 2010 roku ankietowani jako główny powód wskazywali brak pracy w kraju. W listopadzie 2010 roku odsetek tych wskazań był aż o 20,5 pkt proc. wyższy od wskazań w pierwszej edycji. Wśród innych przyczyn bezrobotni wymieniali, tak jak wcześniej wyjeżdżający w celach zarobkowych, naukę języka i znacznie lepsze warunki pracy. Procentowy rozkład odpowiedzi²² dotyczących głównych przesłanek planowanego wyjazdu w poszczególnych edycjach zawiera tabl. 5.17.

²² Ankietowani mogli wskazać maksymalnie trzy odpowiedzi.

Tabl. 5.17. **Przesłanki planowanych wyjazdów za granicę w poszukiwaniu pracy (w %)**

Wyszczególnienie	V 2007	XI 2007	V 2008	XI 2008	V 2009	XI 2009	V 2010	XI 2010
Nie mogę znaleźć pracy w kraju	20,0	15,4	21,2	18,8	38,2	20,0	21,7	40,5
Znacznie wyższe zarobki	34,6	30,8	36,4	37,5	20,6	48,6	34,8	29,7
Znacznie lepsze warunki pracy	9,1	20,5	6,1	18,8	8,8	5,7	8,7	13,5
Większe możliwości rozwoju	5,5	2,6	3,0	3,1	5,9	2,9	4,4	2,7
Nauka języka	14,6	12,8	15,2	9,4	8,8	17,1	8,7	10,8
Chęć poznania innych krajów	3,6	-	9,1	-	5,9	-	13,0	2,7
Zamierzam podjąć za granicą naukę	1,8	-	-	3,1	-	-	-	-
Za granicą pracują już krewni (znajomi)	7,3	10,3	9,1	6,3	11,8	2,9	8,7	-
Inne przyczyny	3,6	7,7	-	3,1	-	-	-	-
Brak odpowiedzi	0,0	0,0	-	-	-	2,9	-	-

We wszystkich edycjach badań zdecydowana większość bezrobotnych, którzy zamierzali wyjechać za granicę w celach zarobkowych, planowała wyjazd na określony czas. Odsetek tych wskazań wahał się od 77,3% w pierwszej edycji badań do 100,0% w maju 2010 roku. Przeciętny deklarowany czas pobytu za granicą wynosił od ok. 5 miesięcy w maju 2008 roku do ok. 10 miesięcy w listopadzie 2008 roku. Średni okres planowanych wyjazdów za granicę w poszczególnych edycjach przedstawia rys. 5.19.

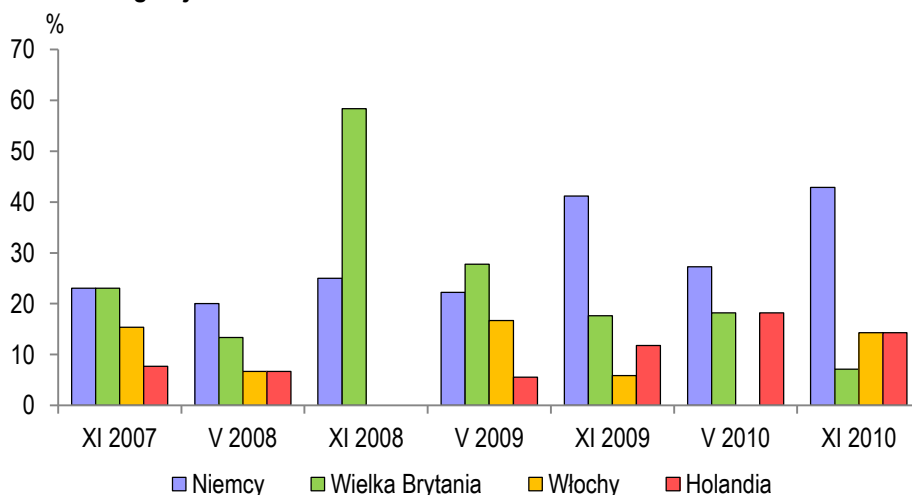
Rys. 5.19. **Średni okres planowanych wyjazdów za granicę w miesiącach**

Tylko w czterech z ośmiu edycji badań, bezrobotni zamierzali wyjechać do pracy za granicę (w ciągu najbliższych 6 miesięcy) z zamiarem pozostania tam na stałe (maj 2007 – 18,2%, listopad 2007 roku – 7,1%, listopad 2008 roku – 13,3% i listopad 2010 roku – 5,9%). Większość takich osób pochodziła z powiatów o stopie bezrobocia wyższej od stopy w województwie (najwyższy odsetek odnotowano w listopadzie 2007 roku – 33,3%). Bezrobotni, którzy zamierzali wyjechać do pracy za granicę w ciągu 6 miesięcy od daty przeprowadzenia badania, najczęściej wskazywali jako kraje docelowe: Niemcy, Wielką Brytanię, Holandię i Włochy. W ostatnim badaniu

(listopad 2010 roku) zauważalny był wzrost zainteresowania wyjazdami do Niemiec. W stosunku do edycji z listopada 2007 roku²³, prawie dwukrotnie zwiększył się odsetek tych wskazań (z 23,1% do 42,9% w listopadzie 2010 roku). Zmniejszyło się natomiast zainteresowanie Wielką Brytanią. W ostatnim badaniu odsetek bezrobotnych, którzy wskazali ten kraj, był ponad trzykrotnie niższy niż w listopadzie 2007 roku (23,1%) i wynosił 7,1%. Rozkład odpowiedzi ankietowanych dotyczący czterech głównych kierunków planowanej migracji przedstawia rys. 5.20.

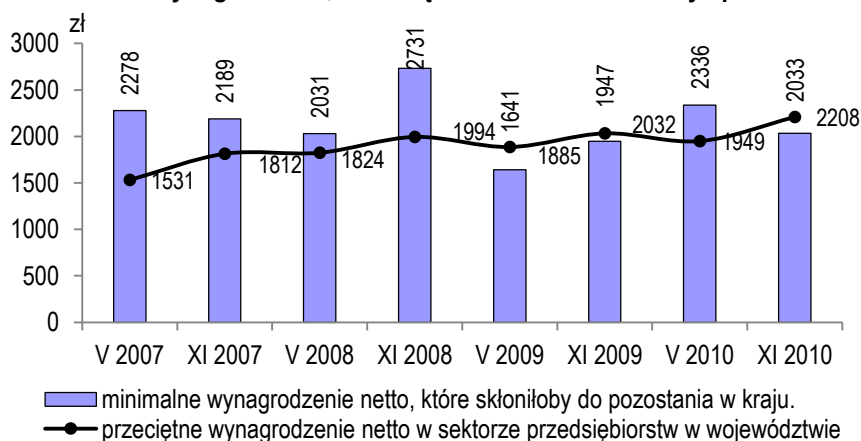
Rys. 5.20. **Rozkład odpowiedzi dotyczący czterech głównych kierunków planowanej migracji**

Przeciętne minimalne wynagrodzenie netto, które skłoniłoby bezrobotnych, planujących wyjazd za granicę w celach zarobkowych do pozostania w kraju, wynosiło w poszczególnych edycjach najwięcej – 2 731 zł (listopad 2008 roku), najmniej - 1 641 zł (maj 2009 roku). Jest to duży (o ok. 60%) spadek średniej oczekiwanej płacy netto z badania na badanie. W ostatniej edycji oczekiwania płacowe ankietowanych były niższe niż na początku badań. W listopadzie 2010 roku bezrobotni byli skłonni pozostać w kraju nawet za kwotę niższą (o 175 zł) niż przeciętne wynagrodzenie netto w sektorze przedsiębiorstw w województwie. Kwota ta była również niższa (o 245 zł) w stosunku do pierwszego badania (maj 2007 roku). Wysokość przeciętnego minimalnego wynagrodzenia netto, które skłoniłoby ankietowanych do pozostania w kraju przedstawia rys. 5.21.

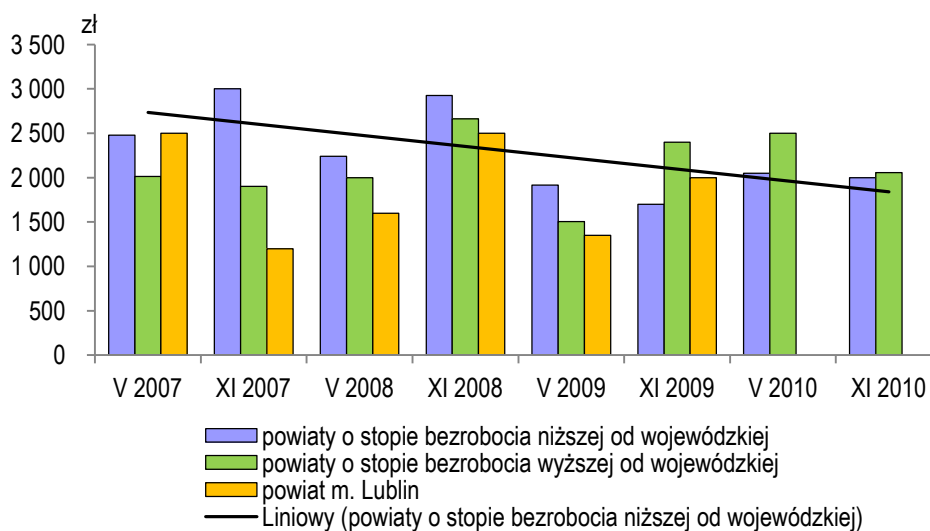
²³ W pierwszej analizowanej edycji - maj 2007 roku ankietowanym nie zadawano pytania o kierunki planowanej migracji.

Rys. 5.21. Kwota wynagrodzenia, za którą ankietowani skłonni byli pozostania w kraju

Odpowiedzi ankietowanych bezrobotnych pochodzących z powiatów o stopie bezrobocia niższej od stopy w województwie również wskazywały na tendencję spadkową ich oczekiwań płacowych. Przez dwa i pół roku oczekiwane przez nich minimalne wynagrodzenie netto było wyższe od oczekiwań bezrobotnych z pozostałych powiatów. Od listopada 2009 roku do listopada 2010 roku wyższe od bezrobotnych z powiatów o stopie bezrobocia niższej od stopy w województwie oraz z powiatu stołecznego oczekiwania mieli bezrobotni z powiatów o stopie bezrobocia wyższej od stopy w województwie. Wysokość minimalnego wynagrodzenia netto, które skłoniłoby do pozostania w kraju wg powiatów przedstawia rys. 5.22.

Rys. 5.22. Przeciętne minimalne wynagrodzenie netto, które skłoniłoby bezrobotnych do pozostania w kraju wg powiatów

Biorąc pod uwagę wykształcenie, najwyższej przeciętnej płacy netto, która skłoniłaby do pozostania w kraju oczekiwali bezrobotni z wykształceniem zasadniczym zawodowym i niższym. Byli oni skłonni pozostać w kraju przy średnim minimalnym wynagrodzeniu od 1 811 zł (maj 2009 roku) do 2 882 zł (listopad 2008 roku). Jednak i tutaj była widoczna tendencja spadkowa. W listopadzie 2010 roku kwota przeciętnej minimalnej płacy netto była niższa o 527 zł w stosunku do pierwszego badania.

Rozdział 6

Analiza przestrzennego zróżnicowania regionalnych i lokalnych rynków pracy

Celem ostatniego rozdziału niniejszej publikacji jest próba dokonania typologii oraz stworzenia rankingu regionalnych rynków pracy w Polsce (na poziomie województw) oraz lokalnych rynków pracy na obszarze województwa lubelskiego (w przekroju powiatowym). Powyższy cel zrealizowany zostanie przy wykorzystaniu dwóch metod taksonomicznych – analizy skupień (metoda Warda) oraz wielowymiarowej analizy porównawczej. Dzięki takiemu podejściu możliwe stanie się wyróżnienie, delimitacja oraz scharakteryzowanie typów regionalnych rynków pracy w Polsce oraz lokalnych rynków pracy w województwie lubelskim w oparciu o ich wspólne cechy. Świadomość istnienia tych podobieństw może stanowić punkt wyjścia dla władz samorządowych do opracowania odpowiednich wspólnych mechanizmów i instrumentów wsparcia rynku pracy oraz przeciwdziałania bezrobociu. Z kolei wykorzystanie wielowymiarowej analizy porównawczej pozwoli na uzyskanie odpowiedzi na pytanie, które z województw w Polsce oraz powiatów w województwie lubelskim charakteryzują się najlepszą sytuacją na rynku pracy. Wykorzystane dla tego celu wskaźniki syntetyczne pozwolą na sporządzenie rankingu badanych województw oraz powiatów z terenu województwa lubelskiego ze względu na sytuację na rynku pracy w roku 2010.

Oczywiście wykorzystanie modeli taksonomicznych, w tym oparcie niniejszej analizy na miarach syntetycznych nie jest podejściem doskonałym i pociąga za sobą określone skutki. Nie ulega wątpliwości, że zastosowanie metod taksonomicznych wiąże się z uzyskaniem jedynie pewnego uproszczonego opisu fragmentu rzeczywistości, pozwalając na uwypuklenie wyłącznie najważniejszych czynników przesądzających o ostatecznym wyniku analizy. Z drugiej strony wykorzystanie metod taksonomicznych pozwala na kwantyfikację, a więc ujęcie za pomocą zaledwie jednego wskaźnika stanu rzeczywistości, którego opis analityczny wymagałby użycia kilku cech (*Potencjał ekonomiczny...* 2005). Taki jest też cel niniejszej analizy, w związku z czym dobór wyżej wymienionych metod wydaje się w pełni uzasadniony.

6.1. Rynek pracy w województwie lubelskim na tle pozostałych województw

Biorąc pod uwagę przeanalizowane w niniejszej publikacji aspekty rynku pracy, dokonano typologii województw według zróżnicowania regionalnych rynków pracy. Punktem wyjścia dla dalszej analizy stał się dobór odpowiednich zmiennych objaśniających, opisujących w możliwie najszerszy sposób analizowane zjawiska, różnicujące badane jednostki terytorialne przy jednoczesnym niskim poziomie wskaźnika korelacji. W wyniku analizy dostępnych wskaźników dokonano wyboru następujących zmiennych opisujących rynki pracy w przekroju wojewódzkim:

- x_1 – współczynnik aktywności zawodowej – obliczony jako procentowy udział aktywnych zawodowo w ogólnej liczbie ludności na podstawie BAEL;
- x_2 – liczbę pracujących w gospodarce narodowej na 1000 mieszkańców (średniorocznie);
- x_3 – przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej;
- x_4 – liczbę osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców;
- x_5 – udział pracujących w sektorze rolniczym w liczbie pracujących ogółem;
- x_6 – udział osób pracujących w sektorze publicznym gospodarki narodowej;
- x_7 – udział pracujących po raz pierwszy absolwentów szkół wyższych w liczbie absolwentów ogółem;
- x_8 – stopa bezrobocia rejestrowanego (średniorocznie);
- x_9 – udział bezrobotnych zarejestrowanych pozostających bez pracy ponad rok w liczbie bezrobotnych ogółem.

W celu określenia podobieństw pomiędzy wojewódzkimi rynkami pracy oraz stworzenia ich typologii posłużono się metodą Warda, należąca do grupy metod aglomeracyjnych. Wykorzystuje ona analizę wariancji w celu oszacowania odległości między skupieniami. Odległości nowego skupienia od wszystkich pozostałych wyznaczone są za pomocą odległości euklidesowej. Celem wykorzystanej analizy skupień było stworzenie takiej typologii badanych województw, aby stopień ich powiązania z województwami należącymi do tej samej grupy był jak największy, a z województwami z pozostałych grup jak najmniejszy.

Pierwszym etapem analizy stało się wyznaczenie macierzy odległości o wymiarach $n \times n$, zawierającej odległości każdej pary województw. Następnie wyszukano te pary województw (a w dalszej części skupień), dla których wzajemna odległość była najmniejsza. Przyjmując, że porównywane ze sobą pary województw miały oznaczenie „p” i „q” to $p > q$. W dalszej kolejności w każdym przypadku „p” i „q” łączone były w jedno nowe skupienie, które przyjmowało pozycje o numerze „p”. Jednocześnie

usuwano województwo (lub skupienie województw) o numerze „q”, zmniejszając numery skupień o numerze od niego wyższym o jeden. Ostatnim etapem przeprowadzonej analizy stało się wyznaczenie odległości nowego skupienia od każdego pozostałego według wzoru:

$$D_{pr} = a_1 \cdot d_{pr} + a_2 \cdot d_{qr} + b \cdot d_{pq}$$

gdzie:

- r – przebiega numery skupień różne od "p" i "q"
- D_{pr} – odległość nowego skupienia od skupienia o numerze "r"
- d_{pr} – odległość pierwotnego skupienia "p" od skupienia "r"
- d_{qr} – odległość pierwotnego skupienia "q" od skupienia "r"
- d_{pq} – wzajemna odległość pierwotnych skupień "p" i "q"
- a_1, a_2, b – parametry, które w metodzie Warda oblicza się na podstawie wzorów:

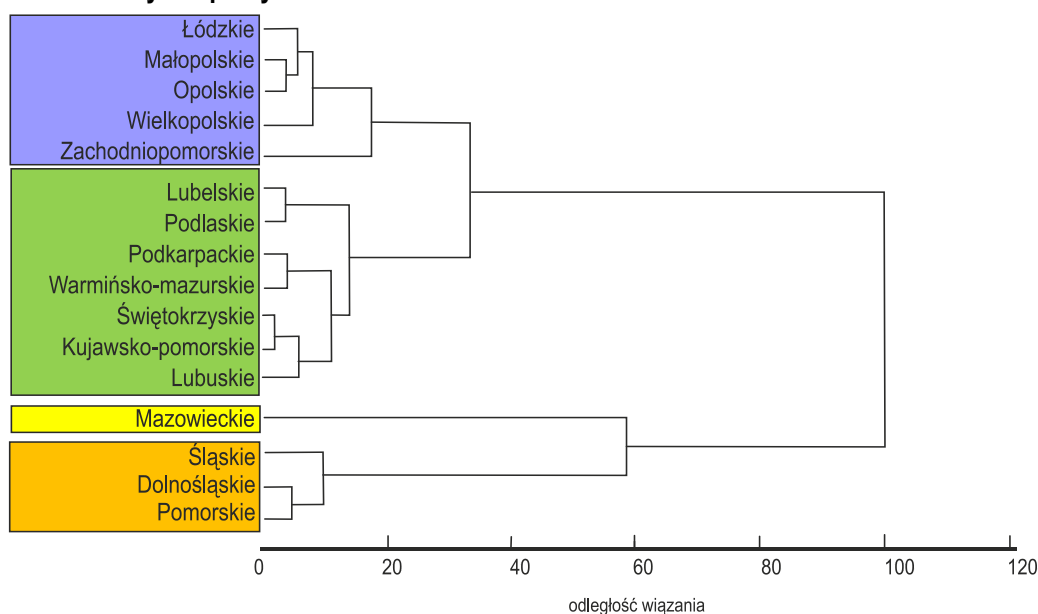
$$a_1 = \frac{n_p + n_r}{n_p + n_q + n_r}$$

$$a_2 = \frac{n_p + n_r}{n_p + n_q + n_r}$$

$$b = \frac{-n_r}{n_p + n_q + n_r}$$

Otrzymane wyniki zaprezentowane zostały na rys. 6.1.

Rys. 6.1. Wyniki analizy skupień województw ze względu na sytuację na regionalnym rynku pracy

Analiza wyników pozwala wyróżnić cztery skupienia – a w kontekście celów niniejszej publikacji – cztery typy (klasy) województw w Polsce pod względem sytuacji na rynku pracy.

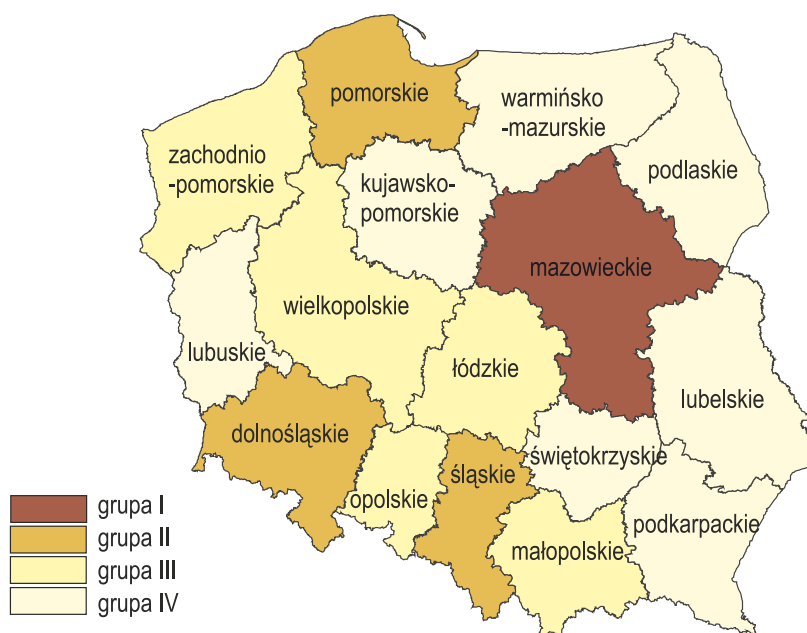
Pierwsza grupa jest jednoelementowa. Należy do niej wyłącznie województwo mazowieckie. Charakteryzuje się ono najlepszą sytuacją na regionalnym rynku pracy, wyróżniając się najwyższym współczynnikiem aktywności zawodowej (58,5) i liczbą osób pracujących w gospodarce narodowej na 1000 mieszkańców (428,3), najwyższym przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniem brutto (4031,95 zł, czyli prawie 125 % średniej krajowej), najwyższym odsetkiem pracujących po raz pierwszy absolwentów szkół wyższych w odniesieniu do liczby absolwentów szkół wyższych ogółem, drugim w skali kraju odsetkiem osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą oraz jedną z najniższych stóp bezrobocia rejestrowanego (zaledwie 9,3% w 2010 roku w ujęciu średniorocznym). Należy jednak pamiętać, że o specyfice województwa mazowieckiego przesądza w dużej mierze sytuacja na rynku pracy w samej Warszawie.

Do grupy drugiej należy zaliczyć trzy badane województwa, mianowicie śląskie, dolnośląskie oraz pomorskie. O przynależności do tej grupy przesądziło wysokie przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (powyżej średniej krajowej), znaczna liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, a także najniższy odsetek osób pracujących w rolnictwie. Bez wątplenia o przynależności do tej grupy województw przesądzała również relatywnie korzystna sytuacja pod względem udziału długotrwale bezrobotnych w liczbie osób bezrobotnych ogółem. Należy przy tym podkreślić, że każde z województw, które weszło w skład tego skupienia charakteryzuje się pewną specyfiką (np. duży udział osób zatrudnionych w przemyśle w przypadku województwa śląskiego) i może być rozpatrywane oddzielnie.

Jeszcze bardziej jest to zauważalne w przypadku analizy grupy trzeciej, do której zaliczone zostały województwa łódzkie, małopolskie, opolskie, wielkopolskie i zachodniopomorskie. Wspólną cechą wyróżnionej grupy jest przede wszystkim umiarkowanie wysoki poziom przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto. Grupa ta charakteryzuje się jednak najmniejszą spójnością wewnętrzną. Szczególnie wiele cech odmiennych wykazują dwa wyróżniające się na jej tle, choć zaliczone do niej województwa – wielkopolskie oraz zachodniopomorskie. Województwo wielkopolskie cechuje przede wszystkim najwyższy po województwie mazowieckim wskaźnik aktywności zawodowej w kraju (58,2), bardzo wysoki udział osób pracujących na 1000 mieszkańców (386,4), a także najniższy w kraju odsetek osób pracujących w sektorze publicznym (24,6 %) oraz najniższa stopa bezrobocia rejestrowanego (9,1 %). W przeciwieństwie do charakteryzującego się bardzo dobrą kondycją województwa wielkopolskiego, województwo zachodniopomorskie cechuje najniższy w kraju poziom wskaźnika aktywności zawodowej (52,7), jeden z najniższych udziałów osób pracują-

cych na 1000 mieszkańców (299,9) oraz jedna z najwyższych w kraju stopa bezrobocia rejestrowanego (16,5 %).

Rys. 6.2. **Typologia województw ze względu na sytuację na regionalnym rynku pracy w oparciu o wyniki analizy skupień**

Na ostatnią, najliczniejszą grupę, składa się aż siedem województw, w tym województwo lubelskie. Oprócz niego w czwartym wyróżnionym skupieniu znalazło się województwo podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, kujawsko-pomorskie, warmińsko-mazurskie oraz lubuskie. Województwa te wykazują wiele cech wspólnych: charakteryzuje je najniższy poziom przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w kraju (od 2722,00 zł w województwie warmińsko-mazurskim do 2922,60 zł w województwie lubelskim), natomiast liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców kształtuje się znacznie poniżej średniej krajowej (746,2). Województwa te cechuje przy tym najwyższa w kraju stopa bezrobocia rejestrowanego oraz znaczny odsetek osób pozostających bez pracy ponad rok. Dostrzegalne są również istotne zapóźnienia strukturalne rynków pracy województw zaliczonych do tej grupy, o czym świadczy najwyższy w kraju odsetek osób pracujących w rolnictwie oraz udział osób pracujących w sektorze publicznym. W obu przypadkach pozytywnym wyjątkiem jest województwo lubuskie – dla którego wartość wskaźnika zatrudnienia w rolnictwie wyniosła 10,2%, natomiast wskaźnik pracujących w sektorze

publicznym - 30,7%. Na przeciwległym biegunie uplasowało się województwo lubelskie, w przypadku którego 37,7% osób pracuje w sektorze rolniczym, jednocześnie 40,7% osób pracuje w sektorze publicznym.

Typologia województw ze względu na sytuację na regionalnym rynku pracy, stanowiąca wynik powyższej analizy, została zaprezentowana na rys. 6.2.

W drugiej części rozdziału zaprezentowana została analiza wybranych danych, która poprzez wyliczenie odpowiednich miar syntetycznych, pozwoliła na sporządzenie rankingu województw ze względu na sytuację na regionalnym rynku pracy oraz na ulokowanie rynku pracy w województwie lubelskim na tle innych regionów w kraju.

W celu określenia różnic pomiędzy wojewódzkimi rynkami pracy posłużono się metodą wielowymiarowej analizy porównawczej (Strahl 1990, Hellwig 1968, Pluta 1977). W tym celu badane zmienne wyrażone w postaci wskaźników zostały podzielone na stymulanty, a więc zjawiska, dla których im wyższa wartość liczbową tym bardziej pozytywny wpływ na rynek pracy oraz destymulanty, a więc zmienne których wysoki wynik świadczy negatywnie o sytuacji na danym rynku pracy.

Do budowy wskaźnika syntetycznego wykorzystano metodę względnych odległości od wzorca. Na jej podstawie dla każdego miernika obliczono tzw. względną odległość od wzorca według poniższych wzorów:

$$1) \quad y_{ij}^S = \frac{100 (y_{ij} - y_{i \min})}{y_{i \max} - y_{i \min}}$$

gdy j należy do S

$$2) \quad y_{ij}^D = \frac{100 (y_{ij} - X_{i \min})}{y_{i \max} - y_{i \min}}$$

gdy j należy do D

gdzie:

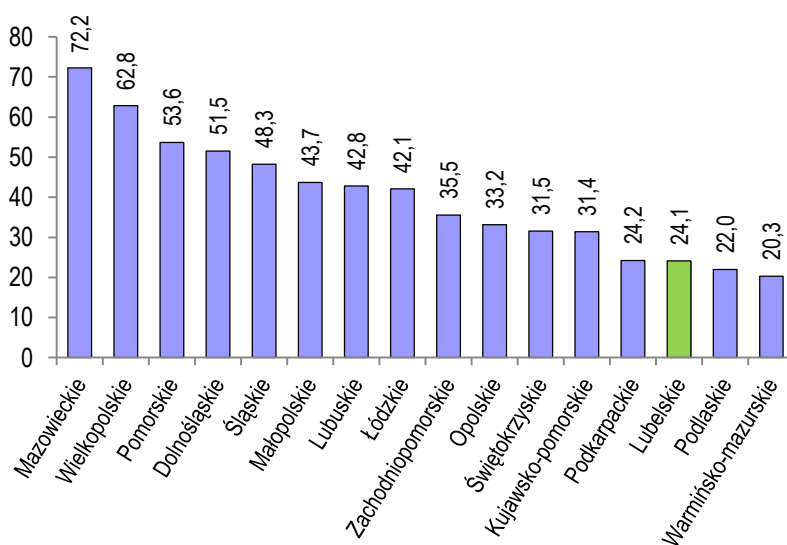
y_{ij}	- jest wartością j -tej cechy w i -tej jednostce terytorialnej (dla $i = 1, 2, \dots, k$)
$y_{i \max}$	- stanowi najwyższą spośród badanych jednostek terytorialnych wartość i -tego miernika
$y_{i \min}$	- stanowi najniższą spośród badanych jednostek terytorialnych wartość i -tego miernika
S	- stanowi zbiór stymulant (dla $j = 1, 2, \dots, n$)
D	- stanowi zbiór destymulant (dla $j = 1, 2, \dots, m$)

Kolejnym etapem analizy było obliczenie unormowanego wskaźnika syntetycznego dla każdego województwa w Polsce według poniższego wzoru:

$$S_{U_i} = \frac{\sum_{j=1}^n y_{ij}^S + \sum_{j=1}^n y_{ij}^D}{n + m}$$

Rezultatem wielowymiarowej analizy porównawczej stał się ranking województw z punktu widzenia sytuacji na regionalnym rynku pracy. Jego wyniki zostały przedstawione na rys. 6.3.

Rys. 6.3. **Ranking województw ze względu na sytuację na regionalnym rynku pracy w oparciu o wyniki wielowymiarowej analizy porównawczej**

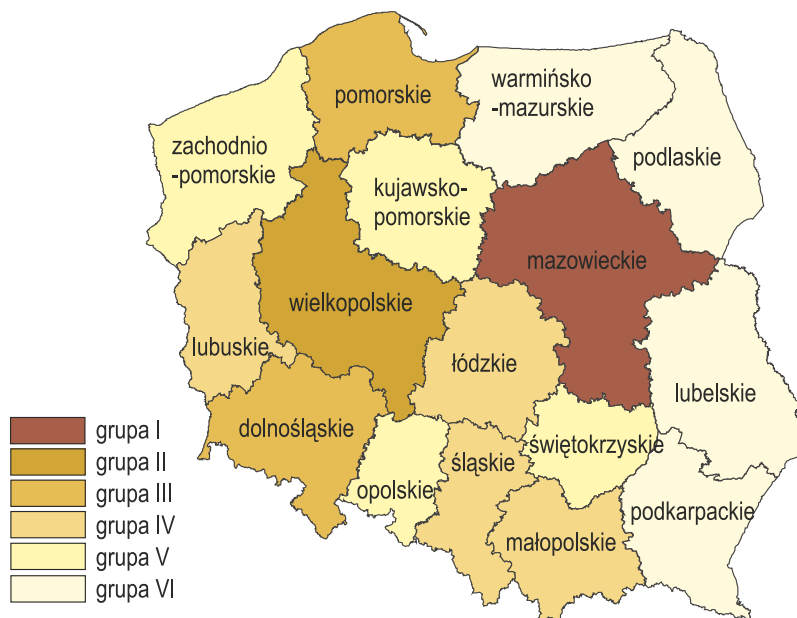

Biorąc pod uwagę sytuację na rynku pracy, niekwestionowanym liderem okazało się województwo mazowieckie (wartość wskaźnika syntetycznego – 72,2). O pierwszej lokacie Mazowsza przesądziły wymienione wcześniej cechy, takie jak najwyższy współczynnik aktywności zawodowej, liczba osób pracujących w gospodarce narodowej na 1000 mieszkańców, najwyższe przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto, najwyższy odsetek pracujących po raz pierwszy absolwentów szkół wyższych w odniesieniu do liczby absolwentów szkół wyższych ogółem, bardzo wysoka liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą oraz jedną z najniższych w kraju wartość stopy bezrobocia rejestrowanego. Tuż za województwem mazowieckim uplasowało się województwo wielkopolskie (62,8), charakteryzujące się najniższą stopą bezrobocia rejestrowanego w kraju oraz najniższym odsetkiem osób pracujących w sektorze publicznym, co świadczy o niezwykle dobrej kondycji gospo-

darczej województwa. Ponadto na uwagę zasługuje druga pozycja województwa w kraju pod względem wskaźnika aktywności zawodowej oraz liczby pracujących na 1000 mieszkańców województwa. Na kolejnych miejscach uplasowały się województwa pomorskie (53,6), dolnośląskie (51,5), śląskie (48,3) oraz małopolskie (43,7).

Będące przedmiotem niniejszej analizy województwo lubelskie uplasowało się na odległej, czternastej pozycji, osiągając wartość wskaźnika syntetycznego na poziomie 24,1. Gorszą sytuacją na regionalnym rynku pracy charakteryzowało się wyłącznie województwo warmińsko-mazurskie (ostatnia lokata z wynikiem 20,3) oraz województwo podlaskie (22,0). O tak odległej pozycji województwa lubelskiego na tle pozostałych regionów kraju przesądził przede wszystkim najwyższy w kraju odsetek osób pracujących w rolnictwie oraz najwyższy odsetek osób pracujących w sektorze publicznym. Świadczy to przede wszystkim o złej kondycji sektora prywatnego w województwie, w którym instytucje publiczne stają się niezwykle ważnym pracodawcą. Z kolei wysoki udział pracujących w sektorze rolniczym wskazuje nie tylko na zapóźnienia strukturalne w województwie, ale i na wysokie bezrobocie ukryte, przesądzające o relatywnie niskiej stopie bezrobocia rejestrowanego. O poziomie aktywności gospodarczej mieszkańców województwa niekorzystnie świadczy również wskaźnik liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców (592,3), wyższy jedynie od województwa podkarpackiego, przy średniej krajowej oscylującej wokół wartości 746. Negatywnie o rynku pracy w analizowanym województwie świadczy również liczba bezrobotnych zarejestrowanych pozostających bez pracy ponad rok w stosunku do ogółu zarejestrowanych bezrobotnych (32,2). Pociąga to za sobą liczne negatywne konsekwencje zarówno w sferze zawodowej i materialnej, jak również społecznej i psychologicznej. Wskaźnik ten świadczy również o małej chłonności i elastyczności regionalnego rynku pracy w województwie lubelskim. Na uwagę zasługuje również najniższa w kraju (obok województwa opolskiego) wartość wskaźnika pracujących po raz pierwszy absolwentów szkół wyższych w odniesieniu do ogółu absolwentów w badanym roku. Wynik taki świadczy o bardzo niskim poziomie możliwości absorpcyjnych regionalnego rynku pracy w odniesieniu do absolwentów licznych lubelskich uczelni. W związku z brakiem perspektywy zatrudnienia w województwie są oni w wielu przypadkach zmuszeni do poszukiwania pracy poza jego granicami.

Rys. 6.4. **Typologia województw ze względu na sytuację na regionalnym rynku pracy w oparciu o wyniki wielowymiarowej analizy porównawczej**

Na podstawie wyników wielowymiarowej analizy porównawczej dokonano podziału województw na 6 klas ze względu na sytuację na regionalnym rynku pracy. Przedstawiona poniżej typologia różni się od poprzedniej tym, że jej poszczególne klasy prezentują przedziały wartości wskaźnika syntetycznego, nie aspirując do ukazywania podobieństw pomiędzy charakterystykami omawianych jednostek administracyjnych. W ramach grupy I (przedział punktowy > 70) znalazło się województwo mazowieckie, w grupie II (przedział punktowy: 60-70) ujęte zostało województwo wielkopolskie. W kolejnej grupie III (przedział 50-60) znalazły się dwa województwa – pomorskie oraz dolnośląskie. Następną grupą IV (przedział 40-50) objęła województwa śląskie, małopolskie, lubuskie i łódzkie, natomiast w grupie V (przedział punktowy 30-40) ulokowano województwo zachodniopomorskie, opolskie, świętokrzyskie oraz kujawsko-pomorskie. W skład ostatniej, VI grupy (przedział punktowy <30) charakteryzującej się najtrudniejszą sytuacją na regionalnym rynku pracy weszły cztery województwa położone na obszarze Polski wschodniej: podkarpackie, lubelskie, podlaskie oraz warmińsko-mazurskie.

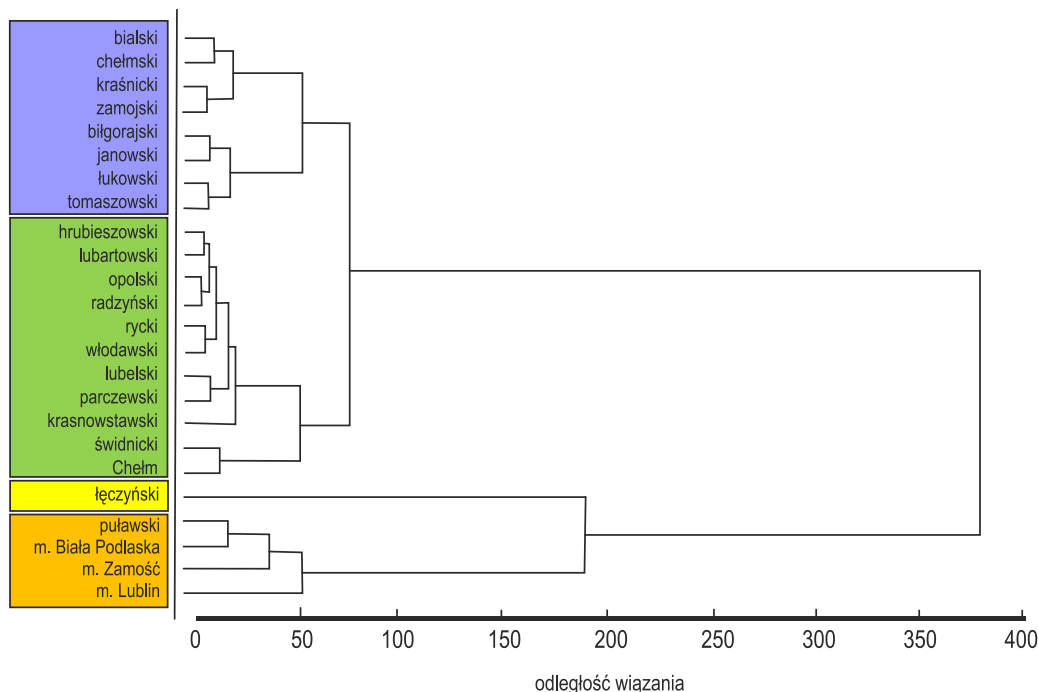
6.2. Przestrzenne zróżnicowania lokalnych rynków pracy w województwie lubelskim

Analogicznie do analizy regionalnych rynków pracy w Polsce w przekroju wojewódzkim dokonana została typologia powiatów województwa lubelskiego według zróżnicowania lokalnych rynków pracy. Punktem wyjścia stał się dobór odpowiednich zmiennych objaśniających, opisujących w możliwie najszerszy sposób analizowane zjawiska oraz różnicujące badane jednostki terytorialne. W wyniku analizy dostępnych wskaźników na badanym poziomie agregacji, dokonano wyboru następujących zmiennych opisujących lokalne rynki pracy w województwie lubelskim w przekroju powiatowym:

- x_1 – przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto;
- x_2 – liczba pracujących w gospodarce narodowej na 1000 mieszkańców (średniorocznie);
- x_3 – udział osób pracujących w sektorze publicznym gospodarki narodowej;
- x_4 – udział pracujących w sektorze rolniczym w liczbie pracujących ogółem;
- x_5 – udział pracujących w sektorze przemysłowym w liczbie pracujących ogółem;
- x_6 – udział pracujących w sektorze usługowym (połączone sekcje G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R i S według PKD 2007) w liczbie pracujących ogółem;
- x_7 – liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców;
- x_8 – stopa bezrobocia rejestrowanego (średniorocznie);
- x_9 – udział bezrobotnych zarejestrowanych pozostających bez pracy ponad rok w liczbie bezrobotnych ogółem;
- x_{10} – stosunek nowo zarejestrowanych bezrobotnych do liczby wyrejestrowanych bezrobotnych.

Przy zastosowaniu scharakteryzowanej w podrozdziale 2.1 analizy skupień według metody Warda, możliwe stało się wyróżnienie typów lokalnych rynków pracy w województwie lubelskim w oparciu o ich wspólne cechy. Wyniki przeprowadzonej analizy przedstawia rys. 6.5.

Rys. 6.5. Wyniki analizy skupień powiatów ze względu na sytuację na regionalnym rynku pracy

Analiza wyników przeprowadzonej analizy wskazuje na możliwość wyodrębnienia czterech skupień odnoszących się do czterech klas (typów) powiatów województwa lubelskiego ze względu na sytuację na rynku pracy.

Pierwsza klasa posiada wyraźny miejski charakter. Znalazły się w niej trzy miasta na prawach powiatu: Lublin, Zamość oraz Biała Podlaska, a także powiat puławski, ze stolicą stanowiącą ważny ośrodek miejski w skali subregionalnej i ogólnowojewódzkiej. Grupę tę wyróżnia najniższy udział osób pracujących w sektorze rolniczym (za wyjątkiem powiatu puławskiego, w skład którego wchodzi obszerne tereny wiejskie), a także duży odsetek pracujących w sektorze przemysłowym (od 19,4 w przypadku Zamościa do 24,5 w przypadku powiatu puławskiego) i w sektorze usług²⁴ (od 37,1 w przypadku powiatu puławskiego do prawie 76 w przypadku miasta Lublin). O istotnych funkcjach administracyjnych miast zakwalifikowanych do omawianej grupy świadczy wysoki odsetek osób pracujących w sektorze publicznym, wahający się od 35,1 w przypadku powiatu puławskiego do 43,3 w mieście Lublin. Na uwagę zasługuje również najwyższy w skali województwa wskaźnik liczby osób fi-

²⁴ Jako sektor usług przyjęto połączone sekcje G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R i S według PKD 2007.

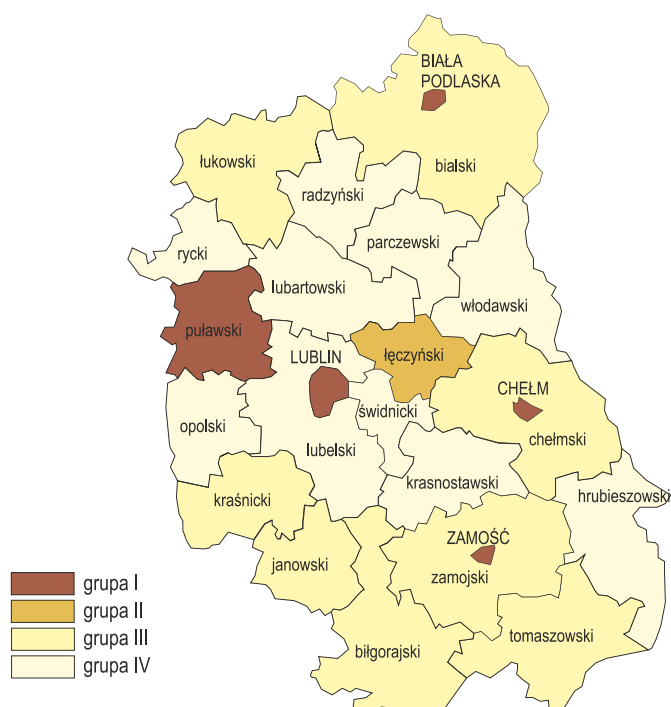
zycznych prowadzących działalność gospodarczą wpisaną do rejestru REGON, kształtujący się na poziomie 794,4 w odniesieniu do omawianej grupy wobec średniej wartości wynoszącej 592,3 w województwie. Jednocześnie omawiana grupa wyróżnia się relatywnie wysokim przeciętnym wynagrodzeniem brutto, wynoszącym średnio 3345,94 zł wobec 2922,60 zł w skali całego województwa.

Druga z wyróżnionych klas ma charakter jednoelementowy. Znalazł się w niej jedynie powiat łęczyński, wyróżniający się pod wieloma względami na tle pozostałych powiatów województwa lubelskiego. Jego pierwszą zauważalną cechą charakterystyczną jest najwyższy w województwie poziom przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto, znacznie przewyższający średnią dla województwa – 4428,15 zł wobec 2922,60 zł. Kolejną cechą przesądzającą o odmienności rynku pracy w powiecie łęczyńskim jest najwyższy w województwie odsetek osób pracujących w sektorze przemysłowym (34,5%). Jednocześnie w powiecie łęczyńskim zanotowano najniższą (oprócz powiatu chełmskiego) w województwie liczbę osób fizycznych prowadzących własną działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców (na poziomie zaledwie 404,9). O dobrej kondycji rynku pracy w omawianym powiecie świadczy stopa bezrobocia rejestrowanego na poziomie znacznie niższym od średniej wojewódzkiej (11,4% w ujęciu średniorocznym), charakteryzująca się przy tym jedynie nieznacznymi wahaniami sezonowymi, niewielki (drugie miejsce w województwie po powiecie biłgorajskim) odsetek osób pozostających bez pracy ponad rok w stosunku do ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, a także dodatnie saldo nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych bezrobotnych w Powiatowym Urzędzie Pracy (dane WUP w Lublinie).

W trzeciej grupie znalazło się osiem powiatów: bialski, chełmski, kraśnicki, zamojski, biłgorajski, janowski, łukowski i tomaszowski. Grupę tę charakteryzuje znaczny udział pracujących na 1000 mieszkańców (znalazły się w niej dwa powiaty o najwyższej w skali województwa wartości wskaźnika: janowski – 408,0 i biłgorajski – 376,3) oraz relatywnie niski odsetek osób pracujących w sektorze publicznym (wynoszący średnio dla grupy 18,0 wobec 25,3 dla wszystkich badanych jednostek terytorialnych). Istotną wspólną cechą powiatów należących do tej grupy jest pokaźny udział pracujących w sektorze rolniczym, wynoszący przeciętnie 64,4% dla omawianej grupy przy średniej wartości wskaźnika dla województwa na poziomie 40,7. Jednocześnie znaczny odsetek osób pracujących w rolnictwie – ze względu na niższe dochody uzyskiwane w tym sektorze – przekłada się na wskaźnik przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto, którego wartość dla omawianej grupy jest znacznie niższa od średniej wojewódzkiej – średnio 2604,56 zł wobec 2922,60 zł w skali województwa. Cechą charakterystyczną zakwalifikowanych do omawianej grupy powiatów jest położenie przy ważnych i prężnych ośrodkach miejskich w skali województwa – Białej Podla-

skiej, Chełma, Zamościa, Kraśnika, Biłgoraja, Łukowa, Tomaszowa Lubelskiego oraz Janowa Lubelskiego.

Rys. 6.6. **Typologia powiatów w województwie lubelskim ze względu na sytuację na lokalnym rynku pracy w oparciu o wyniki analizy skupień**

Do czwartej, ostatniej i najliczniejszej grupy, zaliczono jedenaście powiatów. Znalazło się w niej jedno miasto na prawach powiatu – Chełm oraz dziesięć powiatów ziemskich – rycki, opolski, radzyński, lubartowski, lubelski, świdnicki, parczewski, krasnostawski, włodawski oraz hrubieszowski. Grupę powiatów zakwalifikowanych do czwartej klasy charakteryzuje przeciętna w skali województwa wartość miesięcznego wynagrodzenia brutto, oscylująca wokół średniej dla województwa liczba pracujących na 1000 mieszkańców, struktura gospodarki ze znacznym i przeważającym udziałem osób pracujących w sektorze rolniczym (średnia dla grupy – 56,1 wobec 40,7 dla województwa) oraz wskaźnik liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na poziomie znacznie niższym od średniej dla województwa (511,4 wobec 592,3). Należy również zwrócić uwagę na negatywne zjawiska obserwowane w odniesieniu do problemu bezrobocia, charakteryzujące się znacznie wyższą od średniej dla województwa stopą bezrobocia rejestrowanego – przeciętnie 14,8 % dla grupy (tu nie-

chlubnym rekordzistą jest powiat włodawski z poziomem bezrobocia na poziomie 19,9%) wobec 12,6% w województwie oraz znacznym odsetkiem osób pozostających bez pracy ponad rok w odniesieniu do ogółu zarejestrowanych bezrobotnych (który w przypadku powiatu lubartowskiego wyniósł aż 42,7%).

Graficzną prezentację wyników przestrzennego zróżnicowania powiatów w województwie lubelskim ze względu na sytuację na lokalnym rynku pracy prezentuje rys. 6.6.

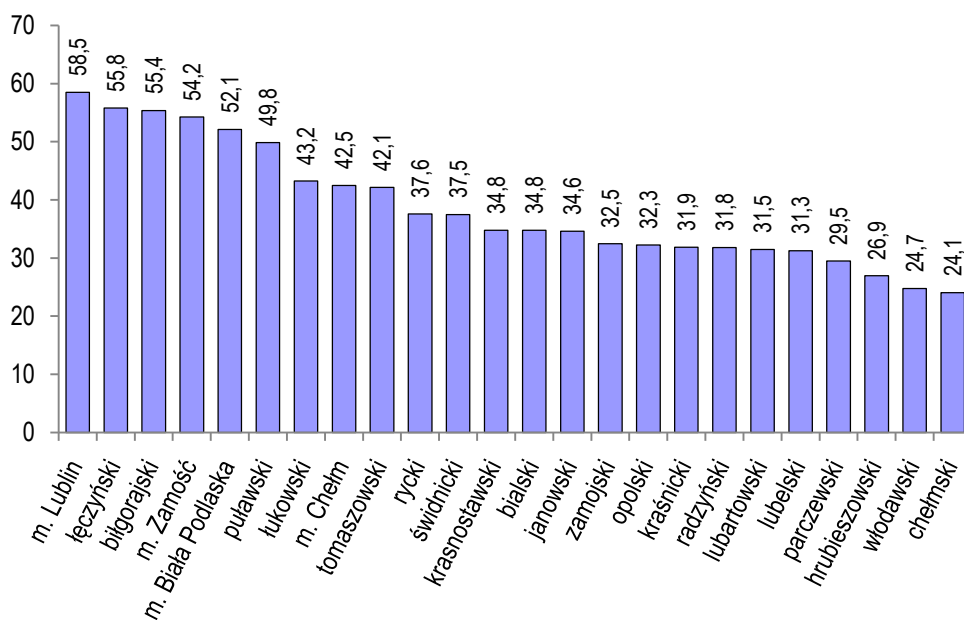
Podobnie do analizy przeprowadzonej w pierwszej części niniejszego rozdziału, również w przypadku powiatów województwa lubelskiego dokonano wielowymiarowej analizy porównawczej dla lokalnych rynków pracy przy wykorzystaniu metody względnych odległości od wzorca. Pozwoliła ona na stworzenie rankingu powiatów województwa lubelskiego pod względem sytuacji na lokalnych rynkach pracy. Do stworzenia rankingu posłużono się tymi samymi wskaźnikami, które zostały wykorzystane dla przeprowadzenia analizy skupień, za wyłączeniem wskaźnika x_5 (udział pracujących w sektorze przemysłowym w liczbie pracujących ogółem) oraz x_6 (udział pracujących w sektorze usługowym w liczbie pracujących ogółem) ze względu na znaczny stopień korelacji ze wskaźnikiem udziału pracujących w sektorze rolniczym w liczbie pracujących ogółem. Wyniki dokonanej analizy przedstawia rys. 6.7.

Na pierwszym miejscu stworzonego rankingu uplasował się powiat grodzki Lublin, charakteryzujący się najniższą (obok powiatu biłgorajskiego) stopą bezrobocia rejestrowanego, wysokim przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniem brutto (za powiatem łęczyńskim), najniższym odsetkiem osób pracujących w sektorze rolniczym oraz bardzo wysoką (drugie miejsce w województwie) liczbę osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Na drugim miejscu uplasował się powiat łęczyński, którego specyfikę omówiono przy okazji opisu analizy skupień. Trzecie miejsce zajął powiat biłgorajski, charakteryzujący się bezkonkurencyjnie najniższą stopą bezrobocia w województwie (zaledwie 7,5% w ujęciu średniorocznym) oraz najniższym odsetkiem osób pozostających bez pracy przez okres ponad rok w odniesieniu do ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. O dobrej kondycji rynku pracy w powiecie biłgorajskim świadczy również druga w skali województwa wartość wskaźnika osób pracujących na 1000 mieszkańców.

Najgorsza sytuacja na rynku pracy charakteryzowała trzy powiaty położone przy wschodniej granicy województwa – hrubieszowski, włodawski oraz chełmski. O tak słabej pozycji wymienionych powiatów przesądziła bardzo wysoka stopa bezrobocia rejestrowanego, oscylująca w granicach od 16,2% w przypadku powiatu hrubieszowskiego i chełmskiego do 19,9% w powiecie włodawskim, niezwykle niski odsetek osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców (za-

ledwie 331,2 w przypadku powiatu chełmskiego) oraz kształtujący się znacznie poniżej średniej dla województwa odsetek pracujących na 1000 mieszkańców.

Rys. 6.7. **Ranking powiatów w województwie lubelskim ze względu na sytuację na lokalnym rynku pracy w oparciu o wyniki wielowymiarowej analizy porównawczej**

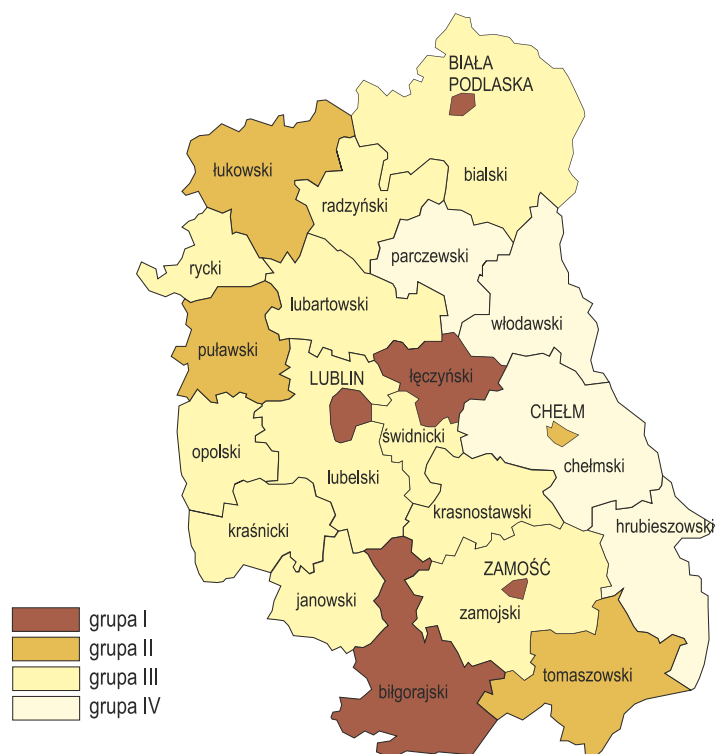

W oparciu o wyniki rankingu powiatów województwa lubelskiego pod względem sytuacji na lokalnym rynku pracy dokonano ich pogrupowania, biorąc pod uwagę odpowiednie przedziały wyliczonych dla badanych jednostek terytorialnych wskaźników sumarycznych.

Do grupy I (przedział punktowy 50-60), charakteryzującej się najlepszą w skali województwa sytuacją na lokalnym rynku pracy zaliczono miasta Lublin, Zamość oraz Biała Podlaska, a także powiaty łęczyński oraz biłgorajski. Do grupy II (przedział 40-50 pkt.) o względnie dobrej sytuacji na lokalnym rynku pracy zaliczone zostały powiaty: puławski, łukowski, tomaszowski oraz miasto Chełm. Na III grupę (przedział punktowy 30-40) o relatywnie złej sytuacji na lokalnym rynku pracy założyło się aż jedenaście powiatów w zachodniej, centralnej oraz północnej części województwa (bialski, radzyński, rycki, lubartowski, lubelski, opolski, świdnicki, kraśnicki, janowski, krasnostawski oraz zamojski). Najgorsza sytuacja na lokalnym rynku pracy stała się udziałem czterech powiatów położonych wzdłuż wschodniej granicy województwa i Polski (po-

wiaty: parczewski, włodawski, chełmski oraz hrubieszowski). Wyniki przeprowadzonej typologii powiatów województwa lubelskiego ze względu na sytuację na lokalnym rynku pracy w ujęciu przestrzennym prezentuje rys. 6.8.

Rys. 6.8. **Typologia powiatów w województwie lubelskim ze względu na sytuację na lokalnym rynku pracy w oparciu o wyniki wielowymiarowej analizy porównawczej**

Zakończenie

Z analizowanych w niniejszej publikacji danych wynika, iż w latach 2007-2010 nastąpiły istotne przeobrażenia na regionalnym rynku pracy, związane ze zmianami w sytuacji gospodarczej w kraju i województwie. Jednocześnie utrzymywały się wieloletnie, jednoznacznie negatywne zjawiska, wynikające z niekorzystnej struktury gospodarczej Lubelszczyzny oraz procesów demograficznych, przejawiające się w nieefektywnej strukturze pracujących i zatrudnionych oraz wysokim poziomem bezrobocia, w tym bezrobocia ukrytego.

Przeprowadzona w pierwszym rozdziale niniejszej publikacji analiza dowodzi, że gospodarcze uwarunkowania rynku pracy w województwie lubelskim są generalnie niekorzystne. Wprawdzie wysoki wzrost gospodarczy w latach 2006-2007 przyczyniał się do zwiększenia zatrudnienia, jednak dystans do przeciętnego w kraju poziomu rozwoju gospodarczego pozostaje znaczny, a długookresowa dynamika produkcji jest wyraźnie niższa od krajowej. Pod względem przyrostu zatrudnienia, wydajności pracy i nakładów inwestycyjnych, gospodarka regionu wypada bardzo słabo na tle pozostałych województw. Taki stan rzeczy wynika w znacznej mierze z niedorozwiniętej struktury gospodarczej, która pomimo pozytywnych procesów restrukturyzacji wyraźnie odstaje od struktury krajowej. Duże znaczenie rolnictwa i niedorozwój sektora prywatnego oddziałują niekorzystnie na rynek pracy w regionie. Ogromnym problemem pozostaje wysoki, choć trudny do precyzyjnego oszacowania, poziom bezrobocia ukrytego na wsi. Niesprzyjający jest również zły stan infrastruktury transportowej, niski poziom płac i odpływ wykwalifikowanej siły roboczej.

Podjęte rozważania wskazują, że dyskusji dotyczących problemów regionalnego rynku pracy nie można sprowadzać wyłącznie do niedopasowań strukturalnych podaży i popytu na pracę. Choć takie bez wątpienia istnieją, to jednak niezwykle istotną kwestią jest słabość popytowej strony rynku pracy. Jest ona wyraźna zwłaszcza w nisko zurbanizowanych obszarach charakteryzujących się typowymi cechami wiejskich rynków pracy.

Opisane w drugim rozdziale niniejszej publikacji procesy demograficzne, mające charakter obiektywny wobec zjawisk zachodzących na rynku pracy oraz w istotny sposób je determinujące, są i będą podlegały ciągłym zmianom. Niestety, są to zmiany niekorzystne dla regionu. W analizowanym okresie zaobserwowano przede wszystkim proces stałego zmniejszania się liczby ludności województwa lubelskiego. Jeżeli ten-

dencja ta utrzyma się na dotychczasowym poziomie, może mieć ona bardzo negatywny wpływ na równowagę na lokalnym rynku pracy. Malejące zasoby pracy oznaczają deficyt siły roboczej oraz dalsze znaczne ograniczanie rozwoju regionu. Zmiany w liczbie ludności nie przebiegają przy tym równomiernie w poszczególnych podregionach województwa lubelskiego. Szczególnie negatywne nasilenie tego zjawiska ma miejsce w podregionie chełmsko-zamojskim, korzystniejsza sytuacja wygląda natomiast w podregionie lubelskim. Wynika ono najprawdopodobniej z tego, że Lublin jako największe miasto regionu i stolica województwa ma największe szanse i możliwości potencjalnego rozwoju. Ta sytuacja prowadzi jednak do znacznej polaryzacji regionalnego rynku pracy, gdzie centrum – miasto Lublin, przyciąga zasoby pracy z peryferii.

Województwo lubelskie przestaje być atrakcyjnym miejscem pracy i życia, szczególnie dla młodych, wykształconych i mobilnych jednostek (wysoki wskaźnik migracji). Taki stan rzeczy wynika głównie z aspektów społecznych i gospodarczych. Przykładem może być tutaj chociażby wysokość miesięcznego średniego wynagrodzenia. Pomimo systematycznego wzrostu, stanowi ono zaledwie 90,6% (2 922,60 w 2010 roku) przeciętnego wynagrodzenia brutto w kraju.

Ludność województwa lubelskiego podlega również wyraźnemu procesowi starzenia się. Rodzi to określone konsekwencje dla rynku pracy. Osoby w starszych grupach wiekowych, ale również te z niższym wykształceniem, charakteryzują się znacznie ograniczoną mobilnością zawodową, edukacyjną i przestrzenną, są mniej skłonne do elastycznego podejścia zarówno do pracy, jak i zatrudnienia. Częściej i chętniej decydują się na czasową (która przerodzić się może w stałą) dezaktywację zawodową, niż na jakiegokolwiek zmiany zarówno w sferze zawodowej, jak i prywatnej. Takie podejście staje się z kolei poważnym obciążeniem dla finansów publicznych, w związku z koncentracją na środkach i instytucjach pomocy społecznej.

Mieszkańcy województwa charakteryzują się dość niskim wskaźnikiem aktywności zawodowej i niskim wskaźnikiem zatrudnienia. Dane statystyczne wskazują, że dotychczasowe rozwiązania oraz działania podejmowane na rzecz regionalnego rynku pracy są niewystarczające do tego, by w znaczący sposób przyczyniać się do większego zaangażowania zawodowego mieszkańców. Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest dalsze pogłębianie się niekorzystnych trendów.

Rynek pracy województwa lubelskiego charakteryzuje się dość istotnym wewnętrznym zróżnicowaniem. Przejawia się ono również w odniesieniu do liczby oraz struktury pracujących w gospodarce narodowej w przekroju powiatowym. Jednocześnie, mimo licznych cech świadczących o wewnętrznej dyferencjacji lokalnych rynków pracy w województwie lubelskim, można wskazać na takie ich cechy, które składają się na charakterystykę rynku pracy całego województwa, przesądzając o jego specyfice w odniesieniu do reszty kraju.

Przede wszystkim rynek pracy w województwie lubelskim charakteryzuje się strukturą gospodarki z przeważającym udziałem rolnictwa, a co za tym idzie – z przewagą osób pracujących w sektorze rolniczym. Taka sytuacja powoduje szereg negatywnych implikacji dla regionalnego rynku pracy, z wysokim bezrobociem strukturalnym na czele. Kolejną cechą rynku pracy w województwie lubelskim jest jego sezonowość. Możliwość podjęcia pracy w okresie letnim sprzyja podejmowaniu pracy w tzw. „szarej strefie”. Taka możliwość prowadzi do przyjmowaniu przez wiele osób modelu funkcjonowania opartego na pomocy socjalnej z możliwością dorabiania w czasie sezonu (Partycki 2007). Ponadto nieefektywna struktura zatrudnienia w województwie lubelskim przejawia się w najwyższym w skali kraju udziałem osób pracujących w sektorze publicznym, co świadczy przede wszystkim o słabości sektora prywatnego w regionie. Co prawda udział osób pracujących w sektorze publicznym ulega stopniowej redukcji, jednak w wielu powiatach podmioty sfery budżetowej pozostają najważniejszymi pracodawcami.

Kolejnym niepokojącym zjawiskiem charakteryzującym rynek pracy w województwie lubelskim jest bardzo mała ilość ofert pracy oraz trudność podjęcia zatrudnienia. Dotyczy to w szczególności osób nieposiadających doświadczenia zawodowego, a więc przede wszystkim absolwentów.

Rynek pracy w województwie lubelskim charakteryzuje się ponadto znacznie niższym od średniej krajowej poziomem wynagrodzeń. Szczególnie niskie płace oferowane są peryferyjnie położonych powiatach przygranicznych. Sytuacja ta w odpowiednich okolicznościach mogłaby stać się argumentem na rzecz przyciągnięcia inwestycji zewnętrznych. Jednak biorąc pod uwagę brak dostępności komunikacyjnej regionu oraz relatywnie niski poziom kwalifikacji jego mieszkańców, scenariusz taki wydaje się w przypadku województwa lubelskiego mało realny.

Przeprowadzona w rozdziale czwartym analiza bezrobocia w województwie lubelskim w latach 2007-2011 pozwala z kolei na sformułowanie następujących konstatacji. Sytuacja na regionalnym rynku pracy charakteryzuje się istotnym zróżnicowaniem, jednak można wymienić pewne kluczowe problemy, wspólne dla całego województwa. Specyfiką lubelskiego regionalnego bezrobocia jest niższy odsetek kobiet oraz lepsze przeciętne wykształcenie osób bezrobotnych niż w kraju. Pozornie wysoka pozycja województwa lubelskiego w kraju pod względem wskaźnika stopy bezrobocia rejestrowanego nie oddaje w pełni rzeczywistego poziomu bezrobocia w regionie (Partycki 2007). Na szczególną uwagę zasługuje wysoki udział bezrobocia ukrytego na wsi, tzw. agrarnego, wysoki udział bezrobocia długookresowego w bezrobociu rejestrowanym oraz znaczny odsetek bezrobotnych nie posiadających doświadczenia zawodowego, a więc osób, które nigdy nie podjęły zatrudnienia.

Negatywne wnioski płynące z analizy danych statystyki publicznej znajdują potwierdzenie w wynikach badań empirycznych realizowanych przez Narodowy Bank Polski. Przede wszystkim zauważalne jest załamanie się dobrej koniunktury gospodarczej w regionie oraz sytuacji na regionalnym rynku pracy począwszy od 2008 roku. Przejawiało się ono w rosnącej dynamice zwolnień pracowników, zwłaszcza w dużych, tj. zatrudniających ponad 250 osób przedsiębiorstwach, malejącym odsetku pracodawców zatrudniających i skłonnych do zatrudnienia nowych pracowników, a także malejącej liczbie pracodawców gotowych zaoferować nowym pracownikom wyższe wynagrodzenie niż w analogicznym okresie roku poprzedzającego badanie.

Wyniki przedstawionej w ostatnim rozdziale niniejszej publikacji analizy skupień oraz wielowymiarowej analizy porównawczej plasują województwo lubelskie na jednej z ostatnich pozycji w Polsce, wykazując jednocześnie na istotne podobieństwa rynku pracy Lubelszczyzny do sytuacji w pozostałych województwach Polski wschodniej: warmińsko-mazurskim, podlaskim oraz podkarpackim. O takim stanie rzeczy przesądza niekorzystna struktura gospodarcza, a przede wszystkim najwyższy w kraju udział osób pracujących w mało wydajnym sektorze rolniczym oraz w sektorze publicznym, świadczącym o słabości sektora prywatnego i niskim poziomie aktywności gospodarczej mieszkańców województwa.

Analiza sytuacji na lokalnych rynkach pracy w poszczególnych powiatach województwa lubelskiego wskazuje na znaczne wewnętrzne zróżnicowanie rynku pracy województwa lubelskiego. Jednak nawet powiaty charakteryzujące się najlepszymi wynikami w województwie, znacznie odbiegają od wskaźników charakteryzujących powiaty w innych częściach kraju. Oczywiście można wskazać i na pozytywne przykłady – powiat m. Lublin charakteryzuje się wartościami podobnymi do wielu ważnych ośrodków miejskich w skali kraju, natomiast powiat łączyński – ze względu na swą specyfikę oraz powiat biłgorajski – charakteryzujący się świetnymi wynikami, mimo swego peryferyjnego położenia, stanowią swego rodzaju ewenementy w skali ogólnokrajowej.

Lubelszczyzna jest jednym z gorzej rozwiniętych regionów w kraju, dlatego też skuteczne stymulowanie sytuacji na regionalnym rynku pracy oraz ograniczanie bezrobocia jest możliwe tylko poprzez zintegrowane działanie w sferze ekonomicznej, mające na celu wzrost gospodarczy i tworzenie nowych, trwałych miejsc pracy. Konieczne staje się zwiększenie wydatków na badania i rozwój, rozwijanie kapitału ludzkiego i edukacji oraz tworzenie kapitału społecznego w regionie. Niezwykle ważne są zatem wszelkie inicjatywy poświęcone rozwojowi zarówno gospodarki opartej na wiedzy, jak i społeczeństwa wiedzy mające na celu podniesienie świadomości społecznej oraz optymalizację korzyści społeczno – ekonomicznych. Kluczowym warunkiem wzrostu konkurencyjności jest wykorzystanie potencjału endogenicznego regionu,

bowiem sukcesy we wzroście gospodarczym w warunkach pogłębiania międzynarodowej integracji regionalnej i globalnej odnoszą te regiony, które mają oparcie w rodzimych gospodarkach, społecznościach i władzy publicznej. Przy urzeczywistnianiu postulatów przyczyniających się do wzrostu konkurencyjności regionów, równie istotna jest współpraca pomiędzy instytucjami władzy szczebla centralnego i lokalnego, środowiskiem biznesu czy organizacjami pozarządowymi. Priorytetowym zadaniem jest więc pełniejsze wykorzystanie potencjału regionu, tworzenie warunków dla pobudzenia i wykorzystania wewnętrznych źródeł wzrostu dla rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności zmierzające do podniesienia poziomu życia, wzrostu zatrudnienia i wydajności pracy, skutkujące zarówno obniżeniem bezrobocia, jak i zwiększeniem poziomu aktywności zawodowej.

Informacje o autorach

Urszula Bronisz

Doktor nauk humanistycznych, zatrudniona w Lubelskim Ośrodku Badań Regionalnych Urzędu Statystycznego w Lublinie, adiunkt w Zakładzie Geografii Społeczno – Ekonomicznej Wydziału Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS w Lublinie. Specjalizuje się w polityce regionalnej, rozwoju i konkurencyjności regionów.

Izabela Łucjan

Doktor nauk humanistycznych w zakresie socjologii. Adiunkt z Zakładzie Socjologii Gospodarki i Organizacji, Instytutu Socjologii UMCS. Specjalizuje się w problematyce bezrobocia i rynku pracy. Zainteresowania badawcze Autorki obejmują także problematykę związaną z rozwojem kapitału ludzkiego oraz gospodarki i organizacji opartej na wiedzy.

Andrzej Jakubowski

Absolwent stosunków międzynarodowych, doktorant na Wydziale Politologii UMCS. Zatrudniony na stanowisku specjalisty ds. analiz i opracowań statystycznych w Lubelskim Ośrodku Badań Regionalnych Urzędu Statystycznego w Lublinie. Specjalizuje się w polityce regionalnej, współpracy transgranicznej oraz procesach migracyjnych.

Katarzyna Jaśkowska

Absolwentka Wydziału Finansów i Bankowości Akademii Finansów w Warszawie. Zatrudniona na stanowisku starszego specjalisty w Wydziale Statystyczno-Dewizowym w Narodowym Banku Polskim Oddział Okręgowy w Lublinie.

Piotr Maleszyk

Absolwent kierunków ekonomia i stosunki międzynarodowe na UMCS w Lublinie. Zatrudniony na stanowisku asystenta w Katedrze Polityki Gospodarczej, Społecznej i Regionalnej na Wydziale Ekonomicznym UMCS. Prowadzi zajęcia z polityki gospodarczej, polityki społecznej oraz przedmioty specjalnościowe dotyczące zagadnień rynku pracy i rozwoju lokalnego. Autor publikacji z zakresu dynamiki rynku pracy w Polsce i Unii Europejskiej. Zainteresowania badawcze Autora koncentrują się na dostosowaniach na rynkach pracy Polski i krajów Unii Europejskiej do wahań koniunktury gospodarczej.

Urszula Mogielnicka

Absolwentka ekonomii Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie. Zatrudniona na stanowisku starszego specjalisty w Wydziale Statystyczno-Dewizowym w Narodowym Banku Polskim Oddział Okręgowy w Lublinie.

Bibliografia

- Bednarski M., Kryńska E., Pater K. i Walewski M. (red.) (2008). *Przyczyny pracy nierejestrowanej w Polsce*. Warszawa: MPiPS.
- Begg D., Fisher S., Dornbusch R. (2007). *Makroekonomia*. Warszawa: PWE.
- Cichosz J. (2011). *Aktywna Polityka zatrudnienia*, Warszawa.
- COFACE (2010). *Raport Coface nt. upadłości firm w Polsce w 2009 roku*. Warszawa.
- COFACE (2011). *Raport Coface nt. upadłości firm w Polsce w 2010 roku*. Warszawa.
- Davis E., Connolly L., Weber B. (2003). *Local Labor Market Conditions and the Jobless Poor: How Much Does Local Job Growth Help in Rural Areas?* "Journal of Agriculture and Resource Economics", vol. 28, issue 03.
- Dębowski H., Gałka D., Kieroń K., Pogorzelski K., Wierus K. (2010). *Sytuacja społeczno-gospodarcza województwa lubelskiego 1999-2009*. Warszawa: Instytut Badań Strukturalnych.
- Dzięcielska – Machnikowska S. (1993). *Jak żyją bezrobotni III Rzeczypospolitej*. Łódź: Uniwersytet Łódzki.
- Eberts R. (1995). *Urban Labor Markets*. "Upjohn Institute Working Paper" No. 95-32.
- ECORYS (2010). *Study on Employment, Growth and Innovation in Rural Areas*. Rotterdam.
- Frączak-Rudnicka B. (2011). *Psychospołeczne aspekty bezrobocia w województwie lubelskim*. Warszawa.
- Gorzela G. (2002). *Polskie regiony w procesie integracji europejskiej*. „Studia regionalne i lokalne” nr 2/2002. Warszawa.
- Góra M., Radziwiłł A., Sowa A., Walewski M. (2006). *Tax Wedge and Skills: Case of Poland in International Perspective*. Warszawa: CASE.
- Kotlorz D. (red.) (2007). *Ekonomia rynku pracy*. Katowice: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Katowicach.
- Hellwig Z. (1968). *Zastosowanie metody taksonomicznej do typologicznego podziału krajów ze względu na poziom ich rozwoju oraz zasoby i strukturę wykwalifikowanych kadr*. „Przegląd Statystyczny” nr 4.
- Jacukowicz Z. (2005). *Płaca minimalna i bezrobocie – hipotetyczne związki*. „Polityka Społeczna”, Nr 8/2005.
- Jacukowicz Z. (2007). *Analiza minimalnego wynagrodzenia za pracę*. Warszawa: IPiSS.
- Kabaj M. (2004). *Strategie i programy przeciwdziałania bezrobociu w Polsce i w Unii Europejskiej*. Warszawa: Wyd. Scholar.
- Kabaj M. (2005). *Ekonomia tworzenia i likwidacji miejsc pracy. Dezaktywizacja Polski?*. Warszawa: IPiSS.
- Karaszevska H. (2003). *Ewolucja wynagrodzeń w Polsce w okresie zmian systemu ekonomicznego*. Toruń.
- Kieroń K., Pogorzelski K. (2011). *Kierunki rozwoju przedsiębiorstw w województwie lubelskim*. Warszawa: Instytut Badań Strukturalnych.

- Kołomyjska I., Mażewska M. (red.) (2007). *Sytuacja ludzi młodych na rynku pracy na obszarach wiejskich w Polsce*. Warszawa: Fundacja na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa.
- Kowerski M. (red.) (2010). *Lubelski Barometr Gospodarczy, Raporty, Nr 2*. Zamość: Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu.
- Kowerski M. (red.) (2010b). *Lubelski Barometr Gospodarczy, Raporty, Nr 6*. Zamość: Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu.
- Kowerski M. (red.) (2011). *Lubelski Barometr Gospodarczy, Raporty, Nr 7*. Zamość: Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu.
- Kowerski M. (red.) (2011b). *Lubelski Barometr Gospodarczy, Raporty, Nr 8*. Zamość: Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu.
- Kożuszniak B. (red.) (2005). *Kapitał ludzki w dobie globalizacji*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Kryńska E., Kwiatkowski E., Zarychta H. (1998). *Polityka państwa na rynku pracy w Polsce w latach dziewięćdziesiątych*. Warszawa: IPiSS.
- Kryńska E. (2007). *Wpływ megatrendów światowych na polski rynek pracy*, w: E. Kryńska (red.), *Wybrane aspekty rozwoju gospodarczego i rynku pracy*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Kwiatkowski E. (2002). *Bezrobocie. Podstawy teoretyczne*. Warszawa: PWN.
- Kwiatkowski E. (2004). *Bezrobocie*, w: *Podstawy ekonomii*. R. Milewski (red.). Warszawa.
- Kwiatkowski E. (red.) (2008). *Zróżnicowanie rozwoju polskich regionów*. Łódź.
- Kwiatkowski E., Kubiak P. (1998). *Poziom rozwoju gospodarczego i dynamika restrukturyzacji a bezrobocie regionalne w Polsce*. „Gospodarka Narodowa”, Nr 7/1998.
- Markowski K. (red.) (2011). *Perspektywy rozwoju przedsiębiorstw z Lubelszczyzny. Studium empiryczne*, Lublin: Fundacja Nowy Staw.
- Miasta wojewódzkie. Podstawowe dane statystyczne* (2010). Warszawa: GUS.
- Nyk M. (2009). *Regionalne zróżnicowanie wynagrodzeń w Polsce*, w: T. Bernat (red.), *Teoretyczne i praktyczne aspekty funkcjonowania gospodarki*. Szczecin.
- Obrębski T. (2007). *Rynek pracy*, w: *Makro i mikroekonomia – podstawowe problemy*, S. Marciniak (red.), Warszawa: PWN.
- Partycki S. (2007). *Ekspertyza rynku pracy w województwie lubelskim*, w: *Ocena rynku pracy województwa lubelskiego. Ekspertyzy*. Lublin: Barometr rynku pracy.
- Pluta W. (1977). *Wielowymiarowa analiza porównawcza w badaniach ekonomicznych: metody taksonomiczne i analizy czynnikowej*. Warszawa.
- Milewski R. (red.) (1998). *Podstawy ekonomii*. Warszawa: PWN.
- Potencjał ekonomiczny miast w województwie lubelskim w latach 2000-2004* (2005). Lublin: Urząd Statystyczny w Lublinie.
- Powszechny Spis Rolny 1996. Ludność związana z rolnictwem, Cz. I* (1997). Warszawa: GUS.
- Kasperski M., Szczurek T. (red.) (2010). *Praca i bezrobocie jako determinanty bezpieczeństwa narodowego*. Warszawa: Wojskowa Akademia Techniczna.
- Program budowy dróg krajowych na lata 2011-2015* (2011). Warszawa: Ministerstwo Infrastruktury.
- Raport z wyników. Powszechny Spis Rolny 2010* (2011). Warszawa: GUS.

- Rynek pracy w województwie małopolskim w latach 2004-2008* (2009). Kraków: Urząd Statystyczny w Krakowie.
- Strahl D. (1990). *Metody programowania rozwoju społeczno-gospodarczego*. Warszawa.
- Sytuacja społeczno-gospodarcza województwa lubelskiego* (2010). Warszawa: Instytut Badań Strukturalnych.
- Wich U. (1990). *Rola miasta Lublina w sieci osadniczej Polski południowo-wschodniej*. Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Wieloletni program inwestycji kolejowych do roku 2013 z perspektywą 2015* (2011). Warszawa: Ministerstwo Infrastruktury.
- Żukowski M. (2009). *Ekonomia - zarys wykładu*. Lublin: Wydawnictwo UMCS.

II. CZĘŚĆ TABELARYCZNA

Tabl. 1. **Ważniejsze dane wojewódzkie**

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	
				ogółem	2007=100
LUDNOŚĆ – stan w dniu 31 XII					
OGÓŁEM w tys.	2166,2	2161,8	2157,2	2151,9	99,3
z liczby ogółem w wieku:					
przedprodukcyjnym	443,8	432,3	421,8	412,4	92,9
produkcyjnym	1356,5	1359,5	1361,2	1359,2	100,2
mobilnym	852,1	853,5	854,8	854,0	100,2
niemobilnym	504,4	506,0	506,4	505,2	100,2
poprodukcyjnym	366,0	370,0	374,2	380,2	103,9
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	60	59	58	58	x
Miasta w tys.	1008,7	1006,0	1003,9	1002,6	99,4
przedprodukcyjnym	189,0	184,2	180,3	177,4	93,9
produkcyjnym	668,8	666,2	662,9	658,2	98,4
mobilnym	413,7	412,0	410,3	407,7	98,5
niemobilnym	255,1	254,2	252,6	250,5	98,2
przedprodukcyjnym	150,8	155,6	160,7	167,0	110,7
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	51	51	51	52	x
Wieś w tys.	1157,6	1155,8	1153,3	1149,3	99,3
przedprodukcyjnym	254,7	248,2	241,5	235,1	92,3
produkcyjnym	687,7	693,2	698,3	701,0	101,9
mobilnym	438,4	441,5	444,5	446,3	101,8
niemobilnym	249,3	251,7	253,8	254,7	102,2
przedprodukcyjnym	215,1	214,4	213,5	213,2	99,1
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	68	67	65	64	x
PRACUJĄCY ^a – stan w dniu 31 XII					
OGÓŁEM w tys.	758,0	769,3	759,5	794,1	104,8
w tym kobiety w %	47,0	46,8	47,0	48,4	x
pracujący na 1000 ludności	350	356	352	369	x
sektor publiczny w tys.	188,1	185,6	185,0	180,6	96,0
sektor prywatny w tys.	570,0	583,7	574,5	613,6	107,6
udział sektora prywatnego w liczbie pracujących w województwie w %	75,2	75,9	75,6	77,3	x

^a W gospodarce narodowej według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności. Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

Tabl. 1. **Ważniejsze dane wojewódzkie (cd.)**

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	
				ogółem	2007=100
PRACUJĄCY^a – stan w dniu 31 XII					
OGÓŁEM w tys. (dok)					
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	279,1	279,3	278,3	308,1	110,4
przemysł	112,2	109,3	104,2	103,7	92,4
w tym przetwórstwo przemysłowe	95,1	92,0	86,3	85,5	89,9
budownictwo	31,4	36,2	35,7	35,7	113,7
handel, naprawa pojazdów samochodowych ^Δ	93,5	96,4	93,5	96,0	102,7
transport i gospodarka magazynowa	34,3	35,1	32,1	31,9	93,0
zakwaterowanie i gastronomia ^Δ	7,8	9,0	8,5	8,1	103,8
informacja i komunikacja	4,3	3,9	6,7	6,0	141,6
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	14,3	15,0	13,3	13,5	94,1
obsługa rynku nieruchomości ^Δ	6,9	7,0	6,9	7,3	106,0
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	14,1	14,6	14,1	14,2	100,3
administrowanie i działalność wspierająca ^Δ	7,1	6,5	7,8	9,3	131,4
administracja publiczna i obrona narodowa, obo- wiązkowe zabezpieczenia społeczne	31,0	31,9	32,8	34,0	109,4
edukacja	65,3	65,0	66,2	66,4	101,7
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	43,8	45,0	44,5	45,0	102,8
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekre- acją	6,0	6,2	6,1	6,3	105,1
pozostała działalność usługowa	8,4	8,7	8,8	8,8	104,3
Pracujący^b według statusu zatrudnienia w tys.	730,3	744,6	728,5	772,3	105,8
w tym:					
zatrudnieni na podstawie stosunku pracy	393,5	409,3	397,8	407,8	103,6
właściciele, współwłaściciele i bezpłatnie pomaga- jący członkowie rodzin	333,4	332,1	327,4	361,3	108,4
osoby wykonujące pracę nakładczą	0,0	0,0	0,0	0,0	128,6
agenci	0,6	0,6	0,7	0,6	97,6
członkowie spółdzielni produkcji rolniczej	0,7	0,5	0,5	0,5	76,3
PRACUJĄCY^c w tys.	359,4	366,4	364,5	367,8	102,3
w miastach	278,3	285,8	284,9	268,4	102,9
na wsi	81,1	80,6	79,6	81,4	100,4
RUCH PEŁNOZATRUDNIONYCH^{cd}:					
przyjęcia do pracy w tys.	67,5	63,8	52,1	50,7	75,1
zwolnienia z pracy w tys.	60,5	61,4	51,2	50,4	83,3
współczynnik przyjęć w %	22,4	20,2	16,7	15,7	x
współczynnik przyjęć w %	19,7	19,2	16,2	15,5	x

a W gospodarce narodowej według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności. b W gospodarce narodowej bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. c Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, stowarzyszeń i fundacji i innych organizacji. d Bez sezonowych i zatrudnionych dorywczo.

Tabl. 1. **Ważniejsze dane wojewódzkie (cd.)**

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	
				ogółem	2007=100
BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI – stan w dniu 31 XII					
OGÓŁEM w tys.	118,1	101,6	117,2	119,7	101,3
w tym kobiety	62,8	54,0	57,5	60,3	96,1
z liczby ogółem:					
mieszkający na wsi	65,8	55,5	63,4	64,1	97,5
niepełnosprawni	2,8	3,3	4,0	4,1	146,4
zwolnieni z przyczyn dotyczących zakładu pracy	4,1	3,6	4,8	4,0	96,2
Bezrobotni nieposiadający prawa do zasiłku w tys.	107,0	89,9	102,2	107,0	100,0
Stopa bezrobocia w %	13,0	11,2	12,9	13,1	x
Z liczby ogółem z wykształceniem w tys.:					
co najmniej średnim	53,0	48,4	58,8	61,3	115,5
zasadniczym zawodowym	32,0	26,1	29,3	29,8	93,2
gimnazjalnym i poniżej	33,1	27,1	29,1	28,6	86,4
Z liczby ogółem w wieku w tys.:					
do 24 lat	28,2	24,2	30,1	29,5	104,9
25 – 34	36,9	32,1	37,9	39,4	107,0
35 – 44	21,4	17,9	19,8	20,3	94,8
45 – 54	24,4	20,2	21,0	20,5	84,1
55 lat i więcej	7,3	6,9	8,3	10,0	135,7
Z liczby ogółem według czasu pozostawania bez pracy ^a w tys.:					
do 1 miesiąca	10,4	10,9	11,4	14,2	136,8
1 – 3	20,2	21,5	26,9	27,4	135,8
3 – 6	15,1	15,3	21,1	20,4	135,4
6 – 12	14,9	13,3	20,6	19,1	128,9
12 – 24	17,5	13,2	15,7	19,8	113,4
24 miesiące i więcej	40,2	27,4	21,5	28,8	46,7
Aktywne formy pomocy w ciągu roku w tys.:					
odbywający szkolenia	8,9	8,2	9,5	9,9	111,3
skierowani do prac interwencyjnych	2,7	2,2	1,3	1,9	69,5
skierowani do robót publicznych	1,5	2,4	3,3	3,4	229,7
oferty pracy	55,1	52,9	47,2	55,0	99,8

a Przedziały zostały domknięte prawostronnie, np. w przedziale 3 – 6 miesięcy uwzględniono osoby, które pozostawały bez pracy 3 miesiące i 1 dzień do 6 miesięcy.

Tabl. 1. **Ważniejsze dane wojewódzkie (dok.)**

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	
				ogółem	2007=100
WYNAGRODZENIA^a – stan w dniu 31 XII					
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto ogółem w zł	2341,59	2603,71	2727,67	2922,60	124,8
sektor publiczny	2764,63	3098,55	3283,71	3469,90	125,5
sektor prywatny	1960,18	2205,10	2291,29	2530,18	129,1
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	2651,41	2820,18	3000,63	3389,07	127,8
przemysł	2348,41	2657,77	2721,98	3068,17	130,6
w tym przetwórstwo przemysłowe	2078,57	2365,21	2378,72	2485,04	119,6
budownictwo	1949,39	2197,26	2248,76	2356,25	120,9
handel, naprawa pojazdów samochodowych ^Δ	1683,61	1909,77	2010,63	2088,62	124,1
transport i gospodarka magazynowa	2111,35	2317,86	2170,25	2245,52	106,4
zakwaterowanie i gastronomia ^Δ	1365,40	1560,08	1634,83	1762,71	129,1
informacja i komunikacja	3253,33	3618,35	3995,95	4021,16	123,6
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	3544,11	3695,78	3913,53	4012,91	113,2
obsługa rynku nieruchomości ^Δ	2341,61	2585,71	2801,12	2940,91	125,6
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	2549,23	2519,63	2751,76	2868,94	112,5
administrowanie i działalność wspierająca ^Δ	1673,55	1792,08	1847,49	2830,78	169,1
administracja publiczna i obrona narodowa, obo- wiązkowe zabezpieczenia społeczne	3151,36	3492,13	3689,97	3860,96	122,5
edukacja	2550,47	2794,94	3001,14	3257,68	127,7
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	2381,49	2872,51	3046,25	3108,42	130,5
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekre- acją	2204,12	2412,03	2586,23	2658,86	120,6
pozostała działalność usługowa	2125,94	2139,63	2281,59	2289,26	107,7

^a W gospodarce narodowej.

Tabl. 2. **Ludność^a według płci, wieku i miejsca zamieszkania w 2010r.**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
OGÓLEM	2151895	1042109	1109786
0 – 6 lat	150539	77115	73424
7 – 12	129087	66339	62748
13 – 15	75876	38647	37229
16 – 18	87972	44967	43005
19 – 24	202803	103298	99505
25 – 29	187537	97353	90184
30 – 39	302152	156002	146150
40 – 49	266478	134385	132093
50 – 54	158492	77844	80648
55 – 59	154689	73612	81077
60 – 64	124399	56040	68359
65 lat i więcej	311871	116507	195364
MIASTA	1002642	472916	529726
0 – 6 lat	67426	34551	32875
7 – 12	53781	27620	26161
13 – 15	30600	15589	15011
16 – 18	39238	19823	19415
19 – 24	93362	46706	46656
25 – 29	90986	46299	44687
30 – 39	149669	75156	74513
40 – 49	123402	59122	64280
50 – 54	78744	35759	42985
55 – 59	80877	35792	45085
60 – 64	63653	27524	36129
65 lat i więcej	130904	48975	81929
WIEŚ	1149253	569193	580060
0 – 6 lat	83113	42564	40549
7 – 12	75306	38719	36587
13 – 15	45276	23058	22218
16 – 18	48734	25144	23590
19 – 24	109441	56592	52849
25 – 29	96551	51054	45497
30 – 39	152483	80846	71637
40 – 49	143076	75263	67813
50 – 54	79748	42085	37663
55 – 59	73812	37820	35992
60 – 64	60746	28516	32230
65 lat i więcej	180967	67532	113435

a Na podstawie bilansów.

Tabl. 3. **Ludność^a według płci, ekonomicznych grup wieku i miejsca zamieszkania w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
OGÓLEM	2151895	1042109	1109786
w wieku:			
przedprodukcyjnym	412442	211224	201218
produkcyjnym	1359223	714378	644845
poprodukcyjnym	380230	116507	263723
MIASTA	1002642	472916	529726
w wieku:			
przedprodukcyjnym	177390	90674	86716
produkcyjnym	658219	333267	324952
poprodukcyjnym	167033	48975	118058
WIEŚ	1149253	569193	580060
w wieku:			
przedprodukcyjnym	235052	120550	114502
produkcyjnym	701004	381111	319893
poprodukcyjnym	213197	67532	145665
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym:			
ogółem	58	46	72
miasta	52	42	63
wieś	64	49	81

a Na podstawie bilansów.

Tabl. 4. **Pracujący^a w gospodarce narodowej według sektorów i form własności w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym kobiety	Ogółem	W tym kobiety
	w liczbach bezwzględnych		w odsetkach	
OGÓLEM	794127	384698	100,0	100,0
Sektor publiczny	180572	111830	22,7	29,1
własność:				
Skarbu Państwa	38184	18050	4,8	4,7
państwowych osób prawnych	20966	13030	2,6	3,4
samorządowa	110658	78625	13,9	20,4
mieszana z przewagą sektora publicznego	10764	2125	1,4	0,6
Sektor prywatny	613555	272868	77,3	70,9
własność:				
prywatna krajowa	581177	257521	73,2	66,9
zagraniczna	23404	11422	2,9	3,0
mieszana z przewagą sektora prywatnego	8974	3925	1,1	1,0

a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

Tabl. 5. **Pracujący^a według sektorów i sekcji PKD w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem		Sektor publiczny		Sektor prywatny	
	ogółem	w tym kobiety	ogółem	w tym kobiety	ogółem	w tym kobiety
OGÓLEM	794127	384696	180572	111830	613555	272868
w tym:						
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	308062	149260	1607	374	306455	148888
przemysł	103710	31383	19672	3926	84038	27457
w tym przetwórstwo przemysłowe ...	85521	28429	8025	2158	77496	2627
budownictwo	35656	3161	915	251	34741	2910
handel; naprawa pojazdów samocho- dowych ^Δ	95966	49319	405	130	95561	49189
transport i gospodarka magazynowa...	31882	6917	14622	4415	17260	2502
zakwaterowanie i gastronomia ^Δ	8092	5424	838	657	7254	4767
informacja i komunikacja	6043	2026	426	178	5617	1848
działalność finansowa i ubezpiecze- niowa	13474	9529	2234	1711	11240	7818
obsługa rynku nieruchomości ^Δ	7270	3062	1900	747	5370	2315
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	14166	7217	3128	1814	11038	5403
administrowanie i działalność wspiera- jąca ^Δ	9286	3887	637	358	8649	3529
administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpie- czenia społeczne	33965	19857	33956	19852	9	5
edukacja	66407	49799	60612	46433	5795	3366
opieka zdrowotna i pomoc społeczna...	45036	35584	34453	27627	10583	7957
działalność związana z kulturą, roz- rywką i rekreacją	6313	3833	5146	3352	1167	481
pozostała działalność usługowa	8799	4438	21	5	8778	4433

^a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.

Tabl. 6. **Pracujący^a w gospodarce narodowej według statusu zatrudnienia w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym kobiety	Ogółem	W tym kobiety
	w liczbach bezwzględnych		w odsetkach	
OGÓŁEM	772316	372423	100,0	100,0
w tym:				
zatrudnieni na podstawie stosunku pracy	407769	203886	52,8	54,7
właściciele, współwłaściciele i bezpłatnie pomagają- cy członkowie rodzin	361289	167890	46,8	45,1
osoby wykonujące pracę nakładczą	9	6	0,0	0,0
agenci	601	482	0,1	0,1
członkowie spółdzielni produkcji rolniczej	509	159	0,1	0,0

a Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

Tabl. 7. **Pracujący^a według wielkości podmiotów gospodarki narodowej, sektorów i sekcji PKD w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie a – liczba podmiotów b – liczba pracujących c – liczba zatrudnionych	Ogółem	Podmioty o liczbie pracujących		
		do 49	od 50 do 249	250 i więcej
OGÓŁEM	8917	7663	1110	144
	a	345994	119570	104145
	b	341768	116277	103556
	c			121935
sektor publiczny	a	4295	3706	513
	b	166094	57907	45454
	c	166094	57907	45454
sektor prywatny	a	4622	3957	597
	b	179900	61663	58691
	c	175674	58370	58102
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	a	806	786	20
	b	4283	2862	1421
	c	3756	2458	1298
przemysł	a	1178	880	247
	b	94414	18045	27881
	c	93400	17181	27748
w tym przetwórstwo przemysłowe	a	1001	749	208
	b	69003	15826	23727
	c	68008	14976	23596
budownictwo	a	481	375	97
	b	19979	7284	8923
	c	19607	6966	8870

a Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, łącznie z sezonowymi i zatrudnionymi dorywczo oraz zatrudnionymi poza granicami kraju; według siedziby jednostki.

Tabl. 7. **Pracujący^a według wielkości podmiotów gospodarki narodowej, sektorów i sekcji PKD w 2010 r. (dok.)**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie a – liczba podmiotów b – liczba pracujących c – liczba zatrudnionych	Ogółem	Podmioty o liczbie pracujących		
		do 49	od 50 do 249	250 i więcej
handel, naprawa pojazdów samochodowych ^Δ	1130	970	154	6
	45274	19083	13919	12272
	44044	18093	13679	12272
transport i gospodarka magazynowa	228	185	39	4
	10989	3375	4119	3495
	10800	3197	4108	3495
zakwaterowanie i gastronomia ^Δ	174	166	8	-
	3310	2727	583	-
	3189	2613	576	-
informacja i komunikacja	42	30	11	1
	2174	536	958	680
	2158	523	955	680
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	194	154	34	6
	9421	2486	2751	4184
	9061	2451	2751	3859
obsługa rynku nieruchomości ^Δ	249	227	21	1
	5061	1942	2461	658
	5050	1931	2461	658
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	191	175	9	7
	6047	2156	818	3073
	5988	2097	818	3073
administrowanie i działalność wspierająca ^Δ	75	58	16	1
	3076	1204	1610	262
	3027	1165	1601	261
administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	505	330	157	18
	33521	7976	14442	11103
	33520	7975	14442	11103
edukacja	2573	2361	205	7
	64121	38234	15136	10751
	64094	38213	15130	10751
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	643	542	68	33
	38528	7869	7118	23541
	38301	7646	7114	23541
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją ...	412	389	23	-
	5183	3250	1933	-
	5182	3249	1933	-
pozostała działalność usługowa	34	33	1	-
	597	525	72	-
	575	503	72	-

^a Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, łącznie z sezonowymi i zatrudnionymi dorywczo oraz zatrudnionymi poza granicami kraju; według siedziby jednostki.

Tabl. 8. **Pracujący^a według sekcji PKD, podregionów i powiatów w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym								
		rolnic- two, leśnic- two, łowiect- wo i rybactwo	przemysł	budow- nictwo	handel, naprawa pójaz- dów samo- chodo- wych ^Δ	transport i gospo- darka magazy- nowa	zakwate- rowanie i gastro- nomia ^Δ	działal- ność finanso- wa i ubezpie- czenie- wa ^Δ	edukacja	opieka zdrowot- na i pomoc społecz- na
WOJEWÓDZTWO	367805	4662	90672	20992	48953	21817	4048	10962	64671	38535
Podregion bialski	45062	1078	10163	2520	5886	4292	370	1118	8015	4371
Powiaty:										
bialski	13405	441	3086	432	1570	2287	105	236	2727	803
parczewski	4354	293	1102	218	492	72	29	128	842	576
radzyński	8038	104	2669	151	775	492	16	177	1427	978
włodawski	5029	207	1080	348	412	222	-	97	983	690
Miasto na prawach powiatu:										
Biała Podlaska	14236	33	2226	1371	2637	1219	220	480	2036	1324
Podregion chełmsko-zamojski	90764	1813	23158	3898	11227	6257	732	2376	16344	10114
Powiaty:										
bilgorajski	14527	248	5753	421	1624	459	68	269	2572	1119
chełmski	5833	143	1117	232	322	355	87	109	1612	628
hrubieszowski	7179	334	1296	229	884	495	20	158	1451	923
krasnostawski	9131	218	3333	168	889	275	7	242	1467	1221
tomaszowski	11205	536	2992	507	1306	657	105	226	2107	1174
zamojski	8950	191	3062	322	404	814	38	148	1929	1115
Miasta na prawach powiatu:										
Chełm	14934	41	2806	768	2234	1712	141	329	2711	1471
Zamość	19005	102	2799	1251	3564	1490	266	895	2495	2463
Podregion lubelski	160978	978	34157	10311	24826	7318	1864	6161	27668	16570
Powiaty:										
lubartowski	10729	215	3006	675	1879	229	35	194	1922	1018
lubelski	13210	382	3857	586	1904	330	146	212	2787	1209
łęczyński	11448	49	5803	830	966	268	86	213	1492	499
świdnicki	10803	144	5363	135	1470	267	85	199	1362	774
Miasto na prawach powiatu:										
Lublin	114788	188	16128	8085	18607	6224	1512	5343	20105	13070
Podregion puławski	71001	793	23194	4263	7014	3950	1082	1307	12644	7480
Powiaty:										
janowski	5771	127	1627	395	523	195	62	109	1082	832
kraśnicki	13255	181	5079	681	1528	481	85	251	2181	1375
lukowski	14802	127	5017	685	1408	1313	142	236	2987	1481
opolski	6127	84	1789	44	458	321	91	160	1394	618
puławski	22583	156	6679	2273	2257	974	628	414	3024	2561
rycki	8463	118	3003	185	840	666	74	137	1976	613

a Wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów zatrudniających do 9 osób.

Tabl. 9. **Pracujący^a w miastach i na wsi według podregionów i powiatów w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem			W tym kobiety		
	ogółem	miasta	wieś	razem	miasta	wieś
WOJEWÓDZTWO	367805	286409	81396	187958	146971	40987
Podregion biały	45062	30973	14089	24000	16322	7678
Powiaty:						
biały	13405	5309	8096	7033	2637	4396
parczewski	4354	2896	1458	2352	1531	821
radzyński	8038	5427	2611	4640	3227	1413
włodawski	5029	3105	1924	2649	1601	1048
Miasto na prawach powiatu:						
Biała Podlaska	14236	14236	-	7326	7326	-
Podregion chełmsko-zamojski	90764	65672	25092	45778	33103	12675
Powiaty:						
biłgorajski	14527	10355	4172	6836	4901	1935
chełmski	5833	459	5374	3185	224	2961
hrubieszowski	7179	4290	2889	3911	2374	1537
krasnostawski	9131	6460	2671	4547	3069	1478
tomaszowski	11205	7110	4095	5375	3539	1836
zamojski	8950	3059	5891	4595	1667	2928
Miasta na prawach powiatu:						
Chełm	14934	14934	-	7663	7663	-
Zamość	19005	19005	-	9666	9666	-
Podregion lubelski	160978	136699	24279	81490	71166	10324
Powiaty:						
lubartowski	10729	7304	3425	5800	3858	1942
lubelski	13210	2695	10515	6808	1503	5305
łęczyński	11448	3242	8206	3987	2006	1981
świdnicki	10803	8670	2133	4960	3864	1096
Miasto na prawach powiatu:						
Lublin	114788	114788	-	59935	59935	-
Podregion puławski	71001	53065	17936	36690	26380	10310
Powiaty:						
janowski	5771	3924	1847	2861	1773	1088
kraśnicki	13255	9941	3314	6654	4702	1952
lukowski	14802	9810	4992	8290	5477	2813
opolski	6127	4305	1822	3292	2174	1118
puławski	22583	18454	4129	10942	8631	2311
rycki	8463	6631	1832	4651	3623	1028

^a Wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów zatrudniających do 9 osób.

Tabl. 10. **Pracujący^a według sektorów własności, podregionów i powiatów w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem	Sektor	
		publiczny	prywatny
WOJEWÓDZTWO	367805	180572	187233
Podregion bialski	45062	22846	22216
Powiaty:			
bialski	13405	6886	6519
parczewski	4354	2274	2080
radzyński	8038	3936	4102
włodawski	5029	3056	1973
Miasto na prawach powiatu:			
Biała Podlaska	14236	6694	7542
Podregion chełmsko-zamojski	90764	46365	44399
Powiaty:			
biłgorajski	14527	6148	8379
chełmski	5833	3672	2161
hrubieszowski	7179	4660	2519
krasnostawski	9131	5189	3942
tomaszowski	11205	5322	5883
zamojski	8950	4669	4281
Miasta na prawach powiatu:			
Chełm	14934	7922	7012
Zamość	19005	8783	10222
Podregion lubelski	160978	73494	87484
Powiaty:			
lubartowski	10729	4552	6177
lubelski	13210	6083	7127
łęczyński	11448	7110	4338
świdnicki	10803	3414	7389
Miasto na prawach powiatu:			
Lublin	114788	52335	62453
Podregion puławski	71001	37867	33134
Powiaty:			
janowski	5771	2868	2903
kraśnicki	13255	7422	5833
łukowski	14802	6772	8030
opolski	6127	3478	2649
puławski	22583	12791	9792
rycki	8463	4536	3927

a Wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów zatrudniających do 9 osób.

Tabl. 11. **Pracujący^a w sektorach ekonomicznych według podregionów i powiatów w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem	Z liczby ogółem				
		rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	przemysł ^b i budownictwo	handel; naprawa pojazdów samochodo- wych ^a ; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowani i gastronomia ^a , informacja i komunikacja	działalność finansowa i ubezpieczenio- wa; obsługa rynku nierucho- mości ^a	pozostałe usługi ^c
WOJEWÓDZTWO	672578	307306	111664	78814	16497	158297
Podregion białski	87751	43669	12683	10683	1601	19115
Powiaty:						
białski	32037	19047	3518	3978	369	5125
parczewski	10939	6868	1320	593	154	2004
radzyński	19265	11323	2820	1321	246	3555
włodawski	9896	5066	1428	634	159	2609
Miasto na prawach powiatu:						
Biała Podlaska	15614	1365	3597	4157	673	5822
Podregion chełmsko-zamojski	204563	115195	27056	18627	3459	40226
Powiaty:						
biłgorajski	38765	24468	6174	2156	369	5598
chełmski	22408	16710	1349	768	152	3429
hrubieszowski	20627	13738	1525	1399	245	3720
krasnostawski	22728	13786	3501	1173	358	3910
tomaszowski	29102	18381	3499	2080	299	4843
zamojski	33500	24739	3384	1260	160	3957
Miasta na prawach powiatu:						
Chełm	16601	1612	3574	4162	713	6540
Zamość	20832	1761	4050	5629	1163	8229
Podregion lubelski	222708	61266	44468	37407	9474	70093
Powiaty:						
lubartowski	25707	15173	3681	2144	281	4428
lubelski	39421	26540	4443	2393	283	5762
łęczyński	19228	7787	6633	1470	321	3017
świdnicki	17492	6813	5498	1882	316	2983
Miasto na prawach powiatu:						
Lublin	120860	4953	24213	29518	8273	53903
Podregion puławski	157556	87176	27457	12097	1963	28863
Powiaty:						
janowski	19160	13512	2022	780	130	2716
kraśnicki	32812	19701	5760	2101	354	4896
łukowski	32440	17743	5702	2863	328	5804
opolski	20245	14183	1833	870	222	3137
puławski	36469	13981	8952	3903	767	8866
rycki	16430	8056	3188	1580	162	3444

^a Bez podmiotów zatrudniających do 9 osób, bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego z rolnictwem indywidualnym, wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności. ^b Sekcje: B, C, D, E i F. ^c Sekcje: M, N, O, P, Q, R i S.

Tabl. 12. **Zatrudnieni^a w gospodarce narodowej według sektorów i sekcji PKD w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem	Sektor	
		publiczny	prywatny
OGÓŁEM			
OGÓŁEM	407769	166094	241675
w tym:			
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	6733	1274	5459
przemysł	101164	17285	83879
w tym przetwórstwo przemysłowe	14902	1416	13486
budownictwo	27600	205	27395
handel, naprawa pojazdów samochodowych ^Δ	69183	350	68833
transport i gospodarka magazynowa	16052	5130	10922
zakwaterowanie i gastronomia ^Δ	5701	781	4920
informacja i komunikacja	2963	118	2845
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	10007	2420	7587
obsługa rynku nieruchomości ^Δ	6134	1513	4621
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	9601	3392	6209
administrowanie i działalność wspierająca ^Δ	4122	361	3761
administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	33522	33515	7
edukacja	64715	59899	4816
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	40517	34764	5753
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	5674	5080	594
pozostała działalność usługowa	4081	7	4074
w tym kobiety			
RAZEM	203884	106469	97415
w tym:			
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	1970	269	1701
przemysł	29929	3545	26384
w tym przetwórstwo przemysłowe	2464	267	2197
budownictwo	2387	33	2354
handel, naprawa pojazdów samochodowych ^Δ	36974	55	36919
transport i gospodarka magazynowa	2226	773	1453
zakwaterowanie i gastronomia ^Δ	4055	607	3448
informacja i komunikacja	1049	x	x
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	7611	1849	5762
obsługa rynku nieruchomości ^Δ	2633	527	2106
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	5827	1936	3891
administrowanie i działalność wspierająca ^Δ	1737	164	1573
administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	19502	19497	5
edukacja	48907	45949	2958
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	32702	27858	4844
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	3611	3349	262
pozostała działalność usługowa	2764	x	x

^a Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego oraz duchownych

Tabl. 13. **Zatrudnieni^a według sektorów i sekcji PKD w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem	Sektor	
		publiczny	prywatny
OGÓŁEM			
OGÓŁEM	341768	166094	175674
w tym:			
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	3756	1274	2482
przemysł	93400	17285	76115
w tym przetwórstwo przemysłowe	68008	7210	60798
budownictwo	19607	205	19402
handel, naprawa pojazdów samochodowych ^Δ	44044	350	43694
transport i gospodarka magazynowa	10800	5130	5670
zakwaterowanie i gastronomia ^Δ	3189	781	2408
informacja i komunikacja	2158	118	2040
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	9061	2420	6641
obsługa rynku nieruchomości ^Δ	5050	1513	3537
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	5988	3392	2596
administrowanie i działalność wspierająca ^Δ	3027	361	2666
administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	33520	33515	5
edukacja	64094	59899	4195
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	38301	34764	3537
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	5182	5080	102
pozostała działalność usługowa	575	7	568
w tym kobiety			
RAZEM	173987	106469	67518
w tym:			
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	912	269	643
przemysł	27569	3545	24024
w tym przetwórstwo przemysłowe	23608	1971	21637
budownictwo	1719	33	1686
handel, naprawa pojazdów samochodowych ^Δ	22782	55	22727
transport i gospodarka magazynowa	1598	773	825
zakwaterowanie i gastronomia ^Δ	2293	607	1686
informacja i komunikacja	750	55	695
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	6930	1849	5081
obsługa rynku nieruchomości ^Δ	2039	527	1512
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	3580	1936	1644
administrowanie i działalność wspierająca ^Δ	1238	164	1074
administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	19502	19497	5
edukacja	48517	45949	2568
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	30860	27858	3002
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	3385	3349	36
pozostała działalność usługowa	305	3	302

^a Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, łącznie z sezonowymi i zatrudnionymi dorywczo oraz zatrudnionymi poza granicami kraju, według siedziby jednostki.

Tabl. 14. **Współczynnik przyjęć i zwolnień^a według sekcji PKD w 2010 r.**

Wyszczególnienie	Ogółem	Sektor	
		publiczny	prywatny
Współczynnik przyjęć			
OGÓLEM	15,7	9,2	21,7
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	16,0	6,4	24,5
przemysł	14,8	9,6	16,0
w tym przetwórstwo przemysłowe	18,1	13,2	18,7
budownictwo	40,7	30,3	40,8
handel, naprawa pojazdów samochodowych ^Δ	25,2	7,1	25,4
transport i gospodarka magazynowa	15,9	4,7	26,8
zakwaterowanie i gastronomia ^Δ	19,5	11,9	21,7
informacja i komunikacja	16,8	9,7	17,3
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	9,9	4,8	11,7
obsługa rynku nieruchomości ^Δ	8,4	8,6	8,3
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	15,5	6,9	26,2
administrowanie i działalność wspierająca ^Δ	40,7	16,5	44,5
administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	15,6	15,6	66,7
edukacja	8,0	7,4	17,6
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	7,1	6,6	12,2
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	9,7	9,7	6,8
pozostała działalność usługowa	10,6	10,6	-
Współczynnik zwolnień			
OGÓLEM	15,5	9,2	21,3
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	16,8	5,6	26,7
przemysł	15,2	10,1	16,4
w tym przetwórstwo przemysłowe	18,9	16,2	19,2
budownictwo	36,2	33,3	36,3
handel, naprawa pojazdów samochodowych ^Δ	24,9	8,5	25,0
transport i gospodarka magazynowa	17,5	7,8	26,9
zakwaterowanie i gastronomia ^Δ	22,6	14,6	24,9
informacja i komunikacja	13,5	9,7	13,8
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	13,7	15,2	13,2
obsługa rynku nieruchomości ^Δ	8,3	7,0	8,9
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	16,6	6,2	29,6
administrowanie i działalność wspierająca ^Δ	34,2	15,5	37,2
administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	13,6	13,7	-
edukacja	8,1	7,7	13,5
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	7,6	6,9	14,7
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	8,4	8,3	11,0
pozostała działalność usługowa	23,5	23,5	-

^a Dane dotyczą pełnozatrudnionych w głównym miejscu pracy, bez sezonowych i zatrudnionych dorywczo, według siedziby jednostki.

Tabl. 15. **Przyjęcia do pracy^a według źródeł rekrutacji, sektorów własności i sekcji PKD w 2010 r.**

Wyszczególnienie	Ogółem	Z liczby ogółem					
		kobiety	podejmujący pierwszą pracę		osoby, które poprzednio pracowały	powracający z urlopów wychowawczych i bezpłatnych	skierowani do pracy przez powiatowe urzędy pracy
			razem	w tym absolwenci ^b			
OGÓŁEM	50706	20093	9299	6545	38444	1055	4751
sektor publiczny	14314	7890	2774	2313	10290	436	3368
sektor prywatny	36392	12203	6525	4232	28154	619	1383
w tym:							
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	433	138	80	68	313	5	33
przemysł	13693	4310	2714	1823	10249	297	879
w tym przetwórstwo przemysłowe	12187	4075	2448	1625	9079	286	814
budownictwo	7371	299	812	628	6407	15	221
handel, naprawa pojazdów samochodowych ^Δ	10691	5248	2236	1218	7998	175	377
transport i gospodarka magazynowa	1692	188	200	118	1406	8	24
zakwaterowanie i gastronomia ^Δ	557	357	116	69	363	13	15
informacja i komunikacja	337	115	83	72	239	10	5
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	924	696	256	211	598	54	27
obsługa rynku nieruchomości ^Δ	388	152	48	39	305	9	19
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	930	606	226	185	622	52	22
administrowanie i działalność wspierająca ^Δ	984	338	102	84	849	7	43
administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	5036	2034	963	771	3758	115	2447
edukacja	4475	3238	586	475	3329	128	298
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	2736	2111	762	680	1721	150	275
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	410	239	109	99	245	17	63
pozostała działalność usługowa	49	24	6	5	42	-	3

^a Dane dotyczą pełnozatrudnionych w głównym miejscu pracy, bez sezonowych i zatrudnionych dorywczo, bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, według siedziby jednostki. ^b Szkół wyższych, policealnych, średnich i zasadniczych zawodowych.

Tabl. 16. **Absolwenci szkół wyższych, policealnych, średnich i zasadniczych zawodowych, którzy podjęli pierwszą pracę^a według sekcji PKD w 2010 r.**

Wyszczególnienie	Ogółem	Absolwenci szkół				Udział absolwentów w liczbie przyjętych do pracy w %
		wyższych	policealnych i średnich zawodowych	liceów ogólnokształcących	zasadniczych zawodowych	
OGÓŁEM	6545	2941	1503	860	1241	12,9
w tym:						
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	68	33	19	4	12	15,7
przemysł	1823	401	585	252	585	13,3
w tym przetwórstwo przemysłowe	1625	325	507	231	562	13,3
budownictwo	628	160	111	73	284	8,5
handel, naprawa pojazdów samochodowych ^Δ	1218	416	373	273	156	11,4
transport i gospodarka magazynowa	118	44	16	9	49	7,0
zakwaterowanie i gastronomia ^Δ ..	69	21	19	6	23	12,4
informacja i komunikacja	72	61	4	6	1	21,4
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	211	116	62	30	3	22,8
obsługa rynku nieruchomości ^Δ	39	26	2	6	5	10,1
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	185	117	28	27	13	19,9
administrowanie i działalność wspierająca ^Δ	84	33	19	15	17	8,5
administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	771	548	91	78	54	15,3
edukacja	475	389	39	33	14	10,6
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	680	508	116	36	20	24,9
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	99	66	16	12	5	24,1
pozostała działalność usługowa ..	5	2	3	-	-	10,2

^a Dane dotyczą pełnozatrudnionych w głównym miejscu pracy, bez sezonowych i zatrudnionych dorywczo, bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, według siedziby jednostki.

Tabl. 17. Zwolnienia z pracy ^a według przyczyn, sektorów własności i sekcji PKD w 2010 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Z liczby ogółem					
		kobiety	zwolnieni w drodze wypowiedzenia		z tytułu niezdolności do pracy, rehabilitacji; przeniesieni na emeryturę	osoby, które otrzymały urlopy wychowawcze i bezpłatne	z upływem czasu, na który zostali zatrudnieni
			przez zakład pracy	przez pracownika			
OGÓŁEM	50410	20260	7971	2929	2671	1272	17316
sektor publiczny	14354	7703	2130	310	1468	415	6673
sektor prywatny	36056	12557	5841	2619	1203	857	10643
w tym:							
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	453	156	51	20	28	4	240
przemysł	14166	4942	2443	734	1023	383	4194
w tym przetwórstwo przemysłowe	12784	4745	2303	651	592	369	3907
budownictwo	6609	209	538	199	154	63	3213
handel, naprawa pojazdów samochodowych ^Δ	10627	5096	2209	1122	192	249	2434
transport i gospodarka magazynowa	1861	166	242	139	142	7	275
zakwaterowanie i gastronomia ^Δ ..	651	394	99	72	12	21	189
informacja i komunikacja	275	110	53	63	6	12	30
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	1255	831	236	113	60	45	187
obsługa rynku nieruchomości ^Δ	386	147	78	14	45	11	107
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	996	619	141	83	42	56	264
administrowanie i działalność wspierająca ^Δ	829	229	113	67	13	7	258
administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	4412	1593	286	71	292	105	2957
edukacja	4521	3252	1017	117	379	147	1675
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	2907	2260	380	93	252	149	1094
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	351	193	31	13	31	11	189
pozostała działalność usługowa ..	111	63	54	9	-	2	10

^a Dane dotyczą pełnozatrudnionych w głównym miejscu pracy, bez sezonowych i zatrudnionych dorywczo, bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, według siedziby jednostki.

Tabl. 18. **Przyjęcia i zwolnienia^a w podmiotach gospodarki narodowej według liczby pracujących i sektorów w 2010 r.**

Wyszczególnienie a – przyjęcia do pracy b – zwolnienia z pracy	Ogółem	Podmioty o liczbie pracujących		
		do 49	od 50 do 249	250 i więcej
OGÓŁEM	50706	18308	16581	15817
	50410	19903	15088	15419
sektor publiczny	14314	6072	3926	4316
	14354	6142	3612	4600
sektor prywatny	36392	12236	12655	11501
	36056	13761	11476	10819

a Dane dotyczą pełnozatrudnionych w głównym miejscu pracy, bez sezonowych i zatrudnionych dorywczo, bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, według siedziby jednostki.

Tabl. 19. **Popyt na pracę – pracujący, nowo utworzone i wolne miejsca pracy w 2010 r.**

Wyszczególnienie	Pracujący ^b	Miejsca pracy			zlikwi- dowa- ne ^b
		nowo utworzo- ne ^b	wolne ^a		
			razem	w tym nowo utworzone	
OGÓŁEM	438324	22617	1378	171	18743
sektor publiczny	179330	4409	317	19	3147
sektor prywatny	258994	18208	1061	152	15596
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	4267	106	3	-	158
przemysł	95703	4538	220	4	4979
w tym przetwórstwo przemysłowe	80989	4151	189	1	4760
budownictwo	32831	4295	477	-	2762
handel; naprawa pojazdów samochodowych ^Δ	82302	5270	160	125	4621
transport i gospodarka magazynowa	19199	1207	74	-	1031
zakwaterowanie i gastronomia ^Δ	6886	506	9	-	614
informacja i komunikacja	3653	254	17	12	215
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	10629	219	5	1	381
obsługa rynku nieruchomości ^Δ	6428	187	12	1	139
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	10141	645	10	1	389
administrowanie i działalność wspierająca ^Δ	13609	519	70	1	317
administracja publiczna i obrona narodowa; obo- wiązkowe zabezpieczenia społeczne	27792	1944	127	13	1439
edukacja	71731	1464	36	8	895
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	44588	944	143	-	395
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	5660	232	10	5	116
pozostała działalność usługowa	2905	287	5	-	292

a Stan w dniu 31 XII. b W okresie od I do VI kwartału sprawozdawczego.

Tabl. 20. **Popyt na pracę – pracujący według sektorów i zawodów^a w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem	Sektor	
		publiczny	prywatny
OGÓŁEM	438324	179330	258994
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	25972	7542	18430
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy, zawodowi działacze ..	619	618	1
Kierownicy dużych i średnich organizacji	16471	6346	10125
Kierownicy małych przedsiębiorstw	8882	578	8304
Specjaliści	103791	81558	22233
Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	7373	2774	4599
Specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony zdrowia	20533	17327	3206
Specjaliści szkolnictwa	47612	46565	1047
Pozostali specjaliści	28273	14892	13381
Technicy i inny średni personel	59942	26520	33422
Średni personel techniczny	14574	5381	9193
Średni personel w zakresie nauk biologicznych i ochrony zdrowia	14419	4865	9554
Nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy	2387	1854	533
Pracownicy pozostałych specjalności	28562	14420	14142
Pracownicy biurowi	48645	17775	30870
Pracownicy obsługi biurowej	35701	15577	20124
Pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów	12944	2198	10746
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	35865	4008	31857
Pracownicy usług osobistych i ochrony	9983	3817	6166
Modelki, sprzedawcy, i demonstratorzy	25882	191	25691
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	962	358	604
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	67161	10234	56927
Górnicy i robotnicy budowlani	27031	3864	23167
Robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń	20181	5524	14657
Robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, wytwórcy wyrobów galante- ryjnych, robotnicy poligraficzni i pokrewni	2633	152	2481
Pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	17316	694	16622
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	43664	11238	32426
Operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych	6938	2485	4453
Operatorzy i monterzy maszyn	11056	1483	9573
Kierowcy i operatorzy pojazdów	25670	7270	18400
Pracownicy przy pracach prostych	52322	20097	32225
Pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach	39050	18066	20984
Robotnicy pomocniczy w rolnictwie, rybołówstwie i pokrewni	945	201	744
Robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie i transpor- cie	12327	1830	10497

a Wykonywanych.

Tabl. 21. **Popyt na pracę – wolne miejsca pracy według sektorów i zawodów w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem	Sektor	
		publiczny	prywatny
OGÓŁEM	1378	317	1061
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	48	37	11
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy, zawodowi działacze	11	11	-
Kierownicy dużych i średnich organizacji	35	24	11
Kierownicy małych przedsiębiorstw	2	2	-
Specjaliści	354	164	190
Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	165	9	156
Specjaliści nauk przyrodniczych i ochrony zdrowia	104	97	7
Specjaliści szkolnictwa	18	18	-
Pozostali specjaliści	67	40	27
Technicy i inny średni personel	238	43	195
Średni personel techniczny	163	1	162
Średni personel w zakresie nauk biologicznych i ochrony zdrowia	-	-	-
Nauczyciele praktycznej nauki zawodu i instruktorzy	-	-	-
Pracownicy pozostałych specjalności	75	42	33
Pracownicy biurowi	68	43	25
Pracownicy obsługi biurowej	58	39	19
Pracownicy obrotu pieniężnego i obsługi klientów	10	4	6
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	35	1	34
Pracownicy usług osobistych i ochrony	13	1	12
Modelki, sprzedawcy, i demonstratorzy	22	-	22
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	2	2	-
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	346	4	342
Górnicy i robotnicy budowlani	217	2	215
Robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń	67	2	65
Robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, wytwórcy wyrobów galanteryjnych, robotnicy poligraficzni i pokrewni	-	-	-
Pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	62	-	62
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	112	17	95
Operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych	4	3	1
Operatorzy i monterzy maszyn	32	-	32
Kierowcy i operatorzy pojazdów	76	14	62
Pracownicy przy pracach prostych	175	6	169
Pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach	148	6	142
Robotnicy pomocniczy w rolnictwie, rybołówstwie i pokrewni	-	-	-
Robotnicy pomocniczy w górnictwie, przemyśle, budownictwie i transporcie	27	-	27

Tabl. 22. **Bezrobotni zarejestrowani w Urzędach Pracy w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	W liczbach bezwzględnych	W odsetkach
OGÓŁEM	119709	100,0
mężczyźni	59385	49,6
kobiety	60324	50,4
Mieszkający na wsi	64095	53,5
Niepełnosprawni	4149	3,5
Nieposiadający prawa do zasiłku	107040	89,4
Zwolnieni z przyczyn dotyczących zakładu pracy	3966	3,3
Dotychczas niepracujący	37500	31,3
Stopa bezrobocia rejestrowanego w %	13,1	x

Tabl. 23. **Napływ i odpływ bezrobotnych w 2010 r.**

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
NAPŁYW			
Bezrobotni wg stanu na koniec 2009 r.	117237	59778	57459
Bezrobotni nowo zarejestrowani ogółem	169386	89428	79958
mieszkający na wsi	88385	46984	41401
niepełnosprawni	5367	2780	2587
nieposiadający prawa do zasiłku	141655	74006	67649
zwolnieni z przyczyn dotyczących zakładów pracy	4761	2436	2325
dotychczas niepracujący	59160	28486	30674
bezrobotni zarejestrowani: po raz pierwszy	34957	18486	16471
po raz kolejny	134429	70942	63487
powracający do rejestracji:			
po robotach publicznych	2550	1734	816
po stażu	23346	7281	16065
po szkoleniu	9679	5481	4198
po odbyciu przygotowania zawodowego w miejscu pracy	2972	570	2402
ODPŁYW			
Bezrobotni wyłączeni z ewidencji ogółem	166914	88882	78032
mieszkający na wsi	87644	47142	40502
bezrobotni, którzy:			
podjęli pracę:			
niesubsydiowane	57625	31671	25954
subsidiowaną	44328	23315	21013
rozpoczęli szkolenie lub staż	13297	8356	4941
rozpoczęcie przygotowania zawodowego w miejscu pracy	35819	13853	21966
nie potwierdzili gotowości do pracy	680	135	545
dobrowolnie zrezygnowali ze statusu bezrobotnego	44851	29669	15182
podjęli naukę	11952	5017	6935
nabyli prawa emerytalne lub rentowe	682	257	425
nabyli prawa emerytalne lub rentowe	1347	559	788
Bezrobotni wg stanu na koniec 2010 r.	119709	60324	59385

Tabl. 24. **Bezrobotni według wieku, poziomu wykształcenia, czasu pozostawania bez pracy i stażu pracy w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem		W tym kobiety	
	ogółem	w odsetkach	razem	w odsetkach
OGÓŁEM	119709	100,0	59385	100,0
Według wieku:				
24 lata i mniej	29530	24,7	15028	25,3
25 – 34	39416	32,9	21574	36,3
35 – 44	20261	16,9	10423	17,6
45 – 54	20536	17,2	9551	16,1
55 lat i więcej	9966	8,3	2809	4,7
Według poziomu wykształcenia:				
wyższe	16698	14,0	11008	18,5
policealne i średnie zawodowe	29441	24,6	15854	26,7
średnie ogólnokształcące	15117	12,6	9387	15,8
zasadnicze zawodowe	29821	24,9	11988	20,2
gimnazjalne i poniżej	28632	23,9	11148	18,8
Według czasu pozostawania bez pracy ^a :				
do 1 miesiąca	14223	11,9	5495	9,3
1 – 3	27376	22,9	13115	22,1
3 – 6	20389	17,0	10677	18,0
6 – 12	19146	16,0	9502	16,0
12 – 24	19796	16,5	10049	16,9
24 miesiące i więcej	18779	15,7	10547	17,8
Według stażu pracy:				
do 1 roku	21607	18,0	11742	19,8
1 – 5	23449	19,6	10646	17,9
5 – 10	12262	10,2	5715	9,6
10 – 20	13749	11,5	6411	10,8
20 – 30	8578	7,2	3307	5,6
30 lat i więcej	2564	2,1	804	1,4
bez stażu	37500	31,3	20760	35,0

^a Przedziały zostały domknięte prawostronnie, np. w przedziale 3 – 6 miesięcy uwzględniono osoby, które pozostawały bez pracy 3 miesiące i 1 dzień do 6 miesięcy.

Tabl. 25. **Bezrobotni według grup zawodów w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Z liczby ogółem uprzednio pracujący
OGÓŁEM	119709	60324	59385	82209
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	618	392	226	594
Specjaliści	12923	4155	8768	7226
specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	2585	1171	1414	1241
specjaliści do spraw zdrowia	726	117	609	456
specjaliści nauczania i wychowania	2921	556	2365	1784
specjaliści do spraw ekonomicznych i zarządzania	2881	950	1931	1783
specjaliści do spraw technologii informacyjno-komunikacyjnych	375	298	77	223
specjaliści z dziedziny prawa, dziedzin społecznych i kultury	3435	1063	2372	1739
Technicy i inny średni personel	16685	8100	8585	10841
średni personel nauk fizycznych, chemicznych i technicznych	8633	5670	2963	5902
średni personel do spraw zdrowia	2138	457	1681	1059
średni personel do spraw biznesu i administracji	4197	1175	3022	2930
średni personel z dziedziny prawa, spraw społecznych, kultury i pokrewny	896	224	672	557
technicy informatycy	821	574	247	393
Pracownicy biurowi	4252	1337	2915	3846
sekretarki, operatorzy urządzeń biurowych i pokrewni	1631	243	1388	1528
pracownicy obsługi klienta	876	186	690	640
pracownicy do spraw finansowo-statystycznych i ewidencji materiałowej	1493	799	694	1431
pozostali pracownicy obsługi biura	252	109	143	247
Pracownicy usług i sprzedawcy	17302	4446	12856	14985
pracownicy usług osobistych	6884	2293	4591	5093
sprzedawcy i pokrewni	9021	1460	7561	8567
pracownicy opieki osobistej i pokrewni	641	40	601	628
pracownicy usług ochrony	756	653	103	697
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	2337	986	1351	1702
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	24825	18477	6348	21754
robotnicy budowlani i pokrewni (z wyłączeniem elektryków)	6140	5990	150	5613
robotnicy obróbki metali, mechanicy maszyn i urządzeń i pokrewni	8345	7953	392	7209
rzemieślnicy i robotnicy poligraficzni	1019	351	668	927
elektrycy i elektronicy	1681	1579	102	1408
robotnicy w przetwórstwie spożywczym, obróbce drewna, produkcji wyrobów tekstylnych i pokrewni	7640	2604	5036	6597
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	4794	4069	725	4507
Pracownicy przy pracach prostych	10299	5825	4474	10243
Bez zawodu	25674	12537	13137	6511

Tabl. 26. **Bezrobotni poprzednio pracujący wg rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy, sektorów własności oraz sekcji PKD w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Kobiety	Z liczby ogółem	
			pracujący poprzednio w sektorze	
			publicznym	prywatnym
OGÓŁEM	82209	38625	21374	41536
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	2049	857	694	1355
przemysł	17471	8194	4060	13411
w tym przetwórstwo przemysłowe.....	16568	7993	3642	12926
budownictwo	8256	646	2233	6023
handel; naprawa pojazdów samochodowych ^Δ	13357	8284	3553	9804
transport i gospodarka magazynowa	1867	1448	483	1384
zakwaterowanie i gastronomia ^Δ	1926	533	701	1225
informacja i komunikacja	511	273	170	341
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	852	635	305	547
obsługa rynku nieruchomości ^Δ	552	219	135	417
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	1212	618	425	787
administrowanie i działalność wspierająca ^Δ	1242	629	430	812
administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	5152	1728	4042	1110
edukacja	2414	1801	1577	837
opieka zdrowotna i pomoc społeczna.....	2358	1937	1376	982
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	909	550	375	534
pozostała działalność usługowa	2677	1427	800	1877
gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	102	93	14	88
organizacja i zespoły eksterytorialne	3	2	1	2
działalność niezidentyfikowana	19299	8751	x	x

Tabl. 27. **Bezrobotni zarejestrowani w Urzędach Pracy według podregionów i powiatów w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem	Z liczby ogółem							
		kobiety	nieposiadający prawa do zasiłku	zwolnieni z przyczyn dotyczących zakładów pracy	niepełnosprawni		dotychczas niepracujący	mieszkający na wsi	
					ogółem	w tym nieposiadający prawa do zasiłku		ogółem	w tym posiadający gospodarstwo rolne
WOJEWÓDZTWO	119709	59385	107040	3966	4149	3716	37500	64095	5810
Podregion bialski.....	18495	9007	16599	492	520	466	5870	10775	1068
Powiaty:									
bialski	5942	2943	5419	124	161	155	1880	4366	476
parczewski	2130	1044	1963	2	51	44	664	1508	97
radzyński	3576	1637	3268	21	83	69	1331	2527	270
włodawski	3554	1713	3044	167	92	80	1266	2374	225
Miasto na prawach powiatu:									
Biała Podlaska	3293	1670	2905	178	133	118	729	-	-
Podregion chełmsko-zamojski	38442	19233	34911	578	1447	1345	12665	23502	1281
Powiaty:									
biłgorajski	3442	1704	2967	7	168	147	1218	2164	75
chełmski	5338	2831	4820	51	192	184	1563	4957	589
hrubieszowski	5213	2517	4838	28	148	135	1910	3702	24
krasnostawski	4227	2051	3949	160	138	129	1829	2983	76
tomaszowski.....	5406	2640	4909	15	131	122	1769	4107	205
zamojski	6307	3104	5789	136	214	200	2289	5589	312
Miasta na prawach powiatu:									
Chełm	3895	2101	3474	33	211	203	928	-	-
Zamość.....	4614	2285	4165	148	245	225	1159	-	-
Podregion lubelski	35112	17690	30908	1861	1369	1201	9181	12499	1478
Powiaty:									
lubartowski	5625	2850	4991	169	117	92	1360	3773	731
lubelski	5832	2924	5207	24	108	90	1974	5050	598
łęczyński.....	2818	1553	2566	43	137	121	981	1810	112
świdnicki.....	4757	2267	3760	614	128	104	1570	1866	37
Miasto na prawach powiatu:									
Lublin	16080	8096	14384	1011	879	794	3296	-	-
Podregion puławski.....	27660	13455	24622	1035	813	704	9784	17319	1983
Powiaty:									
janowski	3455	1494	3192	97	62	50	1348	2532	544
kraśnicki	6937	3528	6433	416	157	134	3233	4116	465
łukowski	4823	2430	4136	146	191	171	1420	3208	308
opolski	4462	2105	3850	33	111	102	1519	3077	396
puławski	5286	2605	4615	277	209	170	1605	2876	253
rycki	2697	1293	2396	66	83	77	659	1510	17

Tabl. 28. **Bezrobotni niepełnosprawni zarejestrowani w Urzędach Pracy według podregionów i powiatów w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym kobiety	Liczba ofert pracy	
			ogółem	w tym w ramach pracy subsydiowanej
WOJEWÓDZTWO	5367	2587	815	158
Podregion bialski.....	554	236	50	8
Powiaty:				
bialski	155	53	32	3
parczewski	63	30	0	-
radzyński	93	47	3	1
włodawski	115	47	6	-
Miasto na prawach powiatu:				
Biała Podlaska	128	59	9	4
Podregion chełmsko-zamojski.....	2130	980	380	99
Powiaty:				
biłgorajski	363	153	32	19
chełmski	277	132	44	7
hrubieszowski	233	123	8	2
krasnostawski	206	109	7	-
tomaszowski.....	189	74	18	15
zamojski	263	114	22	2
Miasta na prawach powiatu:				
Chełm	278	131	159	41
Zamość.....	321	144	90	13
Podregion lubelski	1602	844	251	22
Powiaty:				
lubartowski	141	97	2	1
lubelski	177	97	66	4
łęczyński.....	198	102	3	-
świdnicki	163	89	27	-
Miasto na prawach powiatu:				
Lublin	923	459	153	17
Podregion puławski.....	1081	527	134	29
Powiaty:				
janowski	97	48	2	-
kraśnicki	266	122	32	15
łukowski	245	108	17	3
opolski	157	60	4	-
puławski	210	131	53	-
rycki	106	58	26	11

Tabl. 29. Napływ i odpływ bezrobotnych według podregionów i powiatów w 2010 r.

Wyszczególnienie	Napływ		Odpływ	
	ogółem	w tym ze zwolnień grupowych	ogółem	w tym z tytułu podjęcia pracy
WOJEWÓDZTWO	169386	4761	166914	57625
Podregion bialski	22928	407	23397	8046
Powiaty:				
bialski	7569	83	8081	2277
parczewski	2865	2	2718	1147
radzyński	3647	12	3500	1335
włodawski	4631	180	4516	1789
Miasto na prawach powiatu:				
Biała Podlaska	4216	130	4582	1498
Podregion chełmsko-zamojski	61138	676	61229	19723
Powiaty:				
biłgorajski	8789	13	9132	2101
chełmski	8480	49	8326	3152
hrubieszowski	7151	11	6891	2424
krasnostawski	5438	184	5560	2078
tomaszowski	8295	14	8708	2879
zamojski	9706	197	9527	2768
Miasta na prawach powiatu:				
Chełm	6357	33	6254	2235
Zamość	6922	175	6831	2086
Podregion lubelski	46148	2265	43636	16472
Powiaty:				
lubartowski	6784	141	6797	3069
lubelski	8415	402	7746	2966
łęczyński	4695	63	4730	1626
świdnicki	6204	666	5609	1960
Miasto na prawach powiatu:				
Lublin	20050	993	18754	6851
Podregion puławski	39172	1413	38652	13384
Powiaty:				
janowski	3929	86	3769	1347
kraśnicki	8039	608	8046	2198
łukowski	8801	210	8848	3326
opolski	5535	13	5665	2051
puławski	8497	416	8102	2741
rycki	4371	80	4222	1721

Tabl. 30. **Bezrobotni zarejestrowani w Urzędach Pracy według wieku oraz podregionów i powiatów w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem	W wieku				
		do 24 lat	25 – 34	35 – 44	45 – 54	55 lat i więcej
WOJEWÓDZTWO.....	119709	29530	39416	20261	20536	9966
Podregion bialski.....	18495	4572	5846	3284	3294	1499
Powiaty:						
bialski	5942	1494	1905	1063	1019	461
parczewski	2130	543	663	361	376	187
radzyński	3576	1122	1164	562	496	232
włodawski	3554	863	1051	665	691	284
Miasto na prawach powiatu:						
Biała Podlaska	3293	550	1063	633	712	335
Podregion chełmsko-zamojski	38442	9838	12754	6443	6650	2757
Powiaty:						
biłgorajski.....	3442	1067	1173	462	501	239
chełmski.....	5338	1427	1688	1012	922	289
hrubieszowski	5213	1298	1738	912	867	398
krasnostawski	4227	1053	1463	702	696	313
tomaszowski	5406	1371	1810	907	943	375
zamojski.....	6307	1965	2134	940	893	375
Miasta na prawach powiatu:						
Chełm	3895	773	1321	709	801	291
Zamość.....	4614	884	1427	799	1027	477
Podregion lubelski	35112	7174	11768	6152	6358	3660
Powiaty:						
lubartowski.....	5625	1278	1786	1055	981	525
lubelski	5832	1701	2093	865	775	398
łęczyński	2818	945	894	397	415	167
świdnicki	4757	908	1470	795	903	681
Miasto na prawach powiatu:						
Lublin	16080	2342	5525	3040	3284	1889
Podregion puławski.....	27660	7946	9048	4382	4234	2050
Powiaty:						
janowski	3455	988	1146	570	530	221
kraśnicki	6937	2135	2372	949	1021	460
lukowski	4823	1591	1521	777	654	280
opolski	4462	1246	1445	707	726	338
puławski	5286	1249	1681	969	871	516
rycki	2697	737	883	410	432	235

Tabl. 31. **Bezrobotni zarejestrowani w Urzędach Pracy według czasu pozostawania bez pracy oraz podregionów i powiatów w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem	Według czasu pozostawania bez pracy ^a			
		do 6 m-cy	6 – 12	12 – 24	24 m-ce i więcej
WOJEWÓDZTWO	119709	61988	19146	19796	18779
Podregion bialski	18495	8895	2737	3220	3643
Powiaty:					
bialski	5942	2989	873	1002	1078
parczewski	2130	1045	321	375	389
radzyński	3576	1556	536	651	833
włodawski	3554	1760	517	593	684
Miasto na prawach powiatu:					
Biała Podlaska	3293	1545	490	599	659
Podregion chełmsko-zamojski	38442	21369	6136	6080	4857
Powiaty:					
biłgorajski	3442	2846	338	169	89
chełmski	5338	2892	898	939	609
hrubieszowski	5213	2549	821	847	996
krasnostawski	4227	1824	713	793	897
tomaszowski	5406	3129	809	840	628
zamojski	6307	3545	1126	1046	590
Miasta na prawach powiatu:					
Chełm	3895	2140	635	686	434
Zamość	4614	2444	796	760	614
Podregion lubelski	35112	16732	6191	6216	5973
Powiaty:					
lubartowski	5625	2401	822	997	1405
lubelski	5832	3088	1024	1067	653
łęczyński	2818	1825	463	376	154
świdnicki	4757	2344	980	779	654
Miasto na prawach powiatu:					
Lublin	16080	7074	2902	2997	3107
Podregion puławski	27660	14992	4082	4280	4306
Powiaty:					
janowski	3455	1595	442	574	844
kraśnicki	6937	3346	808	1106	1677
łukowski	4823	2977	712	683	451
opolski	4462	2284	667	781	730
puławski	5286	3311	948	685	342
rycki	2697	1479	505	451	262

^a Przedziały zostały domknięte prawostronnie, np. w przedziale 3 – 6 miesięcy uwzględniono osoby, które pozostawały bez pracy 3 miesiące i 1 dzień do 6 miesięcy.

Tabl. 32. **Bezrobotni zarejestrowani w Urzędach Pracy według poziomu wykształcenia oraz podregionów i powiatów w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem	Z wykształceniem				
		wyższym	średnim		zasadniczym zawodowym	gimnazjalnym i poniżej
			zawodowym i policealnym	ogólnokształcącym		
WOJEWÓDZTWO	119709	16698	29441	15117	29821	28632
Podregion bialski.....	18495	2216	4365	2250	5045	4619
Powiaty:						
bialski	5942	708	1452	644	1724	1414
parczewski	2130	175	561	245	515	634
radzyński	3576	382	767	486	908	1033
włodawski	3554	325	825	459	1041	904
Miasto na prawach powiatu:						
Biała Podlaska	3293	626	760	416	857	634
Podregion chełmsko-zamojski	38442	5322	9595	4764	9340	9421
Powiaty:						
biłgorajski.....	3442	725	859	442	822	594
chełmski.....	5338	552	1308	601	1283	1594
hrubieszowski	5213	455	1298	637	1364	1459
krasnostawski	4227	473	1184	484	1020	1066
tomaszowski	5406	746	1149	686	1293	1532
zamojski.....	6307	851	1503	778	1719	1456
Miasta na prawach powiatu:						
Chełm	3895	757	1111	520	701	806
Zamość.....	4614	763	1183	616	1138	914
Podregion lubelski	35112	5838	8879	4186	7926	8283
Powiaty:						
lubartowski.....	5625	523	1343	602	1766	1391
lubelski	5832	795	1579	711	1461	1286
łęczyński	2818	346	841	397	612	622
świdnicki	4757	635	1307	574	1221	1020
Miasto na prawach powiatu:						
Lublin	16080	3539	3809	1902	2866	3964
Podregion puławski.....	27660	3322	6602	3917	7510	6309
Powiaty:						
janowski	3455	420	823	490	931	791
kraśnicki	6937	835	1574	1156	1553	1819
łukowski	4823	524	1005	755	1329	1210
opolski	4462	443	1099	618	1295	1007
puławski	5286	803	1363	570	1605	945
rycki	2697	297	738	328	797	537

Tabl. 33. **Stopa bezrobocia według podregionów i powiatów w 2010 r.**
Stan w końcu miesiąca

Wyszczególnienie	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
	w %											
WOJEWÓDZTWO	13,7	13,9	13,7	13,0	12,6	12,1	12,0	11,9	11,9	12,0	12,3	13,1
Podregion białski.....	16,1	16,2	16,0	14,9	14,3	13,8	13,5	13,6	13,6	13,8	14,1	15,2
Powiaty:												
białski	15,2	15,2	14,6	13,4	12,7	12,2	12,0	12,1	12,4	12,6	12,8	14,0
parczewski	14,8	15,2	15,2	14,9	14,6	14,3	13,6	13,5	13,1	13,1	13,4	14,4
radzyński	14,2	14,4	14,2	13,7	13,3	13,0	12,9	12,9	12,8	13,0	13,4	13,9
włodawski	22,2	22,3	22,4	20,6	19,4	18,4	18,2	18,2	18,3	18,7	19,4	23,0
Miasto na prawach powiatu:												
Biała Podlaska	16,2	16,4	16,3	15,3	14,9	14,2	13,7	13,9	13,8	14,1	13,9	13,9
Podregion chełmsko-zamojski.....	14,6	14,8	14,5	13,8	13,3	12,9	12,7	12,6	12,5	12,4	12,9	14,0
Powiaty:												
biłgorajski	9,1	9,3	8,9	8,0	7,2	6,7	6,7	6,4	6,2	6,4	6,8	7,2
chełmski	17,0	17,4	17,2	16,5	16,0	15,6	15,4	15,5	15,4	15,3	16,0	17,7
hrubieszowski	17,1	17,4	16,8	16,0	16,2	16,3	15,9	15,6	15,3	15,4	15,8	18,3
krasnostawski	14,6	14,4	14,4	13,8	13,4	13,3	13,3	13,3	13,2	12,8	13,0	14,3
tomaszowski.....	16,0	16,3	16,1	15,3	14,3	13,3	12,9	12,7	12,6	12,5	13,3	14,0
zamojski	13,8	13,9	13,6	12,8	12,5	12,1	11,9	11,8	11,8	11,9	12,5	14,5
Miasta na prawach powiatu:												
Chełm	16,7	16,9	16,6	15,9	15,8	15,2	15,3	15,4	15,1	14,9	15,3	15,3
Zamość	15,7	15,6	15,3	15,0	14,9	14,3	14,3	14,0	13,8	14,0	14,3	15,1
Podregion lubelski	11,6	11,7	11,6	11,3	10,9	10,6	10,6	10,6	10,7	10,7	10,9	11,4
Powiaty:												
lubartowski	16,3	16,4	16,2	16,0	14,7	14,4	14,1	14,0	13,9	13,9	14,0	15,9
lubelski	10,8	11,2	11,2	10,8	10,3	10,0	10,1	10,0	10,1	10,4	10,8	11,0
łęczyński.....	12,8	12,8	12,6	11,9	11,3	10,5	10,5	10,3	10,2	10,7	10,9	11,5
świdnicki.....	16,0	16,5	16,6	15,6	15,4	15,5	15,5	15,7	16,3	15,7	16,4	18,1
Miasto na prawach powiatu:												
Lublin.....	9,7	9,9	9,7	9,6	9,4	9,1	9,3	9,2	9,4	9,3	9,4	9,6
Podregion puławski.....	14,4	14,5	14,1	13,4	12,9	12,3	12,0	11,9	11,9	12,0	12,6	13,1
Powiaty:												
janowski	16,2	16,1	15,4	14,3	14,1	13,3	13,3	13,2	13,3	13,5	14,0	13,9
kraśnicki	18,0	17,5	16,6	15,9	15,2	14,7	14,4	14,1	14,3	14,7	15,4	15,7
łukowski	12,1	12,3	12,2	11,6	11,1	10,7	10,5	10,5	10,3	9,8	10,1	11,0
opolski	17,7	18,1	17,9	17,0	16,4	15,5	14,7	14,6	14,6	15,0	15,8	16,3
puławski	11,1	11,4	11,1	10,5	10,2	9,5	9,1	9,2	9,4	9,7	10,3	10,9
rycki	13,3	13,8	13,7	13,0	12,3	12,0	11,8	11,6	11,5	11,4	11,8	12,2

Tabl. 34. **Bezrobotni zarejestrowani będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy w 2010 r.**
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Ogółem	Z ogółem będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy						
		do 25 roku życia	do 27 roku życia, którzy ukończyli szkołę wyższą	długotrwale bezrobotni	kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka	powyżej 50 roku życia	bez kwalifikacji zawodowych	samotnie wychowujący co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia
WOJEWÓDZTWO	119709	29530	3121	61852	13861	21218	29844	7623
Podregion bialski.....	18495	4572	454	10202	2223	3279	4098	1214
Powiaty:								
bialski	5942	1494	170	3129	751	1007	1282	364
parczewski	2130	543	32	1199	271	413	486	148
radzyński	3576	1122	91	2063	372	486	909	175
włodawski	3554	863	52	2013	452	661	847	264
Miasto na prawach powiatu:								
Biała Podlaska	3293	550	109	1798	377	712	574	263
Podregion chełmsko-zamojski	38442	9838	1034	20098	5466	6301	8618	2845
Powiaty:								
biłgorajski	3442	1067	179	1146	358	519	500	169
chełmski	5338	1427	127	2765	861	757	1532	442
hrubieszowski	5213	1298	70	3128	849	874	1639	369
krasnostawski	4227	1053	76	2620	620	682	927	283
tomaszowski.....	5406	1371	144	2919	765	842	1472	348
zamojski	6307	1965	181	3131	930	847	1002	408
Miasto na prawach powiatu:								
Chelm	3895	773	124	1850	454	705	927	422
Zamość	4614	884	133	2539	629	1075	619	404
Podregion lubelski	35112	7174	1023	17508	3233	7309	10305	2233
Powiaty:								
lubartowski	5625	1278	92	3284	633	1079	1397	182
lubelski	5832	1701	173	2587	448	830	1673	237
łęczyński.....	2818	945	100	1209	376	392	643	232
świdnicki.....	4757	908	102	2197	433	1209	1381	246
Miasto na prawach powiatu:								
Lublin.....	16080	2342	556	8231	1343	3799	5211	1336
Podregion puławski.....	27660	7946	610	14044	2939	4329	6823	1331
Powiaty:								
janowski	3455	988	64	2069	341	493	642	86
kraśnicki	6937	2135	166	3941	834	1039	1871	316
łukowski	4823	1591	108	1967	566	594	1133	215
opolski	4462	1246	74	2573	626	726	1101	296
puławski	5286	1249	137	2248	372	1002	1502	283
rycki	2697	737	61	1246	200	475	574	135

Tabl. 35. **Aktywne formy pomocy bezrobotnym według podregionów i powiatów w 2010 r.**

Wyszczególnienie	Skierowani na szkolenie	Zatrudnieni przy pracach interwencyjnych	Zatrudnieni przy robotach publicznych	Oferty pracy
WOJEWÓDZTWO	9932	1901	3445	55016
Podregion białski	1214	218	469	7504
Powiaty:				
białski	228	48	108	2659
parczewski	196	42	116	790
radzyński	379	30	81	826
włodawski	208	63	154	1635
Miasto na prawach powiatu:				
Biała Podlaska	203	35	10	1594
Podregion chełmsko-zamojski	4445	688	1803	21450
Powiaty:				
biłgorajski.....	435	44	185	2885
chełmski.....	395	60	559	2144
hrubieszowski	426	208	560	2864
krasnostawski	357	47	135	1689
tomaszowski	344	96	109	2626
zamojski.....	1146	135	155	1682
Miasta na prawach powiatu:				
Chełm	319	37	92	3516
Zamość.....	1023	61	8	4044
Podregion lubelski	2275	499	362	12045
Powiaty:				
lubartowski	216	139	120	1679
lubelski	618	81	109	2207
łęczyński	208	67	80	1409
świdnicki	290	68	51	1572
Miasto na prawach powiatu:				
Lublin	943	144	2	5178
Podregion puławski	1998	496	811	14017
Powiaty:				
janowski	291	105	204	1371
kraśnicki	267	47	86	3304
łukowski	433	96	311	2895
opolski	424	171	78	1768
puławski	434	16	83	3335
rycki	149	61	49	1344

Tabl. 36. **Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto ^a według sekcji PKD w 2010 r.**

Wyszczególnienie	Ogółem		Z liczby ogółem	
	w zł	w odsetkach	bez wypłat z zysku i dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla jednostek sfery budżetowej	bez składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i chorobowe
			w zł	
OGÓŁEM	3099,60	100,0	3034,03	2707,71
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	3681,11	118,8	3679,59	3197,45
przemysł	3166,22	102,1	3154,04	2759,44
w tym przetwórstwo przemysłowe	2557,75	82,5	2547,90	2226,90
budownictwo	2637,02	85,1	2634,21	2295,15
handel; naprawa pojazdów samochodowych ^Δ ..	2229,34	71,9	2229,34	1935,93
transport i gospodarka magazynowa	2528,42	81,6	2508,95	2199,66
zakwaterowanie i gastronomia ^Δ	1897,89	61,2	1861,25	1647,57
informacja i komunikacja	4502,89	145,3	4497,05	3951,46
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	4214,91	136,0	4214,23	3692,27
obsługa rynku nieruchomości ^Δ	2971,26	95,9	2919,19	2590,66
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	3250,14	104,9	3218,19	2830,91
administrowanie i działalność wspierająca ^Δ	3043,51	98,2	3031,43	2653,24
administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	3860,93	124,6	3625,90	3446,95
edukacja	3265,61	105,4	3098,42	2838,79
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	3158,53	101,9	3120,09	2755,50
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	2674,71	86,3	2626,88	2323,37
pozostała działalność usługowa	1675,64	54,1	1675,64	1452,00

^a Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, bez zatrudnionych poza granicami kraju.

Tabl. 37. **Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto ^a według sektorów, form finansowania i sekcji PKD w 2010 r.**

Wyszczególnienie	Według sektorów		Według form finansowania	
	publiczny	prywatny	jednostki będące na rozrachunku	jednostki sfery budżetowej ^b
	w zł			
OGÓŁEM	3469,90	2747,76	3013,49	3319,64
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	5147,55	2479,26	3681,11	-
przemysł	4010,03	2974,68	3170,30	2906,39
w tym przetwórstwo przemysłowe	3495,18	2446,20	2551,29	4005,38
budownictwo	2357,07	2640,39	2638,25	2207,41
handel; naprawa pojazdów samochodowych ^Δ	3103,98	2222,41	2229,34	-
transport i gospodarka magazynowa	2977,35	2117,61	2528,10	2766,67
zakwaterowanie i gastronomia ^Δ	2505,17	1692,35	1712,11	2590,76
informacja i komunikacja	4110,80	4528,10	4504,56	3811,67
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	5228,14	3823,48	4214,91	-
obsługa rynku nieruchomości ^Δ	2994,73	2959,45	2979,02	2941,44
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	3631,59	2756,68	3258,45	3205,38
administrowanie i działalność wspierająca ^Δ	2566,95	3095,70	3053,55	2864,86
administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	3861,31	1316,7	3663,90	3875,19
edukacja	3263,14	3299,02	3799,86	3122,80
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	3210,87	2628,84	3291,23	2688,30
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	2653,09	3896,34	2642,88	2773,49
pozostała działalność usługowa	-	1675,64	1675,64	-

^a Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, bez zatrudnionych poza granicami kraju. ^b Dotyczy jednostek budżetowych, zakładów budżetowych, gospodarstw pomocniczych jednostek budżetowych.

Tabl. 38. **Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto ^a według sektorów własności oraz podregionów i powiatów w 2010 r.**

Wyszczególnienie	Ogółem	Sektor	
		publiczny	prywatny
w zł			
WOJEWÓDZTWO	3099,60	3469,90	2747,76
Podregion bialski	2841,15	3346,08	2203,60
Powiaty:			
bialski	2611,73	3081,26	2106,39
parczewski	2678,25	2979,88	2201,69
radzyński	2723,52	2926,71	2463,38
włodawski	2744,77	3164,38	1879,86
Miasto na prawach powiatu:			
Biała Podlaska	3112,71	3884,42	2225,33
Podregion chełmsko-zamojski	2759,07	3164,32	2286,44
Powiaty:			
biłgorajski	2663,43	3165,47	2299,79
chełmski	2632,14	2822,45	2108,33
hrubieszowski	2748,08	3012,87	2052,43
krasnostawski	2805,57	2875,61	2712,37
tomaszowski	2610,51	3124,97	2116,17
zamojski	2548,07	3021,34	2009,16
Miasta na prawach powiatu:			
Chełm	2829,46	3197,45	2395,90
Zamość	2991,81	3558,10	2305,25
Podregion lubelski	3410,28	3792,65	3129,16
Powiaty:			
lubartowski	2746,86	3180,38	2382,05
lubelski	2657,52	3031,92	2382,44
łęczyński	4428,15	4957,79	3435,62
świdnicki	2885,70	3277,38	2716,49
Miasto na prawach powiatu:			
Lublin	3489,07	3794,28	3274,74
Podregion puławski	2827,47	3239,47	2314,44
Powiaty:			
janowski	2615,62	2977,36	2277,68
kraśnicki	2569,07	2797,87	2227,37
łukowski	2585,92	3156,51	2133,29
opolski	2721,60	3003,44	2342,19
puławski	3235,16	3662,25	2558,01
rycki	2746,58	3128,36	2252,10

^a Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.

Tabl. 39. **Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto ^a według sektorów, podregionów i powiatów w 2010 r.**

Wyszczególnienie	Ogółem	Z liczby ogółem				
		rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	przemysł ^b i budownictwo	handel; naprawa pojazdów samo- chodowych ^Δ , transport i gospo- darka magazyno- wa; zakwatero- wani i gastro- nomia ^Δ , informacja i komunikacja	działalność finansowa i ubezpieczenio- wa; obsługa rynku nieruchomości ^Δ	pozostałe usługi ^c
WOJEWÓDZTWO	3099,60	3681,11	3076,60	2345,35	3788,43	3341,70
Podregion bialski.....	2841,15	3677,49	2268,48	2049,65	3520,93	3330,30
Powiaty:						
bialski	2611,73	3301,24	2072,37	2085,19	3789,04	3078,33
parczewski	2678,25	3104,50	2292,17	1936,46	3254,43	2909,82
radzyński	2723,52	4013,99	2669,07	1873,07	3450,51	2934,60
włodawski	2744,77	4628,42	1854,91	1599,17	3500,31	3055,67
Miasto na prawach powiatu:						
Biała Podlaska	3112,71	4709,97	2315,61	2134,08	3500,66	3876,82
Podregion chełmsko- zamojski	2759,07	4100,22	2336,90	2238,81	3206,86	3131,39
Powiaty:						
biłgorajski	2663,43	4408,33	2365,52	2145,14	3516,35	3065,26
chełmski	2632,14	4809,33	2102,16	1970,14	2841,58	2751,26
hrubieszowski	2748,08	3336,90	1921,67	1897,07	3544,58	3029,98
krasnostawski	2805,57	4203,31	2740,71	1859,92	3167,41	2970,68
tomaszowski.....	2610,51	3271,09	2205,95	1649,08	3486,76	3096,97
zamojski	2548,07	4751,01	2072,56	1626,09	3596,64	2976,16
Miasta na prawach powiatu:						
Chełm	2829,46	5425,43	2444,89	2275,99	2996,13	3220,88
Zamość	2991,81	2038,54	2315,14	2599,70	3185,95	3492,10
Podregion lubelski	3410,28	3146,11	3697,78	2506,95	2989,50	3553,50
Powiaty:						
lubartowski	2746,86	3344,30	2494,60	2050,11	3410,54	3118,58
lubelski	2657,52	2101,89	2332,97	2482,74	3819,23	2997,93
łęczyński.....	4428,15	2198,33	5194,94	1722,79	3045,36	3869,11
świdnicki.....	2885,70	5219,61	2856,54	2092,00	3223,58	3104,01
Miasto na prawach powiatu:						
Lublin.....	3489,07	2346,91	3870,27	2566,91	4054,04	3642,34
Podregion puławski.....	2827,47	3754,13	2703,57	2047,62	3521,83	3112,97
Powiaty:						
janowski	2615,62	4898,33	2360,01	1686,98	4016,76	2920,31
kraśnicki	2569,07	4090,50	2289,24	1807,40	3381,91	3025,14
łukowski	2585,92	4802,49	2088,45	2190,22	3992,47	3119,90
opolski	2721,60	2628,70	2442,84	1732,09	3509,61	3016,87
puławski	3235,16	3099,81	3542,60	2256,70	3268,42	3247,26
rycki	2746,58	2073,05	2569,98	1896,54	3948,06	3092,56

^a Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób. ^b Sekcje: B, C, D, E i F. ^c Sekcje: M, N, O, P, Q, R i S.

Tabl. 40. **Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej^a w 2010 r.**

Wyszczególnienie	Przeciętne roczne	Kwartaly			
		I	II	III	IV
LUDNOŚĆ w tys.	1999	1953	1994	2022	2028
mężczyźni	958	943	956	968	967
kobiety	1041	1010	1038	1055	1061
miasta	985	933	982	1004	1020
wieś	1014	1019	1011	1019	1008
Aktywni zawodowo	1125	1073	1105	1174	1147
mężczyźni	610	592	604	634	612
kobiety	514	481	501	540	535
miasta	548	506	529	582	575
wieś	577	567	576	591	572
Pracujący	1014	953	999	1066	1037
mężczyźni	548	519	543	575	555
kobiety	466	434	456	491	482
miasta	482	437	466	518	508
wieś	531	516	533	548	529
Bezrobotni	111	120	106	108	110
mężczyźni	62	73	61	59	57
kobiety	49	47	45	49	53
miasta	66	68	63	64	67
wieś	45	52	43	44	43
Bierni zawodowo	874	879	889	849	881
mężczyźni	348	351	352	334	355
kobiety	527	529	537	515	526
miasta	437	428	453	421	445
wieś	438	452	435	427	436
WSPÓŁCZYNNIK AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ w %	56,3	54,9	55,4	58,1	56,6
mężczyźni	63,7	62,8	63,2	65,5	63,3
kobiety	49,4	47,6	48,3	51,2	50,4
miasta	55,6	54,2	53,9	58	56,4
wieś	56,9	55,6	57	58	56,7
WSKAŹNIK ZATRUDNIENIA w %	50,7	48,8	50,1	52,7	51,1
mężczyźni	57,2	55	56,8	59,4	57,4
kobiety	44,8	43	43,9	46,5	45,4
miasta	48,9	46,8	47,5	51,6	49,8
wieś	52,4	50,6	52,7	53,8	52,5
STOPA BEZROBOCIA w %	9,9	11,2	9,6	9,2	9,6
mężczyźni	10,2	12,3	10,1	9,3	9,3
kobiety	9,5	9,8	9	9,1	9,9
miasta	12	13,4	11,9	11	11,7
wieś	7,8	9,2	7,5	7,4	7,5

^a Dane uogólnione na podstawie bilansów ludności opracowanych przy wykorzystaniu wyników Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r.

Tabl. 41. **Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej^a według wieku oraz poziomu wykształcenia w IV kwartale 2010 r.**

Wyszczególnienie	Ludność	Aktywni zawodowo			Bierni zawodowo	Współczynnik aktywności zawodowej	Wskaźnik zatrudnienia	Stopa bezrobocia
		ogółem	pracujący	bezrobotni				
	w tys.					w %		
OGÓŁEM^a	2028	1147	1037	110	881	56,6	51,1	9,6
Według wieku:								
w tym w wieku produkcyjnym ^b	1543	1108	999	109	435	71,8	64,7	9,8
15—24 lata	328	99	70	29	229	30,2	21,3	29,3
25—34	390	327	294	34	63	83,8	75,4	10,4
35—44	313	283	265	18	30	90,4	84,7	6,4
45—54	347	287	265	22	60	82,7	76,4	7,7
55 lat i więcej	650	151	144	7	498	23,2	22,2	4,6
Według poziomu wykształcenia:								
wyższe	362	291	276	15	71	80,4	76,2	5,2
policealne i średnie zawodowe	502	353	316	38	148	70,3	62,9	10,8
średnie ogólnokształcące	215	99	82	16	117	46	38,1	16,2
zasadnicze zawodowe	437	289	258	31	148	66,1	59	10,7
gimnazjalne, podstawowe, niepełne podstawowe i bez wykształcenia szkolnego	512	116	105	10	397	22,7	20,5	8,6

^a Dane uogólnione na podstawie bilansów ludności opracowanych przy wykorzystaniu wyników Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r. ^b Mężczyźni 18-64 lata, kobiety 18-59 lat.

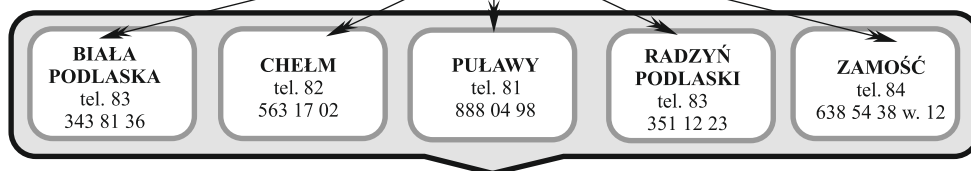
URZĄD STATYSTYCZNY w LUBLINIE

20-068 LUBLIN, ul. St. Leszczyńskiego 48

Tel. 81 533 20 51, fax 81 533 27 61, e-mail: SekretariatUSLUB@stat.gov.pl

tel. 81 533 20 51 w. 128; 81 533 27 14

i ODDZIAŁY

prowadzą

OBSŁUGĘ INFORMACYJNĄ UŻYTKOWNIKÓW INFORMACJI STATYSTYCZNYCH

telefonicznie, na miejscu, korespondencyjnie

➡ udostępnianie danych statystycznych:

- bieżących
- z Biuletynu Statystycznego GUS i US
- z innych publikacji GUS i US

➡ przyjmowanie zamówień na:

- publikacje Urzędu Statystycznego
- niepublikowane dane ze zbiorów US
- dane adresowe z rejestru REGON

➡ W Informatorium Urzędu Statystycznego w Lublinie, pokój nr 2 (na parterze), istnieje możliwość skorzystania ze stanowiska komputerowego z dostępem do danych statystycznych.

**Opinie w zakresie stosowania
klasyfikacji wydaje Ośrodek
Standardów Klasyfikacyjnych
Urzędu Statystycznego w Łodzi,**
ul. Suwalska 29, 93-176 Łódź,
tel. 42 683 92 70,
fax. 42 683 90 10

Rejestr REGON:

- konsultacje, wyjaśnienia,
- doradztwo.

LUBLIN - tel. 81 533 29 13
BIAŁA PODLASKA - tel. 83 343 81 36
CHEŁM - tel. 82 563 01 53 w. 21
PUŁAWY - tel. 81 888 04 98
RADZYŃ PODLASKI - tel. 83 351 12 22
ZAMOŚĆ - tel. 84 638 66 43 w. 13 lub w. 16

„Recenzowana praca dostarcza bardzo solidnego materiału informacyjnego na temat rynku pracy województwa lubelskiego na tle ogólnej sytuacji gospodarczej i demograficznej regionu i kraju. Powinna być lekturą obowiązkową dla wszystkich, którzy zajmują się polityką gospodarczą regionu i regionalnym rynkiem pracy, jak również dla tych którzy zajmują się polityką regionalną w skali kraju [...] Opracowanie jest niezwykle wartościowym materiałem, zawierającym zarówno „twarde” dane statystyczne jak i wnikliwe analizy sytuacji w regionie na tle kraju oraz sytuacji w poszczególnych powiatach na tle regionu.”.

Fragment recenzji dr. hab. Romana Szula, prof. UW

„Rynek pracy to specyficzny segment każdej gospodarki rynkowej [...]. Na rynku pracy ogniskuje się całokształt procesów społeczno-gospodarczych, jakie mają miejsce w określonym czasie i na określonej przestrzeni. Dlatego też analizując rynek pracy należy rozpatrzeć jego uwarunkowania gospodarcze i społeczne [...]. I taki właśnie wieloaspektowy charakter ma recenzowana praca. Jej właściwa realizacja wynika również z interdyscyplinarnego zespołu badawczego, który podjął się opracowania tematu [...], co niewątpliwie sprzyja pełniejszemu spojrzeniu na badaną problematykę.

Na podkreślenie zasługuje również wybrany do analiz okres, gdyż obejmuje różne fazy cyklu koniunkturalnego (rozkwit - spowolnienie - recesja - wychodzenie z recesji).

Lektura publikacji wskazuje na zastosowanie bogatego i dojrzałego warsztatu badawczego, trafną ilustrację danymi i analizami statystycznymi stawianych hipotez, właściwe przekazanie wyjściowych (surowych) danych statystycznych oraz liczne i trafne odniesienia do kraju i pozostałych województw.

Przygotowana publikacja [...] będzie poważnym poszerzeniem wiedzy na temat rynku pracy województwa lubelskiego ”.

Fragment recenzji dr. Mieczysława Kowerskiego, WSZiA w Zamościu